

Jules Roy

Det gröna infernot

Slaget om Dien Bien Phu

Originalalets titel: La bataille de Dien Bien Phu

Originalalets förlag: René Julliard, Paris (1963)

Översättning: Claës Gripenberg

Omslag: Friedrich Mitterbauer

Meijels Bokindustri, Halmstad 1964

Innehåll

1. En myt föds	1
2. Fällan	24
3. Nattkärlet	66
4. Matchen	112
5. Gudarnas skymning	169
Requiem över slaget vid Dien Bien Phu	194
Kommentarer och dokument	210
Kartor	210
Kronologi	211
Diverse uppgifter	229
Vapen, materiel och teknik	235
Omdömen och uttalanden	238
Personuppgifter om några av deltagarna i slaget om Dien Bien Phu	241

ALLA DEM SOM STUPADE VID DIEN BIEN PHU

alla som kämpade där och som överlevde inte bara smärtorna, fångenskapen och den vanära som drabbar de besegrade utan också segrarens berusning och triumf, alla som fortfarande tror på rättvisan, på den osjälviska uppoffringen och på kärleken, tillägnar jag denna bok.

J. R.

Ingen bär i högre grad än jag armén i sitt hjärta. Alla som talar om den har under vår bortovaro utspisat sina barn med de finaste rätter, de har klätt dem i sammet och siden, men jag har sett mina egna gossar, klädda i trasiga filter och gamla byxor från intendenturen, stilla hungern med rått kött. Och till följd av misstag som hade kunnat undvikas, ligger niotusen av dem i bortglömda gravar.

FLORENCE NIGHTINGALE om Krimkriget

Det är inte så att det skulle vara förbjudet att ha otur. Vi har ännu inte upplevt Kartago, men innan det går så långt, skulle det vara bra att veta varför en slagen general blev slagen.

FURSTEN AV LIGNE

KUNG HENRIK: Vad heter slottet här i närheten?

MONTJOIE: Det kallas Azincourt.

KUNG HENRIK: Nåväl, låt oss i så fall kalla denna strid slaget vid Azincourt.

SHAKESPEARE, Henrik V, IV akten

1. En myt föds

En överbefälhavare kan inte skylla de fel som han begår i ett krig på en order som han har fått av sin härskare eller sin minister när den som har gett ordern befinner sig långt från operationsområdet och när han är illa underrättad om eller inte alls känner till senaste utvecklingen. Varav följer att varje överbefälhavare som åtar sig att utföra en plan som han finner dålig är skyldig. Han måste lägga fram sina motiv, envist fordra att planen skall ändras, ja, till och med lämna in sin avskedsansökan hellre än att bli det verktyg som orsakar hela arméns förintelse.

NAPOLEON, *Maximer och tankar om kriget*

19 maj 1953

En överbefälhavare anländer inte som en vanlig enkel underprefekt.

I den tryckande middagshettan har alla generaler och amiraler i Sydvietnam, uppklädda i vita linneuniformer, begett sig till flygplatsen Than Son Nut i Saigon, och nu står de och väntar på kurirplanet från Paris som är försenat tre kvart för att ge den franske överkommissarien som flyger ner från Hanoi i en Dakota tillfälle att landa först.

Ombord på Constellationplanet sitter general Navarre med tankfull min och betraktar de vidsträckta och skräckinjagande kärrmarkerna, ringar av vatten i den låglänta terrängen dit havet

skjuter fram sina långa fingrar, en liten del av det väldiga kungarike som han har fått i uppdrag att försvara. Vattnen glittrar i solen och byarna tränger ihop sig under väldiga, yviga bambudungar. Planet girar norr ut igen, flyger över hamnen, över staden och dess trädgårdar, rullar fram längs flygfältets betongbana och stannar.

När Navarre uppenbarar sig i Constellationplanets dörr möts han av en kvävande hetta som påminner honom om mellanlandningen i Calcutta. Men en annan man än han skulle också ha haft svårt att hålla god min vid åsynen av det ceremoniel som utvecklades för att ta emot honom. Givetvis känner han till hela ritualen från den tid han bar portföljen åt överbefälhavare och marskalkar, men den här gången är han själv den mäktige som man väntar på, och under vars näsa fanfarnerna dånar och rökelsekaren svänger. Dessa raffinerade nöjen som hans företrädare, general Salan, vars avskedsvisiter i Tonkin drar ut på tiden, har avnjutit i ett lyckorus, kommer Navarre endast att avsmaka med dold förtjusning, och han kommer mer än gärna att avstå från dem när han får veta vilket pris de betingar.

Genom att samla alla de tre vapengrenarnas stabschefer, de högsta intendenturofficerarna, läkarna, apotekarna och veterinärerna, cheferna för underhålls- och signaltjänsten, fransmän, vietnameser och hoahao, har man fått ihop ett femtiotal képier och skärmmössor med gyllene eklöv som blänker bakom överkommissariens av svett och vigvatten fuktiga, korpulenta och mjuka civila gestalt. Två bataljoner med fanor och musikkår bildar hedersvakten.

Navarre ser alla dem som makten har ligga vid sina fötter. Om han så önskar kan han föra ett hus värdigt en kung av Frankrike. Med sin befälsvimpel fladdrande för vinden kan han med en gest eller en underskrift göra mångens lycka eller olycka. Man kommer att väga hans yttranden och hans tystnad, man kommer att vara beroende av de orakelmässiga svar han avger. Man kommer att göra allt för att bespara honom det hårda klimatets besvärligheter, •för att skänka arbetsro åt detta geni som skall lösa alla problem. Denna första dag kommer han bara att uppfatta en skymt av Saigon bakom eskortens täta led, men hans öron kommer att nås av det dova sorlet från svartabörsaffärerna, agiot, pengarna som rinner i strömmar, nattkrogarna, utsvävningarna och festen som pågår utan uppehåll. I denna stad utan fåglar har blommorna ingen doft. Under de grälla färgerna är de tunga, köttiga, efterhängsna. Dessa musikkåror, dessa polisvisselepipor, denna kavalkad av bilar fullastade med stjärnor och guldbroderade mössor, firar de en tronbestigning, en ny hertig av Indokina eller början till en likvidering under fanfarnar? På kvällen säger Navarre småleende till sin adjutant:

”Vet ni vad den lilla försening som drabbade monsieur Letourneaus plan kostar republiken? Tvåhundratusen francs.”

I slutet av den middag som överkommissarien ger till general Navarres ära kommer nyheten om att utposten Muong Khoua, uppflugen på en klippig udde vid Nam Ou- och Nam Pakflodernas sammanflöde, har fallit efter två månaders tappert försvar. Denna utpost var belägen sextio kilometer sydöst om Dien Bien Phu, ett namn som Navarre ännu aldrig har hört. Ett kompani laotiska soldater och ett antal arbetspliktiga har försvunnit. Det meddelas att Vietminh för första gången har använt fosforgranater som de antingen har erövrat av expeditionskåren eller fått från Kina.

Denna obetydliga motgång väger inte tungt i det spel som spelas i Saigon, och den devalvering som en vecka tidigare helt överraskande drabbade piastern har långt ödesdigrare konsekvenser. Man gör sig av med realvärden för att köpa dollar, butikerna stänger sina portar, exporten är blockerad och lagren inventerade. Vietnams regering har helt fräckt meddelat att den måste ta sitt medlemskap i Franska unionen under omprövning om Franska unionen försätter landet i ett ofördelaktigt läge. På den svarta valutamarknaden innebär den indokinesiska valutans katastrofala fall en katastrof av helt andra dimensioner än en liten obetydlig garnisons kapitulation.

21 maj 1953

Med hopknipna näsborrar vänder sig Navarre från stanken i Saigon. Angelägen om att så fort som möjligt ta sin förläning i besittning och sammanträffa med general Salan som skall överlämna nycklarna till honom, avreser han till Hanoi i sällskap med monsieur Letourneau.

Han måste skrida snabbt till verket, ty så snart de övliga artighetsbetygelserna är utbytta, kommer hela den tidigare högsta ledningen i Indokina att i Salans kölvatten fylla flygplanens och passagerarbåtarnas förstaklassavdelningar. Högste befälhavaren i Tonkin, de förenade vapengrenarnas stabschef i Saigon, högste befälhavaren för flyget, befälhavaren i Laos och tre militärområdesbefälhavare av fem snör till sina ryggsäckar. Självaste monsieur Jean Letourneau bereder sig att sopa rent efter sig, som han själv säger, utan oro för framtiden. Hans hurtiga sätt, hans falska godmodighet, hans skenheliga slughet har inte lett till några resultat. Han har aldrig vågat göra någon besviken, och han har alltid råkat ut för dem som har varit ännu slugare än han.

Senare kommer fjärde republiken att få uppbära klander för att de ansvariga på de högsta posterna inte ersattes så småningom. I själva verket tillämpade general Salan fullt medvetet, med överkommissariens faderliga välsignelse, den brända jordens politik i så måtto att han berövade sin efterträdare de sista kvarvarande befattningshavarna från marskalk de Lattres tid. Och Navarre protesterar inte. En viss naivitet kom honom att tro att detta vakuum skall befrämja hans syften.

En enda officer med generalsrang gick med på att stanna hos honom, nämligen brigadgeneralen Cogny som förde befälet över en marschdivision i Tonkin. Navarre har tagit reda på allt om honom. Cogny lyckas med allt som han företar sig, han är mannen i Röda flodens delta. Cogny seglar i medvind. Navarre har utverkat av Letourneau att förslag om hans befordran till divisionsgeneral skall föreläggas regeringen.

Navarre har redan gissat att det inte kommer att vara någon brist på varggropar i detta väldiga område med en areal av 700 000 kvadratkilometer och trettio miljoner invånare, och han har också klart för sig att det inte är fiendens varggropar som blir farligast för honom. Men hur som helst är detta ett manöverområde som är ojämförligt mycket mera spännande än Mourmelon! Vilket operationsområde är inte detta för den blåa styrkans 375 000 man som Navarre disponerar tillsammans med de förbundna staternas under bildning varande arméer, och som han skall dirigera mot den röda styrkans 125 000 reguljära soldater, 75 000 man lokalförband och 150 000 partisaner! Brännande heta slätter, beströdda med risfält, väldiga djungler med tigrar och elefanter, mäktiga floder som sträcker sina armar mot havet, kaotiska berg, den stora kalkstensavlagringen vid kinesiska gränsen och Kräftans vändkrets där monsunvindarna rasar, och en havskust på 2 500 kilometer vars konturer tecknar en egendomligt träffande karikatyr av en axel, en nacke, en hjässa och en profil. Enslingen i Colombey som kastar sig i havet med näsan och armarna pekande mot Singapore!

Navarres tankar börjar röra sig med mera påtagliga realiteter. Maskineriet som han har fått under sitt befäl snurrar inte längre. Expeditions kåren rör sig som en viljelös massa, ackompanjerad av motordånet från stridsvagnar och lastbilar. Den kan inte leva utan en förkrossande överlägsenhet i materiel och soldater. Ställd inför en motståndare som är häpnadsväckande rörlig, som tycks finnas överallt, som har allt han behöver, blir dess slag oftast slag i luften. Männen är trötta och systemet som sätter dem i rörelse är för tungt. Kriget dödar lika blint på en kaféterrass som i utkanten av ett risfält, byar med det mest oskyldiga yttre döljer citadell, ett barn som vaktar bufflar arbetar som spejare, gamla tandlösa gummor lägger ut minor, vanliga lantarbetare skär plötsligt halsen av höga infödda ämbetsmän. För att hålla en landsvägssträcka på tjugo kilometer behövs det flera bataljoner och artilleribatterier och stridsvagnar som på kvällen drar sig inom sina befästa läger och överlämnar vidderna åt motståndaren. Även om man tänker sig att det på sina ställen finns en front, existerar det ingenstans något djup, överallt lurar hot och fara. Vem anar väl detta hemma i Frankrike. Från

det närbelägna Kina strömmar vapen och materiel till Giaps divisioner. Sju års krig har slitit ut, inte skärpt det instrument som skulle hemföra segern, kriget där borta är ett krig på entreprenad som underhålls med amerikansk överskottsmateriel.

På entreprenad? Kriget kostar ett par miljarder om dagen, och varje fartyg som lättar ankar i Saigon eller Haiphong har lastrummet fullt med likkistor. Av sin adjutant som också är hans personlige vän och som nu återvänder till Indokina för tredje gången, har Navarre fått veta att förräderiet breder ut sig på ett oroväckande sätt. Det finns inte ett samtal, inte ett dokument, inte en gest som inte genast noteras och vidarebefordras. Hur skulle det inte se ut om trashankarna på andra sidan hade stridsvagnar och flyg till sitt förfogande? Man skulle väl kunna tvinga dem till strid, men de skulle kanske slå till, ty dessa trashankar är övertygade om att de förr eller senare kommer att segra, och de känner ingen fruktan för döden. Och hur är det på vår sida, för vad slåss man? Det vet ingen längre. De Lattre var den förste som proklamerade det: det gäller Vietnams frihet. Men det finns ingen som bryr sig om Vietnams frihet, inte ens Vietnam själv som redan har denna frihet, åtminstone nästan. Vietnams armé trevar obeslutsam efter ett mål att kämpa för, och landets regering har beslutat att varken utmärka sig genom auktoritet eller obesticklighet. För 50 000 piaster kan man köpa sig fri från militärtjänst. De unga officerarna som dimitteras från skolorna väljer i första rummet intendenturen och förvaltningstjänsten där man kan fylla fickorna. Det är bara de sämsta som slokörade dirigeras till fälttrupperna. Varför skulle de vilja gå i döden för monsieur Tam, regeringschefen, för general Hinh, monsieur Tams son, eller för Hans majestät Bao Dai som har förstått att Annams kejserliga dynasti ärelöst kommer att dö ut med honom, och att han inte kan tjäna någon annan än sig själv? Marskalk de Lattre har lämnat efter sig en linje av betonggjutna blockhus som är avsedda att bryta udden av anfallsvågorna i mynningen av deltat där de tunga bakdelarna och de reaktionära tänkesätten har sin högborg.

Navarre sätter sig till rätta i sin fåtölj. Nåväl, eftersom atmosfären tycks vara ohälsosam och instrumentet i dåligt skick, måste man ty sig till list. Ett litet leende uppenbarar sig i den nye överbefälhavarens ansikte och kommer honom att se ut som en lite bitter buddha.

Den sjunde sistlidna maj lät konseljpresidenten René Mayer kalla Navarre som nyss hade återvänt från en inspektionsresa i Tyskland till sitt ämbetsrum vid Rue de Varenne. Navarre som vid den tidpunkten tjänstgjorde som Juins stabschef var förberedd av marskalken och förskansade sig bakom starka skäl för en vägran: han hade aldrig tjänstgjort i Indokina och han hade absolut ingen kompetens för uppdraget. När monsieur Mayer i Palais Matignons miljö av guld, stoppade möbler och trädgårdar föreslog honom att efterträda general Salan, fick Navarre aldrig tid att i full utsträckning framföra de argument som talade mot honom, konseljpresidenten viftade bort dem med en handrörelse. Monsieur René Mayer ansåg honom kapabel att se allt med nya ögon och att snabbt sätta sig in i läget. Han prisade hans försiktighet, hans kalla beräkning och hans sunda förnuft. Med tanke på en så hög befattning var visserligen armékårsgeneralen Henri Navarre rätt lågt placerad i rullan, men denna invändning förlorade sitt värde eftersom det tydligen inte fanns några äldre generaler som var bättre lämpade och det inte heller fanns någon som var självskriven. General Valluy, som var den ende som kände till problemet och som bar ansvaret för bombardemanget av Haiphong 1946, passade inte för det uppdrag som monsieur René Mayer nu ville anförtro Navarre, nämligen att finna en hedersam möjlighet att förhandla och göra slut på kriget. Förstärkningar? Någoting sådant kom inte på fråga, general Navarre skulle inte få några av betydelse. Årets värnpliktskontingent? René Mayer läste upp vad Edouard Daladier samma dag hade skrivit i en eftermiddagstidning: "Parlamentet motsätter sig en sådan dumhet."

När general Navarre lämnade Palais Matignon, tänkte han om René Mayer: "Han är galen ..."

Vid återkomsten till Fontainebleau berättade han om samtalet för marskalk Juin.

"Ni har möjligheter att hålla mig kvar", tillfogade han. "Enligt planerna skulle jag tjänstgöra

två år som er stabschef i Centraleuropa.”

”Det är er plikt att acceptera”, svarade marskalken till hans stora förvåning. ”Någon måste ju uppoffra sig.”

För att uppmuntra honom gav Juin honom rapporten från en nyss företagen studieresa. I denna visade sig marskalken optimistisk, för att klara problemet räckte det med några bataljoner och några månader, men man måste akta sig för en allmän fientlig offensiv i deltat. Sammanfattningsvis var han av den åsikten att Vietnam saknade möjligheter att föra ett rörligt krig, och att de skulle befinna sig i ett besvärligt läge om man ansatte dem. Var inte Navarre kavallerist?

Han accepterade.

Vem är denne Navarre? Namnet har en lysande klang alltsedan 1915 då två bröder med namnet Navarre utmärkte sig som jaktflygare. Det finns emellertid inga släktskapsband mellan flygarna och generalen som är femtiofem år gammal och härstammar från en lång rad normandiska notarier, domare och advokater.

Han är född den 31 juli, alltså i Lejonets tecken. ”Ty sådan är min vilja”, kunde vara hans valspråk. Såväl fysiskt som moraliskt gör han ett kattlikt intryck. Han är inte småväxt, denne kavallerist, men överkroppen är slapp och lite bakåtlutad som om han ständigt satt i sadeln, hans hållning saknar elegans, och han förefaller att finna sig bättre till rätta med kartor och drivband till stridsvagnar än på hästtävlingar. Han är ingen sabelskramlare. Hos honom är det för det mesta hjärnan som arbetar, största delen av sin karriär har han tillbragt i underrättelse-tjänsten och i generalstabsbefattningar.

Han är samtidigt hjärtlig och reserverad, beskedlig och iskall, han har stor självbehärskning och ett vinnande sätt. Han tycks sitta inne med både kunskaperna och sanningen, till och med när han tvivlar. Han är auktoritativ och bestämd och besitter förmågan att under tystnad lyssna till långa argumenteringar utan att någonsin blotta vad han själv anser om saken. Han är självsäker, han har en flödande svada när det är nödvändigt, han är bestämd och livlig, hans blick, som slår ner som en blixtpå dem han talar med för att lika snabbt vändas bort igen, står i skarp kontrast mot rösten som kan vara varm, kamratlig eller bitande. Han ger intryck av att grundligt sätta sig in i problem som han har studerat tillräckligt länge för att inte behöva tåla några hinder för den av honom valda lösningen.

Dragen under den bakåtlutande pannan och det grånande, slätkammade håret är skarpa. En av hans biografier har upplyst om att han inte förstod sig på musik och målarkonst och att han tyckte om katter. I en strävan att vara honom till lags har man för hans nötbruna ögons och de mörka ögonbrynens skull jämfört honom med marskalken av Sachsen, en av sin tids största fältherrar. Man bör akta sig för att gå så långt när man söker likheter i historien och när dramats upplösning redan är känd.

Den dagen har monsieur Letourneau inbjudit generalerna i Tonkin till en lunch med general Navarre i Maison de France, överkommissariens residens i Hanoi. I salongen utbyter Salan endast artigheter och tomma fraser med sin efterträdare. Denne kungstiger med de spetsiga tänderna och det breda ansiktet som ibland krusas av snabbt försvinnande rynkor låter i mjugg sina gråa ögon vila på den man som skall fortsätta där han slutar. Den tillgänglige, smärte, eleganta Salan som ständigt är på sin vakt drar sina slutsatser och tiger. Gonzalez de Linarés, befälhavaren för styrkorna i Tonkin, som man och man emellan går under namnet Onkel Li, har ett friare sätt, ett vackert kinesiskt halvblod som älskarinna och ett stadgat rykte för frispråkighet. Eftersom han är kurskamrat med Navarre, anser han sig kunna sätta sig på dennes stolskarm och anslå en kamratlig ton:

”Min käre Henri, vad tusan har du egentligen att göra i den här dynghögen? Jag tänker ge mig iväg.”

”Det var en mycket ovälkommen nyhet för mig att du ska resa”, svarar Navarre. ”Vem ska ersätta dig? Jag har bett att få Cogny.”

”Ta inte Cogny” säger Linarés och stöter till honom med armbågen. ”Han är en skitstropp ...”

”Har du nån annan att föreslå?”

I själva verket finns det ingen annan, och under de långsamt snurrande fläktarna rör sig monsieur Letourneau bland generalerna som en teddybjörn.

Navarre vänder sig till Salan. ”Vad tror ni om saken, general?” Salans ögon skjuter blixtar.

”Cogny är en man med stora förtjänster.”

Någon har just räckt Letourneau ett papper, och han lämnar det vidare till Navarre. Navarre hör till dem som gärna tar risker. Man har nästan det intrycket att hans kollegers avrådan befäster honom i hans beslut.

”Här har vi telegrammet med Cognys befordran till divisionsgeneral”, säger Navarre. ”Om några ögonblick kommer jag att utnämna honom till befälhavare för våra styrkor i Tonkin.”

I samma ögonblick uppenbarar sig Cogny.

Det som man först fäster sig vid hos honom är hans längd, en och åttiosju, och hans kraftiga, fyrkantiga gestalt. Hans röst är behaglig, ibland till och med smekande, hans sätt tillgängligt, de grå ögonen har lätt till tårar, handslaget är fast och varmt. Han behöver inte försöka imponera på soldaterna, det räcker att han visar sig för dem med sina rugbyspelaraxlar och det kraftiga ansiktet som skulle kunna tillhöra en korsfararbaron i kungariket Jerusalem. Han är omtyckt för sin enkelhet, han lägger aldrig av sig djungeluniformen och den grova kommisslivremmen, inga ordensband pryder det breda bröstet.

Man har en känsla av att han känner sig som hemma i en krigisk miljö där han uppträder med en välbärgad lantjunkares elegans och artighet. Denne sonson till en bonde, underkuvad av de Lattre, visar tydligt att de Lattre för honom fortfarande är mästaren och modellen, den mäktiga skuggan som alltjämt är förmögen till allt, till och med att uppenbara sig, att gissla, att påtvinga cheferna sin visdom och att intala soldaterna mod. Han är den store ledarens minne trogen på ett sätt som måste verka rörande. Cogny som är avskydd av sina överordnade för sitt kända sätt att diskutera mottagna order och älskad av sina underlydande, har en viss förkärlek för ståt och ceremonier, han för ett stort hus och behandlar de anspråkslösaste gäster med den största uppmärksamhet. Han är mycket förtjust i motorcykleskort, vilket har förskaffat honom det lite respektlösa öknamnet Coco le Sirène, och man anklagar honom för att hysa planer på att försäkra sig om ett fett baroni i det indokinesiska grevskapet, för att påtvinga ledningen sina åsikter och sina skyddslingar och för att organisera sin privata hemliga tjänst.

Cogny, denna mäktiga gestalt med sitt imponerande yttre, är en tjur såväl till massan som till styrkan. Han krossar hänsynslöst allt motstånd, han röjer med kraft undan alla hinder och hans vredesutbrott är lika häftiga som åskvädren i Tonkin. I den rustning, som tycks hölja honom från hjässan till fotabjället, finns det emellertid en svag punkt, och den sitter nära hjärtat: ett enda ord kan sår Cogny djupt. Och när så har skett, förlåter han inte, han känner ständigt av den klinga som har träffat honom. Han är lätt att erövra och lätt att leda, men han kastar sig med sänkt huvud över den på vilken han kastar ansvaret för det sår som har tillfogats honom, och in i det sista försöker han trampa denne under fötterna.

I shorts gör han ett ännu monumentalare intryck än vanligt, han förefaller besvärad av sin längd och han böjer sig ibland ner för att lyssna. Navarre tar honom avsides och meddelar honom utnämningen till Linarés efterträdare och att regeringen har beviljat honom den tredje stjärnan. Cogny lyser upp, och en häftig rörelse driver honom till Navarre:

”Det kommer ni inte att ångra”, säger han.

Efter middagen samma kväll, vid kaffet och konjaken, säger Salan till Navarre:

”General, jag råder er att hålla ögonen öppna, Vietminh håller på att organisera sina högre förband och ge dem en europeisk indelning.” ”I så fall är det ute med dem”, säger Navarre.

22 maj 1953

Navarre som ännu inte har haft ett allvarligt samtal med Salan, ber sin adjutant göra upp ett program för en resa till operationsområdet i Tonkin. Först och främst vill han se citadellet i Na San vars försvar bekymrar den militära ledningen och vissa medlemmar av regeringen. Under det föregående fälttåget hade Giap, som redan behärskade större delen av norra Tonkin, med trettio bataljoner bemäktigat sig hela området mellan Röda floden och Svarta floden. Vilken taktik

skulle nu Salan använda för att motverka hans nya offensiv som utvecklade sig i riktning mot Laos? Dra bort garnisonerna från thaiområdet och låta dem retirera till deltat? Det vore detsamma som att förr eller senare öppna vägarna till Laos. Efter evakueringen av Lang Son och Cao Bai hade fransmännen redan förlorat all kontroll över kommunikationerna mellan det område där rebellerna var obestridda herrar och Kina. En ny reträtt mot deltat skulle vara ett tecken på att man erkände sin svaghet. Salan ville vinna tid och överraska fienden genom att ställa den inför en igelkottställning av dittills okänd styrka. För att spärra vägen från väster och skydda Lai Chau upprättade Salan med hjälp av fallskärmstrupper ett befäst läger i Na San.

Framgången av ett företag vars djärvhet hade kommit mig att rysa första gången jag besökte detta citadell där Gilles nyss hade fått befälet baserade sig helt och hållet på att Giap hade otillräckliga medel till sitt förfogande. Man måste räkna med att han varken kunde föra fram eller använda artilleri i denna terräng, och att det låg utom de logiska möjligheternas gräns att underhålla tre fördelningar med tunga vapen på så långt avstånd från baserna. Giap kunde givetvis också kringgå detta hinder, men när han återvände till sitt basområde i Tonkin för att tillbringa regntiden där, löpte han risken att se igelkott-ställningen explodera, skära av vägen för honom och riva upp hans kommunikationslinjer. Logiskt sett måste alltså Giap gå rätt på hindret och undanröja det. Salan trodde att offensiven skulle hejdas där, och att Giap, som inte såg någon möjlighet att underhålla de femtiotusen stridande och de kulier som han behövde för att hålla sig kvar, skulle dra sig tillbaka med svansen mellan benen utan att ha kunnat svälja denna bit som otvivelaktigt var för stor för honom. Salans djärva kupp innebar emellertid en risk. Det kunde ju hända att Giap som ledare av offensiva operationer hade gjort framsteg, och om han utan att bry sig om förlusterna beslöt sig för ett anfall i stor skala, var det inte omöjligt att fransmännens strävan att tillfoga Vietminh förluster kunde förvandlas till ett dundrande nederlag för dem själva.

De två fientliga generalerna hade träffats under de förhandlingar som sex år tidigare inleddes med Ho Chi Minh, vid en tidpunkt då Leclerc hade ställt regeringen inför alternativet att antingen mobilisera den värnpliktiga armén för att komma till rätta med resningen eller också komma till en uppgörelse med de upproriska. Av detta slöt man sig till att Salan, som hade fått öknamnet ”Kinesen”, hade tagit mått på sin motståndare, och att han sålunda alltid genomskådade dennes avsikter. Den gåtfulle Salan vars brunbrända ansikte ibland upplystes av ett flyktigt leende, vars gråa ögon var livliga och rörliga, vars bröst pryddes av en uppsättning granna ordensband som gjorde honom till franska arméns mest dekorerade officer, som trivdes som fisken i vattnet med den stora apparat som omgav en överbefälhavare, hade rykte om sig att söka sanningen i opiumruset. Skild från Giap av väldiga, ogenomträngliga vidder och hemligheter, tycktes han spela poker med sin motståndare. Vid den tidpunkt då telegrammen från Na San började flyta in, såg man honom ofta snudda med fingerspetsarna vid en liten elfenbenselefant som han alltid hade med sig i

bagaget och placerade på sitt bord.

Den egendomliga situationen hade lockat hela kopplet av stora internationella reportrar till Indokina. För första gången under denna konflikt förelåg möjligheten att de båda arméerna skulle mötas på öppna fältet, långt från städerna och människomyllret på risfälten. Man återkallade i minnet antikens krig, Julius Caesar, Scipio Africanus och Jugurta, man tänkte på slaget vid Zama där Hannibal provocerade romarna. Giap hade riktat en proklamation till sina trupper i vilken han framhöll att krigets utgång berodde på deras mod. Efter en lång tvekan beslöt han nämligen, precis som Salan hade förutsett, att betvinga Na San.

Två gånger slog hans trupper sina pannor blodiga mot det befästa lägret, de lämnade ett tusental döda i taggrådshindren, drog sig tillbaka tyst på tå och nöjde sig med att binda garnisonen med några bataljoner. Salan triumferade, men denna taktiska framgång innebar inget avgörande. En del av flyget måste avdelas för att underhålla och stöda det befästa lägret som utsattes för farorna av en ny offensiv om det fortfarande upprätthölls.

Na San kunde sålunda sägas utgöra en nyckelpunkt i operationsområdet, och det var därför som Navarre så fort som möjligt ville avlägga ett besök där. Dagen före sin avresa till Indokina hade han, gripen av aningen att det var ett förgiftat arv som han skulle ta emot, sagt till arméministern, monsieur de Chevigné, "En av mina första åtgärder som överbefälhavare kommer att bli evakueringen av Na San, och min avsikt är inte att återuppta operationer av den här typen ..." För övrigt har han just fått höra av Cogny att Na San inte längre är till någon nytta. För att kunna bedöma det hela med opåverkad blick, vill Navarre inte ens ha någon officer från staben i Tonkin med sig på resan. När piloten frågar honom på vilken höjd han vill flyga, svarar han: "På en höjd där jag kan se nånting." Han intar sin plats i besättningskabin för att se bättre.

I trakten av Moc Chau där Vietminh har ställt upp luftvärnsbatterier, vågar piloten inte gå ner på lägre höjd. Dakotan inramas plötsligt av en salva, den följande träffar utan att dock åsamka några allvarigare skador. Planet når Na San och landar med håll i vingarna.

På flygfältet tas Navarre emot av en man som verkar lite dyster, torr, misstänksam och självutplånande, nämligen överste Berteil. Berteil är innehavare av alla militära sakrament och alla de högsta diplomerna, han använder redan det färglösa och metafysiska språket som visar att han förbereder sig för de högsta befattningarna. Hans yttre talar inte till hans fördel. Han är ingen krigare, han är den typiske stabsofficeren. Han grubblar, kastar fram teorier, tycks vara i besittning av hemligheter som tynger honom, han förefaller att ha stor erfarenhet av vad som rör sig i de högsta kretsarna, och han besitter en självsäkerhet som inte mildras av sinne för humor. Han tror till exempel att Na San har varit till nytta. Kanske därför att det är han som för befälet efter general Gilles avresa, Gilles som var hela företagets själ? Eller kanske för att han inte vill tro att han bara har varit en bifigur?

Han ägnar Navarre stor uppmärksamhet och ledsagar honom på inspektionen genom det befästa lägret med en viss respektfull stelhet. Instinktivt känner Navarre att han har en bundsförvant i Berteil. Han imponerar inte på samma sätt som Cogny hos vilken man har en alltför stark känsla av latent snarstuckenhet. Enligt Berteils åsikt är Cogny för övrigt ingen profet. I sinom tid kommer Navarre att minnas Berteil och göra honom till chef för sektion I, med uppgift att samordna underrättelse- och operationsavdelningarnas arbete. Och det dröjer inte länge förrän Berteil blir den mest fruktade officeren i den nye överbefälhavarens närmaste omgivning. Så fast besluten Navarre än är att göra slut på Na San, kan han inte låta bli att ta intryck av det befästa lägret där Giaps bataljoner har bitit i gräset, och av den styrka, sundhet och allvar som tycks vara rådande där.

25 maj 1953

Personerna i dramat beger sig långsamt till sina platser bakom den ridå som döljer dem.

Rykten börjar redan löpa om Navarre som man iakttar med kritiska och på ett obestämt sätt oroliga blickar. Det berättas man och man emellan att han har förvånat sig över att det myllrar av vietminhkrigare i deltat, som dock är så starkt besatt av expeditionskåren. Det berättas också att han vid en utdelning av dekorationer har fäst dem på högra sidan av mottagarnas bröst. Vid en sammankomst av officerare inledde han sitt anförande med följande ord: ”Mina herrar, för att vinna detta krig ...”, men när han sedan uppfattade ett leende, avbröt han sig och bad om en förklaring som avgavs under största förvirring. Att vinna detta krig tänker ingen på här, och så löd inte heller de instruktioner som Navarre fick i Paris. Att dra sig ur det med minsta möjliga förluster tycks enligt allas åsikt vara den formel som bäst anpassar sig till den rådande situationen.

Alltsedan hotet om ett nederlag dök upp vid horisonten har de stora gruvbolagen, cementfabrikerna, väverierna och heveaodlingarna flyttat sina tillgångar och reserver till andra delar av världen. Det som fortfarande finns kvar av fransk egendom i de förbundna staterna motsvarar inte ens kostnaderna för ett års krig, eller sexhundra miljarder och etthundra unga officerare. Vart tredje år offerar man en årskurs i SaintCyr på västerlandets försvar. Sedan kriget i Indokina bröt ut har det i stupade kostat oss 3 generaler, 8 överstar, 18 överstelöjtnanter, 6g majorer, 341 kaptener, 1 140 löjtnanter och underlöjtnanter, 2 683 underofficerare och 6 008 franska soldater. Dessutom 12 019 främlingslegionärer och afrikaner samt 14 093 infödda. Dessa siffror upptar inte de försvunna som uppgår till mer än 20 000, inte heller de sårade, drygt 100 000. Amerika ger visserligen sina dollar, men de är priset för det blod som Frankrike spiller.

I vilket korståg? De Lattre var den förste som lanserade detta begrepp. Amerika som kämpar för sitt liv mot Sovjetryssland har givetvis intresse av att sätta tro till det. Men om det verkligen stämde överens med verkligheten, varför reste sig inte då en ny Peter eremiten i hemlandet för att predika vid offentliga sammankomster och kalla folket till vapen? Varför fanns det så få unga män som tog värvning för att tjänstgöra i Fjärran östern, och varför föredrog nationen att betala legosoldater i stället för att ge sina egna söner? I stället skeppas båtlast efter båtlast av dessa legosoldater ut för att försvara en sak som Frankrike inte själv tror på. De enda fransmän som har mod att omfatta den gör det för att det är deras yrke eller för att de har smak för kriget. De eggas av att de är så få till antalet, nationens ljumma inställning är en sporre för deras iver, fallskärmsregementena blir plantskolor för modet, försakelsen och de frivilliga uppoffringarna. ”Minns, att det som väntar dig är döden”, upprepar Bigeard ständigt för de sina när han föreläser för dem om sina trosartiklar. Hos dem slåss man inte för att man råkar vara i tur att kommenderas till Indokina och man ger tusan i att spara för att kunna köpa bil när man återvänder till huvudstaden. Man slåss av militär pliktkänsla eller för att man inte vill acceptera att bli besegrad, varken på slagfältet eller i livet.

Nå, hur är det med Bao Dai? För de renhjärtade som i kampen finner det bästa i livet, och vet att detta bästa för dem mot döden, är Bao Dai nationens sak. Inte deras. I fallskärmsregementena och i spetsen för främlingslegionens förband, frågar sig dessa män, som i långa år har varit skilda från sina kära och som står fasta i sin tro, vad de egentligen kämpar för. När Vietnam har fått sin frihet, kommer de att lämna landet, men så snart ett område är befriat, följer skatteindrivarna tätt i deras spår för att driva in de förfallna skatterna, och mandarinernas valde fortsätter att vila tungt på folket. Hur skall man då kunna kämpa mot de förhoppningar som utgör den kommunistiska regimens främsta lockbete?

Samma pliktkänsla besjalar flygvapnet och flottan. Officerare som inte är kommenderade till tjänstgöring i Indokina, anmäler sig som frivilliga av ren kamratkänsla. De kan inte sitta vid sina drinkar på kaféerna vid Champs-Élysées när de vet att kamraterna blir nerskjutna. En elit som inte har ett eggande mål att kämpa för gottgör nationens likgiltighet, en nation som inte fattar någonting av detta krig och som misstänker sina regeringar för att låta det fortsätta för

att befrämja skumma intressen.

Vem vet i själva verket vad som händer i Indokina, och finns det någon av dem som vet som vågar säga det? Ingen tidning skulle ta risken att meddela att general Salan på alla baser och på så gott som alla posteringar har låtit utplantera en klick av agenter som tillgriper tortyr och handlar med det största godtycke. Dessa agenter har inga andra överordnade än vissa tjänstegrenar som står direkt under konseljpresidentsämbetet, vilket inte låtsas känna till dem. Ingen präst skulle i predikstolen våga tala mot ett krig som man för mot ett folk som sedan århundraden har förtryckts av feodalvälde och främmande inkräktare, och proklamera att Frankrikes mission är att vinna det vidsträcktaste imperiet i världen, människornas hjärtan. Följden är att Vietnams män och kvinnor, med undantag för dem som har personligt intresse av att samarbeta med oss för att kanske i ett senare skede förråda oss, eller för dem som fruktar kommunismens seger, inte sluter upp bakom Frankrike. På en informationsresa slogs Adlai Stevenson av att ingen indokines, i skarp motsats mot koreanerna, log när han åkte förbi, och han frågade sig hur expeditionskårens legosoldater kunde få en riktig uppfattning om ett krig som de utkämpade för Vietnam mot Vietminh. En annan amerikan, David Schoenbrun, en berömd journalist som inte kan misstänkas för frankofobi, lade fingret på den koloniala erans skötesynd: denna absoluta rätt som Frankrike, glömskt av läxorna från sin egen revolution, ansåg sig ha att bestämma över Vietnams frihet i ett skede då det förra moderlandet endast hade ekonomiska och militära intressen i detta land. Detta sätt att framställa upprätthållandet av strategiska baser som ett korståg ger upphov till en tvetydighet av stora mått. De bästa förstår inte varför intelligentsian inte stöder dem, och de tror sig vara förrådda. Utan att de själva vet det, är det inte Caesar de följer utan Pontius Pilatus.

Navarre vet allt detta, men det verkar som om kontakten med verkligheten långt ifrån att göra honom modfärd i stället skulle mana fram en viss optimism. Vid sin återkomst till Hanoi kompletterar han sitt arbetslag och utnämner överste Revol, tidigare Gilles ställföreträdare i Na San, till chef för sitt militärkabinett. Denne är en flegmatisk man med lång näsa, kal hjässa och en mild blick som kommer honom att se falskt godmodig ut som en stor jakthund. Han har alltid väntat sig att få utföra sin livsgärning i Afrika och vantrivs i Indokina. Men hans brist på konformism och hans egenskap av före detta lärare i vapenbehandling vid krigsskolan i Saint-Cyr tilltalade Navarre som gärna vill ha originella människor i sin närmaste omgivning och som inte har något emot att deras åsikter skiljer sig från hans egna.

Varför visade inte Salan för sin efterträdare det direktiv han hade fått av regeringen den 24 april 1953 och som tillhöll honom att hellre underkasta sig territoriella förluster än att inleda operationer som innebar en risk för expeditionskårens trygghet? Det var ju ett synnerligen viktigt dokument som överbefälhavaren ständigt måste ha i tankarna och som tydligt klargjorde vilka risker man absolut inte fick ta, även om man tvekade om hur operationerna skulle fortsättas.

Var det så att Salan inte vågade erkänna att hans synpunkter inte hade vunnit gehör, eller trodde han att konseljpresidenten som hade utnämnt Navarre också hade informerat honom? Det var en fullständigt överflödigt finkänslighet av René Mayer att inte låta general Navarre läsa det omdöme som regeringen hade avgett om vissa av hans höge företrädare inledda operationer. Han borde i stället ha hjälpt Navarre att modifiera sin uppfattning om det befästa lägret Na San som redan höll på att framföda Dien Bien Phu. Varnade Salan Navarre under deras korta samtal på tumanhand för faran av att förnya erfarenheterna från Na San eller försummade han att varna honom för igelkottsstrategin i den tron att han själv var kapabel att fatta vilket som var det klokaste tillvägagångssättet? Framhöll han med tillräcklig skärpa Giaps anpassningsförmåga när han fick veta att Navarre hade för avsikt att skydda nordvästra delen av sitt område genom att utöka de två baserna Lai Chau och Na San med ytterligare en tredje, Dien Bien Phu, i ett system som redan gick under namnet Salanarkipelagen eftersom Salan sedan ett år tillbaka drömde om att erövra Dien Bien Phu? Vilken frestelse är det inte att

utan fara för sig själv låta en rival riskera sina nyförvärvade stjärnor...

16 juni 1953

Vad innebär Navarreplanen? Ingenting annat än det som överbefälhavaren meddelar militärområdesbefälhavarna som han kallar till en konferens i Saigon tre veckor efter sin ankomst. Dessförinnan har han besökt dem alla under den årstid då himlen är het som en glödande masugn. Han lyssnar på dem. Han gör anteckningar. Han rör sig i terrängen. Han inspekterar expeditionskårens förband, de isolerade posteringarna, bataljoner av den vietnamesiska armén. Han hör kanonerna dåna på nätterna, Han ser fiendernas lik i taggtrådshindren, bönder som arbetar på risfälten bakom sina bufflar, dubbelvikta över handtagen till sina plogar eller halvspringande längs vägarna med ett ok på axlarna. Han räknar sina styrkor, placerar ut dem på kartan, vänder och vrider i tankarna på problemet. Han försöker glömma allt som han har lärt sig i Europa. Han har aldrig eftertraktat denna post som ett infall av René Mayer och vapenlyckan gett honom, och det skulle vara orätt att misstänka honom för en strävan att förskaffa sig ytterligare en stjärna, ty Navarre är en hederlig man. Han har också tillräckliga kunskaper om människorna för att veta att han bör frukta sina underlydande mer än fienden. Alla måste tvingas, och han måste också anstränga sig för att segra. Hittills har han aldrig behövt fatta avgörande beslut. Han har innehaft poster som har förpliktat honom att föreslå, inte att besluta, men han är inte omedveten om att många män stupar i onödan när generalerna begår misstag. Men hur som helst, eftersom han utan att intrigera har fått i uppdrag att föra befäl, är det också hans avsikt att föra befäl.

Den 6 juni utlägger han alltså hur han, general Navarre, tänker försöka lösa problemet. Under det kommande fälttåget skall man i första hand iakttä en försiktig tillbakadragenhet för att få tid att reorganisera expeditionskåren, återställa kampandan och samla krafter. Det gäller att undvika att inlåta sig i strid med fiendens huvudstyrkor.

De största farorna lurar fortfarande i norr, men detta område befinner sig säkert i erfarna truppers händer. Avsikten är att man där skall fortsätta den verksamhet som med ett blygsamt uttryck kallas ”pacifiering” och förhindra motståndarens offensiva operationer genom att riva upp dem redan innan de kommer i gång. Läget i söder riskerar att försämrats om det hot som nu skymtar där antar fastare former. I skydd av besljöjande aktioner norr om 18:e breddgraden skall där med relativt blygsamma kostnader inledas en offensiv med avsikt att förrinta trupper och materiel i Vietminhs femte militärområde vars naturliga gräns mot Tonkin utgörs av en bergskedja. Denna offensiv går under namnet ”Atlante”. Under det därpå följande fälttåget kommer Navarre däremot att sträva till oupphörliga begränsade aktioner. Först gäller det att anfälla risförråden och de områden från vilka fienden får sin levande kraft, sedan att förrinta huvudstyrkorna. Denna tanke som general Salan har lämnat Navarre i arv tillsammans med Dien Bien Phu utgör grundvalen för planen.

Vad den vietnamesiska armén beträffar, instämmer Navarre i den refräng som alla ständigt drar för honom för att dölja befälets oförmåga och soldaternas ljumma inställning till kriget: den vietnamesiska armén skall få till uppgift att så småningom avlösa de reguljära ockupationsstyrkorna, vilket ger oss möjlighet att öka vår offensiva potential. Detta är evangeliet enligt kung Jean¹. Men kung Jean är död och styrkebeskeden kan inte föra Navarre bakom ljust. Den vietnamesiska armén uppträder visserligen klanderfritt på paraderna, men den visar betydligt mindre intresse för att slåss. Men man förstår den, till skillnad från Vietminh vet den inte varför den slåss, men däremot vet den så mycket bättre för vem man vill tvinga den att slåss.

Detta är alltså de stora linjer som general Navarre har dragit upp för sin strategi. Det är inte svårt att se att de har en kavallerist till upphovsman. Samtidigt som han håller sig på

¹ Marskalk de Lattre de Tassignys ökenamn.

defensiven för att återställa expeditionskårens fysiska och moraliska hälsa, kommer hans allmänna inställning att vara offensiv, han riktar slag efter slag mot fienden för att hindra honom från att utlösa en samfällad aktion med alla sina fördelningar och han strävar att förintä honom där han är svagare till numerären. ”Man kan endast segra genom att anfälla”, lyder temat i hans första budskap till expeditionskåren.

”Mina herrar, har ni några invändningar att framföra?”

Cogny har invändningar att komma med. Den brydsamma situationen i deltat bekymrar honom. Han är rädd för att hans statiska dispositioner skall krossas i händelse av en allmän offensiv, och han fruktar också att överbefälhavaren skall beröva honom rörliga förband och sätta in dem i operation ”Atlante” som kommer att sluka mycket folk. I Tonkin har Cogny förklarat läget för honom med samma kartor, samma tabeller och samma idéer som fyra år tidigare användes för att informera marskalk Juin. Under sina försök att sätta in den nye överbefälhavaren i sina synpunkter var Cogny nästan mild, han visade en överdriven respekt som Navarre tog emot med knappt märkbar ironi. De åsikter som Cogny framförde var enkla, dikterade av sunt förnuft och riktiga: i bergstrakterna borde man undvika att inveckla sig i strider med oviss utgång och endast sätta in partisaner och irreguljära rörliga styrkor som snabbt kunde försvinna från skådeplatsen för sina raider. På slättlandet där den inre upplösningen framskred borde man däremot ständigt gå anfallsvis till väga mot den infiltrerade fienden. Och vid områdets gränser borde man sätta in kraftiga och ofta upprepade raider för att bringa försörjningssystemet i oordning och störa vietminhfördelningarnas territorialorganisation.

Navarre lugnar honom. Marskalk Juin har redan varnat honom. Hans avsikt är mycket riktigt att slå sönder motståndarens offensiver innan de har kommit i gång. Han har redan bitt Cogny föreslå ett antal operationer av detta slag för att hålla hans entusiasm vid liv.

Allt detta utandas sunt förnuft och balans. Man kan givetvis diskutera om den offensiv som Navarre har för avsikt att utlösa söder om 18:e breddgraden inte bör betraktas som rena lyxen, om den är lämplig i detta ögonblick och om den kan göras effektiv, men han får applåder när han meddelar sin innersta avsikt: ”Mitt första mål är att utrota ingrodda vanor. Expeditionskåren visar inte tillräcklig aggressivitet, den är inte tillräckligt rörlig. Jag skall ägna mig åt att återge den dessa egenskaper.” Den föreslagna operationen tycks inte engagera honom alltför hårt, och den kan vara till hjälp för att göra slut på den apati som tycks vinna terräng. Eftersom han ensam bär ansvaret, bör han också ensam få bedöma. Det som förefaller klart och bra är att han beslutar och framhåller att han under det fälttåg som nu skall inledas har för avsikt att undvika ett avgörande slag.

24 juli 1953

Hittills är det endast Vietnam som har lyckats göra upp förnuftiga planer och följa dem. Navarre förhåller sig misstänksam till det uppseende som hans plan väcker. Segra kan man endast om man handlar med kraft efter att först ha undanröjt alla hinder som ställer sig i vägen för denna seger. Det säger han också.

Kall och nykter, liksom upplyst inifrån av segern vid Lang Son, en framgång vars eko ännu inte har förtonat, framlägger Navarre för sina lyssnare i Elyséepalatset ledigt och med säker och klar röst den plan som bär hans namn, men för vilken han i själva verket delar faderskapet med general Salan. Ett imponerande auditorium! Republikens president, konseljpresidenten, åtta ministrar, fyra statssekreterare, en marskalk av Frankrike och de fyra stabscheferna. Har Cogny tack vare de lagrar som han har skördat vid Lang Son åstadkommit att Navarre under jubelrop hissas upp på en piedestal? Den som tror detta vet inte mycket om stämningen på sådana politiska möten där var och en gör sitt bästa för att gardera sig mot sina grannar och försvara sitt eget departements intressen. Navarres nyförvärvade ära tycks tvärtom ligga honom i fatet eftersom den utgör ett bevis för att man kan vinna framgångar med de medel

som han redan nu har till sitt förfogande.

Det blodfattiga landet som alltjämt har att brottas med efterkrigsproblemen och svårigheterna att finansiera de nya produktions- och organisationsprogrammen har ingen annan önskan än att så fort som möjligt göra slut på kriget i Indokina. Den nye konseljpresidenten döljer inte att regeringen hade för avsikt att inleda förhandlingar med motståndaren genast efter undertecknandet av vapenvilan i Korea. Det förefaller inte som om frågan om den kinesiska hjälpen, som Navarre själv med utgångspunkt från antagandet att den inte skulle tillta i omfattning tog upp genast i början av sin sammanfattning, hade gett anledning till några livligare invändningar. Det tar alltid sin rundliga tid för Kina att förändra planer som sätter hundratals miljoner människor i rörelse.

Som svar på Navarres avsikt att upprätta en bas för såväl lant- som flygstyrkor i Dien Bien Phu för att skydda Laos, väcktes frågan om hur detta område skulle försvaras, men något entydigt svar gavs inte. Navarre drog härav den slutsatsen att han hade fått fria händer. Och i själva verket förhåller det sig så, att även om stabscheferna har rekommenderat för regeringen att inte ge Navarre det bestämda uppdraget att försvara Laos, vågar regeringen ändå inte avlasta denna börda från honom. Man kunde inte ”säga, ännu mindre skriva, att vi inte skulle försvara Laos”. Detta uttryck är konseljpresidentens. Skulle man inte riskera förbindelserna med de associerade staterna om det blev bekant att ett sådant beslut hade fattats? Och kunde ett sådant beslut över huvud taget fattas i Paris? Resultatet blir att det nationella försvarsrådet sveper in sig i ett ogenomträngligt dis så snart det gäller att ge överbefälhavaren direktiv. Laos? Laos måste försvaras, utan att försvara det, samtidigt som landet försvaras. Man får inte säga att man inte tänker försvara landet och samtidigt uppträda som om man försvarade det utan att dock ta några som helst risker i samband med detta försvar. Vad finansministern beträffar, förklarar han sig vara emot alla förslag som bidrar till att tömma hans kassor. Inte en sou till planen Navarre.

General Corniglion-Moulinier, konsultativ minister, uttrycker sig på det pittoreska och bitande sätt som är honom eget. Humorn är Corniglion-Mouliniers starkaste sida, han är en genomgod människa. Som flygare landade han i Dien Bien Phu 1946 tillsammans med Leclerc.

”Dien Bien Phu?” utropar han inför den höga församlingen som först är road, sedan förfärad. ”Föreställ er ett flygfält på Champ-de-Mars med fienden uppe på Chailliothöj den. Och dessutom är det så långt från både Hanoi och Haiphong att planen nätt och jämnt kan flyga fram och tillbaka.”

General Navarre invänder att detta är en flygares synpunkt som inte överensstämmer med den uppfattning som han, Navarre har om läget, men det hindrar inte att tvivlet är utsått. General Navarre medger för övrigt också att striderna kan bli mycket hårda, och han har till och med mod att säga att de i värsta fall kan medföra betydande motgångar.

Avslutningsvis överhöljer försvarsrådet honom med blomster, men ber honom samtidigt anpassa sin plan till de möjligheter som finns och att framställa nya och ekonomiskt mindre betungande förslag inom en så snar framtid som möjligt.

Navarre hävdar visserligen senare att han aldrig har fått se protokollet från detta möte, men inte desto mindre kan han inte vara okunnig om att René Mayer har bett honom om en enda sak, nämligen att finna en möjlighet till en hedersam sorti. Och hur tvetydig Laniels inställning än kan tyckas honom, kan han knappt komma med något nytt, varför hans inställning givetvis måste vara densamma.

Finns det verkligen ingen som försöker hjälpa överbefälhavaren och den statssekreterare som har till uppgift att sköta förbindelserna med de förbundna staterna att se klart i denna fråga? Ministern för nationalförsvaret, René Pleven, motsätter sig en utökning av den militära

insatsen så länge den vietnamesiska regeringen inte beslutar sig

för att sätta upp en verklig armé, och han fordrar att general Navarre skall få ett klart definierat uppdrag, en fordran som dock förblir ouppfylld. Det är detta som monsieur Laniel kommer att betrakta som de klaraste direktiv en regering kan ge en överbefälhavare. I monsieur Laniels mun har detta uttalande en viss fyllig klang. Laniel är en hederlig textilfabrikant från Calvados som tvingades in i den politiska

karriären av sin far och som blev minister tack vare sina vänskapsförbindelser och som belöning för utförda tjänster. Omständigheternas makt gjorde att han vid sextifyra års ålder blev konseljpresident, precis på samma sätt som Coty något senare blev republikens president, båda i egenskap av minsta gemensamma nämnare för partierna.

Laniel var ingen personlighet, han hade inte heller utträttat någonting, han var en fullkomlig nolla. När han satte ihop sin ministär var saxen och limmet hans förnämsta verktyg, och precis på samma sätt satte han ihop sina tal. I Palais Matignon kallade man honom varken ”konseljpresidenten” eller ”chefen”, utan ”stackars Joseph”.

25 juli 1953

Den 24 juli visar Navarre inte alltför stort missnöje, det är ett ofrånkomligt faktum. Han är kanske inte fullt och fast övertygad om att försvarsrådet har gett hans plan sitt reservationslösa godkännande, men han är säker på att den inte heller är förkastad. Han exploderar inte, han hotar inte med att lägga in om avsked. Han ger inte heller Saigon telegrafiska direktiv att modifiera synpunkterna på de kommande operationerna. Följande dag ger Navarre order om att hans stab med tanke på en eventuell fientlig offensiv vid Mekongflodens övre lopp bör studera utkastet till en förebyggande aktion med syfte att sätta in ett överraskande anfall mot Dien Bien Phu och erövra denna plats.

Navarre såg och korrigerade detta utkast före sin avresa från Saigon, och troligen redan i Paris. Eftersom han inte själv befinner sig i Indokina, blir det amiral Auboyneau som undertecknar detta dokument, amiralen är nämligen äldre i graden än överbefälhavarens ställföreträdare, general Bodet. Detta är en militär formalitet som saknar betydelse, upphovsmannen är hur som helst Navarre som på sitt eget sätt tolkar de instruktioner som han aldrig fick.

Bör man då betrakta det som brottsligt av Navarre att han fortfarande hoppas på att få de förstärkningar som man nu ville pruta på? Vem vågar väl förebrå honom att han ville göra ett försök att vinna kriget eller att praktiskt taget ställa regeringen inför ett *fait accompli*, denna regering som aldrig har förpliktat honom att meddela sina avsikter innan han ger sig in i nya företag? När direktiven av den 25 juli når ministrarna och stabscheferna, väcker de ingen uppståndelse, trots att de tydligt visar att Navarre inte har gjort minsta avkall på sina ursprungliga avsikter och att han bereder sig att besätta Dien Bien Phu som Paris, utan att veta vad det i själva verket är, liksom av instinkt inte vill veta av.

Vem är det alltså som leder kriget? Svaret på den frågan lyder: ingen. Hur kommer det sig att en operation som erövringen av Dien Bien Phu står i begrepp att inledas? Alltsammans sker lite grann på måfå. General Navarre, vars enda uppdrag är att finna ett hedersamt sätt för nationen att dra sig ur kriget, får handla enligt gottfinnande, förutsatt att han inte ber om några förstärkningar. Som god militär bör han redovisa sina åtgärder. Man förstår att det bär honom emot att sätta in expeditionskåren enligt anvisningar från inkompetenta överkommissarier, ministrar som står i ett inte närmare definierat förhållande till de förbundna staterna, ett optimistiskt uttryck som betecknar pseudoregeringarna i Vietnam, Laos och Kambodja, samt de lokala krigsråden. Om någon minister av en händelse börjar hysa tvivel om det berättigade i de militära operationerna, frågar han konseljpresidenten om dennes åsikt, vilken denne inte vågar ge uttryck för, varför ministern böjer sig. Vad återigen hjälpmedlen beträffar, sorterar

männen och vapnen under armé-, flyg- och marindepartementen som är snåla på sitt blod, och pengarna under finansdepartementet som inte vill avstå från en sou. Och under nitton på varandra följande regeringar har situationen ständigt varit densamma.

I sju långa år har detta förhållande varit rådande. En enda överbefälhavare, nämligen de Lattre, förlorade tålmodet och armbågade sig förbi de förmedlande instanserna, men inte för att få order som han aldrig skulle ha gått med på att utföra, utan för att tvinga regeringen att foga sig i hans vilja. Hans röst gjorde sig hörd ända bort i Amerika dit han reste för att predika västerlandets korståg. Vid hans död återtog grodorna sina platser och återupptog sin sång, och Salan sökte sig försiktigt fram längs de stigar som ledde genom det hierarkiska träsket. Navarre gick med på att ta emot överbefälet under samma förhållanden. ”Någon måste uppföra sig”, sade marskalk Juin. Senare skrev Navarre en bok för att rättfärdiga sig. Den analys som han presenterar av det politiska läget, av andan inom expeditiönskåren och den vietnamesiska armén, av motståndarens stämning, seghet och segervilja är riktig och måttfull. Men det är en bok som är skriven i efterhand, inte en krigsdagbok. Den sista söndagen i juli 1953, strax före återresan till Indokina, upprepade Navarre på en lunch hos goda vänner samma ord som han redan hade sagt åt monsieur de Chevigné för att lugna honom: ”Jag ska inte göra mig skyldig till samma misstag som mina företrädare.” Detsamma säger han vid återkomsten till Saigon, men ändå bereder han sig att inleda Dien Bien Phuoperationen, precis som Salan satte i gång Na San.

Augusti 1953

Cogny tycks i början ha den uppfattningen att bataljonerna från Na San eller motsvarande styrkor skulle förflyttas till Dien Bien Phu. Han skriver till Navarre: ”Jag tror absolut inte att ett befäst läger har något värde när det gäller att spärra en viss riktning. Luang Prabang ligger tvåhundra kilometer från Dien Bien Phu, och vi riskerar ett nytt Na San under svårare omständigheter.” Därpå föreslår han flera olika lösningar för att dra bort garnisonen i Na San, landvägen eller luftvägen ty läget är inte längre detsamma som en månad tidigare. I alla dessa olika fall förutsätter han att en bataljon lämnas kvar på platsen, att den till slut skingras och att de överlevande sluter sig till olika partisanstyrkor.

Till slut fattas beslutet om evakueringen i Hanoi den 5 augusti dit Navarre anlant föregående dag för att närvara vid en parad och dela ut de utmärkelsetecken som beviljats efter Lang Son. Navarre fäster ytterligare en palm till krigskorset på Cogny, på Gilles, på den otålige och hetlevrade överste Ducourneau som förde befälet under raiden, på överstelöjtnant Rabertin som med sin mobila grupp var framme före fallskärmsjägarna och på 6. koloniala fallskärmsbataljonens fana. Denna trupp som förs av major Bigeard uppträder på paraden i stridsutrustning med uppkavlade armar, och bataljonschefen själv med sitt snaggade huvud, den röda baretten och ett småleende på läpparna ser ut som en stridslysten tupp. Också Navarre ler ibland, till och med när han fäster utmärkelsen på Cognys breda bröst som han knappt når utan att höja sig på tåspetsarna. Vid denna årstid är det så hett i Tonkin att det känns som om man andades in eld. Svetten tränger fram på människans överkroppar och blöter ner skjortorna. Bomullsbyxorna blir snabbt skrynkliga och hänger som sorgliga trasor. Men mellan småleendena ser Navarre allvarlig, för att inte säga sorgsen ut. Han är ingen vän av stora militära ceremonier. Den läderklädda korta käppen som han håller i vänstra handen besvärar honom. Cogny å sin sida kan inte tänka på någonting annat än Na San. Dien Bien Phu? Denna plan har han för länge sedan skjutit åt sidan och gett Lai Chau prioritet, och det tror han att Navarre också har gjort.

För att föra Vietminh bakom ljust har chefen för det befästa lägret i Na San skickat falska meddelanden i vilka han ber om förstärkningar, uppgående till tre bataljoner. Och för att överlista den fientliga spaningen hoppar fallskärmsjägare ur de första Dakotaplanen, och därpå inleder civilflyget ilastningen som det militära transportflyget bokför på sitt konto och

som fortgår med en takt av ett plan var sjätte minut. Evakueringen omfattar också tolvhundra thaibönder och trehundra ansedda medborgare från trakten som har samarbetat med fransmännen. Män, kvinnor och barn hissas upp i flygplanen med bagage, husgeråd, kittlar fyllda med paltor och flaskor, medan B 26-or och jaktplan flyger över de omgivande höjderna, färdiga att öppna eld mot allt som rör sig.

Trots de häftiga åskväder som rasar alla nätter och försvårar flygningarna, återstår vid slutet av eftermiddagen den 11 augusti endast några tiotal män att evakueras, och jaktplanen är fullt sysselsatta med att förstöra ammunitionsförråd och lastbilar. Cogny förklarar i en rapport till Hanoi: "Jag är lyckligare än kvällen efter Lang Son." Senare frågade Henri Amoureux underlöjtnant Makowiak som var den siste som gick ombord:

"Vad skulle ni ha gjort om ert plan inte hade kunnat landa?"

"Jag skulle ha återvänt till fots."

Det lyckliga förhållandet att Vietminh inte reagerade berodde på en mindre olyckshändelse som antog jättelika proportioner: den fientliga spaningens radiosändare råkade ur funktion. När den äntligen var reparerad, förmedlade radion rapporterna i den ordning som de hade hopat sig, det vill säga i omvänd kronologisk ordning. När ledningen blev informerad om de influtna nyheternas betydelse var det för sent att handla. Cogny hade rätt när han sade att framgången överträffade alla förväntningar. Var det således en fientlig signalists enfald som flygarna hade att tacka för den störsjö av lyckönskningar som kom deras generaler till del följande dag? När jag tio år senare ställde denna fråga till general Giap, svarade han leende:

"En av våra strategiska principer är att ständigt försöka behålla initiativet. Navarre talade också vitt och brett om att han ville behålla initiativet. De trupper som inneslöt Na San var svaga till numerären och tidpunkten sammanföll inte med våra stora operationer. Och då tänkte vi, låt gå, om Navarre avlägsnar sin garnison från Na San, så inte oss emot."

Det föreföll mig som om denne optimist försökte dölja en viss besvikelse.

Taskspelarknepet i Na San blev en ny framgång som Navarre kunde anteckna till sin fördel. På tröskeln till det fälttåg som nu skulle inledas var Giap fast besluten att erövra det befästa lägret, även om det hade betytt att hans anfallsvågor skulle gå fram över högar av lik, ty Giap var fullt medveten om att man inte räknar de stupade när man har segern inom räckhåll, och hans soldater gick mot döden med en entusiasm som kom oss att rysa. Man kan med stor sannolikhet anta att den lyckade evakueringen av Na San hos fienden framkallade en rätt bitter besvikelse som Giap gjorde sitt bästa för att utplåna. På franskt håll var förberedelserna redan i gång, Giap skulle få sin revansch.

Första hälften av november 1953

Dien Bien Phu är inte ett företag som igångsätts på måfå. Man funderar på saken. Man talar om den. Tonvis med papper och kilovis av grå hjärnsubstans går åt till att väga fördelarna och nackdelarna mot varandra. Man kan inte säga att det råder någon enighet om saken. Tvärtom, den ger till och med upphov till bittra meningsutbyten.

Under tiden har Navarre skickat sin ställföreträdare, general Bodet, till regeringen med en ny promemoria i vilken han vidhåller nödvändigheten att genomföra hans plan utan modifieringar och ännu en gång påpekar att han behöver förstärkningar. Svaret blir undvikande. Planen godkänns utan att någonting slutgiltigt bestäms om försvaret av Laos, och de begärda trupp- och materielförstärkningarna skall levereras i mån av tillgång. Den 11 september upprepade emellertid arméministern Pleven ännu en gång för Navarre att han måste nöja sig med de förstärkningar som beviljats honom den 24 juli, eller med andra ord ingenting. Detta beslut vars ursprungliga text monsieur Pleven envist har vägrat att låta mig ta del av, som om han hade hakat sig fast vid en räddningsplanka, visar alltså klart och tydligt

för Navarre vilka styrkor han kan räkna med, det vill säga de som han redan har. Och trots detta undrar man vilka som visar sig oroliga när det står klart att Dien Bien Phuoperationen inte längre är en mer eller mindre godkänd eller klandrad avsikt, utan en verklig plan som går mot sitt förverkligande? Bara några få personer. Vilka protesterar? Ingen. Den minister som har till uppgift att befria Laniel från den omedelbara skötseln av Indokinafrågorna träffar sällan den ansvarige statssekreteraren på grund av att deras ämbetslokaler inte ligger i samma byggnad. Varför arbetar de inte i samma våning? Orsaken är i själva verket den att ingen i regeringen förstår ett dyft av denna fråga.

Även om Cogny inte tillerkänner Dien Bien Phu något värde som spärr för en viss riktning, var han den förste som insåg att denna plats var en värdefull stödjepunkt i thaiområdet, en flyg- och landbas som kunde tjäna som utgångspunkt för såväl militära som politiska aktioner. Detta för den indokinesiska jargongen så typiska uttryck innefattar många frestelser. Hos Navarre klingar det inte för döva öron. Om han biter sig fast i Dien Bien Phu, är det i främsta rummet under förevändning att regla inkörsporten till Laos, precis som hans företrädare Salan hade för avsikt att göra.

I slutet av oktober avstår emellertid Giap från ett anfall i stor skala mot deltat och dirigerar sin 316. fördelning mot nordväst, i riktning mot Lai Chau. Problemet om skyddandet av Luang Prabang inställer sig återigen med en så mycket mera brännande aktualitet som den franska regeringen den 22 oktober i Paris har undertecknat en överenskommelse med Laos enligt vilken Frankrike åtar sig att försvara sin bundsförvant. Navarre läser ännu en gång igenom en nyckelmening i det testamente som Salan har lämnat honom: "Det som ger oss möjlighet att försvara Laos är omöjligheten för fienden att där underhålla mer än 20- till 25 000 man."

Det finns ingen hemlig klausul som förpliktar överbefälhavaren att betrakta Matignonöverenskommelsen som en värdelös papperslapp. Eftersom man lämnar honom i ovisshet, kan han alltså inte utan skäl dra den slutsatsen att den tveksamma tystnaden från sommaren är ett minne blott, och att Laniels regering har valt att försvara Laos. Överkommissarien kan knappast resa några invändningar mot denna tolkning. Den nye överkommissarien i Indokina, monsieur Maurice Dejean, är emellertid inte en diplomat som bygger sina bemödanden på hypoteser. Senare skriver han i en promemoria till regeringen att skyddet av Laos för den militära ledningen endast var en förevändning att döda vietminhsoldater, och han hade kanske inte så orätt. Men för ögonblicket tiger han, han ber inte ens sin minister om några instruktioner, vilket tycks bevisa att också han först i efterhand fattade hela vidden av Dien Bien Phu. Om han hade ansett att detta företag var farligt eller onödigt, skulle han väl ha bemödat sig om att genast krasa sina egna kastanjer ur elden och i de nyanserade ordalag som röner så stor uppskattning vid Quai d'Orsay låtit utrikesdepartementet veta att han inte godkände detta sätt att försvara Laos.

Den 2 november antyder överbefälhavaren i ett nytt specialdirektiv sin avsikt att ge sina dispositioner i nordväst och skyddet av Laos större stadga och genomföra en bättre genomtänkt fördelning av de disponibla styrkorna. Han vill beröva fienden risfälten kring Dien Bien Phu och hindra Giap från att i den närmaste framtiden skrida till de kraftiga offensiva åtgärder som skulle bli nödvändiga för att förjaga garnisonen i detta tilltänkta befästa läger.

Cogny reagerar. Omsorgen om att också i fortsättningen förbli den starkare i sina kärrmarker kommer honom att frukta att överbefälhavarens Dien Bien Phu skall beröva honom dyrbara bataljoner. Utan att rakt på sak förklara sig vara mot projektet, för det första därför att Navarre kanske sitter inne med upplysningar som han inte har, och för det andra därför att denne hur som helst har en stjärna mer än han, påpekar han blott, lite oklart som han har för vana, att den politiska fördelen med att bevara en bas i thaiterritoriet ansluter sig till den strategiska fördelen med ett skydd för norra Laos, en formulering som givetvis ger Navarre anledning att

dra den slutsatsen att det när allt kommer omkring är han, Navarre, som har rätt. Men eftersom Cognys slutledningar rör sig i egendomliga banor, tillfogar han att förverkligandet av Dien Bien Phuplanen befriar honom från det avgivna löftet att hålla deltagat med de styrkor som han redan har.

Cogny befinner sig i en mycket egendomlig ställning. I slutet av det nämnda direktivet upprepar Navarre att Hanoislätten för honom förblir det viktigaste operationsområdet, att han inte vill känna sig hotad där, och att om Cogny för sin del anser att han omöjligt kan avstå från några förband, kommer Navarre att överlämna områdena i nordväst att försvaras av partisanstyrkor och att han för en inte närmare bestämd framtid avstår från Dien Bien Phu.

Ett enastående tillfälle som Cogny inte griper i flykten. Är det för att han trots allt vill hålla fast vid thaiterritoriet? Men vad blir det av denna strävan om Dien Bien Phu förvandlas till en katastrof? Skälet verkar helt enkelt vara att det finns ett militärt språk och en hierarki, och att en chefs önskemål förvandlas till order när han uttrycker dem på ett visst sätt. Cogny är visserligen av den åsikten att det skulle innebära en mycket stor fara om hans styrkor försvagas och han antyder att han till varje pris vill undvika detta, men han vägrar inte kategoriskt, eftersom Navarre tycks anse att det ligger inom möjligheternas gräns. Och om Navarre anser en sak möjlig, kan Cogny inte hävda att den är omöjlig utan att göra sig skyldig till ett flagrant disciplinbrott. Cogny skulle sannolikt trots allt ha gjort sig skyldig till detta majoritätsbrott om han inte också hade varit frestad av sitt eget Dien Bien Phu i fickformat, vilket är försvarligt, och om han hade uppfattat vilka faror som det verkliga, det oförsvarliga Dien Bien Phu skulle föra med sig. Måste det inte betraktas som en felbedömning att visa sig så pessimistisk beträffande Navarres planer efter framgångarna vid Lang Son och Na San? Hans svar kan alltså inte betraktas som ett godkännande, men inte heller som en vägran, det flyter fram i ett slags dyster underkastelse. I sin egenskap av underordnad börjar alltså Cogny studera operationen "Castor", luftlandsättningen mot Dien Bien Phu. Detta kommer inom hans egen stab att väcka häftiga invändningar som ännu en gång får honom att ändra åsikt, men om operationen lyckas kan det innebära en fjäder i Cognys hatt, om den misslyckas anser han sig skyddad av de förbehåll som han har antecknat till protokollet.

Logiskt sett antar fakta alltså detta utseende i historikerns ögon. Kronologiskt sett grips han av svindel. Cognys undvikande svar till Navarre är nämligen daterat den 6 november. Men den av Cognys stab uppgjorda promemorian som fördömer Dien Bien Phu är daterad den 4. Redan denna dag hade Cogny alltså tillräckligt underlag för att säga nej till överbefälhavaren. Han gör visserligen invändningar, men detta nej blir aldrig uttalat.

Är det för att överbefälhavaren i tankarna ännu inte rör sig med det "befästa lägret" Dien Bien Phu, utan med "första versionen" av Dien Bien Phu? Cogny som ständigt hade varit orolig för Na San, Gilles som förde befälet där och sänkte sin boxarpanna inför Vietminhs rasande attacker har inte rätt att underlåta att förbereda Navarre på vad som väntar honom i Dien Bien Phu. Det som Cogny inte vågar säga öppet, uttrycker han genom förmedling av sin stabschefs penna: "Jag är övertygad om att Dien Bien Phu, vare sig man vill det eller inte, blir ett svalg som slukar bataljoner utan att man kan spåra något slut, så snart fienden har satt in ett regemente. (...) Konsekvenserna av ett sådant beslut kan bli mycket allvarliga." Men Cogny underkastar sig därför att disciplinen är arméernas främsta drivkraft, och för att ingen kan klandra honom för att han lyder motvilligt. Hur skulle han för övrigt med sitt rykte som svårhanterlig underordnad redan i detta skede ha tagit risken att visa olydnad mot en man som han ännu inte känner?

Generalerna låter sig redan långsamt glida ner i det bataljonsslukande svalg som Cognys stab utan risk för felbedömningar har förutspått, de hakar sig fast vid reglementenas sträva formuleringar, vid direktiv och tolkningar och den hierarkiska rangordningen. För normanden Cogny, som väger sina argument och sina ord om och om igen, är det snarare

överbefälhavaren som är den farligaste motståndaren, inte Vietminh. Det är Navarre som Cogny har att tacka för sin tredje stjärna och sitt befäl, men han är inte omedveten om att Navarre har blivit varnad för honom och övervakar hans reaktioner. Mellan dessa båda generaler har ett svårfattbart rävspel redan inletts. Den 6 november har Cogny utan tvivel redan tagit del av sin stabs förkrossande bedömning, men han låtsas att han för ögonblicket inte behöver bry sig om den, eftersom han uppmanar sina officerare att skynda på med förberedelsearbetet. Sedan vädrar han en fälla i sista paragrafen i specialdirektivet av den 2 november, han säger sig att denne Navarre, så godmodig han än verkar, kanske i ett senare skede kommer att göra Cogny ansvarig för att inte allt har gjorts som hade kunnat göras. Därför svarar Cogny inte nej av fruktan för att bli anklagad för klenmod eller för att försitta tillfället till en seger. När allt kommer omkring hör ju det beslut som nu skall fattas till strategins domäner, eller med andra ord till överbefälhavarens, och dessutom kan Cogny ge de begärda förstärkningarna eftersom Giap tycks ha avstått från sitt anfall

mot deltat. Och Cogny var ju en av de första som föreslog Dien Bien Phu. Det borde lyckas.

Ingenting är så enkelt. För att komma underfund med detta bör man inte arbeta med femtio år gamla dokument utan fråga ut aktörerna i dramat. Namnet Dien Bien Phu som nästan av en ren händelse kom på tapeten blev så småningom allt aktuellt. Tankarna, utvägarna och frestelserna avlöser varandra i rask följd i människans hjärnor och utvecklas så småningom till gigantiska missförstånd. Navarre har fått ett uppdrag som inte är klart definierat. Det som emellertid är klart, är att han skall hålla stånd mot Giap och att han kommer att ställas till svars för alla eventuella motgångar. Han har också på känn att han, kanske mot sin vilja, bär ansvaret för Frankrikes militära ära, och han är medveten om vad det innebär för landet om han inte utnyttjar sina möjligheter. Men Navarre är inte den som lämnar dem outnyttjade.

Detta äventyr föds fram under svåra vändor, och det blir ett företag som det lönar sig att tränga in i och försöka förstå.

Den 11 november får överste Nicot, chefen för expeditionskårens transportflyg, order att samla sin flotta. Nicot är en intelligent, modig och självständig officer som ogärna gör sig skyldig till några dumheter. Han känner sina besättningar och sin materiel, han vet vad han kan vänta sig av dem. Han är också känd för sin envishet, vilken egenskap i ett sådant företag!

Nicot nöjer sig inte med att muntligen förklara att transportflyget inte förmår sörja för ett permanent underhåll av Dien Bien Phu, han bekräftar också detta utlåtande i en skriftlig rapport som jag har läst. Navarre lyssnar utan att vika en tum. Corniglion-Molinier har redan uttryckt detta med andra ord: flygarna skulle helst se att läget anpassade sig till tekniken, Navarre däremot fordrar motsatsen.

Är det en omsvängning i åsikterna eller onda aningar? Är det Nicots envisa motstånd mot Dien Bien Phu som väcker denna plötsliga oro hos Cogny, eller är det beröringen med det konkreta, den plötsliga kontakten med realiteterna som han får när han studerar läget närmare och konfronteras med dimman och regnet på Hanoislätten? Cogny frågar sig plötsligt om han, sedan han befriats från det tunga ansvaret för Na San inte hamnar i en ännu farligare fälla. När överste Berteil som har besökt Cogny för att diskutera operationens detaljer stiger i planet för att återvända till Saigon, har han i sin portfölj ett personligt brev i vilket Cogny bestämt förklarar sig vara emot överbefälhavarens plan, utan att dock gå så långt att han skulle vägra att utföra den.

I och med detta är alltså läget fullständigt klart. Navarre kan inte sätta sex fallskärmsbataljoner på spel mot ett bestämt avrådande från de män som har till uppgift att leda och underhålla dem. Skulle någon annan än han ta en sådan risk? Även om han inte har något emot invändningar, vägrar han att ta dem i betraktande när han har fattat sitt beslut. Logiskt sett och enligt den militära rangordningen måste hans underlydande böja sig eller avgå.

Cogny tar emot Navarres förebråelser utan att lägga in om avsked. När allt kommer omkring har ju denne unge divisionsgeneral gjort allt för att fästa överbefälhavarens uppmärksamhet på de faror som hotar, men för ögonblicket inskränker sig dessa faror till dem som följer med själva operationen "Castor". Om inga oväntade komplikationer inträffar kan de bataljoner som fälls över Dien Bien Phu åter-inskeppas en månad senare.

Cogny går av allt att döma i en ständig fruktan för att göra sig skyldig till en felbedömning, att misslyckas med sin uppgift som är långt ifrån enkel, att inveckla sina trupper i ett omöjligt läge. Samme Cogny som i juni ivrigt uppmanade Navarre att besätta Dien Bien Phu, väger nu mellan den militära disciplinen som förpliktar honom att lyda givna order och sin medborgerliga plikt som manar honom att avgå för att fästa uppmärksamheten vid ett monumentalt misstag i vilket han vägrar att medverka. Men hur skulle mannen från deltats slättland förstå att han kastar sig i en kamp som förs långt från baserna och med illa förberedda trupper, en kamp där de måste vara i underläge.

För överste Nicot är det betydligt enklare att dra de riktiga slutsatserna: man kan inte under en alltför lång tid flyga med för stora laster och bortse från de meteorologiska och taktiska förhållandena utan risk för ett sammanbrott. Hur som helst är överste Nicots bedömning baserad på erfarenheterna från Na San och den stöder sig på de varningar beträffande Dien Bien Phu som flygvapnet sedan ett år tillbaka har riktat till såväl Salan som Navarre. Några svagheter kan man inte upptäcka i denna bedömning, och snart kommer verkligheten att visa att han hade rätt.

15 november 1953

På eget initiativ anländer monsieur Marc Jacquet, minister för förbindelserna med de förbundna staterna, och sålunda också ansvarig för kriget, till Saigon. Har han tagit intryck av de beslut som fattades två dagar tidigare på det nya nationalförsvarsrådets sammanträde, i vilket också han deltog? Konseljpresidenten önskade honom helt enkelt lycklig resa. I Indokina representerar Jacquet regeringen, åtminstone i egenskap av brevlåda. Om Navarre inte är fullt på det klara med sin uppgift, borde Jacquet kunna skingra alla tvivel. Jacquet bekräftar också för Navarre att om Vietminh lyckades erövra Luang Prabang, huvudstaden i Laos, skulle detta innebära en så svår chock för allmänheten i Frankrike att en stark opinion skulle fördöma ett fortsättande av kriget. Om överkommissarien hade gett uttryck för en åsikt som var motsatt hans ministers, skulle han ha framfört den i sin diplomatiska rapport, som jag har läst. Navarre anser sig alltså inte längre behöva hysa några tvivel i denna fråga, hans samvete säger honom att han är skyldig att försvara Laos, och ingen motsäger honom.

Men hur? Med de medel som han redan förfogar över. Försvaret av Luang Prabang är ingen lätt uppgift. Staden ligger i en skogstrakt i Mekongdalen som på båda sidor begränsas av höga bergstoppar, flygfältet är kort, landningsbanorna i dåligt skick. Sunda förnuftet säger att tillfarten till Luang Prabang inte bör spärras med en serie av hinder som fienden kan betvinga det ena efter det andra, utan tvåhundra kilometer nordöst om staden i Dien Bien Phubäckenet, vars fördelar Salan var den förste att framhålla för Navarre.

Senare kommer Navarre att få uppbära förebråelser för att han inte innan han fattade sitt beslut rådgjorde med nationalförsvarsrådet, det organ i Paris som var ansvarigt för krigets ledning, och Jacquet har det intrycket att Navarre som inte anförtror honom sina hemliga tankar tycks vara mera intresserad av de strategiska problem som följer med hans plan än av det speciella fallet Laos. Navarre vet också att det inte är lika lätt att sammankalla försvarsrådet som att få ihop en kamratlig sammanslutning av bowlingspelare, och att rådet skulle be honom om ytterligare upplysningar och dröja med att fatta beslut. Är Navarre för övrigt så angelägen om att få precisa direktiv? Det var Jacquets sak att ställa denna fråga. Och vad den andra förebråelse som riktas mot Navarre beträffar, nämligen att han inte anpassar operationerna till de medel han förfogar över, tror Navarre ärligt och uppriktigt att han kan

utföra detta extra företag med de trupper som han redan har. Dien Bien Phu bör inte kosta honom mer än Na San kostade Salan. Vid den tidpunkt då han fattar beslutet att sätta in sina fallskärmstrupper mot Dien Bien Phu, framstår Giaps avsikter i klarare dager: fiendens huvudstyrkor sätter sig i rörelse mot Laos. Genom att bita sig fast i Dien Bien Phu utmanar Navarre sin motståndare. Man måste känna Giap mycket dåligt för att inbilla sig att han inte kommer att sätta in alla sina styrkor för att utplåna sina motgångar vid Na San.

Man kan emellertid inte räkna med att Navarre bedömer läget på detta enkla sätt. Översatta till krigshögskolans språk blir de klaraste tankar tunga och komplicerade i de metafysiska promemorior, anteckningar och direktiv som fyller massvis med maskinskrivna pappersblad. En katt är inte längre en katt, landningsbanorna är användbara, de stora vidderna öppnar sig för bataljoner, rörliga grupper och stridsvagnar, flyget förmår utföra alla sina uppdrag, hur ogynnsamma de meteorologiska förhållandena än är. Men ute i terrängen förvandlas männen återigen till män och bergen till berg. För att hejda de fientliga divisioner som rör sig osynliga på natten eller sammansmultna med buskterrängen på dagen, känner Navarre till ett enda förfaringssätt: antingen anfaller och binder man fienden redan innan han har satt sig i rörelse, eller också skär man genast efteråt av hans förbindelselinjer för att tvinga honom att göra helt om, varpå man inleder den avgörande strid som Navarre har förklarat att han vill undvika. Om denna lösning skriver Navarre senare: ”Den innebar således en väldig risk”, varmed han erkänner att han på sätt och vis är skyldig. Men inför Jacquet visar Navarre endast optimism. Det existerar med andra ord ett mysterium Navarre.

Navarre anser alltså att han genom att besätta Dien Bien Phu direkt försvarar de hotade områdena. Och vad riskerar han för övrigt? Hans stabschef, dennes närmaste man, chefen för sektion I, alla berörda tekniker och specialister i hans närmaste omgivning, försäkrar honom detsamma som Salan hade framhållit, att Vietminh på så långt avstånd från sina baser inte kan hålla ut länge. Med säker ton och lite föraktfullt framskjuten underläpp meddelar officerarna i hans underrättelseavdelning att Giaps fördelningar för sitt underhåll är beroende av ris som bärs av kulier, vilka under vägen åter upp praktiskt taget hela sin börda. På några kilogram och några kilometer när finner Navarre beviset på detta i en av hans företrädare utförd mycket hemlig studie av fiendens läge. Det som ingen i krigshögskolan har kunnat räkna ut, är att en kämpande armé kan underhållas av femtiotusen kulier som var och en transporterar några få kilo ris, det som inte en överbefälhavare vars karriär nästan i sin helhet har utspelats inom underrättelsetjänsten och ännu mindre en överste som berusas av sin nya ställning som orakel, som har tröskat igenom Clausewitz men inte fursten av Ligne eller överste Ardant du Picq, inte heller kan föreställa sig är att kuliernas last kan mångdubblas med enkla men sinnrika hjälpmedel. På cyklar som härstammar från fabrikerna i Saint-Etienne eller Peugeotverken och som Vietminh har använt ända sedan 1951 utan att den franska ledningen har värdigats fästa någon större uppmärksamhet vid dem, kan man i nödfall transportera ända upp till trehundra kilo ris. Men Navarre går ännu längre. Denne man som aldrig har spelat, utom bridge på de stela mottagningarna hos prefekterna där det aldrig skulle falla någon in att fuska, och som ännu mindre har sysslat med vadhållning, sätter nu utan att veta det tusentals mäns liv på spel, och slår efter undertecknandet av vapenvilan i Korea den 27 juli vad om att den kinesiska hjälpen inte kommer att öka.

Samma dag i Paris kallas på initiativ av försvarsministern René Pleven och försvarsstabschefen, general Ely, nationalförsvarsrådets sekreterare, konteramiral Cabanier först till republikens president och sedan till konseljpresidenten, och bägge dessa herrar ber honom genast resa till Saigon. Den enda utvägen ur kriget förefaller nu att vara förhandlingar, och landets högsta ledning funderar på att återuppta kontakterna med Vietminh som kan försvåras om general Navarre får genomföra sina planer. General Ely ger amiralen en ingående redogörelse för läget och anförtror honom ett uppdrag som man inte vågar ge de vanliga diplomatiska kurirerna.

17 november 1953

Hanoi blir skådeplatsen för den konferens som skall fatta det slutliga beslutet om operationen. I grått och regntungt väder anländer framträdande politiker denna morgon från Saigon tillsammans med Navarre: Marc Jacquet, den minister som bär ansvaret för kriget, överkommissarien Maurice Dejean, den vietnamesiske konseljpresidenten Nguyen Van Tam. Dessa personer samlas klockan 17.30 i kartrummet och där får de sig en svävande historia till livs: det gäller bara att flytta en regel från en plats till en annan och låta Dien Bien Phu överta Lai Chau roll. Civilisterna anses inte värdiga att få del av gudarnas hemligheter. Monsieur Jacquet kommer alltså inte att ha någon fullständig redogörelse att telegrafera till konseljpresidenten, han vet ingenting. Ur den pipa som han suger på kommer ingenting annat än rök, och det som han blåser ut är också bara rök.

Den militära konklaven har emellertid samlats en timme tidigare i överbefälhavarens tjänsterum.

Navarre och Cogny har först ett sammanträffande på tumanhand. Cogny har med sig förkrossande dokument: sin stabschefs och avdelningschefernas uppfattning om operationen uppsatta i form av promemorior som han har infordrat av dem den 4 november, vid en tidpunkt då han kanske ännu drömde om Dien Bien Phu som en lockande utgångspunkt för politisk-militär verksamhet i thaiområdet, eller då han ännu inte vågade motsätta sig Navarres förslag. Alla dessa promemorior är negativt inställda till operationen. Överste Nicots utlåtande bekräftar till alla delar deras åsikt för flygets del. De invändningar som Cogny räknar upp för Navarre är i stort sett följande: Dien Bien Phu kan under inga omständigheter hindra att Lai Chau faller för 316. fördelningen, inte heller spärrar denna ort vägen till Laos. Fienden kan komma fram överallt, och den europeiska uppfattningen om strategi saknar allt värde i Indokina. Riset från Dien Bien Phu är inte oundgängligen nödvändigt för Vietminh, det utgör bara en del av den behövliga livsmedelsförsörjningen, och behovet kan tillfredsställas i omgivningarna. Maquisavdelningarna kan inte tillfoga fienden några allvarligare skador, och flyget kan inte för någon längre tid skära av vägarna för vietminhtrupperna. Och om slutligen 316. fördelningen får hjälp av andra fördelningar kommer inte de fem bataljoner med vilka området är avsett att ockuperas att räcka till, och förstärkningar måste tas från deltat, vilket på ett ödesdigert sätt skulle försvaga detta område. Själva operationen kan emellertid med lite tur lyckas. Det är konsekvenserna som blir ödesdigra. Detta hindrar inte att Navarre vid återkomsten till Saigon förklarar för sin adjutant: ”Jag lyckades aldrig få en klar uppfattning om general Cognys åsikt ...”

Navarre frågar generalerna Masson, Dechaux och Gilles om de å sin sida har några invändningar att komma med. Eftersom rapporter nyss har inkommit att Dien Bien Phuområdet var besatt av tre bataljoner från 148. regementet, avråder de tre generalerna enhälligt denna operation, såväl av taktiska som av tekniska skäl. Gilles är av den åsikten att luftlandsättningen inte bör ske i själva Dien Bien Phu, utan att orten bör erövrats från flera olika riktningar. General Dechaux påpekar att underhållet av denna nya bas skulle bli en svår belastning för transportflygets potential, att jaktflyget skulle bli svårt ansträngt utan att dock till följd av de stora avstånden kunna uträtta särskilt mycket, och att väderleksförhållandena som ofta är mycket olika i Hanoi och bergstrakterna skulle erbjuda problem som kunde äventyra underhållet av den nya basen.

Avståndet på trehundra kilometer komplicerar och försvårar allt som har med flygvapnets användning att göra. Detta avstånd förefaller väldigt för alla utom Navarre, hans ställföreträdare, flygaren Bodet och hans stab. Flygverksamhet med baserna så långt från operationsområdet innebär ett hårresande slöseri med materiel och personal, mångdubblar riskerna för dåligt väder, förlänger tidsförlusten vid utnyttjandet av spaningsresultaten, ökar drivmedelsåtgången, vilket i sin tur försvårar försörjningen, samtidigt som tiden för

jaktplanens flygningar ovanför Dien Bien Phubäckenet inskränker sig till några få minuter. Reservtankarna minskar jaktplanens manöverförmåga och det lilla antalet tjänstedugliga plan talar givetvis mot en forcerad användning.

General Navarre lyssnar artigt. Det lilla leende som spelar på hans läppar ger ett intryck av att han har klart för sig att hans underlydande alltid finner på goda skäl för att inte utföra givna order, så snart dessa order ställer svåra krav på deras anpassningsförmåga. Han står fast vid sitt beslut. Hans sista fråga är, "Är det möjligt?" Ja, det är möjligt. I så fall har flyget att axla dessa bördor och försöka övervinna svårigheterna. I slutet av konferensen reser sig Gilles spontant och försäkrar att allt skall göras för att operationen skall bli framgångsrik. General Navarres drag lyser upp i ett hastigt leende.

Senare har general Navarre gett mig följande sammanfattning av situationen: "Det förekom invändningar, men det enda som i själva verket kunde utgöra en källa till oro, var närvaron av de tre bataljonerna. Jag vidhöll mitt beslut." Överste Berteil tillfogade för sin del: "General Navarre avfärdade invändningarna av två skäl: han ville spärra vägen från Lai Chau för 316. fördelningen och försvara Laos som hade fått våra högtidliga försäkringar om skydd. Och dessutom tänkte general Navarre uteslutande på operation 'Castor', aldrig på dess följder."

Fyra fallskärmsofficerare och två flygare drar sig tillbaka till en avsides belägen villa i Hanoi med en sekreterare och general Cognys chaufför som sköter dupliceringsapparaten för att utarbeta operationsorderna för "Castor" som skall inledas den 18, 19 eller 20 november, beroende på vädret. De vet inte att de arbetar på en operation som kommer att få de mest vittgående följder och skaka hela västerlandet. Scenen för detta drama är iordningställd och rekvisitan på sin plats. Ridån går snart upp, och främlingslegionens musikkår som har tagit emot ministern med övlig pompa marscherar genom Hanois gator tillbaka till sin förläggning. "Titta, vilka snobbar ..." Men ännu finns det en liten chans att någonting skall haka upp sig i sista ögonblicket.

Den 19 november 1953

I november sker växlingen mellan regntiden som förvandlar slätten till ett väldigt gyttejhav och den kallare vintern. Det ifrågavarande året omväxlar mulet och dystert väder med kalla vindstötar, men på eftermiddagarna täcks himlen i allmänhet av lättare moln som rivs sönder av jaktplanens kondensstrimmor. Hanoi påminner om en stor garnison i Nordafrika med ilsket ringande spårvagnar, promenerande cyklist, vackra flickor i fotsida tunikor, små krogar vid de omgivande sjöarnas stränder längs vilka älskande par vandrar hand i hand och drömmer i månskenet. Under en av dessa sjöars lugna yta, nära jadepagodens drakar, berättar legenden att ett svärd ligger gömt. Varje kväll svingas detta svärd över deltat och lyser upp natten med sina blixtar.

General Bodet har kallat till sig den första anfallsvågens båda bataljonschefer, majorerna Bréchnac och Bigeard, som är utvalda för att ingenting skall gå på tok. Föregående dag och ännu samma morgon ges order om inställande av operationen på grund av en kall monsunvind som hindrar flygverksamheten i höglandet.

"Som det nu ser ut", säger han, "bör det lyckas. Men om det blir för hårt nere på marken, får ni inte tveka. Rädda utrustningen och dra er tillbaka mot Laos. Det får ni själva avgöra. Ni kommer att få stöd. Och till slut, om inte väderleksförhållandena är gynnsamma, kommer operation Dien Bien Phu aldrig att äga rum. Lycka till, mina herrar."

General Bodet, Navarres ställföreträdare, är ingen tragedifigur. Med sina slokande mustascher, mössan på trekvart, småväxt och med dålig hållning, påminner han snarare om en typ från boulevarderna eller bröderna Marx. Han är emellertid både klok och tapper. Och tack vare sin ställning i Navarres omedelbara närhet är han insatt i gudarnas hemligheter. Hur är det alltså med hans sista reservation, "om inte väderleksförhållandena är gynnsamma ..."? Ett

företag av så stor omfattning kan inte göras beroende av några moln, av ett dygn hit eller dit. Skulle det i själva verket vara så att general Navarre har tagit större intryck av de framförda betänkligheterna än han vill visa, och att han i sista ögonblicket har börjat tveka? Eller är det för att han inte tror så blint på sina planer och förlitar sig på augurerna, som en fältherre i det gamla Rom? Nej. Om vädret blir dåligt kommer Dien Bien Phu-slaget att inställas därför att då hemligheten är röjd, finns det inte längre några utsikter att överraska de tre vietminhbataljonerna. För att vilseleda fienden har man släppt ut ryktet att den samlade flygstyrkan är avsedd för en operation norr ut, någonting i stil med julianfallet mot Lang Son.

Från Saigon får Navarre ett telegram att amiral Cabanier som har anlänt från Paris har för avsikt att fortsätta till Saigon för att snabbare komma i kontakt med överbefälhavaren. Denne som inte kan vara okunnig om att nationalförsvarsrådet har sammanträtt den 13 juli, det måste ju monsieur Jacquet ha underrättat honom om, tror kanske att amiralen har med sig de direktiv som han har gjort sken av att fråga efter med så stor iver. Men långt ifrån att skynda sig att ta del av dem låter Navarre, som om han hade anat att de innebär ett streck i räkningen, hälsa amiralen att han inte behöver besvära sig, och att han lika väl kan invänta hans återkomst till Saigon. Dit beger han sig också samma dag utan större brådska.

Om vädret är gynnsamt tar Dien Bien Phu-operationen sin början följande dag.

2. Fällan

Man måste välja en högt belägen punkt för att med större utsikter till framgång kunna kasta sig över fienden. Men det viktigaste är att inte formera sin armé vid foten av ett berg som fienden obehindrat kan besätta, ty med hjälp av sitt artilleri kan han krossa er från krönet av de omgivande höjderna. Ty i ett sådant fall kommer ni förgäves att försöka hindra hans artilleri från att beskjuta er obehindrat och utan avbrott; hindrad av era egna trupper skulle det vara omöjligt för er att tillfoga honom någon skada.

MACHIAVELLI, *Om krigskonsten*, IV boken.

Solidariteten, denna arméernas främsta och viktigaste drivkraft, påbjuds visserligen av disciplinens stränga lagar, understödda av mäktiga passioner, men det räcker inte att påbjuda. En övervakning som ingen kan undslippa under striden bör, samtidigt som den tryggar upprätthållandet av disciplinen, garantera solidariteten gentemot svagheten inför faran, de svagheter som vi alla så väl känner till. Och för att denna övervakning skall göra sig kännbar, vilket är avgörande för att den skall kunna utöva ett starkt moraliskt tryck och driva fram alla utan undantag, av fruktan eller för att den vädjar till hederskänslan, erfordrar denna övervakning, allas ögon som riktas mot alla, i varje grupp människor som känner varandra väl och som uppfattar den som en rättighet och en plikt som syftar till det allmänna bästa ...

Fyra tappra män som inte känner varandra väl går inte modigt och raskt till anfall mot ett lejon. Fyra män som inte är lika tappra men som känner varandra väl och som vet sig vara solidariska och följaktligen är säkra på ömsesidigt stöd går utan tvekan till anfall. Detta är grunden för all den vetenskap som behandlar arméernas organisation.

ÖVERSTE ARDANT DU PICQ, *Études sur le combat*.

Den gråa slätt som utgör deltat begränsas på alla sidor, också mot havet, av kalkstensklippor vilkas tandade krön avtecknar sig mot horisonten. I norr och nordöst övergår dessa randberg omedelbart i en bergsregion där floderna bildar branta vattenfall när de banar sig väg genom klippbarriärerna. På en sträcka av hundratal kilometer, ända till gränsen mot Kina och bortom den, bryts terrängen ständigt av branta sluttningar som täcks av djungelvegetation och

väldiga träd. De vilda djuren smyger omkring i undervegetationen, men människan måste hugga sig fram. Endast vägarna är framkomliga. Och till och med vägarna söker sig endast med svårighet fram genom bergspassen där människan är utsatt för ras och bakhåll. Några trähus med halmtak reser sig i klungor vid vattenfallen överallt där det finns en liten dal där man kan odla ris. Uppe på höjderna ser man ibland några primitiva hyddor vilkas från omvärlden isolerade invånare uppföder svin och odlar majs och vallmo i de svedjebrända sluttningarna.

I detta geografiska kaos finns det emellertid några dalsänkor som omges av klippor och tandade bergskrön och som skils från varandra av nästan ogenomträngliga djungler. Där har före detta erövrare slagit sig ner och odlar nu jorden och uppföder bufflar.

Den demon som lockade cheferna för expeditionskåren att ge vika för frestelsen att i detta område etablera befästa baser, områden slutna som hoprullade igelkottar, är minsta motståndets lag. Därför att det var för tungt att hålla krönen etablerade man sig i dalsänkorna där flygplanen kunde landa och lastbilarna rulla fram. Och hur många gånger det än hängde på ett hår att man lyckades undvika en katastrof, som till exempel i Hoa Binh och Na San, tog man inte lärdom av det skedda. Den största av alla dessa kitteldalar som är belägen i en knutpunkt för förbindelserna mellan Kina, Laos och Vietnam var ett frestande lockbete som generalerna inte kunde lämna ur tankarna. Man trodde att dalens stora utsträckning skulle vara ett tillräckligt skydd mot obehagliga överraskningar och att fienden åt vilken man som vanligt överlämnade höjderna aldrig skulle kunna ta sig ner i dalen utan att slå pannorna blodiga, man förlitade sig nämligen på sin eldöverlägsenhet. Denna kitteldal heter Dien Bien Phu.

Den är belägen i thaiområdets berg, och där känner man den bara under namnet Muong Theng. Den påminner till formen om ett långsträckt eklöv i vilket nerverna utgörs av bäckar och ett större vattendrag bildar mittnerven. Längre bort rinner en annan flod, Nam Noua, ut i ett biflöde till Mekong. På thaispråket betyder ”Muong”, liksom ”Phu” på vietnamesiska, ”huvudort i förvaltningsområde”. I dagligt tal säger man inte Dien Bien Phu utan Dien Bien. ”Dien” betyder stor, ”Bien” återigen gräns. Dien Bien Phu betyder alltså ”stor huvudort för förvaltningsområde vid gränsen”. Ingenting kan vara alldagligare.

Dien Bien Phu som i tur och ordning har härjats av kineserna, siameserna, meo- och thaifolket besattes av fransmännen 1887 och förvaltningen överlämnades av den siamesiske generalen Phya Surisak åt Auguste Pavie, en före detta underofficer vid marininfanteriet som hade blivit posttjänsteman, upptäcktsresande och diplomat, och efter vilken ridvägen till Lai Chau är uppkallad. Ett hundratal större och mindre byar härbärgerar sammanlagt omkring tiotusen invånare som livnär sig på riset från sina risodlingar, lite grönsaker, höns- och svinuppfödning. I dalen bor thaifolket som enligt legenden föddes just här ur en pumpa som en gud vidrörde med sin trollstav. Uppe på krönen har meofolket valt sina boplatser i skydd av klippor och i närheten av vattendrag, och där odlar de vallmo, ur vars frökapslar kvinnorna tappar ut saften efter blomningen. I sluttningarna återigen bor xafolket som har jagats bort både från krönen och dalen, som nu tjänar som slavar hos de maktägande och som mera påminner om djur än om människor.

Den större axeln som löper i nord-sydlig riktning har en längd av sjutton kilometer, den mindre ger dalen en bredd av fem kilometer. Kullarna som inramar dalen är antingen mjukt rundade som kvinnobröst eller också består de av skarpkantade, kala kalkstensklippor som stiger i oregelbundna avsatser mot de spetsiga krönen som bildar en tandad, av skogar förmörkad silhuett kring kitteldalen. Nivåskillnaden mellan den transversalt löpande floden som på thaispråket bär namnet Nam Youm, på vietnamesiska Nam Rom, och de högsta topparna som dominerar dalen på alla sidor, är omkring sjuhundra meter.

En strategisk position? Förvisso. Det är nämligen uppenbart att en fiende som rycker an från öster och strävar mot Mekong måste frestas att marschera genom Dien Bien Phu för att vila

och proviantera där, och att den som har besatt detta område är herre över den omgivande trakten och en del av Sydöstasien under förutsättning att man behärskar såväl kitteldalen som de omgivande höjderna, att man bygger vägar och ett flygfält som är utrustat med alla moderna tekniska hjälpmedel och som kan betjäna en lång anflygningssträcka. Landningen blir nämligen i dåligt väder farlig och det gäller att akta sig för de omgivande bergen när man dyker ner genom molnen mot kitteldalen. Några välplacerade vapen räcker till för att bevaka detta Eden där befolkningens främsta bekymmer är att bärga skördarna och sälja sina opiumkakor. Dalen, som ligger inklämd mellan mangoträd, brödfrukträd, arekapalmer, apelsin- och citronträd, genljuder av hönornas kacklande och grymtningarna från de små svarta grisarna som ibland utsätter sig för att dödas av en tiger när de vågar sig utanför byarna.

I denna kitteldal som av flygarna snart får det nedsättande namnet "nattkärlet" har alla generaler drömt om att slå sig ner. Självaste Giap har avgett det omdömet att ställningen är av största betydelse för den som innehar den och farlig för honom om han inte lyckas fördriva motståndaren därifrån. Flygfältet är ett minne från den japanska ockupationen, och under den franska kolonialtiden byggdes där en postering ledd av en kapten som på fotografier från den tiden uppträder i solhjälm och käpp, i sällskap med sin löjtnant och en hund, och med en agavehäck som bakgrund. Liksom Salan vill Navarre etablera sig där, och han har också för avsikt att manövrera med kitteldalen som utgångspunkt.

När man bedömer läget med hjälp av en karta 1:100000 kan sådana planer försvaras. På denna karta kommer generalstabsofficerare med vida vyer snart att placera ut små flaggor. För dem som hoppar ut med fallskärm eller marscherar till fots genom bergen har de reella möjligheterna större betydelse, myten suddas snart ut. Och vad de högtidliga civila besökarna beträffar, ministrarna, överkommissarierna, parlamentarikerna och kommittéordförandena som i en jämn ström kommer på dyrbara och ibland lystna besök, är det endast få av dem som förmår bevara ens en gnutta sunt förnuft inför stabernas storhetsvansinne. Åtminstone vågar ingen av dem komma fram med några invändningar. Är det för att de helt saknar kunskaper om förhållandena? Man behöver inte vara trollkarl för att skapa sig en uppfattning om de oproportionerligt stora riskerna, men man måste vara blind för att förneka dem eller för att trots allt vilja ta dem.

Den 20 november 1953

Klockan 04.30 startar från ett av flygfälten i Hanoi ett av marinflygets fyrmotoriga Privateerplan som vanligen används till spaningstjänst ute till havs, men som nu har till uppgift att utföra meteorologiska observationer. Den följs av Dakotan nr 356, försedd med en fullständig radioutrustning som garanterar att de medföljande generalerna kan få förbindelse med alla behövliga ledningsorgan. Dessa generaler har till uppgift att sätta i gång eller annullera den största och mest farofyllda operationen under hela kriget i Indokina.

Efter ett inledande varv över stadens ljus, det är nämligen fortfarande mörkt, vänder piloten nosen i västsydvästlig riktning, släcker positionsljusen och intar ekonomisk marschfart. När dagen gryr omkring en kvart i sex upptäcker de mot rutorna tryckta ansiktena mitt i en kaotisk bergskedja vars toppar fångar gryningsljuset en långsträckt kitteldal som tycks fylld av väldiga ulliga snömassor. General Bodet, Navarres ställföreträdare, och general Dechaux närmar sig Gilles som med sitt ena öga spejar mot virrvarret av toppar som täcks av en tropisk skogsvegetation och bambudungarnas fjäderbuskar. Dechaux böjer sin väldiga kropp för att komma i jämnhöjd med fimpen som sitter inklämd under Bodets mustasch.

"Kommer den att lätta?" frågar Gilles.

Det är dimman, en grå och svällande dimma som böljar i de lägre sluttningarna och tränger in i ravinerna och som nu träffas av solens första strålar. Generalerna ruskar på huvudet.

Dakotan fortsätter på samma kurs mot kinesiska gränsen och girar några minuter senare sextiofem grader i sydvästlig riktning mot den dal som i vida slingor söker sig ner mot Mekong. Klockan 06.30 får Cogny i sitt residens vid stranden av Lilla sjön den dechiffrerade texten till det telegram som skickades från flygplanet till citadellet i Hanoi: ”Dimman över Dien Bien Phu på väg att lätta.”

Gilles lutar sig med bister min tillbaka i stolen och stöder hakan mot handflatan. Ett år tidigare satt han instängd i det befästa lägret Na San och tillbragte nätterna med att vänta på vietminhanfallen. Från den tiden minns jag hans marmoransikte som ibland blixtrade till och hans tunga kropp som rörde sig oroligt i sin jordhåla och som han under tillfälliga men av telefonringningar ständigt avbrutna stunder av lugn sträckte ut på en fältsäng. Officerare och sekreterare lyfte upp filtarna som tjänstgjorde som draperier och placerade dokument på bordet där en klocka glänste bredvid operationskartorna. Ett sorl av röster och skrivmaskinsknatter trängde in genom de med halmmattor täckta väggarna och de med trädstammar stöttade taken. De elektriska lamporna brann dag och natt. Allt emellanåt sipprade lite av den röda jorden ner genom takspringorna.

Han hade klarat sig ur det, den gode Gilles, och vunnit sina brigadgeneralsstjärnor i utkanterna av denna jättelika fälla som lika väl hade kunnat krossa honom om den slöt sig om honom. Fienden hade slagit pannorna blodiga mot hans försvarsverk, men hotet om ett allmänt anfall svävade ständigt över den inneslutna platsen. Gilles visste mycket väl att om Vietminh hade velat och varit beredd att betala priset, skulle han ha blivit förintad. Och dessutom var han inte förtjust i detta mullvadssamhälle ur vilket man inte kunde komma upp i dagsljuset utan att utsätta sig för fiendens eld. Hans käraste sysselsättning var att slänga ut bataljoner från Dakotaplanen, att kasta sig över en fiende som inte väntade honom, att hugga denne fiende sönder och samman och sedan snabbt och i fullt dagsljus återvända i sina spår efter en väl utförd operation. Så snart Vietminh drog sig tillbaka, bad han om att bli avlöst.

Sedan hade han emellertid dragits fram i rampljuset igen för att leda operation ”Castor”. Skulle han göra om Na San där så många elitförband hade bundits utan att kunna utnyttja sin rörlighet, där all försörjning måste regna ner från himlen, men den här gången på dubbelt så långt avstånd från baserna? I Gilles ställning inskränker man sig till att tjäna den högsta ledningens syftemål och att utföra givna order. Han kommer alltså att landsätta sina styrkor, skaffa sig fotfäste på marken, och därpå kommer han att överlåta befälet åt någon annan, ty hans hälsa har på senare tid gett anledning till bekymmer. Han har fått löfte om att denna önskan skall respekteras.

När Dakotan återigen närmar sig söderifrån har dimman nästan lättat och ligger nu i långa smala band längs bergsslutningarna. På sina ställen kan man redan urskilja det gula och gråa nätverket av risodlingar i Dien Bien Phu. Rök stiger upp från byarna, solen står högt på himlen. En plötslig och kraftig vindstöt från Kina skingrar slutgiltigt det gråa molntäcket som under de två senaste dagarna har legat över högländet. Piloten girar undan igen och saktar farten.

Klockan 07.20, eller 00.20 i Paris, framkallar det korta meddelande som general Cogny tar emot och skickar vidare en livlig verksamhet. Förbandscheferna har först två dagar tidigare blivit underrättade om destinationen och uppgiften. Och det är först under flygplanens vingar som de alltsedan småtimmarna samlade deltagarna får veta vart de är på väg, och hur manövern skall utföras. Därpå ges order om ilastning.

Klockan 08.15 startar de första planen. Det är kallt. Ett sextiotal Dakotaplan som har stått i beredskap de tre senaste dygnen lyfter ett och ett och samlas sedan i grupper om tre med nosarna målade i blått, gult eller rött till en över tio kilometer lång kolonn som flankeras av B 26-bombplan. I varje transportplan sitter tjugofyra fallskärmsjägare i full utrustning och med hjälm på huvudet. De röker, sjunger och tuggar tuggummi för att få tiden att gå. Tanken på att

lämna ett flygplan så att säga i änden av ett snöre lämnar ingen likgiltig, utom den som inte behöver hoppa.

I Dien Bien Phudalen ryker hela himlen. I stora flikar som ömsom dras mot bergskrönen, ömsom återkastas från dem, rivs molntäcket sönder, hålen stoppas till, men under solens inverkan spricker det upp alltmer. Bönderna kommer från alla traktens byar i vilka endast åldringarna och de kvinnor som sköter småbarnen stannar kvar för att bärga årets enda skörd. Kvinnorna går fram genom stubben som lämnas hög för att tjäna som bete åt bufflarna, de binder ihop den föregående dag mejade säden som redan är torr och männen staplar upp kärvarna till koniska skylar. Andra grupper tröskar säden på halmmattor, och unga flickor vänder den ljusgula, doftande säden med fötterna och vannar den med runda solfjädrar som de lyfter över huvudet och sänker med en häftig böjning av överkroppen i en rytm som påminner om en rituell dans.

Klockan nio på morgonen visas konteramiral Cabanier in i general Navarres ämbetsrum i Saigon. Amiral Cabanier är en hövlig och harmonisk man vars tjänsteåligganden har lärt honom att det är bäst att fara varligt fram. Det vilar en atmosfär av sjukhus över överbefälhavarens villa. Allt utandas ordning och snygghet. Man knuffas inte, ingen höjer rösten. I residenset har man ingen känning av trängseln och nöden i staden. I generalens arbetsrum som tidigare har varit madame Salans rum överröstar luftkonditioneringsapparatusen surrande det avlägsna bullret från den klubbigt fuktiga staden. Det stora rummet är kallt. Inga tavlor på väggarna, men däremot en karta över Indokina som upptar nästan en hel väggpanel framför Navarre. Bakom sig har han ett kassaskåp inom räckhåll. Inga fotografier eller papper på skrivbordet. Några stolar kring ett litet bord.

Amiralen trevar i fickan till sin vita kavaj efter pipan, men ännu vågar han inte ta fram den. Navarre röker cigaretter av landets tobak, men först efter klockan tolv. Adjutanten kommer in och lägger några telegram på skrivbordet. Navarre kastar en kort blick på dem och ordnar upp dem. Amiralen vräker sig i sin stol, han nästan fryser i denna luftkonditionerade apoteksburk. Sedan de övliga artighetsfraserna utväxlats kommer han till sitt ärende: republikens president och konseljpresidenten vill veta om överbefälhavaren, med hänsyn till den nyss undertecknade vapenvilan i Korea och den inverkan detta kan ha på den kinesiska hjälpen till Vietnam, ävensom med hänsyn till de senaste militära framgångarna i Tonkin, inte anser att tiden är kommen att ta upp förhandlingar om eld upphör i Indokina.

Navarre kan med en viss bitterhet konstatera överensstämmelsen mellan monsieur René Mayers strävan att lösa problemet genom att förhandla med Kina och hans efterträdarens avsikter. Denne har tydligen också tagit intryck av ett uttalande som de Lattre gjorde i Elyséepalatsets salonger 1951: "Om kineserna inte rör på sig, kommer vi att klara det." Skulle inte vapenvilan i Korea locka kineserna att röra på sig? Det föll sig naturligt att dra den slutsatsen.

Navarre låter tystnaden förtätas. Med ett leende skjuter han sedan mappen i vilken telegrammen hopas mot amiralen.

"Läs."

Amiralen får nu veta att en omfattande luftburen operation som bäst håller på att inledas i höglandet och att tre fallskärmsbataljoner om några ögonblick kommer att regna ner över Dien Bien Phu. Navarre tittar på honom med ett självsäkert, kanske en aning ironiskt leende. Som han ser på saken innebär denna nya operation svaret till regeringen, och detta svar är negativt. Varför? Kineserna behöver en viss tid för att utöka sin hjälp, och i så fall blir underrättelsetjänsten varnad i tid. Dessutom kommer det militära läget att förbättras till våren. Och när så har skett kan man förhandla i ett gynnsammare utgångsläge. Kort sagt: ett kategoriskt nej.

Amiralen noterar detta utan en rysning.

Man har svårt att föreställa sig att general Navarre som nu har fått det oväntade tillfället att få de kompletterande direktiv som han väntade på inte skulle fråga amiralen om hur nationalförsvarsrådet på sitt senaste sammanträde ställde sig till honom. Men Cabanier har också fått i uppdrag av regeringen att meddela Navarre de beslut som hade fattats på detta sammanträde. I samma ögonblick som Navarre sätter i gång Dien Bien Phu, får han alltså bekräftelse på att han ingenting har att vänta från huvudstaden. Tvärtom uppmanar rådet honom, utan att ens anspela på försvaret av Laos, att anpassa sina planer efter resurserna och att begränsa den aktiva krigföringen. Rådet meddelar dessutom att han inte skall få de begärda förstärkningarna. Detta kan med all rätt kallas ett hårt slag.

Amiral Cabanier finner inte tillfället lämpligt att ta fram pipan. Han anser sig inte kunna ställa några andra frågor än den som han redan har fått svar på, inte heller vill han gå utöver det givna uppdraget. Det är möjligen för att trösta Navarre som han upprepar general Corniglion-Moliniers ringaktande yttrande till flygstabschefen, general Fay, då denne vägrade att skicka nya förband till Indokina: ”Ni är ett malskåp, ingen flygare. Ni spar på era flygplan precis som förrådsförvaltarna sparade på marschkorna under kriget 1870!” Navarre får kanske av detta intrycket att regeringen kan påtvinga nationalförsvarsrådet sin åsikt, precis som han påtvingar regeringen sin när han ställer den inför fait accompli, Dien Bien Phu.

Mellan 10.35 och 10.45 susar de första Dakotaplanen över krönen och släpper ut tretusen fallskärmar över två på förhand utsedda landsättningsområden. Det ena som ligger nordöst om samhället Dien Bien Phu och som har fått namnet Natacha skall besättas av 6. fallskärmsbataljonen, förstärkt med ett ingenjörskompani, under befäl av den okuvlige Bigeard, det andra, längre söder ut belägna ”Simone” av II. bataljonen av t. fallskärmsjägerregementet under Bréchignac.

Bönderna på slätten står ett ögonblick som fastnaglade av skräck, och sedan börjar en vild flykt mot de byar som inte tycks beröras av operationen och mot bergen. De kvinnor i byarna som jag talade med nio år senare darrade fortfarande av skräck när de återupplivade sina minnen. En av dem som på den tiden bodde i norra delen av kitteln, i byn Ban Ke Pha hade begett sig till Dien Bien Phu för att plocka smultronblad åt sina silkesmaskar. När Dakotasvärmarna lämnade fallskärmarna efter sig och de avtecknade sig som bomullstussar mot himlen, blev hon så förskräckt att hon började springa längs bäckarna mot närmaste sluttning och vågade sig hem först när natten hade fallit på. Hon fann byn tom och sin hydda övergiven. Hennes elvaåriga flicka hade gett sig iväg och tagit med sig risgrytan.

Bataljonen Bréchignac som skall besätta Simone hoppar ut över ett ödsligt område, fem kilometer från Natacha, mellan floden och de närmaste höjderna i öster, inte långt från Hong Cum. Till följd av de dåliga radioförbindelserna mellan flygförbanden hamnar bataljonen för långt söderut och spridningen blir för stor, men den möter inget motstånd.

I Natacha som ligger femhundra meter väster om den viktigaste landningsbanan vimlar det däremot av vietminhsoldater, och de bjuder hårt motstånd. Bigeards kompanier tas under eld redan innan de har tagit mark och kommer sedan inte någon vart. Bigeard ber flyget om stöd, men han får radioförbindelse med bombplanen först klockan tolv. En fallskärm landar brinnande som en fackla, förlusterna uppgår till tio stupade, varav två i luften, tio svårt och tjugoen lätt sårade, av vilka elva i landningen. Förbindelsen med den flygande stridsledningen bereder svårigheter och Bigeard dirigerar själv de B 26-or som får till uppgift att stöda honom.

Svärmarna av vita och kakifärgade medusor singlar ner mot risodlingarna, tar mark och sjunker ihop. Männen ropar på varandra, samlas, för in laddningarna i vapnen, går fram mot de färgade röksignalerna som sänds upp från samlingsplatserna, stannar ett ögonblick, rycker fram språngvis, korsar varandras stigar. Några tar skydd i ett snår eller en grop och dricker en

klunk ur fältflaskan. Eldskurar knattrar. Det är svårt att springa genom det ännu oskördade riset.

Cogny har lämnat sin stabsplats i Hanoi, hoppat upp i en Dakota och tagit Berteil med sig. I flygplanet spejar han ivrigt mot de skogs- täckta och gräsbevuxna bergen som omger den långsträckta gråa kittel-dalen. Berteil å sin sida drömmer om ett nytt större Na San, ett väldigt lockbete som slängs åt Vietminh för att dra till sig deras trupper i massor och krossa dem. På denna höjd ser man inte de stupade som ligger med ansiktet vänt mot himlen, och myterna antar oanade proportioner.

Vid frukosten samlas generalerna och hjärntrusten bakom operation ”Castor” åttio kilometer norr om Dien Bien Phu, i det böljande gröna högländ som sträcker sig mot Kina, Lai Chau. Därifrån leder en dålig väg längs bergsbäckar och över kullar mot Dien Bien Phu.

I Hanoi börjar genast ilastningen av de återvändande Dakotaplanen. Ingen får avlägsna sig från planen där torrskaftning delas ut åt besättningarna. Klockan 14.00 inleds landsättningen av 1. koloniala fallskärmsbataljonen över Natacha där Bigeard först nu börjar få en oklar uppfattning om läget. Halva hans bataljon är isolerad, och han disponerar ännu inte över ett område där helikoptrarna kan landa för att hämta de sårade. De häftiga striderna har gett upphov till stor förvirring.

Vid 16-tiden drar sig vietminhtrupperna söder ut längs högra flodstranden och de dåliga förbindelserna med stridsgruppens stab och den flygande stridsledningen ointetgör alla försök att skära av deras reträttväg. Vid mörkets inbrott, klockan 17.30, har Bigeard inrättat sin stridsledningsplats i Dien Bien Phu och spärrat tillfartsvägarna med sina fyra kompanier. Bataljonen Bréchnignac rycker fram längs vänstra stranden och går i ställning på de första kullarna i öster. 1. koloniala fallskärmsbataljonen, två rekylfria 75-millimeters batterier, ett 120-millimeters granatkastarkompani och en truppförbandsplats som landsatts på eftermiddagen stannar i Natacha. Bataljonsläkaren André som utför sitt första hopp blir dödad. Vietminhs 910. bataljon och 226. kompani lämnar åttiofyra stupade och fyra sårade på slagfältet.

Klockan 16.15 avgår ett officiellt och brådskande chiffrertelegram som underrättar regeringen i Paris om operation ”Castor”. För formens skull, och fast monsieur Jacquet som bäst gästar de kungliga bankettborden i Laos och Kambodja, är det adresserat till ministern för förbindelserna med de associerade staterna, Rue de Lille, där dechiffreringstjänsten har sina ämbetslokaler.

I utkanterna av byn Dien Bien Phu samlas barn i smutsiga baretter, åldringar och kvinnor med runda, milda ansikten och svarta ögon som inte har haft tid att fly. De trycker sig mot varandra i skydd av sina halm- och trähyddor och tittar förskrämda och nyfikna på soldaterna som talar i sina radiosändare. Kvinnorna förstår inte ett ord av språket, men de fattar att detta regn av beväpnade män inte kommer med lycka och välgång till byn.

Överallt genomsöker bataljonerna de för det mesta tomma husen i vilka det luktar starkt av buffel. En bred stega leder upp till balkongen från vilken man kommer in i halmhyddan vars bambugolv ger efter för varje steg. Fallskärms soldaterna drar undan förhängena mellan rummen som skiljs åt av korgflätade väggar. De bränner upp upprorsrörelsens sedlar på härden där grytan ännu står på sin trefot i den heta askan. Uppskrämda katter gömmer sig i väggarnas glesa trävirke. Nere på marken morrar gula hundar med raggen på ända, grisarna flyr till sina stior och de små thaihästarna med yvig man och svans rör oroligt på sig i sina spiltor som påminner om upphöjda burar och doppar nosen i de tomma urholkade trädstammarna som gör tjänst som krubbor.

När mörkret faller på blir det tyst igen. Nervösa hundskall hälsar fullmånen som går upp över bergen.

I Paris är klockan tolv på dagen. Telegrammet från Saigon dechiffreras vid Rue de Lille och vidarebefordras av monsieur Jacquets kabinettschef till konseljpresidenten som informerar republikens president, ministern för nationalförsvaret, ministrarna och stabscheferna. Det framkallar en gränslös bestörtning. De som läser det rådfrågar sina kalendrar. Eftersom Indokina är sex timmar före Paris, tycks telegrammet ha anlänt redan innan det var avsänt samma dag. Men man kan ju inte komma ifrån att Paris i vissa avseenden tycks vara flera år efter Indokina.

Om man studerar tidningarna från den tiden och stannar vid dem som är daterade fredagen den 20 november 1953, får man veta att Gaston Dominici förmodligen hade en medbrottsling och att det amerikanska experimentplanet "Skyrocket" har nått en fart av över 2 000 kilometer i timmen. Den stora politiska frågan för ögonblicket är den europeiska försvarsgemenskapen. Till följd av dimma har flygtrafiken på Orly ända till klockan fem på morgonen måst omdirigeras till Le Bourget. Det har ännu inte frusit till, men vintern närmar sig, i två veckor har dimma rått i hela Frankrike utom i Alperna och Provence. På Comédie-Francaise spelar man en pjäs av Phillippe Hériat, Les Noces de Deuil som har varit utsatt för skarpa angrepp, på T. N. P. går Lorenzaccio med Gérard Philipe, och på Madeleine-teatern Hélène ou la joie de vivre av André Roussin.

I samma ögonblick som man i Paris frågar sig varför Navarre har inlett en operation av sådan omfattning så långt från sina baser, ger monsieur Maurice Dejean, tidigare ambassadör i Tokio och numera överkommissarie i Indokina tack vare Paul Reynaud, som tillsammans med Jacquet har till uppgift att befria konseljpresidenten från den direkta skötseln av de indokinesiska angelägenheterna, en middag i sitt ståtliga residens, Palais Norodom, dit också amiral Cabanier är bjuden. Eller också deltar han i Phnom Penh i en middag som ges för att hedra hans minister som just nu befinner sig där på besök. En middag mer eller mindre, här eller där, det betyder föga. Man slösar inte bort sin tid på att lägga sådana evenemang på minnet. I hela Indokina ges det cocktailparties och middagar för att glömma den ångest som stiger upp från denna fientliga jord. Vem kan svära på att man inte just den kvällen vid något officiellt middagsbord tömmer en skål i champagne för Dien Bien Phu? Monsieur Dejean har en mycket dunkel uppfattning om vad denna operation innebär militärt sett. Och vad general Navarre beträffar benär han upp problemen i den konflikt som han inte hade mod att möta. Hemlighetsfull som vanligt undviker han alla anspelningar på amiralens uppdrag, och amiralen nöjer sig med att notera den optimism som besjälar högsta ledningen på tröskeln till ett nytt fälttåg. Alla ämbetsverk, både civila och militära, ser med förtröstan mot framtiden. Erövringen av Dien Bien Phu exploderar som ett nytt bevis på expeditionskårens styrka och strategiska rörlighet. General Navarre ensam vet att han kanske får uppbära klander för att han fattar ett sådant beslut utan att konsultera regeringen. Men hur skulle han kunna låta fånga sig i en fälla, han har ju vägt alla Dien Bien Phus strategiska konsekvenser? Faran med hjärnor av den sorten är att ingenting, varken fakta eller personer, kan övertyga dem om att de har begått ett misstag. Hur djupt de än störtar, försäkrar de alltid att det är de som har räddat allt, och till slut frågar man sig om de inte har lyckats övertyga sig själva, om också inte andra, att de är ensamma om att besitta sanningen.

Den 21 november 1953

Gilles hoppar ut på morgonen med den första anfallsvågen över Natacha tillsammans med överstelöjtnant Langlais som för befälet över stridsgruppen. Han landar hoprullad som en igelkott, precis enligt instruktionerna, och ligger en stund platt på magen och observerar terrängen. Emaljögat som han alltid tar av sig när han hoppar har han stoppat i fickan, och nu trevar han efter det. Han har landat i närheten av en hög, sockertoppsformad skyl med sädeskärvar som skyddas mot bufflarna av en bambuinhägnad. På alla håll regnar männen ner. Längre bort ser han B 2 6-or som Bigeard dirigerar mot de närmaste slutningarna där enskilda grupper fortfarande förföljer retirerande vietminhsoldater. Byn, dess närmaste

omgivningar och södra delen av kitteldalen fem kilometer längre bort där en femte bataljon dalar ner över ”Simone” är redan säkert i fransmännens händer. Det hela påminner om en rutinmanöver.

Gilles kravlar sig upp, drar till sig fallskärmen, rullar ihop den, knådar den som en mjuk deg, stoppar ner den i säcken och spänner fast bärremmarna. Sedan tar han av sig läderhjälm och sätter på sig den röda baskern. Han slänger upp säcken på axeln och börjar gå mot samlingsplatsen. Informationstjänstens fotografer som har hoppat tillsammans med två fältpräster riktar sina objektiv mot honom. Några dimflikar hakar sig fortfarande fast vid bergsslutningarna, avståndet till dem över den solbelysta slätten är så långt att de förefaller att flyta över en sjöstrand. Den höga stubben på risåkern vars yta redan är torr och sprucken prasslar mot de gummiimpregnerade byxorna som sitter åt kring fotleden. Gilles spänner ut bröstet där de två generalsstjärnorna blänker. Han får lust att ryta till när han ser en fallskärms soldat spanna sig inför landningen, men han nöjer sig med ett missnöjt muttrande. Han konstaterar till sin tillfredsställelse att det ännu inte tycks vara slut med pappa Gilles, fast han redan är fyrtionio och det inte är mer än fem år sedan han fick sitt fallskärmsdiplom. Och samtidigt önskar han den som skall efterträda honom i kitteldalen all möjlig lycka. Självtänker han nämligen inte under några omständigheter stanna kvar där.

En liten motorcykel inväntar honom. Gilles spänner fast sin ryggsäck på den, fattar styret och ger gas. Han vill så fort som möjligt sammanträffa med Bigeard, denne hetlevrade man med de skarpa dragen som till och med när han uttalar de övliga artighetsfraserna utandas en viss självsäker oförskämdhet. Och framför allt vill han konferera med sin uppmärksamme stabschef, överstelöjtnant Fourcade, som han gärna vill ha i sin närhet. Det här är nånting som den gode Gilles gillar, full rulle både i luften och på marken, stridslarm, ett regn av män och utrustning. Langlais har brutit fotleden i en misslyckad landning, och nu står han där skamsen, förbittrad och tyst. Ett evakueringsfall.

På eftermiddagen fortsätter regnet av män, proviantlådor och taggtrådsrullar som går under namnet ”fakirkuddar” och som studsar högt upp i luften när de tar mark. Och plötsligt ramlar en sju tons bulldozer ur den gapande buken på ett Packetplan och borrar sig tre meter ner i marken. Männen fyller igen hålen på den gamla landningsbanan där det finns tolvhundra gropar med lodräta väggar att fylla.

I dalens hundra byar och i slutningarna dit skräcken har drivit dem står tiotusen thai-invånare med näsan i vädret och betraktar under tystnad detta skådespel. I Dien Bien Phudalen ligger otaliga fallskärmar som männen inte har haft tid att samla ihop som ett väldigt nytvättat byk på tork bland döda bufflar. En del av skörden förstörs av denna tornado. Kvinnorna i svarta, fotsida klänningar kallar till sig barnen som redan börjar springa omkring och trycker de små som de bär i en påse på höften tätt intill sig. De som inte är alltför fattiga pryder sina klänningar med ett broderat band som löper kring kragen på den höghalsade klänningen och längs kanten på bluslivet ner till skärpet av siden, läder eller lianer. De gamla kvinnorna samlar håret i ett slags turban, de gifta sätter upp det i en stor cylindrisk knut högst uppe på hjässan, de unga kvinnorna bär det utslaget på ryggen. Alla dessa ansikten präglas av djup oro, och ingen av dem kommer att tänka på att också deras thaiförfäder en gång har varit inkräktare. Trakten saknar elkraft, det finns ingen här som har radio, och transistorapparaterna har ännu inte gjort sitt intåg. Ibland nås man ändå av nyheter, förmedlade genom tillfälliga sammanträffanden på bergsstigarna, men deras väg är lång och krokig och de kommer alltid fram i förvanskad form. Vilka olyckor kommer den här gången att drabba trakten, vart skall man bege sig och hur skall man uppehålla livhanken om man måste lämna sitt hem? Många meofamiljer har redan tagit sin tillflykt till grottor i bergen med sina hästar. Den primitiva grytan som står på sin trefot på tegelhärden där en eld av bambuspånor brinner, förvandlas plötsligt till en oersättlig skatt.

Den kvällen kan inte general Cogny dölja sin glädje inför de församlade journalisterna. Cogny har ibland sådana svagheter. Han pratar livligt, om gerilla och maquis, om en värdefull förankringspunkt. Kanske för att vilseleda fienden, som han senare försäkrar? Varför är han så mångordig? Ett av hans uttalanden fäster sig speciellt i minnet: ”Om jag hade kunnat, skulle jag redan för fem månader sedan, så snart jag övertog befälet, ha flyttat Na San till Dien Bien Phu med en gång.”

Cogny för befälet i Hanoi, tolvhundra kilometer från Saigon där Navarre för befälet. I Paris, tolv tusen kilometer längre västerut, postar nationalförsvarsrådets sekreterare, fortfarande för formens skull, samma dag till monsieur Marc Jacquet det beslut rörande krigföringen i Indokina som rådet fattade vid sitt sammanträde den 13 november. Jacquet som känner till detta beslut men som inte har vågat beröra frågan med Navarre, nås inte av detta brev. Han fortsätter sina besök i grannländernas huvudstäder och vakar över krigföringen utan att ens veta att amiral Cabanier har besökt överbefälhavaren i ett viktigt uppdrag.

Ingen protesterar tillräckligt energiskt mot detta äventyr, inte ens finansministern, som efter att ha meddelat att Navarre inte skulle få en sou för att fullfölja sina planer, dock tillfogar: ”Om inte ...” Tillsammans med konseljpresidenten utarbetar han därpå en diabolisk plan. För att inte försitta den chans som Navarres plan erbjuder, skall man övertala Amerika att betala de etthundra miljarder francs som planen kostar, och betala denna summa i dollar. Om svaret blir nekande, nåja, i så fall måste planen överges. Ett cyniskt förslag av den typ som så ofta utgår från regeringschefer. För Eisenhower var det bara att väga för och emot. Om expeditionskåren lämnade Indokina, var det Amerika ensamt som bar ansvaret, ett ansvar som innebar ett nytt krig genast efter undertecknandet av vapenvilan i Korea. Om Amerika där-emot betalade, var det monsieur Laniels avsikt att föreslå ett möte med Förenta staternas president vars slutkommuniké skulle få ungefär följande lydelse: ”Frankrike och Förenta staterna kämpar i Indokina för samma mål, och det finns inga möjligheter att skilja dem åt. Med beaktande av detta faktum inbjuder de motståndaren till en fredlig lösning av konflikten.”

Bermudakonferensen äger rum först i december, men Förenta staterna börjar betala redan i september. Med ohöjd tillfredsställelse tillför finansministern den tomma statskassan de etthundra miljarderna för Navarres plan som han inte längre motsätter sig, men vars förverkligande hotas av nationalförsvarsrådet som skall leverera soldaterna.

Kriget i Indokina innebär inte längre ökade utgifter, tvärtom, det förs med vinst, och soldaternas blod betalas i dollar. Den som förtjänar mest på denna transaktion är franska regeringen, och Vietnam protesterar därför att landet inte får sin rimliga provision på affären.

På morgonen begravs de stupade från 6. koloniala fallskärmsbataljonen insvepta i sina fallskärmar. Var någonstans på risfälten äger denna ceremoni rum? Det vet man inte längre. Inte så långt från byn. Korsen på gravarna är vitmålade och prydda med blomsterkransar, och begravningsplatsen omges av en repinhägnad. I dess mitt reser sig en flaggstång, och platsen är planerad så att den lätt kan utvidgas.

Den 22 november 1953

Den jättelike Cogny tar sig med möda ur kabinen på ett Beaver-plan, han sträcker på sig och rätar upp sig med alpstaven i handen och kragen uppvikt över det feta bröstet och den rynkiga halsen. Den trumpne Gilles i sin leopardfläckiga kamouflagedräkt ser liten och satt ut bredvid honom. Cogny besvarar hälsningarna, skakar vänligt de mötandes händer, blinkar mot det plötsliga starka ljuset. Han ser att fabriken som levererar segrar och stupade är i full verksamhet omkring honom, och han ler. Gilles vet vad han tänker om allt detta.

Gilles ledsagar honom till sin stridsledningsplats där han förklarar de mått och steg som han har vidtagit för att skydda lägret mot varje fientligt anfall. Han redogör för artilleriets

placering och uppgifter och för de spaningsorgan som han har skickat ut. Cogny ger sitt godkännande och hänger sig sedan åt den inre rannsakan som har upptagit hans tankar under de senaste fem månaderna. Han kan knappast underlåta att fundera på getingboet Na San ur vilket han med knapp nöd klarade sig. För att krypa ner i den här nya fällan? Ibland böjer han sig ner och stirrar på marken som han skrapar med sin järnskodda käpp, ungefär som en argsint tjur river upp marken med klövarna, och den väldiga torson tycks sjunka ihop.

Han motsatte sig Na San som skulle sluka bataljonerna i deltat, en efter en, men ändå yttrade han föregående dag några ord för vilka han länge skulle få uppbära klander: ”Om det befästa lägret Na San hade varit monterat på hjul, skulle jag ha transporterat alltsammans till Dien Bien Phu ...” I Na San kände man sig instängd, man låg inom gevärshåll för Vietminh och kunde inte ta ett steg utan att följas av fiendens blickar. Men här har man åtminstone ... De första bergssluttningarna, där Vietminh för övrigt inte kommer att få bita sig fast, ligger såväl i öster som i väster på ett avstånd av mellan fem och sex kilometer. Till de högre topparna är avståndet i dessa riktningar åtta, i norr tio kilometer, i söder ännu längre. Här kan man andas fritt och känna sig väl till mods. Här kan man manövrera. Cogny spänner ut bröstet. Men hur är det med dessa avlägsna höjder, är de inte utom räckhåll för 105-orna och 155-orna? I så fall blir det bombflygets sak att sköta om dem.

I Dien Bien Phu är närmare femtusen man i verksamhet, de gräver skyddsgropar, drar trådhinder, fyller sandsäckar, badar i floden, upprättar bivacker och kök, staplar upp fallskärmar, packar upp lådor.

Några granater exploderar i bergssluttningarna för att reglera elden. Lägret är insvept i rök och damm, och flygplanen låter sina laster regna ner över området. De olika avdelningarna av Gilles stab skickar ut direktiv, telefonerna ringer, radion knastrar. Här råder den förhoppningsfulla stämningen efter en lyckad operation. Snart kan till och med de stupade evakueras till Hanoi per flyg.

”Men hur som helst”, säger Gilles under ett samtal på tumanhand med Cogny, ”blir jag mycket gladare när jag får höra att ni har funnit en efterträdare åt mig.” Hans godmodighet understryks av den katalanska accenten.

”Frågan är under övervägande.”

Här skulle Gilles emellertid varit den rätte mannen. En tjur också han, en man som använder hela dagarna till att idissla samma problem, som står med fötterna stadigt på marken, som aldrig ger efter en tum, envis, försiktig, högljudd och argsint när han inte får sin vilja fram. Skulle man inte dra nytta av de erfarenheter som han hade vunnit? Gilles kände sig inte längre i kondition, och ibland överfölls han av en förlamande trötthet. Hjärtat krånglade och tvingade honom till försiktighet. Han hade fått nog och vädrade kommande faror.

”I Na San levde jag sex månader av mitt liv som en råtta. Använd mig ute i det fria.”

”Överenskommet”, sade Cogny. ”Det är bara en fråga om dagar.” Om Cogny hade envisats skulle Gilles ha böjt sig, och då skulle händelseförloppet ha blivit ett annat.

Inte långt från vägen där 316. fördelningens bärarkolonner och soldater drar förbi, i en lövhydda som smälter samman med skogsbrynet sitter en man och betraktar under tystnad den stora kartan i skalan 1: 400 000 som står uppställd framför honom. Genom att studera de inkomna rapporterna försöker han bilda sig en uppfattning om vad den operation som Navarre har satt i gång den 20 november i Dien Bien Phu kan innebära. Utan att lämna kartan med blicken ställer han frågor till officerarna i sin stab och tystnar igen. Ingen i hans omgivning visar någon otålighet. Alla vet att han kan förbli i detta tillstånd av tyst grubblande i flera dagar, för att sedan plötsligt vakna upp en morgon. Då kallar han på sina medhjälpare och dikterar sina order medan han kretsar kring det långa bockbordet och allt emellanåt understryker sina ord genom att bulta med knytnäven i bordsskivan.

Denne man på några och fyrtio år av medellängd, hans gester är långsamma och stegen tunga, han gör ett föga elegant intryck i sina illasittande byxor och sin vapenrock med hög krage som varken pryds av gradbeteckningar eller ordensband. Det är Vo Nguyen Giap, folkarméns överbefälhavare. Liksom Ho Chi Minh kommer han från mellersta Annams sandiga slätter där han föddes den 1 september 1910 i An Xa i provinsen Quang Binh. Under en stormig period bedrev han under namnet Vo Giap studier i filosofi och juridik vid universitetet i Hanoi. Så snart han i tankarna kommit till klarhet, präglas hans minspel av den yttersta självsäkerhet. Självsäkerhet? Det är kanske riktigare att säga intelligens, denna skandalösa intelligens som ger en före detta historielärare mod att hålla stånd mot en väl utrustad europeisk armé som är försedd med allt som behövs för att förflytta kriget vart som helst i vilket ögonblick som helst, medan hans egna förband måste förflytta sig till fots med vapen, ammunition och proviant. Han följer sin läromästares, Mao Tse-tungs exempel och utnyttjar de medel som han har till sin disposition och den terräng som han känner bättre än motståndaren därför att den är hans egen. Det som i de klassiska strategernas ögon framstår som en ohjälplig underlägsenhet förvandlas så småningom till en överlägsenhet med vars hjälp han håller fienden i schack. Vad nytta har man av vapen som kan förintna motståndaren om motståndaren ständigt drar sig ur greppet? Hur skall man bära sig åt för att förfölja honom om han är osynlig? Alltsedan Vo Nguyen Giap grundade sin folkarmé i djunglerna har han ägnat lika mycket tid åt att grubbla på fienden som på sina egna styrkor. Hans krigsskola är snårskogen. Hittills har han inte räknat i tusentals ton utan i kilogram, i mansbördor. Hans bataljoner har lagt tusentals kilometer bakom sig, men dagsmarscherna har varit infanteristens, och därför att han vet att fienden när som helst kan kasta sig över honom håller han sig ständigt dold och färdig att försvinna om han blir upptäckt och anfallen. Efter hand har han slipat sina verktyg, utsträckt partiets inflytande, genomtruffat doktrinen genom att upplysa de trogna och likvidera de tveksamma samt förvandlat folkarmén till ett otal fast sammansvetsade celler som är beredda att offra sig för revolutionens seger. Som historiker vet han att ingenting är omöjligt för den djärve, och med utgångspunkt från detta har han formulerat sina taktiska och strategiska lärosatser: när man inte kan slå fienden med vapen som är effektivare än dennes, måste man göra hans vapen verkningslösa i väntan på att själv bli lika väl rustad, och i förvisningen om att överraskningen då skall mångdubbla effekten. Giap som aldrig utsätter sig för hårda slag, som försvinner innan fienden fått grepp om honom, som endast anfaller då han är förvissad om en överlägsenhet som garanterar honom segern, som utför sina förberedelser långsamt och med minutiös noggrannhet och som verkställer sina planer snabbt och hänsynslöst, har till sina förhållanden anpassat Alexander den stores och Napoleons militära principer och dragit all tänkbar lärdom av sina egna motgångar. Man kan till och med fråga sig om han inte har läst fursten av Ligne och överste Ardant du Picq. Vad Mao Tsetungs erfarenheter beträffar, har han tagit ad notam allt som kan vara honom till nytta: kring ointagliga befästa platser måste man skapa ett tomrum, man måste alltid sorgfälligt undvika strider med oviss utgång, man måste ständigt vika undan för en överlägsen motståndare och slå till om motståndaren drar sig undan, människor och själar måste mobiliseras mot fienden, de måste ha en klar och enkel sak att kämpa för. Hans soldater slåss för sina fäders berg.

Vad hatet beträffar, bereder det Giap inga svårigheter att finna inspiration i sitt eget hjärta. Hans hustru, som häktades och dömdes till livstids straffarbete av en krigsrätt i Hanoi, dog i ett franskt fängelse därför att hon liksom han kämpade för sitt lands frihet. Har han verkligen yttrat följande ord: "Varje minut dör hundratusentals människor på vår jord. Hundratus, tusentals, tiotusentals människors liv och död är av ringa betydelse, även om de råkar vara våra landsmän?" Han förnekade det harmset när jag ställde denna fråga till honom. Denna känslolösa fras klingar emellertid inte falskt i hans mun, och jag tror nästan att jag i hans ställe skulle ha skrikit ut den för att övertyga mina medbröder om att segern endast kunde nås till detta pris. När jag i de salar som alltjämt hemsöktes av kung Jeans och hans marskalkars skuggor såg detta godmodiga ansikte ur vilket humorn ibland lyste fram, hade jag inte svårt

att föreställa mig hur han reagerade för de händelser ur vilka hans smärta och hans hämndlust växte fram.

Detta breda ansikte som lyser av intelligens, denna höga och mäktiga panna som inramas av en sträv svart man utstrålar orubblig beslutsamhet. Hans minspel uttrycker i tur och ordning ironi, godhet, slughet och en kraft som ingenting kan krossa. Om Navarre i den kamp som kamrat presidenten Ho Chi Minh beskrev för David Schoenbrun i Fontainebleau den 11 september 1946 disponerar över en massa av imponerande styrka, är Giap å sin sida rovdjuret som bereder sig att kasta sig över den. "Det blir en kamp mellan en tiger och en elefant. Om tigern stannar för att hålla stånd, genomborrar elefanten den med sina betar. Men tigern stannar inte. Den trycker i djungeln på dagen och kommer fram först efter mörkrets inbrott. Den kastar sig över elefanten och sliter remsor ur dess rygg för att sedan dra sig in i skuggorna igen, och elefanten dör så småningom av utmattning och blodförlust." Navarre borde alltid ha haft Giaps fotografi uppställt på sitt skrivbord, på samma sätt som Montgomery ständigt hade Rommels bild framför sig under fälttåget i Västöknen. Men kanske han tyckte att det var en alltför stor uppmärksamhet mot en man som inte hade avlagt några högre militära examina och som kallades "general" endast med citationstecken. Mao Tse tung var inte heller yrkesmilitär, men inom alla konstarter finns det begåvningar som först sent kommer till sin rätt.

Vid denna tidpunkt har Giap lämnat improvisationsstadiet bakom sig. Så amatör han än är har han med stöd av erfarenheterna från sina motgångar lyckats skapa en slagstyrka som inte längre består av löst sammanfogade partisanskaror utan av sex infanterifördelningar på var och en tre regementen samt en tung fördelning med artilleri och ingenjörstrupper, förutom transport- och luftvärnsförband. Det var svårt att tänka sig att han med ett sådant instrument inte skulle utsätta sig för hårda slag om han försökte kopiera de europeiska arméerna. Och det var förmodligen på denna risk som Navarre tänkte när han med hänsyftning på Vietminh förklarade för Salan: "I så fall är det slut med honom ..." Javisst, om Giap kastar fram lastbilskolonner och artilleribatterier längs vägarna, är han förlorad. Men Navarre misstar sig om han tror att historieläraren går i denna fälla. Tigern Giap går fram steg för steg, han förlorar inte ett ögonblick ur sikte den elefant som han vill förinta, han känner sig för och sätter inte in sin huvudstyrka om inte motståndet förefaller honom lämpligt.

Giap får reda på alla detaljer i operation "Castor" med en blandning av fruktan och glädje. Långt ifrån att underskatta Navarre och Cogny tror han inte ett ögonblick att de har engagerat sig i detta företag av lättsinne, och han frågar sig om operationen är avsedd som ett motdrag för att förhindra 316. fördelningens förflyttning mot nordväst eller om den är planerad för att spärra tillträdet till Laos.

I själva verket fruktar han varken det ena eller det andra alternativet. 316. fördelningen kommer att nå sitt mål trots de sex bataljoner som Navarre har landsatt i kitteldalen, men den måste mångdubbla sina försiktighetsåtgärder för att undgå att bli sedd och angripen av de jakt- och bombplan som eventuellt blir baserade i Dien Bien Phu, bara några minuters väg från hans grupperingsområde. Men om Navarre däremot har för avsikt att bita sig fast där ... Officerarna i Giaps stab instämmer i överbefälhavarens slutsats: Navarre är såld.

Den 23 november 1953

I Dien Bien Phu fortsätter den stora cirkusen, fakirkuddar, ammunitionslådor, bensinfat, proviant, djupfryst vin, granater och materiel av alla upptänkliga slag faller som hagelskurar ner i det lilla samhällets utkanter, och många av fallskärmarna fastnar i träden och på halm-taken. Morane-plan startar redan från flygfältet för att rekognosera dalens närmaste omgivningar och samarbeta med spaningspatrullerna som genomsöker byarna och klättrar uppför de närmaste sluttningarna för att leta efter vietminhsoldaterna som trycker bland bergen och som flygspanarna ofta förväxlar med dalens förskräckta invånare.

Föregående dag, som var söndag, förrättade fältprästerna mässan vid improviserade altaren. Nu bränns buskskogen bort framför de främsta motståndsnästena för att skapa skottfält, och lukten av röken som trycks ner av vinden känns i hela byn. Soldaterna hugger och kvistar träd till bjälkar och stöttor.

Från ett Packet-plans gapande bakdel lösgör sig plötsligt en väldig massa. Tjugoen sammankopplade olikfärgade fallskärmar slår ut och utvecklas ovanför denna massa till en majestätisk blomma. Under hurrarop gungar den nya bulldozern i änden på sin stjälk och landar mjukt på sina drivband i risstubben. Den första misslyckade landsättningen berodde förmodligen på att någon hade begått ett misstag vid omräknandet av de amerikanska viktenheterna. Den här gången vilar bulldozern på en metallplattform som är förlängd med plankor och som hindrar den från att stjälpas. Tyngdpunkten har sänkts med hjälp av blytackor. Männen går fram, rör vid den, ruskar på huvudet. ”Den här blir åtminstone kvar här”, säger någon.

Några fallskärmssoldater travar omkring på de små thaihästarna som de har släpat ut ur spiltorna. Med kpisten hängande på bröstet rullar ordonnanser fram på primitiva vespor med mycket små hjul. Vid Gilles befälsvimpel som fladdrar framför en hydda mittibland radioantennerna står en grupp småpojkar och tittar längtansfullt på dessa knattrande leksaker, men kvinnorna ser oroligare ut för var dag som går. Många av männen irrar fortfarande omkring bland bergen utan att veta vart de skall ta vägen. Snart kommer andra leksaker att regna ner, mera fruktansvärda än dessa, eftersom det ser ut som om expeditionskårens trupper skulle installera sig för en längre vistelse. Vem skall betala de nedhuggna fruktträden? Vem skall bärga skörden? Vem kommer att förhindra att den ännu omejade säden trampas ned? Vem ersätter de dödade bufflarna?

Bigeard och Bréchnignac börjar bli uttråkade. Den första stöten är redan utförd, och de får antagligen vänta i månader på en ny, om det över huvud taget blir någon. Helt mekaniskt börjar kvinnorna återigen svinga slagorna och tröska riset, och detta arbete får en sublim och samtidigt löjlig innebörd. Husen står fortfarande oskadade på sina pålar bland vilka hönorna, griskulingarna och bufflarna söker skydd. Ovanför dem bor familjerna i ett stort rum med golv av illa sammanfogade grenar som är täckt med halmmattor och väggar av bambu och inflätade stora blad. De kröns av ett halmtak som är förlängt över balkongen där man sover på sommarnätterna och vars korsade taksparrar avslutas med skulpturer.

I Saigon föredrar Navarres adjutant den parisiska pressöversikten, och generalen läser den väldiga rubriken i *France-Soir*: ”Tonkin: fallskärmssoldater regnar ner över Dien Bien Phu.” Man kan anta att Navarre instinktivt rynkar pannan vid åsynen av Cognys deklaration som med stora bokstäver breder ut sig över två spalter: ”Nu är det inte fråga om en raid, som i Lang Son, detta är inledningen till en offensiv.” Varför har Cogny över huvud taget ansett sig böra göra ett uttalande, och vem har gett honom tillstånd till det?

Navarre själv hade tigit som muren, och ingen i hans närmaste omgivning hade heller sagt någonting. Det var endast militärerna som hade rätt att telefonera från Saigon till Tonkin, men journalisterna visste tydligen var de skulle få tag på Cogny. Antagligen hade generalen själv gett *France-Soirs* specialkorrespondent en vink, och denne hade farit till Hanoi och telegraferat därifrån. Den tystlåtna Navarre ogillade uttalanden av det här slaget om en offensiv som knappt hade börjat och som var avsedd att överraska regeringen lika mycket som fienden. Han hade gjort sitt när han telegraferade till ministern för förbindelserna med de associerade staterna, och sedan var det regeringens sak att avgöra hur stor publicitet den ville ge nyheten. Enligt Navarres åsikt hade Cogny redan skickligt tagit åt sig äran för framgången vid Lang Son. Vad var det nu som gav anledning till detta skryt, det var ju inte Cogny som hade fattat beslutet om Dien Bien Phu utan överbefälhavaren? Uttrycket ”inledningen till en offensiv” kunde oroa såväl den allmänna opinionen som regeringen. Ja, varför blandade sig

Cogny i det här? Det var inte hans sak att fälla några strategiska omdömen. Om Navarre hade fått föra kriget som han själv ville, utan att ens hålla journalisterna underrättade om vad han företog sig, skulle han utan tvivel ha gjort det. Allt som sades innebar ju upplysningar för fienden och var den till nytta i ett skede då Navarre själv var hänvisad till att föreställa sig dess reaktioner till och med inför de mest klara realiteter.

Den 25 november 1953

Klockan 11.30 landar den första Dakotan på den med järngaller beklädda landningsbanan. Ingenjörstrupperna har arbetat snabbare än beräknat, och den materiel som är för ömtålig för att fällas med fallskärm kan nu flygas in med transportplan. En radiofyr som fungerar sedan gårdagen ger piloterna möjligheter till anflygning genom molnen. De sårade och fallskärmarna kan transporteras tillbaka till Hanoi och, vilket är ännu viktigare, bataljonerna i Gilles grupp kan ersättas av mindre värdefulla förband. Fallskärms soldaterna snokar igenom omgivningarna och återvänder med slokörade män som flytt upp i bergen och som nu tvingas hem igen under kpisthot.

De som verkar misstänkta spärras in. Underrättelseofficerarna förhör dem för att få reda på vart de överraskade vietminhbataljonerna har tagit vägen. Meoflyktingarna återvänder för att hämta hönsen, boskapen och de fåtaliga ägodelar som de har lämnat kvar vid sin bråd-störtade flykt.

Uppe i bergen, ett tjugotal kilometer från byn, träffade jag bland några familjer som sysslade med skördearbete nära ett bergspass på en före detta gerillakrigare från den tiden. Han satt med gevärsmynningen uppåtriktad och kolven stödd mot marken och tycktes bevaka kvinnorna i deras bomullstunikor med färggranna uppslag som under ivrigt pladdrande tröskade riset. De som hade det lite bättre ställt stoltserade med halvmånformade örhängen och silverhalsband. Mannen hette Vu doa Dinh. Geväret som närmast påminde om en antik hakebössa och som till och med saknade sikte var betydligt längre än han själv. Den nästan dvärglike mannen var tjugosex år 1953. Nu hade han en son som aldrig nedlät sig att arbeta på åkrarna utan livnärde sig med jakt, och han var utrustad som fadern, med kruthorn vid bältet och ett skrotladdat muskedunder. Kring halsen på dem båda hängde en gammal patronhylsa som innehöll tändhattarna. Båda två dolde håret under en mössa med örönlappar medan återigen kvinnorna som var slätrakade med undantag för en test högst uppe på hjässan hade turbaner som täckte halva huvudet. Slughet lyste i hans rynkiga mongoliska ansikte, de små svarta ögonen irrade hela tiden från mig till det omgivande landskapet. Han spejade efter villebråd som han med sitt primitiva vapen måste skjuta på mycket nära håll, de vilda tjurarna på tio, rådjuren på tjugo meter.

Vi gick tillsammans till närmaste lilla by som låg mellan höga klippor nära en liten bäck, och steg in i en röksvärtad halmhydda med golv av tilltrampad jord. Bland några enkla verktyg som användes vid vapentillverkningen upptäckte jag på ett bord en gammal intendenturmugg, och under ett utplånat datum läste jag en inskription som var inristad med kniv i metallen: "Louise älskade." Där fanns också en gammal stekpanna som var förvandlad till gitarr, ännu nio år efter striderna hängde bitar av fallskärmar på tork med linnekläderna, och barnen spelade till min fasa käglor med gamla 60-millimeters vinggranater. I takbjälkarna som bestod av bambustänger hängde några fläsksvålar och en plockad glada som en jägare nyss hade skjutit.

Det var dit som Vu doa Dinh hade återvänt för att hämta sina grisar och sina granna hönor då ett tiotal av fransmännen besoldade partisaner hade tvingat honom att följa med till Dien Bien Phu där han återfann tre män och tre kvinnor från grannstammarna vilka liksom han sattes i handräckningsarbete. Han trodde att han aldrig skulle få återse sina anhöriga, sina skogar och berg, och hat och förtvivlan rådde i hans hjärta.

I den äldsta delen av Dien Bien Phu blir småpojkar djärvare, de närmar sig soldaterna som

gräver gropar i närheten av husen och tigger choklad. De vet inte att själva husen snart under brak och dån kommer att störta till marken, liksom träden, och att de själva, hängande i kjolarna på sina mödrar eller burna på deras rygg, måste söka skydd många kilometer från sina hem för att ge plats åt krigarna.

Bivackerna börjar ta form, och på natten sover männen i små ryggåstält. På dagen ser detta väldiga läger ut att vara upprättat av ett sällskap sorglösa campare. Soldaterna badar i den grunda Nam Youmflodens gröna vatten som stilla flyter fram mellan de ockragula strandbankarna, de tvättar byk som de hänger till tork på taggtrådshindren. De värmer sina matportioner i lånade grytor över eldstäder som de har grävt ner i marken.

Fallskärmarnas vita och kakifärgade blomkronor singlar långsamt ner från Dakotaplanen, och när lasten tar mark sjunker de ihop för att plötsligt blåsas upp av vinden innan de lägger sig ner igen. Grupper av soldater lösgör kollin från skärmarna och bär dem till förråden som blir allt större. Till att packa en fallskärmslast erfordras tio minuter och tjugo meter rep.

Man hör några mynningskrevader. De tunga granatkastarnas eldrör genljuder ett ögonblick som kyrkklockor efter skottet, och Morane-planen som surrar över slutningarna iakttar nedslagen.

I Hanoi lyssnar general Cogny med rynkad panna på sin underrättelsechef, major Levain, som redogör för de senaste rapporterna om fienden. Levain är en elegant, petig och lugn officer vars förutsägelser alltid grundar sig på absolut säkra upplysningar. Det som han nu har att meddela låter synnerligen allvarligt, och därför avhåller han sig från alla kommentarer. Under nattens lopp har radioavlyssningen snappat upp Giaps marschorder till cheferna för 308., 312. och 351. fördelningarna.

Enligt hans beräkningar kommer 316. fördelningen, som redan är på väg, att nå Dien Bien Phu omkring den 6 december, 308. omkring den 24, den tunga 351. fördelningen omkring den 26 och den 312. omkring den 28. Enligt Levain kan dessa högre förbands (som spaningsorganen för övrigt följer dag och natt) destination inte betraktas som absolut säker, men hur som helst är det en möjlighet som man på fullt allvar måste ta i betraktande.

Cogny skickar genast ett telegram till Navarre, men uppgifterna mottas i Saigon med stor skepticism. Cognys stab anklagas för låtsad pessimism med avsikt att överdriva Tonkins betydelse och varna Navarres stab för att på minsta sätt röra vid de privilegier som den därvarande ledningen har lyckats förskaffa sig. Man gör sitt bästa för att ge upplysningarna en fördelaktigare innebörd. Talrika avlyssningsorgan under ledning av en högre underrättelseofficer snappar ständigt upp den fientliga huvudstyrkans order och förmedlar dem till Saigon och Hanoi där de dechiffreras. Vietminh har emellertid tre olika koder, en politisk, en "operationskod" (för sektionerna 2 och 3) samt en "underhållskod" (för sektionerna 1 och 4). Den franska ledningen har lyckats komma över underhållskoden och kan sålunda utan svårighet dechiffrera alla meddelanden som rör fiendens personal och materiel. Men Cognys stab har endast tillfälle att dechiffrera de meddelanden som de egna avlyssningsorganen har snappat upp, medan Navarres stab har tillgång till upplysningar från hela Indokina. Navarre drar härav den slutsatsen att så väl informerad Cogny än är, kan han göra sig skyldig till vissa fel när det gäller tolkningen och sammanställningen. Navarre hos vilken införschaffandet och utnyttjandet av upplysningar nästan kan sägas utgöra en andra natur, skulle aldrig gå med på att tillerkänna andras bedömningar ett ovillkorligt värde. Om inte absolut ovedersägliga fakta föreligger, litar han uteslutande på sin egen underrättelsetjänst, och i sista hand på sig själv. Han nedlät sig inte ens att begära närmare klarlägganden av chefen för underrättelsetjänsten i Tonkin.

En vietminhofficer som senare övergick till fransmännen yttrade om detta:

"Luftlandsättningen över Dien Bien Phu var en glad överraskning för vår ledning. 316.

fördelningens första rörelser var avsedda att locka den franska ledningen att försvaga deltar

och sprida sina styrkor. Det var aktionen mot Dien Bien Phu som framkallade beslutet att skicka nya fördelningar mot nordväst.”

När amiral Cabanier återvänder till Paris, avger han hos republikens president och konseljpresidenten rapport om sin mission. Namnet Dien Bien Phu har ännu ingen allvarligare innebörd under Elysée- och Matignonpalatsens förgyllda stucktak. Amiralen kan knappt beskriva den optimism som besjalar expeditionskårens högsta ledning, och som herrar Vincent Auriol och Joseph Laniel samt general Ely noterar med försiktig tillfredsställelse. Amiralen har inte träffat monsieur Jacquet under sin resa, och ingen, inte ens general Navarre, har underrättat Jacquet om att amiralen var utsänd från Paris. Jacquet får veta det först tre veckor senare, och det är av mig som han tio år senare får veta, eller låtsas få veta amiralens uppdrag, om vilket stabscheferna, med undantag för general Ely, aldrig blir informerade.

Jacquets tekniske rådgivare glömmer ministerns portfölj i Constellationplanets bagagerum på flygplatsen i Karachi, och han letar förgäves efter den när planet startar på nytt. Den är försvunnen. I Beirut ber Jacquet Frankrikes chargé d'affaires föranstalta en undersökning. Portföljen återfinns först tre månader senare av franska ambassaden i London. Den är tom.

Den 28 november 1953

Cogny börjar plötsligt oroa sig för vidden av det hot som avtecknar sig vid horisonten. Från sin fästning i deltat vill han organisera raider, sprida förvirring i de bakre förbindelserna, binda en del av slagstyrkan och kanske tvinga den att vända om. Från sina baser kring Hanoi och Haiphong kan flyget göra en massinsats. Jaktplanen kan utföra två eller tre bomb- och kulspruteanfall om dagen mot marschkolonnerna.

Navarre delar inte den uppfattning som framförs av Cogny som två dagar tidigare har flugit tillbaka till Dien Bien Phu. Enligt överbefälhavarens bedömning, som delas av Berteil, rör det sig endast om delar av de nämnda fördelningarna, kanske till och med om falska marschorder av vilka man för ögonblicket inte kan dra några slutsatser. Han vill bevara hela sin offensivpotential orörd för att ha den till hands i det rätta ögonblicket. Flera officerare i hans omgivning gläder sig öppet åt det uppkomna läget. De försäkrar att flyget kommer att krossa de marscherande fördelningarna och att deras marschvägar som ständigt blir avskurna till slut kommer att vara oframkomliga.

Till slut förklarar general Navarre att vietminhfördelningarnas möjligheter att förflytta sig och klara sitt underhåll enligt hans åsikt är starkt överskattade. Giap har, enligt vad general Salan försäkrat honom, inga möjligheter att underhålla fyra fördelningar så länge och så långt från deras naturliga baser. Ingen motsäger honom, hans argument besitter överallt samma kraft som en dogm.

Ingen tror på Vietminhs strategiska rörlighet och förmåga att organisera truppförflyttningar. Ingen eller nästan ingen i franska armén har så mycket fantasi att han vågar tänka sig att också fienden kan handla klokt och målmedvetet. Salan som nyss har lämnat chefskapet för expeditionskåren, betraktar fortfarande Giap som en krigsskoleelev som övar sig att föra regementen, och han anser att han är farlig endast tack vare existensen av det instrument som han har till sitt förfogande, inte för att han förmår utnyttja det. Navarre känner inte sin motsståndare, och han försöker sätta sig in i hans taktik och strategi genom att studera underrättelsetjänstens rapporter och lyssna till sina närmaste underbefälhavare. Det enda som oroar honom är den kinesiska hjälpen vars strategiska konsekvenser han redan nu med orätt överdriver, precis som han gör sig skyldig till en felbedömning när han tror att de senaste smärre framgångarna har nåtts tack vare hans eget militära geni.

Men i dag, fyra månader efter undertecknandet av vapenvilan i Korea, är det av största vikt för Navarre att den kinesiska hjälpen inte ökas, ty om den gör det kan han inte genomföra sina planer. Och om den kinesiska hjälpen sätter en käpp i hjulet för den franska högsta ledningens

planer är det slut på alla förhoppningar om att genomföra operationerna enligt de klassiska spelreglerna. Om kinesiska plan och stridsvagnar sätts in mot franska plan och stridsvagnar, kan högsta ledningen hävda att den är förrådd. Men eftersom Navarre inte är säker på fiendens avsikter, slår han vad, det är hans eget uttryck, om att den kinesiska hjälpen kommer att fortsätta som förut. I varje general döljer sig en pokerspelare, och insatsen är soldaternas blod.

Varför fäster inte Berteil, som inte är någon dumbom, sin chefs uppmärksamhet på den kinesiska hjälpens ständigt stigande kurva? Varför skulle denna kurva helt plötsligt böjas neråt, när tvärtom allt talar för en stegring? Den franska högsta ledningen vet också att Vietminhs fälttåg på hösten 1952 i siffror kunde uttryckas med en amplitud av ett hundra kilometer, en varaktighet av två månader och en styrka av trettiotusen stridande. På våren 1953 var motsvarande siffror: amplituden tvåhundra kilometer, varaktigheten densamma som 1952 och styrkan fyrtiotusen stridande. Med ledning av detta kan till och med en korpral dra den slutsatsen att följande fälttåg kommer att utsträckas över ännu större områden och genomföras med ännu större resurser.

I de flesta av expeditionskårens staber betraktar man också möjligheterna för en koncentration av fyra Vietminhfördelningar som en utopi. För att underhålla femtiotusen stridande behövs det femtiotusen kulier som utan avbrott transporterar ris, och ammunitions- och materielersättningen måste gå längs vägar där flyget har möjlighet att överraska och förinta kolonnerna. Och även om man förutsätter att en sådan prestation är möjlig, måste den, just till följd av sin omfattning, vara starkt tidsbegränsad. Man utsätter alltså medvetet Dien Bien Phu för risken av ett anfall i stor skala, men räknar med att detta anfall måste ebba ut inom en vecka till följd av anfallstruppernas förslitning och de ständigt ökade kraven på bärarkolonnerna. Och flyget bör kunna åta sig att krossa den tunga materielen som måste rulla fram fullt synlig.

Det tycks inte finnas något att anmärka mot detta resonemang. Dittills har Vietminhs armé alltid opererat precis på detta sätt. Den förflyttar sig till fots, och om avståndet från Hanoi till Dien Bien Phu inte är mer än trehundra kilometer fågelvägen, stiger det till närmare femhundra längs de bergsvägar som leder dit, och till sexhundra från Vietminhfördelningarnas baser. Logiskt sett är det alltså knappast troligt att de fientliga förbanden kommer fram i fullt stridsduglig kondition.

Den 29 november 1953

Första söndagen i advent. Expeditionsrådens fältpräster har på morgonen läst ingångsbönens ord: *"Deus meo, in te confido, non erubescam neque irrideant me inimici mei.* Min Gud, jag förlitar mig på dig, på det att jag inte måtte rodna, och på det att mina fiender inte måtte göra narr av mig." Och Paulus ord till romarna: *"Hora est jam nos de somno surgere.* Det är tid för oss att vakna." I Hanois katedral i rokokostil, rörande med sitt kor i högrött och guld och sina ambitioner att likna en i gips uppförd Notre Dame i miniatyr, lyser solen på glasmålningarna och barnens träskor klappar. Prästerna har som vanligt läst evangeliet på både franska och vietnamesiska.

Det vackra vädret fortsätter. Det är varmt både i Dien Bien Phu och i Hanoi. Klockan 13.45 landar en stridsledningsdakota, och ur den stiger Navarre tillsammans med Cogny. De överlämnar krigskorsen åt de fallskärmssoldater som har utmärkt sig under operation "Castor". Några av dessa utmärkelser är postuma.

I planet har Navarre tagit upp frågan om en efterträdare åt Gilles. "Vem är er kandidat?" frågar överbefälhavaren.

"Jag har faktiskt en ...", svarar Cogny.

"Vi har kanske båda densamme", sade Navarre. "Låt höra."

”Vanuxem saknar utstrålning. Jag tänker på Castries. En kavallerist bör vara synnerligen lämplig i Dien Bien Phu där operationerna blir rörliga. Vi måste ha någon som inte lämnar Vietnam någon ro.”

”Han är också min kandidat”, säger Navarre. ”Ni kan meddela honom utnämningen när ni vill.”

”General”, sade Cogny, ”jag skulle helst se att ni själv meddelade honom.”

Gilles har ingenting att invända mot detta val. För det första för att han själv blir avlöst. Visserligen skulle han aldrig själv ha tänkt på Castries, en kavallerist, för en sådan uppgift, utan, efter Detourneaus hemfärd, på Vanuxem, en annan av de Lattres ”marskalkar” som har förvärvat sig gott rykte som chef för ett mekaniserat förband, medan han däremot inte anses vara tillräckligt sparsam med sina trupper. Castries, som tillsammans med Vanuxem har absolverat ”Centre des hautes études militaires”, en utbildningsanstalt för officerare som är designerade till höga poster, har opererat skickligt med sina stridsvagnar i deltat, och han är väl insatt i krigföringen i detta område. ”En kavallerist”, säger Cogny och antyder med käppen kitteldalens väldiga proportioner för att framkalla ett instämmande. ”Här kan han galoppa.” Gilles ler, han tar det som ett skämt. Galoppa? Med vad, och hur? Castries får nöja sig med vanligt infanteri om han har tänkt företa raider in i djungeln, fallskärmsbataljonerna skall nämligen dras bort samtidigt som Gilles blir avlöst.

Cogny har också en annan orsak att glädja sig åt att se Castries flyga iväg mot Dien Bien Phu. Castries kom inte alls överens med generalen som fordrade att bli mottagen av en motorcykel eskort om tio man i vita handskar och en högtidlig mässa när han kom för att ta emot befälet i södra deltat, och han försummar inte ett tillfälle att låta sin nye chef förstå att han är överflödig. Men nu ordnar förflyttningen till Dien Bien Phu upp allt. Men vad Cogny inte vet är att det blir Vanuxem som efterträder Castries, och den gode generalen kommer inte länge att kunna hålla stånd inför detta vilddjur.

Navarre återigen har tänkt på Castries därför att han känner honom. Han har haft honom under sitt befäl som sergeant när han själv var löjtnant, som underlöjtnant när han var kapten vid 16. dragonerna i Saint-Germain och senare som major vid i. armén när Navarre var chef för 3. marockanska spahiregementet, det regemente där såväl befäl som manskap bar den berömda röda scarfen som framkallade beska kommentarer från de Lattres sida. I detta land där Navarre är omgiven av människor som han misstror, hakar han sig fast vid alla som han tror att han kan lita på.

Enligt Navarre som känner Castries väl är denne en framstående officer, en man som har diskuterats och tål att diskuteras, som inte så sällan har blivit nedsvärtad, men som är en förträfflig kavallerist med blick för terrängen. Under Napoleon skulle han ha varit Lassalle, den främste avantgardesgeneralen i hela Grande armée. Och det är en kavallerist som behövs här, det betvivlar Navarre inte längre när han susar fram längs kitteldalens dammiga vägar i en jeep med Gilles vid ratten. Här behövs det snabbhet och beslutsamhet om man vill hindra fienden från att tränga ner i dalen. Navarre grips så småningom av ett slags tankens berusning, han andas in den ljumma luften och kisar knappt mot det skarpa ljuset som han aldrig mildrar med solglasögon när han är klädd i uniform. När det gäller att förflytta sig från ena änden av dalen till den andra och sopa krönen rena, kommer Castries som var hans förtruppschef under den lyckade operationen mot Karlsruhe att uträtta underverk med de stridsvagnar som skall transporteras hit som lösa delar. Men hur blir det med de längre bort belägna, högre krönen som dominerar detta operationsområde på alla sidor så långt ögat når? Navarre har flyget som får till uppgift att mala sönder allt som rör sig på dem. Och manöverterrängen kring Dien Bien Phu kommer Castries att sopa ren med sitt artilleri och sina automatvapen om fienden vågar sig ut i den. Felet med Indokina är kanske att kavalleristerna aldrig har fått visa vad de duger till, men nu finns här Navarre, och Castries som är utsedd av honom.

Den 30 november 1953

Navarre flyger till Thai Binh i Röda flodens mynning för att personligen meddela Castries utnämningen och diskutera uppdraget. När han stiger ur Beaver-planet och besvarar Castries hälsning, kan han inte dölja sin glädje över att återfinna en av sina trogna. Han strålar av lycka, han blir talför, nästan humoristisk. Castries person har förmågan att försätta honom på det mest angenäma humör, och Cogny som nästan ser utklädd ut i sina shorts, sina fallskärmsjägarkängor och den grova alpkäppen står slagen av häpnad. Den här gången är det en betydande befordran som Navarre meddelar sin förre underlydande: chefskapet i Dien Bien Phu. Castries glädje är inte översvallande. Såväl han som Vanuxem har fått löfte om brigadgeneralsstjärnorna till våren. Är det inte fara värt att han hamnar alltför djupt i lorten om han tar emot detta uppdrag?

”Om det är meningen att upprätta ett befäst läger”, säger han till Navarre, ”är det faktiskt inte min avdelning. Jag måste be er utse någon annan.”

”Gilles vill göra det till ett nytt Na San”, svarar Navarre. ”Jag är däremot inte av samma åsikt. Dien Bien Phu måste bli en offensiv bas. Det är därför som jag har valt er.”

För att slutgiltigt övertyga honom, tillfogar Cogny:

”Där borta behöver vi en kavallerist som inte är rädd för berg. Denne kavallerist är ni, och ni får operera på stora ytor i höglandet.”

Överste Christian Marie Ferdinand de la Croix de Castries med sin röda båtmössa, den scharlakansröda scarfen om halsen, en blänkande sittkäpp i handen och ständigt åtföljd av sin marockanske ordonnans, påminner Navarre om en period då turen följde honom. De Castries som är kommendör av Hederslegionen och sexton gånger omnämnd i dagorder är en typisk representant för den aristokratiska officeren som tack vare sin karaktär, sitt namn och sina krigsmeriter, för att inte tala om legenden, trots alla blindskär kan nå de högsta posterna inom armén. Den sanne krigaren bör vara grand av Spanien och ryttare. En av Castries förfäder var marskalk av Frankrike och marinminister under Ludvig XV, en annan kamrat med La Fayette, generallöjtnant och pär av Frankrike. Och hur är det med de övriga förfäderna? En marskalk, en amiral, fyra viceguvernörer, fem riddare av den Helige andes orden, åtta generallöjtnanter, vilkas porträtt förmodligen återfinns på baroniet Castries i trakten av Montpellier som släkten förvärvade 1495.

Hans tankfulla, lite sorgsna ansikte som kommer en att tänka på en gestalt av El Greco och som pryds av en örnnäsa och tunga ögonlock under svarta, buskiga ögonbryn smalnar mot en bakåtsträvande haka och en mun som för tanken till en förförare på ett gardenparty. Kroppen är mager, smidig, senig, rösten lite beslöjad och egendomligt gäll i telefon. Som löjtnant vid 11. kyrassiärerna blev han världsmästare i höjdhopp på ”Vol-au-Vent” vid hästtävlingarna i Grand Palais 1933 och i längdhopp på ”Tenace” två år senare. Hans beundrare strömmade till Dupleixkasernerna för att se honom träna. Hans dossier är fullspäckad med ungdomssynder och spelskulder. En häst att rida på, en fiende att sabla ner och en flicka i sängen kunde vara hans valspråk. Om man inte skärskådar dem närmare kan sådana principer vinna sympatier. Han är en man från ett gånget sekel som endast krigen, hästarna och kvinnorna förbinder med vår tid. De Lattre uppskattade honom för hans fräckhet, hans namn och hans munvighet och tog honom med sig till Indokina bland sina utvalda. Det är otänkbart att det inte skulle finnas någonting under den röda mössan med de fem guldgalonerna. Han är en hjälte och en ledare. Legendan om honom har redan tagit form. Han är en man som till och med förmår äta glas, och upphetsade amerikanskor kysser honom på munnen på nattklubbarna. Man antecknar till hans fördel att han uppträder enkelt som en grandseigneur. Om allvarliga ting talar han gärna med en viss nonchalans medan hans ton återigen blir allvarligare när det gäller frågor av mindre betydelse. Människor som inte känner honom blir ofta förvirrade av denna ironi, man kan nästan säga hån, som de inte riktigt fattar. Hurdan är han egentligen som människa? Hans

vapen, ett gyllene kors på blå botten, pryder den väldiga orgeln i katedralen i Alba som är en gåva av familjen de Castries.

Castries blir inte över hövan förvånad över utnämningen till chef för det befästa lägret Dien Bien Phu. Det var Navarre som bad honom återvända till Indokina just som han hade erövrat en ny pokal på ryttartävlingarna i Saumur. Han har inga fler invändningar att göra, eftersom det tycks vara Cognys avsikt att övergå till en aktivt defensiv krigföring i triangeln Dien Bien Phu – Lai Chau – Tuan Giao, med Dien Bien Phu som operationsbas. Castries får en kopia av direktivet, och man frågar sig vad han tänker om de övriga bestämmelserna utan att ha sett terrängen. Den kommer han givetvis att studera så snart han har övertagit befälet. Men fast han inte känner trakten lika väl som han känner deltat, blir han fundersam. Hur skall han föra ett rörligt krig i den av Cogny nämnda bergiga triangeln med en bas av åttio och en höjd av fyrtio kilometer som endast genomkorsas av ett glest nät av dåliga stigar och mulvägar, samt en enda väg, R.P. 41,² vilken i hela sin längd är i fiendens händer? Redan får han det intrycket att endast små och mycket lätta enheter kommer att kunna manövrera här. I Na San där terrängen var lika svår, manövrerade man. Gilles försökte skaffa sig armbågsrum. En styrka bestående av två fallskärmsbataljoner utförde en stöt mot sydöst till trakten av Moc Chau och en annan mot väster ända till Ta Kho. En annan gång gick en bataljon till Son La och nådde utkanterna av Ta Bu. Man glömmer ofta att expeditionskåren till största delen består av elitförband.

Den 3 december 1953

Navarre sänder ut den personliga och hemliga instruktionen för ledningen av operationerna nr 949, på vilken han har arbetat alltsedan sin återkomst till Saigon och som flygledningen förgäves försöker övertala honom att annullera. Den kommer att få vittgående följder för expeditionskåren och Indokinas öde.

Efter de vanliga banala inledningsfraserna och redogörelsen för läget, ger han redan i första paragrafen uttryck för sitt beslut att acceptera en avgörande strid i nordväst och koncentrera försvaret till basen Dien Bien Phu som måste hållas till varje pris. Vill han verkligen acceptera en avgörande strid i ett läge då en av grundförutsättningarna för planen Navarre är att undvika alla avgöranden så länge expeditionskåren inte har återvunnit sina krafter och sin reaktionsförmåga, det vill säga tidigast om ett år? Navarre har visserligen under sistlidna juli såväl skrivit som sagt att han vill undvika en avgörande kamp längs hela linjen, och här talar han bara om en kamp i nordväst. Men om någon kan få felaktig uppfattning genom att läsa denna instruktion, så är det förvisso inte Navarre själv som bereder sig att utlösa den begränsade offensiven ”Atlante” i söder och beslutar att bjuda Giap spetsen i Dien Bien Phu fast ingenting tvingar honom till det, och han alltsedan den 20 november vet att han inte kommer att få de begärda förstärkningarna. Fattar han inte att den risk som han tar är oproportionerligt stor? För att en så försiktig och kallt beräknande man som han skall ge sig in på ett sådant hasardspel, måste man anta att han fick inspirationen att leverera batalj i kitteldalen samma dag som han besökte Dien Bien Phu och att ingen i hans närmaste omgivning vare sig varnade honom för ett sådant beslut eller gav honom en uppfattning om konsekvenserna. Navarre är i allmänhet inte den som låter fantasin eller hjärtat inverka på sitt handlande, men i detta fall tycks han vara fullt och fast övertygad om att vietminhfördelningarna inte kommer att kunna manövrera i den svåra bergsterrängen och att de aldrig kommer att göra ett allvarligt försök att erövra basen. Dien Bien Phu står plötsligt för honom i ett förklarat ljus, alla invändningar sopas undan. Han har kommit underfund med sanningen, och hans uppfattning delas av hans närmaste omgivning, även om den inte har påverkat honom.

Det vore naivt att ett ögonblick tro att Cogny på något vis har inverkat på Navarres beslut. Den grundmurade motvilja som dessa två män redan i detta skede instinktivt känner för

² R. P. = *Route provinciale*, ungefär motsv. länsväg. Ū. a.

varandra är redan i sig själv tillräcklig för att utesluta varje inblandning från Cognys sida. Om Cogny mot förmodan hade gjort anspråk på faderskapet för Dien Bien Phu, kan man ta för givet att Navarre hastigt skulle ha fråntagit honom denna ära. Segrar kan man dela, men det finns aldrig någon som fordrar sin del i ett nederlag, och Navarre vet att om han lider nederlag, får han också ensam stå för det. Och han håller styvt på att bära sin del av ansvaret för att bättre kunna genomtrumfa sin vilja. I själva verket känner sig Navarre lika frestad av dalens stora utsträckning som ger stridsvagnarna tillfälle att krossa alla som vågar sig ner i den som av det stora avståndet till de högre kullarna som skulle tvinga ett "eventuellt fientligt artilleri" att gå i ställning i mot-sluttningarna. Detsamma gäller ett luftvärnsartilleri som försöker hindra planen från att landa på flygfältet. Enligt alla artilleristers åsikt kan de fientliga batterierna varken gå i ställning eller öppna eld utan att upptäckas av eldobservatorerna i dalen. Och då skulle de genast tystas av de egna batteriernas eld och bombflyget.

Detta försäkrar alltså artilleristerna, och det är uppenbart att de själva är övertygade. Cogny är själv artillerist. Om han reser några invändningar mot Dien Bien Phu, kan de inte grunda sig på hotet från det fientliga artilleriet. Dess ofarlighet, liksom omöjligheten att en längre tid underhålla vietminhfördelningarna på så långt avstånd från baserna utgör ju grunderna för expeditionskårens doktrin. Det är därför som Navarre engagerar sig. Det är därför som han bygger sina operationer uteslutande på hypoteser, av vilka han drar slutsatser som får karaktären av dogmer: flygfältet kommer alltid att vara disponibelt, och om anfallet mot Dien Bien Phu verkligen blir av, kommer det att avbrytas när fienden drar sig tillbaka efter de första motgångarna. Sedan tre dagar är emellertid Dien Bien Phudalen täckt av en dimma som lättar först framemot middagstiden, och man har ännu inte funnit på någon metod att fälla materiel när sikten är obefintlig. Och så länge inga radaranläggningar finns, kan inte heller några flygplan landa. Dock står det utom allt tvivel att Navarre har en avgörande framgång i tankarna. Man har ännu aldrig sett en general välja en terräng där han avser att leverera batalj utan att vara fullt och fast övertygad om att han kom-

mer att krossa fienden. Cogny förutspår två fientliga fördelningar i Dien Bien Phu i slutet av månaden, men Navarre misstänker Cogny för medvetna svartmålningar och vägrar att, som han tror, låta sig föras bakom ljust. Självt beräknar han att han får att göra med en enda fördelning, visserligen avsevärt förstärkt, det medger han. Eller med andra ord omkring tolv bataljoner och en del tunga enheter. Det finns ingen anledning att tappa modet. Fem månader tidigare, när Navarre övertog befälet, förklarade han: "Segern är en kvinna som endast ger sig åt dem som vet att ta henne." Nu skjuts skyddet av Laos plötsligt i bakgrunden och tjänar endast till att kamouflera den verkliga avsikten med Dien Bien Phu. Liksom alla expeditionskårens staber tror Navarre att han har funnit ett oväntat tillfälle att slutgiltigt krossa Vietminh.

Officerarna i Giaps stab kommer å sin sida till precis samma slutsats som Navarre: man måste leverera batalj i Dien Bien Phu. Men hur skall man förmå fienden till det? De känner alla alltför väl till landet, de vet alltför väl vilka svårigheter bergen, djunglerna och bristen på användbara kommunikationsleder erbjuder för att tro att expeditionskåren skulle finna sig väl till rätta i kitteldalen. Men erfarenheterna från Na San visar vägen: det räcker om man får fram slagstyrkan till platsen och förmår underhålla den. Chefen för underhållstjänsten besvarar utan att tveka den fråga som ställs till honom: det blir en svår uppgift, men den överstiger inte hans möjligheter. Man måste mobilisera hela folket och vädja till alla dessa sammanlagda individuella viljor. Trettio-, fyrtio-, vid behov kanske till och med femtiotusen bärare, män och kvinnor, tusentals hästar som var och en motsvarar fyra bärare, hundratals sampaner som trafikerar floder och åar lastade med tontals med ris och ammunition, lastbilar som släpar kanonerna, ett väldigt antal Peugeotcyklar som under en följd av år har köpts upp i affärerna i Hanoi och som efter en enkel ombyggnad kan transportera trehundra kilo, kommer

att frambefordra de väldiga mängderna av ris och ammunition på de vägsträckor som blir dem anvisade.

När det gäller ett så viktigt beslut måste partiets centralkommitté i ett kort uttalande som blir bestämmande för landets och partiets politik slå fast principerna för krigföringen. Giap och hans närmaste medhjälpare beger sig till regeringens högkvarter där de tas emot av kamrat presidenten Ho Chi Minh, en man i vid svart bomullspyjamas med livlig blick och ett litet bockskägg som ger honom ett uttryck av slughet och beslutsamhet, den smärte och eleganta kamrat vicepresidenten Pham Van Dong med sin triumferande blick och sina djupa violoncell-toner, den politiske kommissarien Truong Chinh i sin strikta reseda-gröna dräkt. Kamrat Giap ger en exposé av läget och de olika möjligheterna, han påvisar att 316. fördelningens rörelser redan har åstadkommit en spridning av expeditionskårens enheter. Nu gäller det att besluta om de kommande operationerna. Ett hot mot Dien Bien Phu måste tvinga Navarre att förstärka garnisonen som man sedan kan förintä. Efter ett noggrant studium av alla detaljer får kamrat överbefälhavaren i uppdrag att koncentrera alla till buds stående medel och genomföra denna operation.

Den 4 december 1953

Den författare som om fyrtio år får tillgång till statens hemliga arkiv för att skriva Dien Bien Phuslagets historia kommer utan tvivel att uppehålla sig länge vid den dag då Navarre låtsades bli medveten om den varning som regeringen riktade till honom.

Detta trots att det brev som den ständige sekreteraren i national-försvarsrådet hade adresserat till monsieur Marc Jacquet, som själv hade fått i uppdrag att vidarebefordra rådets beslut av den 13 november till Saigon, sedan två veckor var inlåst i överbefälhavarens kassaskåp. Man frågar sig osökt varför Navarre ville ge sig sken av att bli bestört vid genomläsningen av ett dokument som amiral Cabanier redan hade överlämnat åt honom, och som nu nådde honom den vanliga tjänstevägen.

Trodde han inte på amiral Cabanier som redan den 20 november hade förberett honom på denna chock? Anade han inte redan vad amiralen hade att säga honom när han till synes ville bespara honom mödan att resa upp till Hanoi? Var det inte hans avsikt att på detta sätt bevara friheten att utlösa den beslutna operationen genom att vägra att böja sig för alla påtryckningar? Med hänsyn till den självbehärskning som han ständigt visade, förefaller det som om den bestörtning som han enligt sina memoarer kände den 4 december skulle vara tillrättalagd för historien, inte för verkligheten. Han kunde helt enkelt inte bli bestört, eftersom han visste. Av naturen hemlighetsfull blottade han aldrig för sin omgivning det verkliga motivet för amiral Cabaniers resa. Hans reaktioner måste betraktas som avsedda för yttervärlden.

För övrigt kan väl ingen historiker tro att ett så viktigt beslut, ett beslut som Navarre hade väntat på i flera månader, skulle ha anförtröts åt den vanliga långsamma tjänstevägen. Priset för en tur och retur biljett för en speciell budbärare borde ju logiskt sett inbespara betydande mängder av såväl miljarder som blod och tårar. Även om man antar att det är sant att monsieur Jacquet inte visste någonting, förändrar det ingenting i sak. Monsieur Jacquet är visserligen den som enligt sina instruktioner skall leda kriget, men han begriper sig inte på det och gör ingenting. Men för att inte göra avsteg från sanningen, måste man dock framhålla att det fanns ett antal män i fjärde republiken som insåg att man så snart som möjligt måste underrätta Navarre om ett beslut som skulle sätta stopp för äventyret Dien Bien Phu.

Navarres första reaktion föreföll sund: han kände sig frestad att lämna in om avsked. Man frågar sig varför han inte reagerade på samma sätt den 20 november. Han skrev kanske ett utkast till det telegram som han skulle skicka till konseljpresidenten, gjorde rättelser och strykningar och rev till slut sönder det. Anförtrödde han sig åt sin stabschef, den lille, vänlige och rundhyllte general Gambiez? Fick han då av honom höra att han skulle bli ersatt med en

smidigare man och att problemet sålunda inte skulle komma närmare sin lösning? Var det känslan av att han hade fått grepp om segern och att han föraktfullt skulle slänga detta vackra byte på det förbluffade nationalförsvarsrådets bord som kom honom att avstå från det handlingssätt som först hade fallit honom in?

Vad var orsaken till att han inte anhöll om avsked den 20 november då amiral Cabanier meddelade honom att hans planer inte hade regeringens stöd? Denna fråga ställer Navarre i sin bok, men han hänför den till ett senare datum, den 4 december, och han besvarar den med tomma och intetsägande fraser. Det som står klart är att män med karaktär, sådana som Lyautey och de Lattre, aldrig skulle ha slösat bort tid på att väga för och emot utan att de genast skulle ha sagt nej, medan Navarre nöjer sig med att tillrättalägga. Han var en lysande stabschef, och följaktligen var han van vid att ge efter för dem som omständigheterna placerade över honom, vilket är en förträfflig egenskap hos en man som tjänar en högre herre, men en stor svaghet hos ledaren som inte får böja sig och ännu mindre hämta inspiration i det politiska spelets förhoppningar och illusioner.

Navarre gör emellertid ett medgivande vars vikt han inte själv inser, men som vilar tungt på honom: "Utan tvivel skulle jag ha gjort det (anhållit om avsked) om jag hade fått en klar uppfattning om det verkliga läget innan den avgörande kampen hade börjat", vilket visar att han i detta skede inte hade en aning om vilka faror han utsatte expeditionskåren för. Och även om han hade vetat det, kan man frukta att han hade funnit på något annat svepskäl som ursäktade honom inför historien för att han accepterade överbefälhavarposten, och att han ännu en gång hade dragit sig marskalk Juins ord till minnes: "Någon måste ju uppoffra sig." Formler av detta slag kan leda till de mest vittgående konsekvenser. För övrigt nämner Navarre ytterligare att han inte stötte mot en vägg utan mot ett "ejderdunsbolster". En annan man än han skulle ha skurit upp detta bolster med ett sabelhugg och tömt ut ejerdunet.

Hur som helst kunde Navarre fortfarande telegrafera till Paris att han annullerade sin instruktion som var daterad så sent som föregående dag och sålunda tvinga regeringen att axla sitt ansvar. Men han nöjer sig med att telegrafera, som om amiral Cabanier aldrig hade besökt honom: "Jag skall skriva in denna vägran på den redan långa listan över nödlösningar som påtvingas mig och som förminskar min operationspotential." I sin bok tillfogar han att han fick uppbära livliga förebråelser för tonen i denna fras, och han avslutar sina förklarande reflexioner med följande ord: "Denna korrespondens medförde inga konkreta resultat." Ja, vad kan en överbefälhavare som måste fatta viktiga och brådskande beslut vänta sig av en korrespondens? Hur kommer det sig att han inte fattar att det inte längre räcker med artiga, tillmötesgående och innehållslösa officiella fraser, att han inte längre har rätt att vara en undergiven underordnad utan att han är en man på vilken en hel armés existens och ära vilar. Om han har rätt, måste han hoppa upp i ett flygplan, uppenbara sig i Elysée- och Matignonpalatsens förgyllda salonger och fordra klara order! Men sanningen är den att han är alltför säker på segern.

Den 5 december 1953

Vietminhfördelningarna rycker med snabba steg fram mot Dien Bien Phu, soldaterna marscherar på sidan av vägarna, dagsmarschernas uppgår till trettio, nattmarschernas till femtio kilometer. Ingenting skiljer officerarna från de meniga soldaterna. För övrigt finns det inga officerare, endast män som har fått en befattning, regements-, bataljons-, kompani-, batteri-, pluton- och gruppchefer, pjäsbefälhavare. Om de inte visar sig vuxna sin uppgift, får de en varning. Någon andra varning ges inte. Ingen är innehavare av sin militära grad, som i franska armén, därför att det inte finns några militära grader. Om förseelsen upprepas, får regementschefen veta att han har fått sparken, plutonchefen att han har förvandlats till simpel soldat. Vanligen räcker det med självkritiken för att blotta fel och brister. I folkarmén erkänner man sina brister redan innan de har kommit till synes.

Varje stridande bär sitt vapen, ibland en rekylfri kanon eller en granatkastarlavett, en ryggsäck, en säck med femton kilo ris slängd över axeln, ett skansverktyg, en fältflaska med vatten och lite salt i ett bamburör. Man marscherar från gryningen till solnedgången eller tvärtom med en tio minuters rast varje timme. Nattmarscherna tar svårt på krafterna. När marschen är avslutad grävs först skyddsgropar i vilka soldaterna också sover sedan de har badat fötterna i varmt, saltat vatten. Alla har inte ens skodon, många av soldaterna får i likhet med bäarna nöja sig med sandaler som är tillverkade av gamla bildäck och som ofta ger upphov till skavsår. För att motverka tröttheten och hålla sig vakna sjunger truppen de gamla sångerna som aldrig är anstötliga. Om det regnar, sjunger man givetvis sången om regnet, vars refräng lyder:

*Det regnar, kläderna är genomblöta
Men inte våra hjärtan.*

När truppen möter eller passerar en kolonn med kvinnliga bärare, blir det glädje och gamman. Man pratar med varandra, improviserar verser och skämtar. Några unga kvinnor ropar: "Finns min man bland er?" och pekar på några soldater. "Där är han ju!" utropar de först glatt, och sedan låtsas de bli förargade, och trampar dystert vidare, följda av männens skratt. När soldaterna råkar rasta på samma ställe som kvinnorna, präglas baden i floden, samvaron i förläggningarna, de nattliga mötena av en häpnadsväckande oskuld. Det hela påminner om ett möte mellan en grupp blivande präster och en klosterskoleklass. Deras kyrka är den gränslösa kärleken till fosterlandet, det enda föremålet för deras hängivenhet. Soldatens språk är av naturen trivialt och man diskuterar sällan i högravande ordalag kampens mål, men när man lyssnar till männen i denna folkarmé tror man sig höra barn som leker krig. De enda känslor som deras samtal återspeglar är en disciplin utan sprickor och en naiv religiös iver. Varje bärargrups högsta önskan är att bli inskriven på årens tavla, och varje stridande har en enda ambition, att offra sig. Man ler kanske i början åt denna indoktrinering, men till slut kan man inte undgå att imponeras av resultaten.

Inom varje enhet är männen sammansvetsade i oupplösliga celler om tre och tre enligt ett från Kina importerat system vars avsikt är att underlätta undervisningen och skapa ett fastare grepp om samvetena. Finns det under sådana förhållanden någon möjlighet att dölja sina tankar? Har man minsta möjlighet att undandra sig denna ständiga och påträngande själsliga övervakning? De politiska kommissariernas inverkan förvandlar varje man till ett lydigt verktyg i överbefälhavarens och partiets händer. Man inte bara utför givna order, varje man förpliktar sig edligen att alltid försöka göra mer än sin plikt.

Ett skräckinjagande krigsinstrument, detta som Navarre nu skall möta utan att känna till det! De relikter som gör det största intrycket i museet i Dien Bien Phu är varken de vapen eller troféer som har erövrats av de besegrade och som framkallar smärtans eller förnedringens tårar. Det finns väl ingen längre som gråter över Waterloo? Den vänskap som trots regeringarna enar människorna kommer en dag att översvämma jorden. I Dien Bien Phu får man leta länge i montrarna efter dessa föremål som inte på minsta sätt drar till sig uppmärksamheten, enligt grundarnas princip att allt bör vara av samma värde. Jag är dock av den åsikten att de två viktigaste av dessa föremål är dels ett par sandaler som är nerslitna ända till corden samt ett stolsben och en gavel till den bambusäng där Vo Nguyen Giap arbetade och sov bara några kilometer från överste de Castries. En gång i framtiden, då ett annat museum upprättas där bevisen på alla de missförstånd som har skilt folken åt ställs ut, bör till dem också fogas luftkonditioneringsapparaten från general Navarres arbetsrum och fåtöljen från hans flygplan för att visa att det finns krafter som höjer själarna och plötsligt framkallar det allra största av alla mirakler: ett tillstånd då människorna som av alla levande varelser är de mest räddhågade därför att de är de intelligentaste kommer så långt att de trotsar sina två mest skräckinjagande fiender, smärtan och döden.

”Vi har fötter av järn”, säger folkarméns soldater på skämt. Deras hjärtan är också av järn. Hur skulle de, om de inte drevs av en obetvinglig lust att förjaga de män som över en kam betecknas med det föraktfulla uttrycket ”*tay*”, västerlänningar, gå med på att leva ett så hårt liv och trotsa fiendens kanoner och flygplan? Ständigt har man predikat för dem att kampen blir lång, svår och skoningslös, och att de i många år måste vänta på de vapen som är nödvändiga för att vinna segern och lära sig att använda dem. Men Giaps dagorder av den 26 november har väckt de ljusaste förhoppningar. Vid Dien Bien Phu kommer kanske det avgörande slaget att utkämpas. Om varje soldat i folkarmén är villig att offra sitt blod och varje man och varje kvinna vill slita ut sina ben och sina axlar för att föra frihetskampen till ett framgångsrikt slut, måste räddningen vara i sikte. Vilket tillfälle! Västerlänningarna anar ingenting och visar ett grundmurat förakt för allt som rör vietminhtruppernas förflyttningar och underhåll. Alltsedan nyheten har nått regementena och småningom spritts till byarna, gör glädjen bördorna lättare och avstånden kortare. Vägarna och förläggningarna i snårskogen genljuder av glada sånger. Armén brinner av begär att komma fram och delta i kampen, och den måste påminnas om att förberedelserna blir svårare än någonting som den dittills har varit med om.

I Thanh Hoa-området, ett av landets rikaste risdistrikt, blev stabschefen vid 57. regementet av 304. fördelningen informerad om planerna. Av denna fördelnings tre regementen skulle ett delta i operationerna i centrala Annam, ett annat stanna kvar i delstat i hög beredskap. Ett enda, nämligen 57., beordras till Dien Bien Phu, och det är genom en invecklad serie av slutsatser beträffande den ursprungliga stationeringen och datum för ankomsten till operationsområdet, som jag lyckas identifiera detta förband. Ingen av de officerare i folkarmén som jag har intervjuat har gått med på att röja sitt förbands nummer. Det är svårt att förstå varför en sådan detalj ännu tio år senare måste betraktas som en statshemlighet, och denna hemlighetsfullhet retade mig ända tills jag förstod att ingen av dessa officerare hade blivit löst från sin tystnadsplikt. Inte ens Giap själv ville bekräfta den synnerligen noggranna förteckning över hans förband som den franska underrättelsetjänsten hade gjort upp. Av allt att döma var det för att Vietnams enande ännu inte var fullbordat, och han inte ansåg sig ha rätt att blotta planer som fortfarande var under utförande.

Stabschefen vid 57. regementet åtföljde mig under mitt besök i Dien Bien Phu. Under de tolv dagar som vi ständigt var tillsammans, lärde jag känna honom. Han hade i uppdrag att se till att min resa förlöpte friktionsfritt och att sköta mina förbindelser med myndigheterna, och det dröjde inte länge förrän han visade mig en vänskap som jag besvarade. Till att börja med var han förvånad över min strävan att få veta allt, och det fanns andra som med svårighet dolde en viss misstänksamhet över att en före detta fiende ville inhämta upplysningar på själva platsen för striderna. Men när de kom underfund med att min närvaro endast dikterades av min strävan till objektivitet blev mottagandet varmare, och så småningom kom vi så långt att vi utbytte förtroenden.

Den förre stabschefen vid 57. regementet har i den nuvarande armén kaptens grad. Han heter Nguyen Hien. Han är bondson från Phu Li på slättlandet, har gått i skola i Hanoi och förstår franska. Fysiskt svag alltsedan barndomen, blev han genast efter sitt inträde i armén sårad i ansiktet och kort därpå skadad i ryggraden av ett granatsplitter som stannade nära hjärtat och inte kunde tas ut. Som minne av detta har han i axelhålan ett ärr i form av en stjärna. Han var dödsdömd av läkarna men tillfrisknade och återtog sin plats i ett infanteriförband. Men han led fortfarande av svåra smärtor, och hans kamrater hjälpte honom på marscherna genom att bära hans risbörda.

När jag sammanträffade med honom vägde han knappt femtio kilo, och hans armar och ben var smala som trumpinnar. Under striderna vid Dien Bien Phu var han tjugofyra år gammal och ännu magrare. Det långa och känsliga ansiktet med de endast obetydligt sneda ögonen var till hudfärg och drag nästan spanskt, och hans minspel återspeglade sinnesrörelserna på ett sätt

som gav tydligt uttryck för hans folks naivitet och lidelse. Hans regemente hade tillryggalagt ettusen kilometer till fots innan det fick den slutliga ordern att marschera mot Dien Bien Phu.

Den 6 december 1953

General Giap ger en mobiliseringsorder som skall verkställa centralkommitténs beslut. Ett synnerligen viktigt dokument som radioavlyssningen aldrig lyckades snappa upp, förmodligen för att den inte sändes ut per radio, och som ingen inom expeditionskårens staber tagit eller velat ta hänsyn till, annat än på ett synnerligen obestämt sätt, kanske för att detta dokument aldrig återfanns hos någon fånge eller stupad.

I denna order definierar Giap med all önskvärd tydlighet ändamålet med de kommande operationerna och de uppgifter som han anvisar var och en: ”Ni skall reparera vägarna, röja undan alla hinder, övervinna alla svårigheter, kämpa utan att förtrötta, trotsa hunger och köld, bära tunga bördor över berg och dal och tränga fram ända till fiendens läger för att förintä honom och befria våra landsmän ... Kamrater, framåt!”

Det faller av sig självt att vietminhledningen vidtog de mest noggranna försiktighetsåtgärder för att inte ett dokument som inte lämnade minsta tvivel öppet om militärledningens avsikter skulle falla i fiendens händer. Två dagsmarscher från Giaps stabplats har partiets centralkommitté inkvarterat sig i enkla halmhyddor inne i skogen, långt från alla byar, och där leder den kriget och underkastar sig samma torftiga livsföring som överbefälhavaren. Det är inte heller att förvåna sig över att ingenting sipprar ut om vare sig onkel Hos eller Giaps uppehållsort, disciplinen inom hans armé är ju så stark att hans officerare ännu tio år efteråt gör sig sken av att inte veta vilket regemente de tillhörde. För övrigt aktar man sig noga för att uttala namnen Giap och Dien Bien Phu och använder ständigt de överenskomna täcknamnen, Ngoc för Giap och Tran Dinh för Dien Bien Phu.

Den 7 december 1953

Först på kvällen den 6 december får Cogny i Hanoi meddelandet om att överbefälhavaren har beslutat att acceptera batalj, och han bekräftar det sena mottagandet i ett långt telegram av den 7. Eftersom Navarre i sin instruktion fordrar att garnisonen i Lai Chau skall bibehållas så länge som möjligt, motiverar Cogny sina skäl till att vilja evakuera denna stad med det snaraste. Han tillfogar att de markoperationer som Navarre önskar att han genomför på vägsträckan Som La – Tuan Giao – Tuan Chau, det vill säga i medeltal sjuttio kilometer från Dien Bien Phu, ligger utom gränsen för hans möjligheter, eftersom fienden redan har skurit av R. P. 41. Det skulle till och med en korpral kunna säga, eftersom han känner till de vägar och stigar som general Navarre och hans ställföreträdande operationschef överflyger på mycket hög höjd. Det är svårt att fatta hur garnisonen i Dien Bien Phu som än så länge nästan helt och hållet saknar motorfordon skulle kunna utföra några större markoperationer med femtio kilometers radie, ens om den inte hade någon fiende emot sig. På kartan I:400 000 är femtio kilometer bara etthundratjugofem millimeter för en generalstabsofficer. För en korpral representerar denna sträcka däremot sextiotusen steg, det vill säga två dagsmarscher i lätt och flack terräng. När det gäller Dien Bien Phu-området måste sådana planer betraktas som rena galenskapen. Men låt oss skriva dem på flyktighetens och tanklöshetens konto.

Cogny meddelar också att Vietminh har R. P. 41 säkert i sina händer, att Lai Chau är definitivt avskuret från Dien Bien Phu och att två regementen från 308. och 312. fördelningarna är på marsch mot det befästa lägret. Myten om den mäktiga offensiva basen börjar redan flaga av och rämna, den vackra fasaden vanställs av långa sprickor. Och ändå är det bara några dagar sedan den kom i kontakt med verkligheten. Telegrammen som det ena efter det andra dimper ner på general Navarres bord visar att läget håller på att glida honom ur händerna. Varför envisas han då att fullfölja sitt misstag?

Om Navarre hade varit säker på att hela Vietminhs slagstyrka skulle dirigeras mot Dien Bien

Phu, skulle han förmodligen inte ha gjort sig skyldig till misstaget att locka dit den i ett ögonblick då den offensiva operationen "Atlante" kommer att ta största delen av hans krafter i anspråk sexhundra kilometer längre bort. Men han tror inte på den bedömning av läget som Cognys underrättelsechef föredrog för honom i Hanoi den 28 november. "När han stod framför de kartor där vietminhfördelningarnas rörelser var inritade", säger Cogny senare, "hade jag det intrycket att han ingenting begrep." En musik som han inte fattade? Navarre litar bara på sig själv, han visar en principiell misstrogenhet gentemot alla upplysningar som förmedlas till honom genom andra kanaler än hans egna, i synnerhet när det gäller Tonkin där han har det intrycket att Cogny strävar till allt större självständighet och spelar sitt eget spel. Den 3 december håller sig Navarre till det som han tror, nämligen att fienden har en fördelning i Dien Bien Phu-området. Den kommer kanske att förstärkas, men inte mångfaldigas som Cogny vill hävda. Men ändå faller Lai Chau som en mogen frukt redan innan myten har börjat gnissla i fogarna. Nåväl, Navarre anklagar Cogny för att ha handlat i ogjort väder. Ett skickligt eller naivt spel, vars första offer Cogny blev när han snuddade vid tanken på omfattande manövrer i ett område med ofarbara vägar och en oländig terräng med nästan ogenomtränglig buskvegetation där en outtröttlig fiende kan ligga i bakhåll nästan överallt. Av expeditionskårens förband är det bara några fallskärmsbataljoner som står ut med det hårda kriget i buskskogen. De andra är inte rustade för att tillryggalägga längre sträckor med egna medel, och flyget måste såväl transportera dem som ombesörja spaning och underhållstjänst.

Samma dag som Cogny i sista ögonblicket evakuerar Lai Chau ger Navarre, långt ifrån att annullera sin första instruktion, en ny som ytterligare ökar de faror som redan den första innebar. Han har beslutat att ta upp striden i Dien Bien Phu, han vet att han inte kommer att få de begärda förstärkningarna och att han har fått i uppdrag att anpassa krigföringen efter sina möjligheter, men det mål som han främst har i sikte är att likvidera rebellzonen i centrala Annams berg. Och det är till denna operation, som ingenting har att göra med Dien Bien Phu, utom att den givetvis ytterligare ökar dess risker, som allt skall anpassas. Det må bära eller brista, planen skall genomföras. Blinda för allt som händer i Dien Bien Phu-området, döva för de invändningar som riktas till dem av männen i Tonkin, klamrar sig Navarre och Berteil fast vid sin grandiosa idé. Vad har de att frukta? I alla staber är den åsikten rådande att vietminhförbanden redan har nått sin maximala styrka. Om fienden anfaller vid Dien Bien Phu, kommer han att göra det precis på samma sätt som vid Na San. Anfallet kommer med andra ord att ebba ut efter några dagar. Och sedan är tiden kommen att utnyttja framgångarna. Så ser Navarre saken, och så lyder hans förkunnelse.

Klockan 24.00 natten mot den 7 december övertar överste de Castries befälet över Dien Bien Phu som i den militära jargongen har fått namnet "operationsgruppen nordväst". I fransk förkortning blir det "Gono", ett uttryck som också används av venerologer och som inte inger något större förtroende.

Castries som hade visat sig vara en lysande anförare på snabba raider, borde aldrig ha låtit lura sig in i denna fälla. Han kommer förmodligen att säga till Cogny: "General, det här uppdraget måste ni ändra på, det kan jag inte genomföra." Ty här är det inte fråga om att försöka utföra ett uppdrag, i så fall skulle den militära vokabulären inte längre ha någon mening, han *måste* utföra det. Ett område med en radie av åtta kilometer från landningsbanan räknat har en omkrets av femtio kilometer, och för att försvara det effektivt, behövs det mellan fyra och fem fördelningar. Eller också måste Castries manövrera för att hindra fienden från att komma närmare än åtta kilometer från flygfältet. Och manövrera kan han inte. Det får han veta av Bigeard som har försökt stöta fram överallt där han har trott sig ha några möjligheter med de styrkor som han har till sitt förfogande, och som har kunnat konstatera att han stöter på hårt motstånd överallt. Bigeard är inte kavallerist, han dyker ner från himlen och återvänder till fots, övervinner alla hinder, tar sig ner i ravinerna och uppför sluttningarna i

språngmarsch. Men här måste man så snart man har kommit till de första sluttningarna hugga sig fram under lianerna som kväver träden eller genom det höga gräset och undervegetationen. I sådana djungler har man varken nytta av hästar eller av stridsvagnar.

Castries protesterar inte. Det beror av allt att döma på att han ännu inte vet tillräckligt. Han tror att major Bigeard överdriver och att man med svaga stridspatruller som stöds av artilleri och flyg eller starkare spaningsorgan och raider med större styrkor kan förintä fiendens tunga vapen vid en tidpunkt då jaktplanen redan utför låganf all i själva kittel-dalen. Han tror kanske, i likhet med alla andra, att fienden aldrig kommer att förfoga över tunga vapen, och att det, om han genom ett under kan föra fram sådana, blir en enkel sak för vårt artilleri att skjuta dem sönder och samman. Cogny upprepar så ofta för honom att han är den kække kavalleristen som galopperar upp mot krönen på en häst med eldsprutande näsborrar att han inte vågar betvivla att det faktiskt förhåller sig så.

Men det dröjer inte många dagar förrän de bestickande planerna på ett rörligt krig i den mångomtalade triangeln störtar samman. I och med evakueringen av Lai Chau är det otänkbart att våga sig ens tio kilometer österut. Ingen tror längre på den offensiva krigföringen. Men det gör ingenting. Man försöker göra sig sken av att tro på den med den baktanken att det kanske finns någon galning som kan lyckas med dessa rekognoseringsföretag med stora styrkor och dessa raider som planeras som om man hade bergstrupper till sitt förfogande, dessa offensiva företag som aldrig kommer längre än till de planer som knackas ner på skrivmaskinerna. Ingen vill erkänna att Dien Bien Phu redan har reducerats till ett Na San i jättelik skala, och att partisanerna som får till uppgift att störa fienden med aktiv krigföring kommer att gå samma öde till mötes som sina kolleger i Lai Chau: kolonner som råkar i bakhåll på vägarna, lemlästade lik, klövjehästar med uppsprättade magar ...

Gilles gläder sig åt att han har klarat sig ur detta getingbo och överlämnat befälet åt Castries. Avskedet var inte särskilt rörande, och Gilles vet att han snart kommer att återfinna sina fallskärmsbataljoner som sedan de lyckligen genomfört operation "Castor" kommer att avlösas den ena efter den andra för att återigen tillföras den allmänna reserven. Han får det intrycket att Castries med förtröstan ser mot framtiden, men anser sig dock berättigad att ge honom ett råd på vägen: "Akta dig", säger han. "Om du förlorar en endaste tumsbredd mark, är det ute med dig ..."

Den 10 december 1953

Den dagen inrättas motståndsområdet Béatrice.

När man far från Hanoi landvägen till Dien Bien Phu, passerar man det som finns kvar av Béatrice och fortsätter parallellt med den slingrande Nam Youmfloden till Dien Bien Phu. Det var den vägen som jag kom till platsen den 19 november 1962. Jag kände terrängen utan och innan efter att ha studerat den på kartor och flygfotografier, men ändå var det på något vis en överraskning för mig att jag befann mig i Dien Bien Phu, trots att jag på rätt långt håll hade känt igen bergstopparnas profil fast jag aldrig hade befunnit mig på en plats varifrån jag hade utsikt över hela kitteldalen. Vägen sluttar nämligen flackt mellan kullarna, och man får en uppfattning om det grandiosa landskapet först när man befinner sig nere i dalen.

När man befinner sig uppe på kullen Béatrice där ett anspråkslöst minnesmärke är uppfört och tittar mot nordost har man utsikt över de skogklädda sluttningarna och risodlingarna som omger den lilla byn Him Lam. I öster kan däremot angriparen i skydd av de högre och mäktigare kullarna på andra sidan vägen närma sig utan större svårigheter.

Béatrice förefaller alltså att vara en stark ställning, under förutsättning att den får eldstöd från andra närbelägna kullar. Men isolerad som den var, och belägen på så långt avstånd från det centrala motståndsområdet, var den på nåd och onåd utlämnad åt en fiende som till varje pris

hade beslutat att erövra den. För att tro att Béatrice under en längre tid förmår spärra vägen för beslutsamma stormtrupper, måste man låta sig invaggas i säkerhet av några gamla legender: fransmännens överlägsna intelligens, den blindas tron på eldens överlägsenhet och främlingslegionens oövervinnelighet. Den franska intelligensen saknar värde om den inte överträffar motståndarens, tekniken kan alltid krossas av en överlägsen teknik, och hur hjältemodig legionen än är, har också den, liksom alla elittrupper, sin begränsning.

Två fallskärmsbataljoner skyddade i två dygn inrättandet av Béatrice som besattes av III. bataljonen av legionens 13. halvbrigad. De ryckte fram till den lilla byn Na Loi, sex kilometer nordost om Béatrice, och drog sig sedan tillbaka efter några strider. Det skulle ha varit svårt att gå längre utan att ge operationen väldiga proportioner som översteg möjligheterna i Dien Bien Phu, ty Vietminhs krigskonst går ut på att aldrig låta binda sig utan att locka expeditionskårens oviga förband utom räckhåll för basens artilleri.

Men illusionen att man kan manövrera därför att det är nödvändigt att manövrera kommer ännu länge att vara rådande. Varje fruktlöst försök att stöta fram, varje dag som slösas bort på att rycka fram mot bergskrönen berövar befästningsarbetena i kitteldalen tusentals armar. Vad kan man för övrigt göra för att bekämpa infanteriets naturliga motvilja mot att gräva skyddsrum och stridsvärn i ett läge då alla är övertygade om att Vietminh inte har något artilleri? Dessutom består hela Dien Bien Phu-dalen av rena leran, och för att finna sten måste man gå femton kilometer norrut till Nam Youmflodens raviner eller söderut, till Nam Nouas klyftor. Ett lätt åstadkommet ras, ett ensamt träd som faller över vägen innebär förintelse för den djärve som vågar sig så långt! Nej, inte ens sten! Något grus finns inte heller. Detta kommer att visa sig oerhört betydelsefullt, eftersom det utesluter alla murnings- och betongarbeten, och eftersom de enda trädstammar som står till buds för byggandet av skyddsrum är så krokiga och kvistiga att de är fullständigt odugliga till uppförandet av värn med tillfredsställande hållfasthet. Redan nu har man varit tvungen att transportera de bjälkar, plankor och stöttor som behövs till en landsvägsbro med flyg från Hanoi. Men det bekymrar föga. De tekniska tjänstegrenarna finns till för att övervinna alla svårigheter som framkallas av det taktiska läget, men Navarre borde ha vetat att de trupper som han hade slängt in i kitteldalen redan var så gott som fångar.

Den stora fabriken är i full gång. Sextio Dakotaplan faller eller lastar dagligen ur etthundrafemtio ton ammunition, proviant, taggtråd, gummisulade och spikbeslagna kängor, tältdelar, sjukvårdsmateriel och signalmateriel. Tiotals jaktplan och B 26-or susar ner genom molnen för att upptäcka och anfälla fienden, tusentals män arbetar med att surra kollin vid fallskärmarna, samla in och vika ihop utvecklade fallskärmar, lasta lastbilar och överföra deras laster till flygplan, göra i ordning bomber, fylla magasin till tunga kulsprutor och automatkanoner, fylla olje- och bensintankar, göra upp namnlistor och stamrullor. Man hör krigsmaskinen gnissla på långt avstånd, men man kan stanna den om man vet att den har fått en dålig start, att det finns risker för att den skall krossa alltför många levande, att den tvingar ner alltför många unga män som inte har förtjänat detta öde i snart bortglömda gemensamhetsgravar.

När Condé belägrade Lerida, samlade han sina generaler i gryningen den 17 juni 1647 och gav dem en översikt av läget. Det energiska försvaret hade försenat belägringsarbetena, armén hade drabbats av farsoter, den starka hettan och de av snösmältningen översvämmade vattendragen bidrog till svårigheterna, deserteringarna från de i södra Frankrike rekryterade regementena antog oroväckande proportioner. Allt detta gjorde att den store Condé insåg att han befann sig i underläge. Att ge order om stormning vid foten av en brant klippa med utmattade och opålitliga trupper, med en stark garnison emot sig och en undsättningshär på tiotusen man infanteri och tretusen man kavalleri i intågande, innebar ett säkert nederlag, kanske flykt och förvirring. Condé beslöt att avtåga fast han visste att hovet i Paris väntade segerbulletinen.

Den dagen förrättade de belägrande trupperna sin tjänst precis som vanligt. På kvällen kallades hela armén under vapen, batterierna monterades ner, och följande dag inleddes reträtten. Condé skrev ett brev till Mazarin som började med följande ord: ”Er häpnad, det är jag övertygad om, kommer inte att bli ringa efter alla de förhoppningar som jag har väckt hos er, då ni nu får erfara att jag har hävt belägringen av Lerida. Ni känner mig tillräckligt för att förstå att det inte var utan sorg och smärta, och att det behövdes stor självövertvinnelse för att offra min ära i konungens tjänst ...” För första gången under den tid som den store Condé hade fört befäl inför fienden, slog han nu, trotsande såväl sina egna generaler som förtal och smädeskrifter, till reträtt för att inte utsätta sin armé för risker som han ansåg alltför stora. Till och med Mazarin begagnade sig av detta tillfälle för att nedsätta honom, men sanningen som snart blev allmänt bekant och segern som prinsen hade hemfört över sig själv då han utsatte sig för att kallas feg, skänkte hans ära ännu större glans. -

Navarre kan också avbryta operationen. Givetvis finns det många överstar och generaler som vill ”döda Vietminh”, och som kommer att skrika att man rycker ifrån dem en seger, men andra kommer till slut att ge honom rätt. Och regeringen som låter honom leda operationerna enligt sitt gottfinnande, kommer att ge honom erkännande för hans sunda förnuft. Denna helomvändning, sedan han först hade fattat beslutet att leverera batalj, kommer att betraktas som en av de modigaste handlingar en befälhavare för en stor armé någonsin har tagit på sitt ansvar. Han är herre över sina handlingar, tillräckligt stolt för att genomdriva dem och tillräckligt stark för att förvandla dem till en seger. Om han vill kan han vänta ännu några dagar och låta fienden tränga in allt längre med sina huvudkrafter på vägarna i högländet, och sedan dra undan sitt lockbete, precis som han gjorde i Na San. Och dessutom kommer han att rädda Laos om han tvingar Giap att återvända samma väg som han har kommit och med utgångspunkt från sina baser kring Hanoi riktar förödande raider mot hans bakre förbindelser.

Under kriget i Gallien lät också Caesar sina legioner dra sig tillbaka utan att gå till anfall vid Avaricum, i närheten av det nuvarande Bourges, helt enkelt därför att fienden hade intagit ställningar uppe på en kulle som var omgiven av kärr och andra naturliga hinder. Och detta gjorde han trots att hans soldater besjälades av en sådan segervilja att de harmades över att fienden inte tog till flykten vid deras blotta åsyn. Alla fordrade att Caesar skulle ge signal till anfall. Men denne brydde sig inte om deras rop utan befallde armén att göra helt om, övertygad om att en strid som utkämpades under så ofördelaktiga förutsättningar inte rättfärdigade de uppoffringar i människoliv som utan tvivel skulle drabba just dem som ropade på anfall.

För ögonblicket har Navarre allt emot sig utom truppernas självförtroende. Den dagen har spaningen konstaterat att 316. fördelningen samt tung materiel har kommit fram till Dien Bien Phu. Vem har lagt hinder i vägen för dessa styrkors marsch? Ingen. Underrättelsetjänsten har samlat in många andra upplysningar som den nu redovisar i en översikt av läget: 151. Ingenjörsgementet har fått order att öppna R. P. 41 för biltrafik ända till utkanterna av Dien Bien Phu samt att bredda rockadvägen Ta Khoa – Co Noi för att göra det möjligt för 351. fördelningens fordon att komma fram; trupperna i nordväst har inrättat en stabsplats för sina stridslednings- och underhållsorgan i Muong Phan, och Giap själv torde befinna sig något längre bakåt, i Thuan Chau där han har riktat en dagorder till sina trupper. Det är fråga om mobiliseringsordern av den 6 december, och när allt kommer omkring är det inte omöjligt att underrättelsetjänsten har fått kännedom om dess exakta lydelse och om att Navarre inte har betraktat den som en död bokstav. Navarre själv uppskattar styrkan av de dittills förflyttade fientliga förbanden till tiotusen man. Hans underrättelsechef är av den åsikten att om alla de delar av 304., 308. och 312. fördelningarna som nu har satt sig i rörelse verkligen dirigeras mot nordväst, kan fienden i slutet av månaden koncentrera tjugotvå bataljoner till Dien Bien Phu, vilket innebär dödsstöten för de optimistiska bedömningarna av den 3 december. Nationalförsvarsrådet har klart och koncist meddelat överbefälhavaren att han måste anpassa

operationerna till sina möjligheter, och hans beslut att acceptera batalj har nyss blivit känt i Paris där det väcker oro. Om han misslyckas kommer alla att kasta sig över honom. Regeringen besjålas av en enda tanke: att göra slut på kriget, om nödvändigt förhandlingsvägen. Ockupationen av Dien Bien Phu skulle, om den nu inställs, ha varit en förträfflig övning för expeditionskåren, för flyget och staberna, och Giap kommer alltid att fråga sig vad Navarre egentligen har haft i tankarna och vad det var för en fälla som han gillrade åt sin motståndare. Fienden har, med tanke på hans spetsiga ansikte och skarpa blick, uppkallat honom efter det djur som han mest liknar: "Räven". Men Navarre är redan medveten om att hela den operation som han har satt i gång är en bluff. På en generalstabskarta ser den vacker ut, men alltsamman knakar i fogarna så snart man ställs inför realiteterna, terrängen, årstiden, resurserna och männen.

Man frågar sig vem som skulle stöda Navarre om han frestades av tanken på att dra sig tillbaka? Ingen i hans närmaste omgivning. Castries, kanske den ende som Navarre litar på, tiger därför att han befinner sig på platsen och själv är i nära kontakt med problemen. Han har ännu inte innehaft sitt befäl tillräckligt länge. Innan han kommer med några förslag eller varnar högsta ledningen för någonting som kanske är ett grundläggande misstag måste han vänta, skaffa sig erfarenheter, själv få visshet innan han försöker övertyga andra. Om han har blivit vald till och accepterat denna post måste han framhärda i sina försök att lyckas trots alla svårigheter. Vad Cogny beträffar, står det klart att Navarre som tror att generalen arbetar på hans fall, ställer sig skeptisk till alla hans varningar. För övrigt hyser Cogny som besökte Dien Bien Phu föregående dag inga tvivel om kampens lyckliga utgång. Hans strävan går ut på att hindra Navarre från att beröva honom någonting av hans resurser i deltat.

Navarre har inrättat sitt stabskvarter i en villa långt från lägerområdet i Mares där hans stab utför sitt rastlösa arbete, och hos överbefälhavaren utandas allt borgerlig komfort, ordning, harmoni och kraft. Ingenting kan påverka den hjärna som arbetar där i sin luftkonditionerade miljö. Luften som han inandas når honom filtrerad, avkyld, nästan i cellofanförpackning. Han berörs inte av bullret och uppståndelsen där ute. Det övriga är fantasiprodukter. Det är bevisat att människorna är mäktiga stora ting när de tvingas till det. De skäl som förmådde Navarre att inleda Dien Bien Phu-operationen har fortfarande sitt värde vad den politiska fasaden beträffar: i Dien Bien Phu spärrar han vägen till Laos för Vietminh. Och om han inte handlar som Caesar eller den store Condé, är det inte för att han saknar mod, det är för att han inte känner landet och sin armé, ty han är inte mannen som inte vågar trotsa enfalden. Det är förnuft som fattas honom. Och dessutom måste man säga att han har otur, ty det finns ingen i hans stab som fäster hans uppmärksamhet på de risker han löper, och han har för stort förtroende för sina medarbetares intelligens och en alltför grundmurad tro på de principer som han har fått sig inpräntade under krigshögskolans höga valv. Berteil upprepar för honom att Vietminh kommer att tillfogas svåra förluster i Dien Bien Phu, precis som i Na San. Det är Berteils rättighet. Navarres brott är att han tror honom.

Den 15 december 1953

Under natten lyckas den numera återställda överstelöjtnant Langlais till det befästa lägret återföra tre fallskärmsbataljoner som sedan fem dagar förgäves har försökt tränga fram till posteringen Muong Pon, sexton kilometer norr om Dien Bien Phu i den trånga ravin där den smala fordonsvägen "Pavie" går fram. Tre fallskärmsbataljoner, det är i alla fall en styrka som inte kan betraktas som en samling korgossar. 8. chockbataljonen gav sig ut först, uppdelad i självständiga commandos, för att räcka handen åt de sista partisanerna från Lai Chau som hade lyckats ta sig upp i bergen efter att ha undgått bakhåll och förintelse. Den blev inringad. Två andra bataljoner, 5. vietnamesiska och legionens i. fallskärmsbataljon, ryckte fram till dess hjälp. De förlorade en hel dag under en strid sju kilometer från flygfältet, i den punkt där "Pavie" försvinner in i bergen. När kontakten med de inringade äntligen var etablerad måste hela stridsgruppen dra sig tillbaka efter svåra förluster. Legionärerna utgjorde eftertrupp. På

ett dussin resor evakuerade en enda helikopter sjuttiosex sårade. De stupade begravdes på platsen, välsignade av en fältpräst, skäggig som en regementstrumslagare från främlingslegionen och klädd i kamouflagedräkt. Uppe på ett krön inrättades en improviserad begravningsplats där gravarna markerades av röda jordhögar som stack av mot de gröna busksnåren, och gravstenarna utgjordes av brädor från ammunitionslådor. En pluton småväxta vietnamesiska soldater med handgranater i bältet skyldra-de gevär och grinade mot den bländande solen. Det enda som skilde dem från männen med de flätade bambuhattarna var de amerikanska hjälmarna som tycktes krossa dem under sin tyngd.

När Langlais under nattens lopp kom fram till de höjder där striden rasade hörde han endast förvirrade order och redogörelser i radion. I gryningen uppenbarade sig rester av alla tre bataljonerna ur snårskogen, männen var uttröttade och skäggiga. Langlais tänkte på Castries ord när han gav sig iväg: "Se till att ni skaffar mig fångar."

Så dyrköpt denna erfarenhet än var, skulle uppoffringarna inte ha varit förgäves om de hade kommit fjällen att falla från generalernas ögon. Det står numera klart vilka möjligheter man har att tränga fram längs de vägar som leder från det befästa lägret. Överallt råkar man in i bakhåll där expeditionskårens tunga enheter inte kan utbreda sig. För att kunna avancera måste man ständigt skydda flankerna med starka patruller uppe på höjderna. "Pavie" är egentligen bara en bergsstig som går fram i Nam Cos trånga floddal.

Flankskyddskompanierna har all möda att tränga fram genom den kuperade terrängen och den täta buskvegetationen, och när de uttröttade av marschen genom djungeln och nertyngda av sin utrustning kommer upp på krönen där det höga gräset och träden förhindrar sikten, tas de under eld på kort håll av en väl maskerad fiende. Överallt möter de bakhåll, illusioner, bedrägeri och död. När det höga gräset vajar vet man aldrig om det är vinden eller en gerillakrigare som smyger förbi. När jaktplanen anfaller motståndsnästena med napalmbomber, försvinner fienden och lämnar efter sig några förbrända lik. Han går i nya ställningar lite längre bort, och återvänder snabbt till den förra platsen när faran är över.

Stabsofficerarna i Saigon känner sig irriterade när de lämnar sin svala dusch, de trummar nervöst med cigaretten mot bordsskivan när de läser de inkomna rapporterna, men ingenting hjälper, de kan ingenting göra åt verkligheten. Mot alla förmodanden kan vietminhförbanden leva och slåss i höglandet utan flygförsörjning, de har visat sig vara mästare i att dölja sig, och expeditionskåren har förlorat alla sina möjligheter att manövrera. Kommer Castries, denne eldige kavallerist som nu sitter inklämd i sin kitteldal, att meddela att han inte kan utföra det givna uppdraget? Han hoppas fortfarande. Han tror kanske att allt tar en ny vändning när han får de utlovade sex stridsvagnarna.

I nordväst planerar han en ny stödjepunkt som får namnet Anne-Marie. Anne-Marie är hjältinnan i en tysk soldatvisa som legionärerna sjunger:

Anne-Marie, wo geht die Reise hin?

Ich geh'e in die Stadt wo die Soldaten sind ...

Eftersom de två från Lai Chau evakuerade thaibataljonerna inte förefaller besitta något större stridsvärde, lyckas Cognys genomdriva att garnisonen i Dien Bien Phu förstärks till elva bataljoner i stället för nio. Han ger genast order om att ett nytt motståndsområde, Isabelle, skall upprättas fem kilometer söder ut för att där kunna placera en artilleridivision som inte kan tas under eld av samma fientliga vapen som beskjuter det befästa lägrets centrum. Isabelle ligger emellertid utom räckhåll för de pjäser som stöder försvaret i norr, och kommer sålunda att binda tre bataljoner som inte kan användas till rörliga operationer.

Redan den 2 december har riktlinjerna för en operation mot sydväst med avsikt att etablera kontakt med Laos dragits upp, och denna plan bekräftas den 12 och 13 december i Muong Sai av flyggeneralen Bo-det, Navarres ställföreträdare. Avsikten är att lämna kvar några partisangrupper såväl i trakten av Sop Nao, fyrtio kilometer från Dien Bien Phu som i

kalkstensbergen kring Ban Na Ti, halvvägs till Sop Nao.

Cogny motsätter sig den. Han förklarar, och däri har han fullkomligt rätt, att det inte är nödvändigt att avdela tre bataljoner i åtta dagar för att placera ut spaningsorgan som själva kan ta sig upp i bergen. I stället skulle Cogny vilja upprätta en så kallad "satellitstyrka" som kan förstärkas med luftlandsättningar och som skulle få till uppgift att kretsa kring Dien Bien Phu för att oroa Vietminhs bakre förbindelser. Kretsa? Castries protesterar inte. Han ropar inte ut att man rör sig med utopier och att de höga stabernas vyer måste betraktas som rena vansinnet. Vägen till Sop Nao är inte bättre än "Pavie", den erbjuder samma hinder för framryckningen och truppernas utrustning är fortfarande densamma. Trots förlustbringande strider lyckades man inte ens undsätta de partisaner som befann sig ett fåtal kilometer norr om Dien Bien Phu, men inte desto mindre envisas ledningen att planera liknande operationer långt i sydväst, i en minst lika svår terräng. Ingen protesterar. Bigeard har efter väl förrättat värv återvänt till Hanoi, och hans bataljon följer snart efter. Navarre och Cogny fordrar att fyra av de elva bataljonerna i Dien Bien Phu ständigt skall vara upptagna av offensiva operationer. Det finns ännu ingen som har fått ögonen öppna för den bistra verkligheten.

Den 14 december har Ho Chi Minh riktat ett budskap till Vietnams folk. I detta förklarar han att om den franska regeringen vill nå en vapenvila, är den demokratiska republikens regering villig att ta upp underhandlingar. På detta svarar monsieur Nguyen Van Tam, den vietnamesiske konseljpresidenten, att han i detta budskap endast ser ett propagandatrick, avsett att utså modlöshet bland de tappra trupper som kämpar mot kommunismen, och franska regeringen som har fått general Navarres försäkran om att läget kommer att förbättras till våren, upprepar å sin sida att den inte kan ta i betraktande några förklaringar som endast når den genom förmedling av radion och pressen. Åtta år tidigare fälldes en atombomb över Hiroshima, men regeringarna är fortfarande lika formalistiska som förut. Det enda som räknas är diplomatiska noter som inte, enligt Quai d'Orsays humoristiska uttryck, offentliggörs i småannonser, utan bärs fram av ambassadörer i portföljer av mjukt läder med guldtryck.

Den 17 december 1953

Föregående dag anlände general Navarre i hållande regn till Hanoi där han hade ett långt samtal med Cogny. Vintern är försenad, men sedan tio dagar har kylan kommit till Tonkinslätten. Män och kvinnor drar på sig gamla ylletröjor eller vadderade jackor över linneskjortorna och blusarna. Barnen går i mössor med öronlappar. Den 14 december började snöslasket. Navarre och Cogny som är fullt medvetna om vad operationen mot Muong Pon kostade dem, studerar nu expeditionen till Sop Nao. Cogny grinar illa. Han talar för sin satellitstyrka.

I själva verket har Cogny planerat denna satellit på ett helt annat sätt än han har beskrivit den i sina officiella anteckningar. Han vill skicka ut lätta förband som opererar kring Dien Bien Phu, som undviker avgörande strider och ständigt oroar de belägrade och försvinner i jungeln för att återkomma när fienden minst väntar dem, och som, om läget utvecklar sig gynnsamt, kan förstärkas med förband av större slagkraft. Han tänker med andra ord mindre på en satellit än på en nebulosa eller ett moln av asteroider. Enligt Cognys åsikt skulle Vietminh-ledningen tvingas avdela en betydande del av belägringsstyrkorna för att förintessa dessa störande element, i motsatt fall skulle den kanske i ett ofördelaktigt ögonblick bli tvungen att ta upp en oförutsedd kamp.

En blandning av reguljära trupper och partisaner, ungefär av samma typ som fiendens motsvarande förband, skulle enligt Cogny vara en idealisk lösning, och det låter utan tvivel bestickande. Tills vidare har endast några chefer för commandotrupper lyckats kopiera Vietminhs organisation och dess kampmetoder. Överste de Crèvecœur, chefen för styrkorna i Laos, stöder Cognys tanke, och han har utsett en av sina laotiska officerare att leda detta svåra

företag, men Navarre låter sig inte övertygas, han tror inte på möjligheterna till framgång. Cogny får alltså aldrig tillfälle att själv konstatera att projektet var utopiskt eller att visa andra att det var han som kommit sanningen på spåren.

Är det för övrigt tänkbart att Cogny låter invagga sig i så storartade illusioner? Redan nu beklagar han sig över att hans flygpotential slukas av Dien Bien Phu, men det hindrar honom inte från att föreslå att hans satellitförband skall luftlandsättas och försörjas per flyg i den oländiga snårskogen. Och hur har han tänkt sig evakueringen av dessa styrkor? Jag är inte så övertygad om att Cogny själv tror på sin plan. Hans karaktär är komplicerad, till och med småslug under den tillgängliga ytan, han använder vilka krokvägar som helst för att nå sitt mål.

Tror Cogny verkligen att det finns några möjligheter till framgång för ett sådant företag i en kuperad och svårframkomlig terräng där de enda kommunikationslederna utgörs av mulstigar? Har mannen från deltat, som är van vid de vidsträckta, flacka risslätterna, som ständigt upprepar att han står med fötterna på marken och som inte fick någon ro förrän Na San var evakuerat, förlorat förståndet? Har framgången vid Lang Son stigit honom åt huvudet? Inbillar han sig att han i veckor, kanske månader, kan fordra så mycket av män som kan ge sitt yttersta endast när det gäller operationer av kort varaktighet? Med vilka lastbilar skall han hämta hem dem, eftersom vägarna inte kan trafikeras av motorfordon? Hur skall de få pansarstöd? Varifrån skall han ta flygplanen som förser dem med proviant och ammunition och som stöder dem om de råkar illa ut? Vem skall bära deras bördor i jungeln? På ingen av dessa frågor finns det något svar. I drömmarna behövs det aldrig några svar, allt förlöper som genom ett trolleri.

Förklaringen till denna tankelek finner man i de gynnsamma men oavslutade erfarenheterna från Na San. Där lyckades ju vissa bataljoner tränga fram mer än femtio kilometer från basen. Och efter hand har man glömt att det ständigt var samma män, Bréchnignac och Bigeard, de enda eller så gott som de enda som kunde lägga bakom sig femtio kilometer på en enda natt liksom vietminhstyrkorna, som kunde marschera barfota, använda samma krigslistor som fienden, leva som han och återvända med fångar för att sedan vila tjugufyra timmar i sina gropar. Varför skulle inte andra kunna göra detsamma som Bigeard och Bréchnignac lyckades med, fast de ofta leddes av inkompetenta staber? Vem kommer ihåg under vilka förutsättningar dessa expeditioner utfördes? Vem tänker på att de fientliga styrkorna som inneslöt Na San var betydligt svagare än truppkoncentrationen kring Dien Bien Phu? Om Bigeard och Bréchnignac hade funnits kvar där, skulle de ha haft mod att säga att de inte hade några möjligheter att återuppta de operationer som de hade vågat sig på i Na San. Och man glömmer också att åren, utmattningen och umbärandena har tårt på expeditionskårens stridsvilja och stridsduglighet och att general Navarre för att kunna hålla stand mot en vietminhbataljon på öppna fältet behöver åtminstone två eller tre av sina förslitna och illa sammansvetsade bataljoner.

Slutet blir emellertid att Navarre håller fast vid sin plan på ett framträngande till Sop Nao. Han förkastar tanken på Cognys "satellit" och vägrar att godkänna dennes planer på raid mot Thai Nguyen och Cho Chu som verkar mera förnuftiga samt ytterligare en tredje raid mot Phu Doan som är betydligt farligare. Han tror inte på dessa företag därför att han inte anser dem tillräckligt effektiva för att krossa det fientliga systemet. Hemligheten med Navarre är att förnuft och oförnuft hos honom blandas på ett oförklarligt sätt.

Den dagen är allt hopp ännu inte ute. I hållande regn flyger Navarre tillsammans med Cogny till Dien Bien Phu i en Dakota, åtföljd av general Lauzin, chefen för expeditionskårens flygstyrkor. Castries som vid detta tillfälle bär sina ordensband gör väl ifrån sig. När planet landar klockan 11.30, skyldrar en pluton marockaner i turbaner och vita damasker gevär. I höglandet är vädret vackert. Navarre som inte älskar de långt utdragna luncherna i

officersmässarna delar med sina värdar en kall måltid som han har med sig från Hanoi. Därpå sätter han sig i en jeep med Castries som chaufför. Översten har inte glömt att ta med sig sin fina sittkäpp som ligger bakom honom i framsätet. Kortege beger sig för att inspektera de redan röjda sluttningarna framför Béatrice, där de tas emot av överstelöjtnant Gaucher, chefen för legionens 13. halvbrigad. Den massive, bistre, fåordige Gaucher med det breda ansiktet under legionärkäppin ser ut som en inkvisitor. Från de branta sluttningarna som redan omges av trådhinder behärskar man hela dalen där Nam Youm slingrar fram som ett glänsande band vid foten av de böljande kullar som kantar den i öster. I nordöst skymtar man bortom några rundade kullar som legionen inte har besatt Gabrielles långsträckta, blånande krön där träden snart skall fällas och buskarna brännas bort, eftersom där också skall inrättas ett motståndsområde som skall besättas av ytterligare en bataljon. Man har god utsikt över de oländiga och skogklädda sluttningarna mittemot varifrån anfallen väntas, men terrängen som är genomskuren av hålvägar och beströdd med pyramidformade, grönskande kullar som reser sig i nivå med de högsta krönen är fördelaktig för infiltration och erbjuder gott skydd för anfallsgrupperade trupper. Men vad gör det! Innan fienden kan gå bröstganges tillväga mot Dien Bien Phu måste han betvinga denna ås av röd jord där legionen möter honom med stål och eld. Gaucher hör inte till de intellektuella, han är ett vildsvin som litar på sina kraftiga betar. Honom kan inte Vietminh svälja utan att först strypa honom, och det som kulsprutorna inte kan sopa bort nås av granatkastarnas och 155-millimeters haubitsernas kastbanor.

Navarre stannar i den för honom så typiska ställningen, med huvudet något tillbakalutat och händerna i sidorna. Han är klädd i en illasittande stridsmundering av bomullstyg som redan har blivit skrynlig på resan. Officerarna i hans svit lyssnar orörliga till Gauchers förklaringar. Med näsan i vädret insuper överste Revol vittringen som bärs till honom av östanvinden, från villebrådet tillhåll. Navarre ler under käppin som han har skjutit i nacken, men detta sura och hånfulla leende kommer honom mer än någonsin att se ut som en räv. Här inskränker sig hans roll till att meddela vad han vill ha gjort, det är inte hans sak att gå in på detaljer. Cogny uppfyller praktiskt taget en armékårschefs funktioner. Enligt paragraf 412 i instruktionen om de högre förbandens taktiska användning, är det han som skall bestämma försvarsställningen och utpeka de terrängavsnitt som till varje pris måste hållas, Castries återigen är jämställd med en fördelningschef och det är hans sak att göra upp försvarsplanen. Navarre bör givetvis nöja sig med att rätta till misstagen, men han skall inte lära sina underordnade deras yrke. Han har helt enkelt beslutat att hjälpa dem genom att tilldela dem stridsvagnar.

I Hanoi nåddes han av en synnerligen allvarlig upplysning: 308. fördelningen har på två dygn ryckt fram femtio kilometer. Med den farten kommer den att vara framme i utkanterna av Dien Bien Phu om en vecka. Finns det ännu någon som betvivlar att det är dit som den är på väg? Men finns det å andra sidan någon som kan försäkra att hela fördelningen är på marsch, inte bara delar? I så fall håller de beräkningar på vilka Navarre baserade sitt beslut av den 3 december att acceptera batalj fortfarande streck, och det finns ingenting som talar för en ändring av de dispositioner som har vidtagits under förutsättning att fienden disponerar över en enda fördelning, även om det visar sig att den har fått ansemliga förstärkningar.

Inte ens om de fientliga bataljonerna var dubbelt så många skulle denna dogm förlora sin giltighet, och den som hade djärvheten att tvivla på den, skulle ögonblickligen bli anklagad för mental kraftlöshet: fienden kan inte komma fram, och varje artilleri som försöker stöda honom är dömt till förintelse. Det befästa lägret försvaras av tolv bataljoner, om några av dem visar tecken till svaghet kommer de att avlösas. Skall inte denna styrka, väl utrustad med kulsprutor och artilleri och med fullt tillräcklig tillgång på ammunition, kunna sopa bort och förrinta de tolv vietminhbataljoner som måste utsätta sig för en förödande eld för att nå kitteldalen? Vem skulle alltså våga opponera sig mot Navarre? Vem skulle ställa artilleristen Cognys utsago i tvivelsmål? Har Castries några möjligheter att motsätta sig den äventyrliga operationen i Sop Nao-området fast han inte ens kunde tränga fram till Muong Pon? Han har

fått sig tilldelad rollen av en kavallerist som galopperar över vidderna i bergstrakterna, en roll som han visserligen har svårt att spela, men vars vikt Navarre understryker samtidigt som han bagatelliserar Castries invändningar.

En flygare frågar om någon spaning har utförts mot de höjder som dominerar Isabelle. Han får veta att en spaningspatrull har skickats ut, att den har använt tjugofyra timmar till att nå de närmaste krönen och lika mycket till återfärden. Dessa kullar är bevuxna med högt elefantgräs som hindrar sikten. Nej. Från det hållet hotar ingen fara.

När Navarre anträder hemfärden klockan 17.00 har han inte tagit någon av Cognys invändningar i beaktande, och Cogny har inte avstått från sin tanke på den ”nomadiserande” (ett uttryck som snabbt vinner burskap i den militära vokabulären) satelliten som skall kretsa kring Dien Bien Phu. Båda dessa herrar tror fortfarande att det finns möjligheter att manövrera.

Generaler har den egenheten att de inte så lätt avstår från sina önskedrömmar.

Den 23 december 1953

När Bigeard får höra om det planerade företaget mot Sop Nao säger han kort och bestämt: ”Rena bluffen.” I själva verket har ingen någonsin förstått ändamålet med denna operation. Tredje bataljonen av främlingslegionens 3. regemente har nått Muong Khoua efter tjugoen dagars marsch längs de dåliga vägarna i Laos, och den tappra journalisten Brigitte Friang som har hoppat ner till dem med fallskärm ger en målande beskrivning av deras sammanbitna ansikten. Bataljonens unge läkare har magrat tio kilo. Flera av soldaterna har insjuknat i tyfus och ligger praktiskt taget i dödsryckningarna.

Med dem har Brigitte Friang marscherat under klara månskensnätter, överskridit floder i kanot mitt ibland simmande, småväxta hästar, tassat genom steniga raviner, glidit ner för regnhala sluttningar, bränt blodiglar med cigaretter för att tvinga dem att lossa sitt grepp, sovit i övergivna halmhyddor eller på en mark som är svartbränd efter skogseldarna. Vaudreys bataljoner har undvikit byarna och dalarna där vietminhtrupperna har bitit sig fast och till slut kommit fram till den lilla byn Sop Nao som på alla sidor är omgiven av höga berg.

På eftermiddagen får legionärerna kontakt med Langlais styrka. Langlais som fortfarande haltar och Vaudrey skakar hand och skålar i rom, förevigade av fotoagraferna. Brigitte Friang fortsätter tillsammans med sina vänner från 8. stormbataljonen, som under kapten Tourret, en lärjunge till Bigeard, går som förtrupp över bergsbäckar där de vadar till midjan, längs blöta stigar och genom manshögt gräs. Bataljonsläkaren, den ståtliga löjtnant Patrice de Carfort, som också haltar fram med svullen vrist, delar lugnt ut sprutor, pulver och salvor åt de uttröttade männen. På kvällen försöker de torka kläderna vid pyrande eldar som de inte vågar låta brinna med full låga. En amerikansk fotograf, Dixie Reeds, som har landat med en helikopter som evakuerar sårade, genomför den ansträngande marschen i lackskor, långbyxor och slips med ryggsäcken fullproppad med filmrullar och en whiskyflaska som snart töms.

”Vad bevisade detta?” säger Langlais när jag intervjuar honom. ”Att det var omöjligt att etablera en varaktig förbindelse med Laos. Expeditionen till Sop Nao var en operation för presskommunikéerna. Rena bluffen. Men man måste ju ge allmänheten det intrycket att Dien Bien Phu inte var inneslutet. Med stort besvär lyckades jag bland alla dessa thai- och meoinvånare skaffa fram en enda dålig vägvisare för tolvhundra man i ett läge då vi hade behövt en fullt kompetent till varje kompani. I staberna i Saigon fattade man inte varför jag inte begagnade de fina vägarna som finns utritade med rött på kartorna. Det här var inte Frankrike. Det fanns inga vägskyltar. Om jag hade blivit tvungen till strid skulle jag ha fått lämna en bataljon åt sitt öde. Jag föredrog att leka kurragömma med Vietminh och undvika bergspassen där klövrehästarna skulle ha haft svårt att komma fram och där jag skulle ha fått

halsen avskuren. Jag föredrog att hugga mig fram genom snårskogen. Castries var för övrigt emot hela företaget, men han måste lyda. Djungeln? I hela expeditiionskåren fanns det bara två bataljoner som klarade sig i djungeln, Bigeards och Bréchignacs. Vi sprack på uppgiften, och vi skulle inte ha fått hem en enda sårad om vi hade varit tvungna att bära honom på bår. Ingen som känner till förhållandena i trakterna kan ge sådana direktiv ...”

Man frågar sig alltså vem som skulle ha kunnat organisera Cognys nebulosa, blåsa liv i den, göra den till ett farligt instrument. Vietminh-trupperna skulle ha förintat den på några få dagar. Den var ett fantasifoster, ingenting annat. Langlais glömde själv ett ögonblick att han hade haft för avsikt att enligt sina order dra sig tillbaka till Dien Bien Phu över kalkstensbergen i Ban Na Ti, och att han hade ett häftigt meningsutbyte med Turret som försökte övertyga honom om att den enda möjligheten var att gå närmaste vägen, över berg och dal.

Den 24 december 1953

Navarre har haft den goda smaken att flyga till Dien Bien Phu för att fira julaftonen där, men för övrigt är dagens stora nyheter inte goda. Cognys underrättelsechef som har framfört dem för den skeptiska staben i Saigon kan inte ens skryta med att han har räknat rätt. 308. fördelningen är redan framme, dess främsta förband har trängt fram till kitteldalens sydrand, och man har nu att frukta att de två bataljonerna som är på hemväg från Sop Nao råkar i strid med dem.

Åtföljd av den tystlåtna överste Revol anländer Navarre sent på eftermiddagen med sin sura min och sin lilla käpp. De som känner honom har endast gott att säga om hans enkelhet och godmodighet, men de medger att han har svårt att vara naturlig, vilket framkallar en viss fumlighet och blyghet som får honom att spänna sig. När han kommer till stridsledningsplatsen drar han sig tillbaka på tumanhand med Castries, och samtalet förs knappast under angenäma former. Det är tydligt att samförstånd inte råder mellan överbefälhavaren och Castries, och vid den konferens som på kvällen äger rum mellan förbandscheferna och ett antal andra officerare går åsikterna skarpt isär. Vad tänker Navarre på i ett ögonblick då han borde utstråla en viss värme? Kanske han helt enkelt upprepar sina ord i expeditiionskårens tidning,

Caravelle: ”De militära förutsättningarna för segern är alla för handen.” Detta fast han vet att 308. fördelningen rycker fram mot ljusen i det befästa lägret. Enligt Castries yttrar han: ”Ni ska slåss för Dien Bien Phu”, vilket förefaller rätt oklart.

Det som kapten Capeyron vid legionens 13. halvbrigad minns av anförandet är att kriget blir slut om regeringen håller sina löften till Navarre. Kapten Capeyron och många officerare med honom känner en viss besvikelse när de får höra att segern kanske bara blir en strategisk seger som hemförs av de visa männen i de högre staberna utan att männen i ledet har fått tillfälle att meja ner fienden framför taggtrådshindren. Han och hans kamrater känner sig på något vis lurade av detta besynnerliga slut på ett besynnerligt krig. Capeyron skall återvända till Frankrike i maj. Han lämnar Dien Bien Phu i april och flyger till Hanoi där han tillbringar två veckor innan han får en båtlägenhet. Han är en enkel man med sunt bondförstånd och en viss humor som slutit sig till legionen efter en äventyrlig ungdom. Han är trettionio år, har mjuk röst och grå ögon under ett yvigt brunt hår. När han återförenar sig med sin bataljon går han på kryckor, han har blivit sårad i deltat.

Överallt i skyttegravarna och skyddsrummen ljuder sången. Legionen firar jul enligt sina gamla sedvänjor, varje man tar emot sin julgåva av kompani- eller plutonchefen, och officerarna får sina gåvor av männen.

Klockan tio på kvällen firas mässan i närheten av stridsledningsplatsen där en julgran plötsligt lyser upp mörkret. Ett altare har rests framför det runda tältet som tjänstgör som kapell, det

vilar på stora olikfärgade fallskärmar och flankeras av facklor vilkas lågor fladdrar för vinden. Månen har ännu inte gått upp, men himlen bleknar redan i öster bakom bergens mörka massa. Med huvudet på sned, tankfull blick och munnen på glänt står Navarre i främsta ledet mellan Castries och Revol. Det är kallt, och han har tagit på sig en linnekavaj. Med sitt rakade huvud, den skarpa blicken under de buskiga ögonbrynen, den spetsiga näsan och hakan ser Castries ut som en krigisk munk, det är bara kåpan som fattas. När man ser dem orörliga, försänkta i bön vid sin surmulne och småpetige stormästares sida, skulle man tänka på obildade, högljudda tempelherrar med kraftiga nävar och tröga hjärnor om inte Castries vackra kvinnliga sekreterare, Paule Bourgeade, stod mittemot dem med sina röda läppar och sin dräkt av grovt linne. Är hon en av dessa änglar som männen behöver? Hon står med armarna i kors och blicken vänd mot altaret, hon har ännu ingen uppfattning om vidden av det äventyr som nyss har börjat.

Stille Nacht, heilige Nacht, ljuder i mörkret, sjungen av vackra tyska röster, och i fjärran dånar granatkastarna som heliga trummor. Tempelherrar? Om man befann sig i konungariket Jerusalem, skulle detta vara en mässa för tyska ordensriddare, ty efter *Stille Nacht* följer *O Tannenbaum*. Plötsligt bryts den högtidliga tystnaden av eldskurar från två kulsprutor, och ett pärlband av röda spårljus susar mot kullarna.

Efter välsignelsen skingras lyssnarna. Navarre har låtit förstå att kriget kanske snart är slut. Överbefälhavaren presiderar vid julaftonsmåltiden i Castries stabsskyddsrum. Gaucher anländer försenad och lite upprymd och berättar om sina krigsupplevelser. Navarre blir förargad och drar sig tidigt tillbaka. På legionens officersmäss tömmer man en flaska champagne på fyra man hand. Samtalet blir livligare, överallt sjunger man *Lili Marlene* och *Anne-Marie*. En deputation av officerare besöker Castries stridsledningsplats, och översten som är klädd i sin röda väst med guldknappar bjuder på dryckjom. En storväxt, lätt berusad major går fram till honom.

”Du vet ju att legionen i allmänhet inte har mycket till övers för kavallerister, men dig känner vi ... Se här ...”

Han hakar av 13. halvbrigadens emblem från bröstet och fäster det under applåder och hurrarop på Castries hjärta.

”Så där, överste. Bättre komplimang kan du inte få.”

Reportern som bevittnar denna scen har kommit från Hanoi i en Dakota, lastad med ännu inte hopfogade likkistor.

Tjugo kilometer från Dien Bien Phu sitter Langlais och Turret under golvet på en förfallen pålhydda och firar jul med en kanna kaffe som de värmer över en ljuslåga. De hoppas vara tillbaka i Dien Bien Phu följande dag om de lyckas undvika fienden, av vilken man ser färska spår överallt.

I alla kapell och kyrkor i Indokina gör de franska missionärerna och de vietnamesiska prästerna i ordning julkrubborna, de placerar ut de heliga gestalterna och strör lite kristallsocker på granarna och halmtaket. På natten fyller en fattig och from menighet kyrkorna med sina litanior, sina klagolåtar och sina sånger i vilka barnskrik blandar sig. Man ser också legionärer, fallskärmssoldater i kamouflagedräkter och officerare från expeditionskåren närma sig nattvardsbordet. De kämpar för västerlandet som av Frälsaren har mottagit läran om medlidande, rättvisa och kärlek, och de behöver denna hugsvalelse därför att detta krig långt från deras hem ibland ger upphov till frågor som de inte vågar eller inte kan besvara. Fienden visar inget medlidande, de är ständigt övervakade, allt vad de säger förs vidare, nästa steg kan leda till döden. I kyrkan sammansvetsas de plötsligt med ett folk vars språk de inte förstår, och de förlorar för ett ögonblick den bittra känslan av att vara främlingar på vilkas slutgiltiga avfärd nästan alla väntar. Hur rädda för kommunismen dessa katoliker än

är, förstår de att fransmännen snart måste lämna landet, och de kan blott hoppas att de inte blir tvungna till det förr än man tror.

Såväl på officersmässarna som i biktstolarna tar samtalen en vändning som avviker från det vanliga. Alla har det intrycket att den kamp som snart börjar kring Dien Bien Phu kommer att avgöra kriget. Den stämning som råder i hela Tonkin lämnar inte rum för några tvivel, båda sidorna uppåddar större resurser än någonsin, och det förtigs inte av de journalister som besöker det befästa lägret. Det som verkar mest skrämmande är de trehundra kilometerna av berg, djungler och bakhåll mellan Hanoi och Dien Bien Phu. Män, kanoner, ja till och med cigaretter och blodflaskor måste transporteras denna långa väg. Och vädret blir allt olämpligare för flygverksamheten. Den nye överbefälhavaren som har fattat beslutet har inte lyckats väcka förtroende, han har inga lysande bedrifter under sin tidigare karriär att falla tillbaka på, man finner honom kall och högdragen, han har dålig hand med sina underlydande, han har svårt att finna ord som tänder hopp och sporrar till ökade ansträngningar. Han är ingen vinnande personlighet. Ännu vågar man inte medge att han har huggit tänderna i någonting som han inte kan svälja, men om segern ler mot honom kommer hans anseende i Indokina att bli omätligt. Då kommer alla hans fel att förvandlas till förtjänster, och om räven besegrar tigern, om han lyckas tvinga Giap på knä, kommer man att förlåta honom allt.

Vilket budskap skall den kvällen frambäras till de män som general Navarre kastat till kitteldalen mot vilken Vietminhs fördelningar nu rycker an? Vem kan tala om fred med dem som måste kämpa, om hängivelse med dem som har till yrke att aldrig ge upp och som inte har något val? Ändå är det inte så stor skillnad mellan stjärnorna, herdarna och hjordarna i Betlehem och bufflarna, bergsborna och stjärnorna i Dien Bien Phu. Alla behöver de en frälsare. Varför slås himlens portar inte upp, varför träder inte en rättvisans och sanningens konung fram?

Den 25 december 1953

På juldagsmorgonen är kitteldalen täckt av dimma, men sedan några dagar kan Dakotaplanen fälla sina laster tack vare en väderleksballong som är förankrad vid marken och stiger över dimmolnen för att visa fällningspunkten. När Castries stiger upp den morgonen får han veta att de två första Chaffeestridsvagnarna är aktionsberedda. Samma dag landsätts också 2. thaibataljonen av vilken man av någon anledning väntar sig underverk, den känner ju terrängen och kan språket.

På alla vägar flyget har bombat rullar fiendens lastbilar åter fram utan svårighet.

Langlais bataljoner kommer äntligen fram till Dien Bien Phu. Vid taggtrådshindret som omger ett skyddsrum fäster Brigitte Friang sig vid en julgran, dyster som en av Goyas krigsscener: en stör som kröns av en Vietminh-hjälm och pryds med en utsliten marschkänga, uppsprättade konservburkar och en tomflaska. Men, tillfogar hon, sången ljuder redan på fallskärmssoldaternas läppar när de rakar sig.

Den 31 december 1953

Är det en följd av Navarres senaste besök i Dien Bien Phu? Plötsligt förändras hans ton. I hans uttalanden kan man spåra ett allvar som för de flesta är helt oväntat. Känner han sig träffad av de exakta förutsägelser om de fientliga fördelningarnas rörelser som Cognys under rättelsetjänst har sammanställt? Börjar han få klart för sig att han har begått ett misstag? Fiendens avsikter står tämligen klara för Navarre i den översikt av läget som han får av sin egen underrättelsechef: Giap koncentrerar stora styrkor och betydande mängder av materiel, och termen "motoriserade pjäser" uppträder för första gången i de dechiffrerade meddelandena.

Det är första gången som Navarre får klart för sig hur hotfullt läget i själva verket är. Vid det här laget återstår det bara för honom att medge att det befästa lägret Dien Bien Phu är

inneslutet på alla sidor. De algeriska tiraljörerna i Isabelle kommer inte ens fram till Nam Noua-flodens stränder, legionärerna i Béatrice vågar sig inte ut på den väg som leder till den lilla byn Na Loi, Castries stabschef, överstelöjtnant Louis Guth, dödades den 28 december av en kula när han gav sig ut på terrängrekognosering i skymningen. Bataljonerna från Sop Nao lyckades med knapp nöd klara sig undan 308. fördelningen. Dien Bien Phu är inringat, precis som Na San var. Finns det ännu någon som vågar tro motsatsen? Man har redan börjat tvivla på möjligheterna att förintä de tunga vapen som fienden låter gå i ställning i sluttningarna. När man känner fiendens system att gruppera sig på djupet, har man svårt att föreställa sig hur en styrka skall kunna ta sig genom djungeln för att anfalla de fientliga batterierna.

Giap nöjer sig inte med att dirigera stora styrkor till höglandet. Han går också mot Mekongs mellersta lopp, som om han hade för avsikt att skära Laos mitt itu. Siam proklamerar alarmtillstånd i de nio norra och nordöstra provinserna, Thakhek evakueras av våra trupper och operationen ”Atlante” som har förberetts sedan juni tycks nu vara berättigad för att hejda den fientliga offensiven. Dien Bien Phu har för ögonblicket prioritet när det gäller trupper och materiel, men överallt måste betydande reserver avdelas för att möta det förändrade läget. Till dessa allmänna reserver måste också Tonkin ge sitt bidrag, och Cogny börjar bli orolig.

Navarre utnyttjar de inkomna upplysningarna och ger flyget order att anfalla fiendens kommunikationsleder. Den 25 och 26 december faller tjugotre jaktplan tjugotre ton bomber på en av de utsedda platserna, punkten ”Mercure”. Följande dag rullar trafiken återigen obehindrat fram på denna väg.

Från Saigon dit Navarre anländer på juldagen efter en mellanlandning i Séno, telegraferar han i panik till Cogny och meddelar sina iakttagelser. Han har konstaterat att skyddet mot artilleribeskjutning är för svagt och att taggtrådshindren inte är tillräckligt täta och tillräckligt späckade med minor och försåt. Han förvånar sig över att arbetena på det norra motståndsområdet, Gabrielle, som tillmäts mycket stor betydelse, ännu inte är inledda, och han fruktar att återinsättandet av Dao Van Long kommer att få en ofördelaktig inverkan på den inhemska rekryteringen.

Vissa av skyddsrummen är kanske dåliga, och det beror lika mycket på det förakt som man hyser för motståndaren och slarvigt utfört arbete, som på det dåliga material man har till sitt förfogande. För att hålla mot fullträffar av 105-millimeters granater måste ett skyddsrum stöttas med två runda bjälkar av femton centimeters diameter som bär upp ett en meters jordlager och ett lager av sten i vilket granaterna kreverar. Men eftersom det inte finns någon sten i dalen har man i stället använt de järngaller som är avsedda för landningsbanorna, tegel och faskiner som i brist på bättre också gör tjänst som dräneringslager. Det färska träet ger dåligt skydd och skogshuggarna blir ofta störda av vietminhpatruller. Cogny försäkrar senare att man har gjort allt som tiden och möjligheterna medger, det vill säga att man i det stora hela har genomfört programmet.

Vill Cogny verkligen att fienden skall anfalla Dien Bien Phu, som han den 30 december försäkrar för United Press' specialkorrespondent, eller försöker han vilseleda fienden genom att låtsas önska det? Hur skall man kunna avgöra det tio år efteråt? Det olyckliga är att ingen någonsin har bett Cogny avge några förklaringar, och att de enda uttalanden som man har av honom från denna period talar till förmån för ett fientligt anfall. Vad man däremot kan betrakta som ett dokument som återspeglar författarens verkliga åsikter är en till innebörden helt avvikande rapport som general Pennacchioni, expeditionskårens artilleriinspektör avger om sitt besök i Dien Bien Phu två dagar tidigare tillsammans med Cogny, samt Castries påstådda försäkran att artilleriet i Dien Bien Phu är tillräckligt starkt och den allmänt godtagna slutsatsen att det fientliga artilleriet inte kommer att kunna skjuta på dagen och när vädret är klart.

Detta är den viktigaste punkten i den överenskommelse som träffades den 29 december,

nästan som hos notarius publicus, i närvaro av Navarres ställföreträdare och Cogny, mellan överste de Castries och chefen för expeditionskårens flygstyrkor. Flyget fordrar att landningsbanorna skall hållas i prima skick och skyddas mot direkt artilleribeskjutning som skulle göra dem obrukbara samt att det norra motståndsområdet Gabrielle som behärskar inflygningsaxeln och fällningsområdet måste förstärkas. Dessutom måste fienden hindras från att ställa upp luftvärnsbatterier på krönen eller nere i dalen. Flyget vill inte heller användas till artilleribekämpning och ber om skydd för jaktplanen och signalorganen. I gengäld lovar flyget att transportera minst etthundra ton om dagen till Dien Bien Phu och att stöda försvaret med låganfall och flygspaning. Flygarna får vidare en försäkran om att om landningsbanan till följd av kris blir oanvändbar kommer den att repareras inom några få dagar. General Lauzin som är angelägen om att hjälpa Castries att avslöja de fientliga batterierna föreslår att en observationsballong för stora kostnader skall skickas från Versailles till Dien Bien Phu. Detta förhistoriska hjälpmedel skulle stiga över de moln som ibland täcker kitteldalen för att övervaka krönen när flygplanen inte kan lyfta, och förmodligen skulle den ganska hastigt bli nerskjuten. Förslaget föranleder inga åtgärder.

I sin instruktion av den 31 december försöker Navarre dölja den pessimism som så småningom har gripit honom. Han har beslutat att acceptera en avgörande kamp i höglandet, och om han nu ångrar sig, är han inte mannen som tvistar om sitt ansvar, ännu mindre försöker han förneka det. Han återkommer till det beslut som enligt vad han nu börjar inse var olyckligt, försvarar det och upprepar att han har för avsikt att segra. Han är inte omedveten om att ödet har stor andel i de omständigheter som ibland tvingar generalerna att leverera batalj, men ingenting är förlorat så länge inte allt är förlorat, och han måste också ha klart för sig att oförutsedda händelser och pokerbud kan tvinga honom att omvärdera situationen.

Eftersom det är hans plikt att förutse allt, och det gynnsammaste fallet redan är taget i betraktande, återstår det att studera det ofördelaktigaste. Han utgår alltså från hypotesen att striden till följd av de synnerligen mäktiga hjälpmedel som fienden för första gången använder, tar en ofördelaktig vändning därför att det fientliga artilleriet hindrar flyget från att använda landningsbanorna och luftvärnet stryper tillförseln till basen. Han ber därför Cogny och överste de Crèvecœur i största hemlighet förbereda en operation som absolut inte får delges de berörda parterna och som får namnet "Xenofon". Den skall utföras om garnisonen i det befästa lägret förefaller dömd till undergång och måste evakueras.

Allt är sålunda klart. Ingen kan påstå att han har blivit lurad eller ens bristfälligt underrättad. Det år som nu börjar har alla utsikter att för Indokinas del påminna om en boxningsmatch i mellanvikt. Efter många finter och undanglidningar har de båda kämparna golvats var sin gång och nu hämtar de andan i sina ringhörnor och bereder sig att på nytt kasta sig över varandra. Hittills har domarna dömt matchen oavgjord. Sista ronden blir avgörande.

Den erkänslan måste man ge general Henri Navarre, att han inte fruktar att bli desavuerad av sina direkta underordnade när han förutsäger ett nederlag. Det sorgliga är att han inte går ännu längre. Han skriver visserligen att han endast i yttersta nödfall kommer att fatta beslutet att dra bort trupperna från Dien Bien Phu, men ingen i hans omgivning kan godkänna en så pessimistisk syn på saken. Och ännu mindre finns det någon som inser att denna bedömning redan har besannats i och med att 308. fördelningens ankomst äventyrar varje försök till evakuering. Liksom Caesar vid Avaricum, liksom den store Condé framför Lerida, har Navarre klart för sig att läget kan utvecklas till en katastrof. Varför har han inte mod att ännu bestämdare trotsa dem som tror att Giap bara skall bli en munskbit och som uppreser sig mot att man ens tvivlar på framgången? 308. fördelningens ankomst komplicerar allt och bataljonernas borttransport kan inte försiggå utan förluster, men det fientliga artilleriet är ännu inte aktionsberett, och det skulle bli sönderskjutet om det i detta skede blottade sina ställningar. Chanserna att dra sig ur spelet helskinnad är mindre nu än den 30 december, men ännu finns möjligheten. Operationen skulle emellertid få karaktären av ett nederlag, Navarres

prestige skulle bli lidande och i synnerhet skulle beviset på att segern hemfördes tack vare en skickligt utlagd fälla aldrig bli framlagt.

Navarre böjer sig förvisso inte för detta argument. Han ställer sig fortfarande synnerligen skeptisk till Cognys åsikter, men i motsats till alla dem som föraktar det fientliga artilleriet, fruktar han dess insatser. Han fattar sitt beslut att stanna kvar i Dien Bien Phu därför att han trots den pessimism som förmörkar hans tillvaro fortfarande tror på segern. För övrigt skulle man vara en dålig kännare av människorna och deras tankegångar om man trodde att allt går så enkelt till. Ingenting förändras bara för att en årssiffra ersätts av en ny under champagnekorkarnas lugnande smållar. Hur blinda och enfaldiga denna världens store än är, gör de intryck av att se och att tänka, och deras underlydande tror på dem. Och när chefens otillräcklighet blir uppenbar, behövs det så litet för att händelserna, liksom vatten som söker sig mot en sluttning, tar en ny vändning, antingen mot räddning eller mot katastrof.

I Dien Bien Phu har avgörandet ännu inte fallit. På båda sidor har intelligensen fortfarande fritt spelrum, precis som hos boxarna som står med höjd gard och väntar på det ögonblick då motståndaren blottar sig.

3. Nattkärlet

Den fasta platsens artilleri däremot bör placeras i murarna som måste vara mycket tjocka och överallt uppföras till två våningars höjd. För att oskadliggöra dessa pjäser måste man skjuta rakt mot dem, och detta är inte möjligt, eftersom endast kanonmynningen sticker fram genom muren ..

FURSTEN AV LIGNE

Det är bevisat att en armé kan ta sig fram där en get har passerat. Med hjälp av rep kan man till och med få upp kanoner på de högsta berg, där man kan bygga plattformar och fälla de träd som sedan urminnes tider täckt krönen, för att sedan ödelägga det fientliga lägret som inte väntar sig att se skurar av kanonkulor susa ner från molnen.

FURSTEN AV LIGNE

Den 1 januari 1954

När Cogne flög till Dien Bien Phu den 29 december, måste han kretsa en dryg timme över kitteldalen innan planet kunde gå ner genom molnen och landa. Luftrummet är redan spärrat. Hela deltat är förvandlat till lervälling. Vattnet kommer vägarna att glittra, det droppar från taken, lägger sig på bilarnas vindrutor och rör upp vattenspegeln på Lilla sjön i Hanoi. Flygbasernas tekniska möjligheter att dirigera planen är så primitiva att de måste starta med femton minuters mellanrum. Med den takten skulle det erfordras tio timmar att få iväg de fyrtio Dakotaplan som behövs för att försörja Dien Bien Phu om inte molntäcket lättade något framemot middagen. Den dagen lyckas flygarna landsätta det sista infanteriförbandet i det befästa lägret, ty numera kan man inte längre kalla Dien Bien Phu en bas för offensiva och defensiva operationer. Det är V. bataljonen av 7. algeriska tiraljörerna som får till uppgift att äntligen besätta Gabrielle, fyra kilometer norr om landningsbanan i längdaxelns riktning. Gabrielle är en flackt sluttande, långsträckt skogbevuxen kulle, något högre belägen än bergspasset i norr. Fyra-, femhundra meter framför Gabrielle stiger andra kullar med större utsträckning mot skarpa krön med en tät och mäktig vegetation som erbjuder den anfallande gott skydd när han för fram sina vapen. Dit kan man ostörd rycka fram från det dystra massiv där Giaps armé ligger utspridd och skyddad för insyn. Inte en rörelse, inga utbyggda ställningar, inga rökar. I framsluttningarna har meofolket föregående säsong på sina ställen bränt sved för sina vallmoodlingar, men för övrigt är vegetationen tät och svårforcerad.

Gabrielle tillmäts så stor betydelse att flygarna själva har fordrat att ett motståndsområde skall

upprättas där, men det enda stöd som dess besättning kan påräkna är artillerielden från huvudställningen. Béatrice med sina legionärer ligger två och en halv kilometer i sydost och skils från Gabrielle av den slingrande floden och de mellanliggande kullarna, Anne-Marie med sin thaibesättning återigen två kilometer i sydväst. Gabrielle och dess chef behöver inte bara kulsprutor och granatkastare för att hålla ställningen, utan också järnhård beslutsamhet, ty där kommer man att känna sig ensam och övergiven. Man förfogar inte ens över de bekvämligheter som gör livet i huvudställningen uthärdligt, elljuset som ingenjörstrupperna har inrättat, närheten till fällningsplatsen, den betryggande känslan av att män och vapen finns i överflöd. Den algeriska bataljonens fåtaliga officerare på vilka ansvaret för Gabrielle vilar, skulle med all säkerhet fråga sig vilket öde som väntar dem om de hade tillfälle att läsa det dokument som general Bodet, på väg till Paris i ett flygplan, förvarar i sin portfölj.

Det är ett långt brev från general Navarre som är registrerat som nummer ett i diariet för detta nya år, ett år som redan förmörkas av de perspektiv som den hemliga instruktionen av den 31 december låter framskymta. Planen är visserligen logisk och väl ihopkommen, men uppställningen verkar förvirrad och tycks antyda brist på tankeskärpa hos den officer som har redigerat den. Det exemplar som jag har haft i mina händer uppvisar tvetydigheter och de viktigaste paragraferna saknar flykt. Men det är småsaker. Det väsentliga är tendensen, och denna tendens kommer att hos adressaterna väcka en förvirring som de får svårt att bemästra.

Hur skall de kunna fatta att samme man som fem veckor tidigare bestämt svarade nej på alla ängsligt framförda förslag att inleda förhandlingar nu ser fram mot möjligheten att ett företag som han har inlett utan att fråga regeringen om dess åsikt, eller trots dess avvikande åsikt, skall sluta med ett nederlag? Hur skall de på så långt avstånd och med så små möjligheter till insyn kunna följa de irrvägar som leder Navarre från blind optimism till den svartaste pessimism? Och varför skulle de framför allt känna sig förpliktade att hjälpa honom ur den situation där han till följd av sitt lättsinne har hamnat? Rena svartmålningen, denna bedömning går som en löpeld genom ministrarnas arbetsrum så snart general Bodet har öppnat portföljen. Man ruskar på huvudet åt några vändningar i texten som blottar pokerspelaren: en insats som kan medföra betydande vinster men som också kan ge full pott därför att motståndaren har bjudit för högt på sina kort. Man kommer att fråga sig om inte Navarre också tror sig sitta vid ett spelbord där insatsen är Indokina. Man börjar tvivla på denne hjälte vars försiktighet och klokhet man tidigare prisade.

”Denna rapport var i grund och botten inte så pessimistisk”, sade general Navarre när jag talade med honom nio år senare. ”Jag påstod visserligen inte att slaget var vunnet, men det innebar inte att det var förlorat. Jag tillfogade att vad som än hände hade Dien Bien Phu hindrat Vietminh från en allmän offensiv i deltat. Jag påpekade att fiendens truppförflyttningar antog oroande proportioner och att Kina levererade lastbilar, artilleri och ammunition. Men jag visade mig inte överdrivet orolig.”

En svartmålning? Navarre redovisar samvetsgrant för ankomsten av luftvärnspjäser, kanske också tungt artilleri och motoriserade pjäser. Enligt honom är slaget vunnet om flyget kan hindra denna materiel från att komma fram, men om fienden lyckas föra den i ställning, är framgången inte längre säker. Denna stil är så ny att regeringsmedlemmarna som är vana vid optimistiska bedömningar knappt tror sina ögon. Efter fanfarerna från Lang Son och segerhymnerna av den 20 november har de ministrar och konseljpresidenter som inte har tagit del av överste Nicots rapport där han reser invändningar mot själva principen för operation ”Castor” svårt att föreställa sig att en överbefälhavare kan utsätta expeditiionskåren för sådana faror och att han låter utgången av ett slag bli beroende av några bombplan mer eller mindre. Den förste officer som blev informerad om såväl flygets betydelse i en operation som denna och de egna resursernas otillräcklighet var för visso general Navarre. Detta var också anledningen till att man vid flera tillfällen bad honom revidera sina planer, och han kan inte skylla på att han inte kände till alla medverkande faktorer när han bestämde sig för att slåss i

Dien Bien Phu. I Paris kan ingen tro att de tolv tusen männen i det befästa lägret är utlämnade åt ett sådant äventyr. Och i själva Dien Bien Phu är ingen informerad om de förstärkningar som fienden har fått och om vad som är i görningen, utom Castries som varnas av Cogny.

Den 2 januari 1954

Från Hanoi telegraferar *Associated Press'* permanente specialkorrespondent en ny förklaring av general Cogny: "Den franska ledningen är förvissad om att Vietminh går ett svårt nederlag till mötes i Dien Bien Phu. Vi väntar oss långa och svåra strider. Vi kommer att segra."

Cognys ton är också förändrad och självsäkerheten har dämpats några grader. Cogny var den förste som gav uttryck för åsikten att Dien Bien Phu som spärr på vägen mot Laos hade samma värde som ett munlack, men med all rätt har han nu kommit till den uppfattningen att det är något helt annat som saken gäller, han förstår att tärningen fortfarande rullar och han tror att det inte behövs mycket för att Giap skall bli den förlorande parten. Han är ju inte den som fattar besluten.

Navarre däremot har alla möjligheter. Varför beslöt han sig inte för reträtt i ett skede när 308. fördelningen ännu inte var stridsberedd? Man behöver inte bara hänvisa till Caesar vid Avaricum och Condé vid Lérída. Det finns i krigshistorien andra generaler som har avböjt strid när fienden visat sig ha ett fördelaktigare utgångsläge än väntat, och om man inte hade kunnat dra fram några exempel, skulle Navarre ha kunnat ge ett och därmed förskaffa sig ovansklig ära. De Lattre skulle aldrig ha tvekat. Innan han råkade i svårigheter skulle han ha evakuerat sina tolv bataljoner som i Dien Bien Phu utgjorde en pokerinsats för att i stället kasta dem mot fiendens bakre förbindelser i Hanoiområdet och sprida förvirring där, samtidigt som han för alla vindar skulle ha spritt nyheten om det lyckade spratt han spelade fienden.

Men om Navarre nu överväger att göra detta, är det för sent. Duggregnet faller dag och natt över deltat och transportflyget kan med svårighet evakuera en bataljon om dagen. Även om Navarre beslutar att lämna Dien Bien Phu, har han inte längre några möjligheter att göra det, och det finns ingen i Indokina som skulle förlåta honom denna skam. Hans prestige är inte så stor att man blint tror honom på hans ord och lyder. Han skulle bli utvisslad.

Från krönen av de kullar som behärskar Dien Bien Phu spejar tusentals soldater i flätade hjälmar av palmblad och bambu mot rökarna i det befästa lägret och undrar om de någonsin kommer att kunna ta sig ner i dalen med livet i behåll. Men dessa män skulle Giap aldrig våga jämföra med en insats på ett spelbord, de utgör Vietnams befrielsearmé, och de vet att de kämpar för friheten mot en kolonialism som håller på att försvinna från jordens yta. Om de dör, dör de med ropet om frihet på läpparna.

Den 3 januari 1954

Navarre förlorar ingenting om han avböjer strid, därför att han är medveten om de faror som hotar honom. Han har sett sina planer kullkastade av de spelbrickor som motståndaren har flyttat och placerat ut på ett för honom helt oväntat sätt. Den avgörande strid som han ville undvika påtvingas honom, och han kan inte undvika den, han har trasslat in sig i det nät som han själv har lagt ut. Men Giap kan inte heller mobilisera och utbilda nya fördelningar för att kasta in dem i det pågående fälttåget. Hans möjligheter att försörja sina trupper med ris, tunga vapen och ammunition är visserligen starkt förbättrade, men till slut kommer han ändå att lida brist på tid och transportmöjligheter. I sämsta fall blir Dien Bien Phu ett nytt Na San, som Giap inte kunde svälja därför att han inte hade tillräckligt skarpa tänder och tillräckligt rymlig mage. Också i Dien Bien Phu kommer det ögonblick då regnen avbryter operationerna, och om Dien Bien Phu då har hållit stånd, måste Giap skicka tillbaka sina fördelningar till sommarkvarteren för att slicka sina sår. Då får garnisonen i det befästa lägret en möjlighet att försvinna under näsan på honom, precis som i Na San. Navarre har alltså sin frihet att, hur illa förberedd denna strid än är, tillföra sina trupper resurser som skänker dem en markant

överlägsenhet.

Navarre kommer att fresta lyckan i Dien Bien Phu, det betvivlar ingen, utom de fåtaliga officerare, till vilka Cogny inte hör, som har läst hans brev till regeringen av den 1 januari. Och de får rätt, Navarre håller sig envist till sin storstilade plan. "Atlante", den offensiv som han har för avsikt att inleda i södra och mellersta Annam, betraktar han som sitt mästestycke, utan att dock vara säker på att utgå som segrare, eftersom han med hänvisning till den skriver: "Om den lyckas." I så fall kommer ingen att betvivla hans storhet som krigare. Men å andra sidan fattar Navarre inte att kriget är förlorat om Dien Bien Phu slutar med nederlag. Giap å sin sida besväras däremot inte av några tvivel. Hans offensiv på bergsplåtarna i söder är bara en fälla. Han vet att avgörandet faller vid Dien Bien Phu, och därför har han sedan en månad upprättat sin stabsplats några kilometer därifrån, i de täta skogarna kring Muong Phan, och det är därifrån som han leder operationerna.

Framemot middagen lättar molntäcket i Hanoi. Cogny flyger till Dien Bien Phu där han äter lunch på Castries mäss. Klockan 13.05 anländer Navarre tillsammans med överkommissarie Dejean. Mekanikern hakar fast stegen vid flygplansdörren. I dörröppningen uppenbarar sig Castries röda mössa som lyser grann i solen. Trettondagen firas först tre dagar senare, men tre konungar är redan här. Herr ambassadören och överkommissarien inspekterar tillsammans med överbefälhavaren en pluton från 5. vietnamesiska fallskärmsbataljonen. Ambassadören går med hatten i handen och tittar på männens fötter. Navarre ler. Han är klädd i en ny glänsande linnekavaj som kommer honom att se utklädd ut. Att uppträda som en dundrande krigsgud är inte hans starka sida. I handen har han sin ridkäpp, en lätt marskalkstav av spanskrör. Uniformen sitter illa, den döljer inte hans antydning till mage som han långt ifrån att dra in i stället spänner ut. Byxorna fladdrar kring benen på honom. När han går har han en benägenhet att böja huvudet som om han vacklade under tyngden av sina tankar, och han tittar i mjugg på dem han talar med för att plötsligt kasta huvudet bakåt och anta en ironisk och utmanande min. Cogny som går vid hans sida har svårt att dölja sitt dåliga humör. Barhalsad, i skrynklig uniform, med alpkäppen i handen och orolig min går han redan igenom de invändningar som han kommer att resa mot "Atlante".

I monsieur Dejeans närvaro tiger de höga herrarna för det mesta, en civilist skulle kunna missuppfatta de militära termerna. Sällskapet tar sig en promenad i ställningarna. Den lite fetlagde överkommissarien uppfyller en plikt när han besöker det befästa lägret. Denna släta panna, denna mask som utstrålar godmodighet eller fasthet, hur man vill tolka det, tillhör en diplomat som inte begriper alltför mycket av de militära problemen och som har till uppgift att anpassa regeringens politik till planerna. Att leda kriget? För att göra detta, måste han ha de nödiga fullmakterna. Och i så fall skulle han kanske förklara sig inkompetent. Han fortsätter att ge middagar, att ta emot ministrar, prinsar och kungar. Vid bordet ställer artigheten till rätta allt som ämbetsverken har trasslat till, men atmosfären förblir ständigt strängt korrekt, och om samtalen efter middagen drar ut på tiden och whiskyn tar slut, serverar man öl för att visa att tiden är ute. Navarres brev till regeringen av den 1 januari har gjort honom oändligt förvirrad, ty fast han är stationerad i Saigon, vet han inte mer än monsieur Jacquet i Paris. Hans främsta bekymmer är att försöka komma underfund med generalernas avsikter utan att irritera dem alltför mycket och att med ledning av sina upplysningar sätta ihop depescher till sitt departement.

Han är emellertid inte fullt så inkompetent som militärerna tror, och nu frågar han vilka följderna skulle bli om fiendens artilleri gick i ställning uppe på krönen eller i framslutningarna. Svaret blir att det blir mycket svårt för Vietminh att få fram ett artilleri att räkna med och att transportera ammunition genom höglandets djungler, att flyget övervakar tillfartsvägarna och att det befästa lägrets artilleribekämpningsbatterier skulle tysta fiendens pjäser så snart de blottar sig för att skjuta. Fiendens artilleri har aldrig förmått prestera en koncentrerad eld eller en eld med djup. Det har vid ett fåtal tillfällen avgett direkt eld i delat

eller under strider nära kinesiska gränsen. De använda pjäserna har varit japanska 75-or, kinesiska 75-or och 57-or. 105-millimeters haubitserna har ännu inte tagits i bruk.

Monsieur Dejean som kanske minns det gamla ordstävets: ”Dal drar till sig kula”, förefaller inte övertygad. Officerarna upprepar att Vietminh inte har artillerister som kan skjuta effektiva luftvärnsspärrar eller allvarligt störa luftbrons verksamhet. Ända till 1953 förfogade fienden bara över finkalibriga luftvärnsvapen som var effektiva mot spanings- och transportplan blott om de kunde ställas upp i fällningszonernas närmaste omgivning. I Hoa Binh inregistrerade man emellertid de första fullträffarna. Överkommisarien böjer sig. Klockan 15.30 anträder han återfärden till Vientiane och Saigon i sin privata Dakota.

Navarres brev till regeringen har emellertid kommit monsieur Maurice Dejean att inse att det territorium för vilket han har ansvaret kanske kommer att drabbas av olyckor som han inte har varit förberedd på. Det som han nu har sett, kitteldalens betydande utsträckning, de många bataljonerna i sina försvarsställningar, kanonerna i sina cirkelrunda pjäsvärn, jaktplanen som susade fram på landningsbanan med en lång dammstrimma efter sig, lastbilarna, fältarbetena, de långa avstånd som han tillryggalade i jeep mellan de olika motståndsområdena, taggtrådshindren, andan bland officerarna, allt gav honom det intrycket att fienden, om den över huvud taget tar risken att gå till anfall, aldrig kommer att kunna närma sig Castries stabsplats där denne bländande officer med det ironiska leendet och den flotta sittkäppen med silverhandtag leder försvaret.

Två dagar senare upplyser överkommisarien sin minister om den högsta militära ledningens avsikter i ett telegram som motverkar det dåliga intryck som brevet av den 1 januari gjorde. ”Militärledningen anser att om fienden går till anfall, kommer kampen att bli mycket hård, men att det finns stora utsikter för att den blir framgångsrik för oss. Hittills har general Giaps armé aldrig stått inför en så svår uppgift som att anfalla Dien Bien Phu.”

Detta är första gången som Vo Nguyen Giap tituleras general, till och med utan de skymfliga citationstecknen. Ju effektivare vapen man har, desto större aktning åtnjuter man.

... om fienden går till anfall ...” telegraferar överkommisarien. Samma osäkerhet rådde redan ett år tidigare vid Na San. Man var nästan säker på att Giap inte skulle anfalla, Giap hade ju inte gått igenom krigshögskolan. I sin osäkerhet stödde man sig på en av paragraferna i expeditionskårens katekes som förklarar att Vietminh aldrig anfaller en jämnstark motståndare eller när svårigheterna är alltför stora. General Salan bad mig modifiera vissa partier i de reportage som jag skickade från Na San för att inte göra Giap modfärd. Om man därtill lägger påståendet att Giap inte har något artilleri, och att han, om han hade det, inte skulle ha möjligheter eller förmåga att använda det, och att hans resurser och hans uppfattning om generalstabstjänsten inte tillåter honom att operera mer än högst en månad i höglandet, kan man säga att denna trosartikel utgör såväl befälets som truppers doktrin.

Om man jämför denne fyrtyotvååriga amatör med de genier som skolas vid Place Joffre, vem skulle väl då kunna tänka sig att han kunde utgöra en skugga av ett hot mot verkliga, av regeringen utnämnda generaler och en överste nyligen utexaminerad från ”Centre des hautes études militaires”, denna moderna marskalksskola. Men inte desto mindre kunde man redan då Na San fortfarande existerade med en viss sannolikhet räkna ut att Giaps strävan att erövra det befästa lägret skulle ge honom tillfälle att göra slut på kriget till sin fördel genom att föredra en stor uppoffring framför aldrig upphörande strider och ständiga förluster i sårade och stupade. En seger, hemförd i sådana fönhållanden över expeditionskåren, skulle för evigt ha befäst Vietminh-regimens auktoritet och tvingat Frankrike att förhandla. Också den här gången var det en enda fråga som Giap ställde sig när han skred att verkställa partiets order: ”Vad behöver jag för att svälja Dien Bien Phu?” Flyget är till förfång för honom därför att det ser honom, förstör hans anläggningar och försörjer garnisonen. Men om flyget inte ser någonting, om dess bomber inte träffar, om man kan begränsa dess förstörelse, om man kan

krossa det i luften och på marken, då är problemet löst. Garnisonen i Dien Bien Phu dör kvävningsdöden. Att ens för ett ögonblick tro att Giap inte skulle känna sig frestad att kasta sig över ett sådant byte närmar sig rena vansinnet.

Men liksom Giap avstod från Na San när han förstod att han inte kunde betvinga det, skulle han också kunna avstå från Dien Bien Phu om han insåg att det låg utom räckhåll för honom. Navarre bör alltså få veta vad han vill, och det är Cognys och Castries sak att upplysa honom om det. Det är sant att Giap hittills aldrig har stått inför sådana risker, men för vart år som går ökar han sin styrka, öppnar nya vägar till Kina, kompletterar sin fordonspark, fyller sina förråd med kanoner och ammunition. Varför skall man betrakta honom som en idiot? Varför skall man inbilla sig att han inte kan använda sitt luftvärn? Och till vad används de tvåtusen cyklar som enligt ett vid jultiden uppsnappat meddelande rullar fram på vägarna mot Dien Bien Phu? Har de någonting gemensamt med den cykel på vilken missionären i Lai Chau, numera fältpräst i Isabelle, besöker sina församlingsmedlemmar i byarna?

Redan i tre år har underrättelsetjänsten vetat att cyklarna används som transportmedel. Man beräknar att en cykel kan bära en last som uppgår till mellan två och två och en halv gånger vikten hos den man som leder den. Men dessa män väger inte mycket. I själva verket kan en cykel lastas med ända upp till trehundra kilo, mer än en elefant orkar med. Trästöttor som förstärker ramen och framgaffeln, bambustänger som förlänger styrstången på ena sidan och handbromsens handtag utgör den huvudsakliga tilläggsutrustningen som varje man gör sitt bästa att förbättra. På detta sätt kan varje cykel transportera lika mycket som tio eller tolv kulier, när cyklarna rullar fram i tusental. I och med att cyklarna har kommit in i bilden, är det inte längre i kilo man bör räkna utan i ton. Detta påpekar underrättelsetjänsten för Navarre, men han bryr sig inte om det. Men om han inte kan försvara Laos eller om hans planer måste förändras till följd av händelser som han inte har kunnat förutse, varför ber han inte telegrafiskt om nya instruktioner i stället för att anhålla om förstärkningar som ingen har lovat honom? Nu gäller det expeditionskårens säkerhet och hans egna mäns liv, vem tvingar honom då att infria politiska löften som har avgetts på regeringsnivå?

Den dagen berättar förmodligen Navarre för Castries allt han vet om fienden. Castries får veta att han måste vänta sig att se sina flygplan nerskjutna och terrängfordon rulla nerför slutningarna. Är Cogny bekymrad för de luckor som finns i försvaret och i de båda isolerade stödjepunkterna flera kilometer från den centrala ställningen, Béatrice i nordöst och Gabrielle i norr? Eller tröstar de varandra med färdig-yxade tankar, enfaldiga formler och överlägsna miner så snart det blir tal om motståndarens resurser?

Det är förlåtligt om Navarre inte känner en fiende som rör sig till fots, som på Hannibals tid. Han har inte intrigerat för att få överbefälhavarposten, som han visserligen accepterade utan att betrakta sig som alltför ovärdig, men det är inte han som blir träffad av vietminhgranaterna om de börjar falla. Påpekar Cogny och Castries med tillräcklig skärpa för honom att dessa bastioner inte kan hålla den anstormning som nu är under förberedelse? Det vet jag inte, men jag tror att om det vore så, skulle man inte ha dolt det för mig. Jag har emellertid det intrycket att även om dessa problem studerades, skulle man inte komma fram till en lösning. Kanske för att Navarre inte ett ögonblick tänker på att avstå från sin operation "Atlante"? Dock är han den förste som blir informerad om vad som väntar honom i Dien Bien Phu. Om han till och med under sådana omständigheter låter sig påverkas av Castries och Cognys uppfattning om det befästa lägrets styrka, måste man fråga sig om det kan betraktas som förlåtligt och sätta tro till någon annan än honom? I Paris läser den från Indokina nyss hemkomne monsieur Jacquet Navarres brev som general Bodet överlämnar, och medan han stoppar en ny pipa upptäcker han till sin bestörtning att överbefälhavaren har börjat tvivla.

Klockan 17.00 skyldrar återigen en pluton gevär för Navarre som flyger tillbaka till Hanoi. Miljön kan inte undgå att göra intryck. Verksamheten sjuder. Kollina regnar ner från himlen.

Ansikten och kläder är fortfarande täckta av damm. Cogny sätter sig hos Navarre i främre delen av kabinen vid ett litet arbetsbord. Bakom dem iakttar officerarna i sviten varandra. Motordånet överröstar samtalen.

Cogny vänder sig respektfullt till Navarre och frågar om han räknar med att utlösa operationen "Atlante" vars förberedelser börjar ta på expeditionskårens krafter. Om man känner Navarre, förstår man att det inte passar sig att ställa en sådan fråga. Navarre svarar lakoniskt, hans ton antyder självsäkerhet. Operationen "Atlante", som han själv har planerat och som han tror på, blir den enda offensiva operationen av större omfattning under ett fälttåg med allmän defensiv karaktär, och den kommer att genomföras. När Cogny hör detta, framför han i tur och ordning alla de argument som talar mot den: terrängen som kommer att erfordra betydande styrkor, fienden som sin vana trogen ständigt kommer att slingra sig ur de anfallande styrkornas grepp, reserverna som inte kan disponeras för Dien Bien Phu om basen blir anfallen. Men han säger inte att det befästa lägret inte är tillräckligt starkt, att svårare hinder måste placeras i de anfallandes väg och att han kommer att behöva de bataljoner som Navarre som bäst berövar honom för att använda dem i "Atlante". Med ett ord, och troligen därför att han inte själv är rädd för en kraftmätning, han skrämmer inte upp Navarre fast denna alltsedan julen har gjort intryck av att vara mera mottaglig för de hot som hopar sig. Varför skulle han för övrigt skrämma upp en man som på tal om Dien Bien Phu har gett honom order att studera operationen "Xenofon", och som har förutsett allt?

Navarre sveper regnrocken om sig som en toga och förefaller oberörd, nästan ointresserad. Han lyssnar nedlåtande till Cogny som uppbygger honom med en strategisk föreläsning, låter honom trötta ut sig, upprepa sig, återvända till planen på en nebulosa, bevisa att "Atlante" kommer att förminska hans möjligheter att manövrera i Dien Bien Phu, och till slut avbryter han honom:

"Om jag inte får genomföra 'Atlante' enligt mina planer, kommer jag att be regeringen om mitt återkallande", säger han för att göra slut på samtalet.

Cogny underkastar sig och tiger. Han besväras av sin väldiga kroppshydd. Han sjunker ihop i fåtöljen. Navarre vänder sig mot fönstret och tittar ut mot den oländiga höglandsterrängen, ett tillhåll för subalterner, meniga soldater och den upproriska ohyran som kämpar för sitt land. Hans lott är att sväva högt över omständigheterna och genomtrumfa sin vilja. När Cogny ser på denne kalle och envise man som alltid slingrar sig undan, som ständigt säger nej till allt, känner han en stark motvilja mot denna skarpa profil, detta gråa, slätkammade hår där mössranden har lämnat ett märke som kunde vara avtrycket av en krona. Han känner sig ensam och saknar den sluge Salan, hans skarpa blickar, hans spetsiga rovdjurstånd. Salan kunde också begå misstag, men man kunde få kontakt med honom, övertyga honom, vinna honom. Navarre tycks man aldrig få grepp om. Minst av allt kan man tänka sig att skapa ett vänskapligt förhållande.

Den 5 januari 1954

Graham Greene besöker Dien Bien Phu och Castries bjuder honom på lunch på sin mäss. Han jämför överstens skarpa drag med skådespelaren Ernest Miltons. Vid bordet talar överste Piroth om Na San, men överste de Castries slår näven i bordet och utbrister med "shakespeareiskt ursinne", som Graham Greene uttrycker sig:

"Tyst! Jag vill inte höra talas om Na San som var ett befäst läger. Det här är en offensiv bas."

Dessa ord, tillägger Graham Greene, följdes av en pinsam tystnad som bröts av en av Castries stabsofficerare, förmodligen Séguins-Pazzis, som frågade författaren om han hade sett Claudels Christophe Colomb i Paris.

Under det därpå följande besöket i stödjepunkterna frågade Graham Greene sin vägvisare:

”Vad menade översten med uttrycket 'offensiv bas'?”

Med en stor gest visade officeren på krönen:

”För att vi ska kunna utföra offensiva operationer, är det inte ett stridsvagnskompani som vi behöver utan ettusen mulor.”

Enligt general de Castries var avsikten med detta uttalande att genom förmedling av Graham Greene föra fienden bakom ljuset.

Den 15 januari 1954

Vad Cogny beträffar, tycks han inte hysa några tvivel. När han återvänder från en inspektion av försvaret i norr och söder om det befästa lägret, förklarar han för United Press' korrespondent i Hanoi: ”Jag hoppas att fienden attackerar Dien Bien Phu. Det är visserligen tänkbart att vi en tid kommer att ha besvär av det fientliga artilleriet, men vi ska tysta det. Eftersom Giap inte kan gå mot Laos med större styrkor i fruktan för att bli tagen i ryggen, blir han tvungen att anfalla. Jag kommer att göra allt för att ge honom en läxa och ta ifrån honom lusten försöka sig på högre strategi.”

Ord som i våra dagar inte har någon större tyngd, som påminner om de utmaningar som man fordom riktade mot fienden från stadsmurarna. Men här där den anfallande behärskar höjderna, försvararen ligger nergrävd och avståndet mellan dem är långt, borde man använda andra uttrycksmedel än Hektors röst på Trojas murar. Varje deklaration som avges av generaler och politiker hamnar förr eller senare, från den ena mellanhanden till den andra, på Giaps bord. För att vinna tid använder sig Castries med överkommandots medgivande av en enklare och mera direkt metod: han låter flygplanen sprida ut flygblad i de fientliga ställningarna och på vägarna, eller också sänder han budskap på den fientliga ledningens våglängder i vilka han försöker egga Vietminh-trupperna: ”Är ni fega, eftersom ni ännu inte kan besluta er för att anfalla? Vi väntar på er.” Eller: ”Vi är färdiga. Sätt i gång, eftersom ni är så starka.” På sin tid betraktade Hektor Akilles som en stackars idiot – i dag skulle vi kanske använda ett vulgärare uttryck – och Akilles förolämpade Hektor genom att kalla honom ”hund”.

Jag har inte lyckats leta upp några autentiska spår av dessa utmaningar, men sådan var andemeningen i dem. Man talade om feghet. Enligt en vietminhfånge förorsakade flygbladen spontana glädjeyttringar i folkarméns led, och Giap utbrast: ”De stannar! Den här gången har jag dem.” Jag har sett Castries dupliceringsapparat, den befinner sig i museet i Dien Bien Phu.

I en hydda som knappt kan urskiljas i den täta skogen, på en eller två natters färd i jeep från Dien Bien Phu, sitter en man som vänder upp och ner på en solhjälm och rör vid botten med sin magra nästan genomskinliga hand. ”Här har vi fransmännen ...” säger han och för sedan fingrarna längs hjälmens kant. ”Och här är vi ...” Det är kamrat presidenten Ho Chi Minh, alias Nguyen Tot Thanh, alias Nguyen Ai Quoc, vars far, som var mandarin i en av Ammans provinser, blev avskedad från sin befattning därför att han vägrade att lära sig franska och gav spridning åt nationalistledaren Phan Boi Chau skrif ”Brev skrivet med blod bortom havet”. Under den höga, välvda pannan och den gråa hårtosen lyser ett par ömsom ironiska, ömsom blixtrande ögon, näsan är rak, öronen utstående och bockskägget ger intryck av godmodighet. Det är omöjligt att bestämma hans ålder, men kroppen som inte längre har något kött på benen tycks vara det timliga höljet för en djärv och okuvlig ande. Han har förtjänat sitt levebröd som boy på olika fartyg, som diskare på de stora restaurangerna i Paris, som snöskottare i London. Sedan har han delat sitt liv mellan fängelser, en tillvaro ”under jorden” och politisk kamp, och han har lärt sig att använda alla medel för att nå sitt mål, Vietnams frihet. Inbiten ungarl spelar han numera rollen av den snälle farbrorn som delar ut karameller åt barnen och den vise som drömmer vid kullarnas fot, men i själva verket är han en oförsonlig och omutlig revolutionär som ständigt uppträder i en dräkt av militärt snitt men utan gradbeteckningar.

Han är, skriver Jean Lacouture, en blandning av kommunistisk fattiglapp, cirkusclown, kinesisk kopplare och Gandhi, han blandar den utstuderade charmen i sin tafatthet med en lugn välvilja som ibland skingras av ett utbrott av harm som genast mildras av ett överseende leende. Ho Chi Minh är en av världspolitikens originellaste gestalter.

Hos honom befinner vi oss långt från de överkommissarier som varje kväll ger middagar i Palais Norodom. Utom synhåll för dem, men ändå så nära fast de skiljs av femtonhundra kilometer djungel, finns denne lille magre man med rynkigt ansikte och gråsprängt bockskägg som ser ut som en söndagsklädd lokförare i sina fladdrande kläder. Det är farbror Ho som har glömt sitt verkliga namn och allt som utgör hans personlighet för att helt kunna uppgå i arbetet för sitt land. Stödd av den skarpa blicken under den mäktiga pannan använder han ett språk som genljuder i öronen på hans folk, han har förmågan att väpna en nation åt vilken han vill återskänka existensen och äran. Men i likhet med många andra för vilka han så småningom blivit ett exempel och en ledare, har han ett ögonblick drömt om samarbete med det Frankrike som han känner, ett Frankrike där han har vetat att skilja de ärelystna och de farliga från de visa och högsinnade. Enligt honom var Leclerc "en flott typ", Saintenay en man som han kunde lita på. Hans största fel är att han har velat gå tiden i förväg i ett skede då ännu ingen i Europa kan föreställa sig att kolonialismens era är till ända och att imperierna kommer att falla sönder det ena efter det andra om det inte tillgodoser de forna koloniserades anspråk. De stora nationerna bör följa Englands exempel och utöva sin makt, inte genom att sända ut expeditionskårer och tulltjänstemän, utan genom att ge intryck av att de faktiskt besitter denna makt.

Den värld som skiljer farbror Ho från Frankrikes representanter är inte bara sättet att uttrycka sig eller lyssna, inte bara språket och civilisationen, ty farbror Hos civilisation är visserligen inte ännu teknisk, men ändå har han ingenting att lära av monsieur Letourneau eller monsieur Dejean. Det är samma värld som senare skiljer monsieur Lacoste från Belkacem Krim, en värld av män som inte kämpar för portföljer, mandat och statliga ämbeten utan för sitt folks frihet. Män som man också finner hos oss i allvarliga situationer, i ögonblick av fattigdom, hungersnöd och död.

Ungefär vid den här tiden får underrättelsetjänsten veta att vietminhs ministerråd skall sammanträda i Thai Nguyen, och man får också veta dagen och timmen för mötet, men begreppet Thai Nguyen innefattar en hel mängd större och mindre byar. I vilken av dessa halmhyddor skall nu centralkommittén samlas? För att krossa alltsammans under bomberna utan att någon av huvudpersonerna, Ho Chi Minh, Vo Nguyen Giap eller Pham Van Dong lyckas undkomma, behövs det hundratals B 2 6-or som sveper fram i flera vågor med några minuters mellanrum. Ett sådant antal finns inte disponibelt. För att inte blotta den agent som hade gett upplysningarna, avstår man helt och hållet. Och dessutom har Giap inrättat sitt högkvarter långt från all bebyggelse, djupt nere i trånga raviner, bland nedstörtade klippblock. Där sitter han barhuvad, i mörka kläder, omgiven av sina unga stabsofficerare, framför kartorna som ligger utbredda på stora stenblock. Med håret kammat över vänstra tinningen så att den mäktiga pannan blottas analyserar han Navarres felgrepp, skisserar upp sina motåtgärder, fattar sina beslut.

Enligt Navarres direktiv har Cogny planerat den eventuella evakueringen av Dien Bien Phu, och nu skickar han till överbefälhavaren en kopia av sina instruktioner till Castries. Han har använt metoden att förebära offensiva avsikter, vilket han för övrigt betraktar som plausibelt, så att säga inom ramen för nebulosan, och gett planen formen av en kraftig aktion i riktning mot Laos, han vill nämligen inte rikta ett förödande slag mot stridsviljan hos den förnämste medverkande, chefen för det befästa lägret. Vilka försiktighetsmått! Skulle denne legendariske hjälte, denne hetlevrade officer med sin röda scarf som långt före Bigeard har vetat att han är dömd att dö för fosterlandet därför att han har valt krigarbanan, denne kavallerist som har gett så många bevis på sitt mod och sin beredvillighet att kasta sig mot fienden, skulle han

få hjärtklappning om han fick veta att han har invecklat sig i ett företag med tvivelaktig utgång? I så fall finns det bara en lösning, om denne ättling till en hel rad med marskalkar och son till en av republikens största generaler har tappat modet, är det bara att ersätta honom med Vanuxem om man nödvändigt måste hålla sig till samma antal galoner, eller med Bigeard om man äntligen vill ha en chef som kan driva fram sina män och förflytta berg. Det finns ingenting i världen som kan avskräcka Bigeard, han har kampen i blodet och en sällsynt klar uppfattning om landet och krigföringen i dessa förhållanden. Men Bigeard har bara fyra galoner, och i denna konventionella armé som klagar över att den har för många oduglingar i ledningen, har man ingen nytta av förvärvade erfarenheter, ancienniteten har alltid försteget framför dugligheten. Bigeard och Vanuxem har dessutom en annan fördel, båda har lämnat sina hustrur i Frankrike, de bebor inte tjänstevillor i Hanoi med bil, chaufför, ordonnanser och telefon med vars hjälp de kan ventilerat sitt själstillstånd och intervensera med dunder och brak till förmån för sina män.

Med vilken rätt döljer man sanningen för överste de Castries? Varför får han inte veta vad som väntar honom? Långt från att bli förskräckt måste han ju bli stimulerad om han är den som han omöjligt kan låta bli att vara. Han är inte bara omgiven av officerare som citerar paragrafer ur den officiella katekesen, och därför kommer han att förstå att Gabrielle och Béatrice inte förmår hejda fiendens ursinniga anfallsvågor på flera kilometers avstånd från den centrala ställningen. De bataljonschefer åt vilka han har anförtrott försvaret av dessa utsatta stödjepunkter har säkert begagnat tillfället att framhålla det för honom, och han minns också Gilles avskedsord: "Om du förlorar en endaste tumsbredd mark, är du förlorad." Vet han ens att Vietminhs överkommando har fordrat att alla broar på R. P. 41 skall tåla en belastning av tolv ton? Med tanke på vilka fordon? Har Navarre informerat honom om läget under den dystra julnatten? På dessa frågor måste svaret bli ja. Castries vet allt om fienden. Cogny skickar honom alla sammanställningar som görs av hans underrättelsetjänst. Men man försöker undvika att väcka hans pessimism genom att säga att det kan hända att en vacker dag ... Man räknar helt på att han skall tillfoga fienden betydande förluster i sinom tid.

Cogny ber honom alltså studera de olika möjligheterna för en intervention i sydvästlig riktning mot Muong Khoua och en fortsättning mot Son La i förening med en styrka som luftlandsätts vid Na San, vilket, tvärt emot den hemliga avsikten, kan stärka Castries i hans tro på sin överlägsenhet.

Castries ringer till Langlais.

"Skulle du en gång till kunna gå fram på samma vägar som du använde när du stötte fram mot Sop Nao?"

"Varför?" frågar den förbluffade Langlais.

"Det är inte omöjligt att du hamnar där en vacker dag."

Flyget, som tvärtemot vad Navarre förutsatte den 28 november, inte lyckades hejda vietminhfördelningarnas anmarsch, irriterar honom. Hans ställföreträdare, general Bodet, är av den åsikten att flygoperationerna är illa ledda, men flygarnas möjligheter till angrepp och spaning är begränsade, vädret är ofördelaktigt och fienden begagnar sig av mörkret och molnen för att utföra sina förflyttningar. Dessutom förflyttar de sig helt eller nästan i flygskydd. De tiotusentals kulier som med oket över axlarna bär det ris, det salt och den torkade fisk som trupperna livnär sig med, granatkastammunitionen och kulsprutepatronerna, eller som knuffar sina cyklar, de mobiliserade bönderna som reparerar de bombade vägarna och bygger nya under ledning av ingenjörssoldaterna, alla skingras så snart man hör dånet av en flygplansmotor, och lövruskorna som de fäster på sin utrustning kommer dem att sammansmälta med vegetationen. Lastbilarna rullar på natten. På dagen slinker de utan att lämna minsta spår efter sig in i djungeltunnlar där verkstäderna, utspisningsplatserna och viloplatserna är belägna. Ingen rök stiger mot himlen ty kocken Hoang Cam som blir national-

hjalte har uppfunnit en ugn utan rök. För att slå till måste man se, och flyget ser ingenting.

Navarre förblir skeptisk och anser att det måste finnas syndabockar. Han uppmanar Cogny att trycka sin personliga prägel på striderna och vidhåller att sambandet mellan Cognys stab och flygledningen inte är effektivt.

Den 19 januari 1954

Trots molnen som täcker dalarna i höglandet och slätterna kring deltat anfaller flygvapnets och flottans piloter vägar och förråd. Den 19 fälls tjugosju ton bomber mot en enda punkt, ”Mercure”. Men senast fyrtioåtta timmar efter att vägen har blivit avskuren rullar lastbilarna igen, och vädret som blir allt sämre har som följd att koncentrationen i bombningarna lider. Sedan november har två dussin mål av detta slag med stort besvär utsatts för fortlöpande bombningar utan varaktiga resultat.

Vietminh har till fulländning utvecklat sin metod att reparera vägarna: de kringliggande byarnas befolkning samlas i närheten av de utsatta punkterna, och sålunda arbetar drygt tiotusen personer på vägarna R. P. 13 och R. P. 41. När bombplanen har passerat kommer arbetarna fram ur sina gömställen med spadar, hackor och korgar, och vid behov hjälper de också till om trafiken måste dirigeras runt det förstörda stället. Den politiske kommissarien ber om frivilliga för att gräva fram de bomber med försenad tändning som ännu inte har exploderat. De minsta bland dem kryper ner i bombkratrarna och fäster en krok med vidhängande vajer vid bombvingarna. Sedan halas bomben upp och rullas åt sidan där den får krevera. För att oskadliggöra de så kallade ”Butterfly”-bomberna som kreverar först när man rör vid dem efter att de har tagit mark, driver man boskapshjordar fram och tillbaka över nedslagsplatserna.

I expeditionskårens staber får man veta att Vietminhs överkommando har gett absolut prioritet åt transporterna av ammunition till granatkastarna och 105-millimeters haubitserna, och att de skall genomföras med alla medel.

Den 20 januari 1954

Den dagen uppsnappar och dechiffrerar underrättelsetjänsten ett nytt meddelande som förklarar innebörden i den nyss nämnda ordern till underhållsorganen: anfallet mot Dien Bien Phu skall inledas natten mellan den 25 och 26, då månen står i andra kvarteret. Officerarna i operationsavdelningarna i Hanoi och Saigon grips av febrila lyckokänslor, och Navarre inregistrerar nyheten med lugn fattning. Han betraktar den emellertid inte som tillräcklig orsak för att inställa första skedet av operation ”Atlante”. Den är avsedd att pågå mer än en månad, och den kommer att binda tjugofem bataljoner i Savannakhet-området där Navarre vill förinta de rebellstyrkor som opererar mellan Mekong och kusten. Men vietminhstyrkorna drar sig tillbaka från Mekong och tar sin tillflykt till djunglerna och bergsplatåerna. En ny front upprättas, och den måste också försörjas från luften.

I Dien Bien Phu fortsätter överstelöjtnant Langlais, chefen för de två fallskärmsbataljoner som utgör det befästa lägrets reserv, att studera de olika alternativen till motattacker för att återta terräng som eventuellt råkar i fiendens händer. Det finns så många olika möjligheter att han börjar med det som ligger närmast till hands, nämligen att återta de längst bort belägna stödjepunkterna, Béatrice och Gabrielle. Man måste i detalj rekognosera framryckningsvägarna, utnyttja baksluttningar, undvika taggtrådshinder och vattendrag, planera eldunderstödet, beräkna den tid som åtgår till framryckningen, komma överens om understödande eld från de närmast belägna motståndsområdena. Redan i detta skede står det klart att man måste avstå från nattliga motanfall, eftersom trupperna i det befästa lägret inte är vana vid att förflytta sig i mörker. Liksom i en väl förberedd teaterföreställning måste man repetera utförandet också med skarp ammunition, så många gånger att allt går som smort.

Den 23 januari 1954

Cogny har till Navarre överlämnat sitt utkast till operation "Xenofon", vars syfte är att evakuera det befästa lägret i händelse av en katastrof. Han döljer inte att han betraktar detta företag som så riskabelt att det nästan är omöjligt att genomföra. Överste de Crèvecœur avger å sin sida ett liknande utlåtande. Men Navarre bryr sig aldrig om att delge sina underlydande en syntes av dessa båda arbeten eller de slutsatser som han drar av dem. Enligt Cogny har fienden inneslutit Dien Bien Phu så effektivt att det erfordras betydande styrkor för att öppna en bräsch genom vilken ens lätta enheter skulle kunna slinka ut. När han för första gången i skrift använder ordet "katastrof", visar han klart vilket värde han numera sätter på de i staberna uppgjorda planerna som redan alltför länge har fört honom bakom ljuset. "Det är omöjligt för kolonner av större omfattning att ta sig fram utanför vägarna", skriver han. Han föreslår att man skall använda den gamla vägen från Dien Bien Phu till Sop Nao på vilken bandfordon kan ta sig fram, dock på det villkoret att vägförbättringar utförs på vissa sträckor. Hur man än ser på saken, har emellertid inte terrängen förändrats sedan man drömde om att detta område skulle bli skådeplatsen för offensiva operationer, vilket också var anledningen till att ledningen anförtroddes en kavallerist.

Cogny framhåller alltså som sin bestämda åsikt att de trettontusen-femhundra männen i Dien Bien Phu inte får utsättas för ohjälplig förintelse under ett utbrytningsförsök och att det befästa lägret måste bibehållas till varje pris. För att lugna Navarre tillfogar han att ingen i Dien Bien Phu har fått nys om den verkliga avsikten med operationen. Men vem skulle väl dra felaktiga slutsatser när han hör tacknamnet? Xenofon är författaren till Anabasis, och Anabasis är de tiotusendes återtåg.

Med tanke på det väntade anfaller ger Navarre en ny hemlig instruktion i vilken han tar två olika hypoteser i betraktande. Antingen kommer fienden att kasta sig över det befästa lägret med alla disponibla styrkor, eller också nöjer han sig med att neutralisera garnisonen och dirigerar en del av sina trupper åt annat håll. I det senare fallet räknar Navarre med att Vietminh för framryckningen mot Laos endast kan räkna med ett tiotal bataljoner, eftersom alla de övriga skulle bindas av det energiska försvaret i det befästa lägret och hänsynslösa utfall skulle förintä såväl anfallstrupper som batterier. Han går till och med så långt att han, förutsatt att styrkeförhållandena medger det, talar om ett anfall mot basen Tuan Giao.

Här kan man konstatera en milsvid skillnad mellan de båda generalernas uppfattning om de kommande striderna. Navarre och hans medarbetare fortsätter att rita pilar på generalstabskartorna i ett skede då man redan har sett att spaningsavdelningarna har all möda i världen att överskrida det befästa lägrets utkanter. Förslaget att anfälla landbasen Tuan Giao närmar sig rena vanvettet, och att föreställa sig att Langlais bataljoner kan ta sig upp på krönen för att förintä de fientliga artilleribatterierna visar att man antingen aldrig har låtit Langlais redogöra för de svårigheter som han möter eller också att man betraktar Langlais som oduglig. Och i så fall måste Langlais givetvis ersättas med någon annan.

Cogny å sin sida har tagit såväl fienden som terrängen i betraktande. Den instruktion som han i sin tur ger överste de Castries och som han sedan kommer att betrakta som ett slags Magna Charta för försvaret invecklar sig inte i fantasier, han hade föregående dag återvänt från Dien Bien Phu. Han räknar upp de till buds stående resurserna, definierar det befästa lägrets uppgift, ger en antydning om att framgången inte kan betraktas som absolut säker och slår fast att förlorad terräng måste återtas. Men man får det intrycket att han på förhand betraktar Béatrice och Gabrielle som förlorade eftersom de inte finns upptagna i förteckningen över de stödjepunkter som till varje pris måste hållas. Hur kan han i så fall ens inbilla sig att han skall utgå som segrare om landningsbanan blir oanvändbar? Med hjälp av sitt artilleri. Inte ett ögonblick kan artilleristen Cogny tänka sig att vietminhbatterierna förmår hålla ut under elden från överste Piroths kanoner. Cogny är av samma åsikt som alla expeditionskårens artillerister: Giap kan inte låta artilleriet gå i ställning bakom krönen, därtill är projektilbanorna för flacka och skottvidderna otillräckliga. Inte heller kan de gå i ställning i

framslutningarna, där skulle de bli upptäckta och förintade så snart de öppnar eld. Castries å sin sida tilltror inte ett ögonblick det fientliga infanteriet förmågan att rycka fram genom granatelden och bita sig fast i de erövrade ställningarna.

Den dagen får man också veta att ett regemente från ”järnfördelningen”, den 304., vars avmarsch redan tidigare har blivit inrapporterad, nu har nått fram till Dien Bien Phu. Det är 57. regementet vars stabschef Nguyen Hien marscherar med ett granatsplitter nära hjärtat.

De tre bataljonerna i detta regemente har genomgått ett rent helvete på sin fyrahundra femtio kilometers marsch längs de dåliga vägarna från Yen Bay till Dien Bien Phu. Dag och natt ekade ropen: ”Flygplan! ...” och kolonnerna kastade sig in i snårskogen för att inte bli upptäckta av flygspaningen. Männen åt bäst de kunde, och oftast bestod måltiden av lite kallt ris från föregående dag som de hade knådat till en kula och vecklat in i ett palmblad. Eld fick endast göras upp på rastplatserna i rökfria ugnar, och efter några timmars marsch vägde vapnen och utrustningen tungt.

På sträckan mellan Thuan Chau och Tuan Giao var det svåraste stället passet Fa Dinh där bergstopparna var så höga att de försvann bland molnen och tycktes röra vid himlen. På generalstabskartorna går det under namnet Meopasset. Eftersom de marscherande trupperna, trots de luftvärnsbatterier som var installerade där, ständigt löpte risken att bli utsatta för flyganfall, måste man på en enda natt, utan att rasta och nästan springande tillryggalägga den trettio kilometer långa, slingrande vägen som gick fram över ett av traktens få kala berg, och detta fast terrängen alltemellanåt upplystes av ljusraketer från flygplanen. Vissa delar av vägen som bombades varje dag var till den grad förstörda att det var svårt att ens komma fram till fots, och lastbilskolonnerna stod ofta blockerade i flera timmar. Ibland var ingenjörs-trupperna tvungna att spränga bort hela bergväggar för att skapa en ny och framkomlig väg.

När jag frågade kapten Hien om flyganfallen hade anställt stor skada, svarade han att endast de som inte hade deltagit i kriget på vietminhsidan kunde tvivla på den saken. Men han tillfogade att även om flyget hade varit hundra gånger starkare, skulle det inte ha kunnat hindra dem från att passera. Så snart planen närmade sig, var det som om en helig vrede hade bemäktigat sig de soldater och de otaliga män, kvinnor och fordon som marscherade mot Dien Bien Phu på den av bomberna söndertrasade R. P. 41 eller som återvände därifrån för att hämta nya laster.

Den natten som 57. regementet passerade Fa Dinh-passet hade till all lycka en tät och kall dimma lagt sig över trakten, och för att värma sig trevade stabschefen Nguyen Hien i en nylonförpackning där han förvarade sin tobak och rullade cigaretter som han kedjerökte. Flyglarm var visserligen hela tiden rådande, men plötsligt upplystes mörkret av strålkastarna på en lastbil och de brända trädens svartnade stumpar avtecknade sig mot dimman. Någon tecknade åt chauffören att stanna.

”Är det så där som du hoppas klara dig undan flygplanen?”

”Just det, pappa”, svarade chauffören skrattande. ”När planet är rakt ovanför mig, stannar jag och släcker allt. Vad vill du att han ska göra där uppe?”

Regementet mötte också en kolonn av Molotovlastbilar som återvände tomma från fronten och som nu väntade på ett sidospår tills regementet hade marscherat förbi.

”Till vilken fördelning hör ni? Vad är ni egentligen för folk?” frågade chaufförerna.

”Vi är infanterister”, svarade Hien för att sätta stopp för alla otillåtna upplysningar,

”Jaså, infanterister”, ropade en av chaufförerna. ”Här har ni, i så fall.”

Och han gav dem under höga bifallsrop lite kex och ett paket franska cigaretter från ett kolli som hade fallit utom det befästa lägret.

”Den här gången får ni det av mig”, tillfogade han. ”Men när ni kommer fram får ni själva sköta er försörjning.”

Först en timme efter gryningen var de nere vid foten av passet, och som vanligt började de med att gräva gropar åt sig för att kunna sova något så när ostört. Innan cheferna gick till vila kontrollerade de att männens myggnät var utplacerade enligt alla konstens regler. I Tuan Giao där provianten delades ut uppstod ofta häftiga meningsutbyten mellan dem som måste tända ljus för att kontrollera lasternas vikt och föra sina böcker och dem som fruktade att dessa ljus, så svaga de än var, skulle locka dit bombplanen.

Från basen Tuan Giao till Dien Bien Phu måste man marschera tre på varandra följande nätter för att tillryggalägga denna sträcka på åttio kilometer. Vägen löpte först genom en dal som var fredlig och leende när jag passerade där nio år senare. Väderkvarnarnas stora skovelhjul hämtade upp vatten från floden till bevattningskanalerna, hjordar av bufflar som glänste av våt lera betade i stubbåkrarna och badade i vattenpölar, vid sädesskylarna tröskade befolkningen ris. Bönder på små hästar med långa ljusa manar kom emot oss.

Här och där sticker kalkstensklipporna fram genom risfältens gråa yta och spärrar plötsligt vägen som får söka sig fram längs smala passager mellan de svarta klipporna. Sedan smalnar dalen, avstånden mellan byarna blir längre tills de till slut helt och hållet upphör, landskapet blir vilt och kvävande, floden flyter strid under ett valv av bambu.

Vid foten av en klippa antar vägen, som man för övrigt i hela dess sträckning försöker bredda, en rent av skrämmande karaktär. Det är en egenskap som man vid närmare eftertanke kommer underfund med att den delar med alla de vägar i högländet på vilka generalerna hade tänkt sig att manövrera. Djärva ingenjörer från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen planerade dem under ett skede då kolonialämbetsmännen kunde förflytta sig utan eskort genom ett land i djupaste fred. Nu har de sjunkit in och förstörts av ras, och i själva verket är de vägar endast till namnet och på kartorna. De klättrar upp och ner i ravinerna, de överskrider vattendragen vid vadställen intill de förstörda broarna, de kommer motorerna att tjuta, resårer och revben att knäckas, bilarna river upp väldiga dammoln som smetar sig fast i svettiga ansikten. Och de var ännu sämre på den tiden då underhållskolonnerna rullade fram, ständigt hotade av flyganfall, genom det väldiga träsket med nödtorftigt reparerade sönderbombade partier. När det regnade var vägbanan en enda gyttjevälling av seg lera som stänkte på soldaterna från hjulen på de passerande bilarna. Eftersom vägarna var så smala att kolonnerna kunde passera varandra bara på vissa punkter, måste de bilar som fick motorstopp bogseras bort av de framförvarande till närmaste sidospår.

Ett tjugotal kilometer från Dien Bien Phu grenar vägen plötsligt ut sig åt olika håll mitt i skogen. Vägvisaren delar upp regementet på ett antal av de norrut ledande vägar med en sammanlagd längd av omkring etthundra kilometer som Giap låtit bygga för att föra fram sina kanoner och placera ut dem enligt den plan som han gjort upp för artilleriets användning. Den 351. tunga fördelningens 105-millimeters pjäser, kamouflerade med lövruskar, liksom lastbilarna som bogserade dem, och mest lika yviga buskar, har passerat där, och några av dem passerade fortfarande. På dagarna står de gömda i tunnlar i jungeln och när mörkret faller på sätter de sig i rörelse, och till slut har de kommit fram till höjderna vid Dien Bien Phu på vägar som är insprängda i kalkstensklipporna. I de flesta fall har det räckt med att förbättra meostammens stigar och kolonistatorernas skogsvägar så att de blir framkomliga för trafik med tunga fordon.

Ett oerhört arbete om man tar i betraktande de obetydliga till buds stående resurserna! För att förkorta avstånden går man rätt emot de brantaste sluttningar, utan att akta på mödan bär männen de stockar som används vid broslagningen på sina ryggar, vägarna slingrar sig uppför sluttningarna utan skyddsräcken, och när de inte är skyddade av naturlig vegetation kantas de med vilda bananträd och bambu som planteras med rötter och allt.

Arbetslagen är ännu inte färdiga med att spränga igenom bergen. Hundratals män, kvinnor och unga flickor bearbetar marken med sina hackor, röjer i snårskogen, forslar bort den avlägsnade jorden i runda korgar, skottkärror och tvåhjuliga dragkärror och sorterar omsorgsfullt ut den sten som behövs till vägytan om de inte hämtar den flera kilometer från arbetsplatsen.

Männen i 57. regementet sjunger. De känner inte längre vapnen tynga på axlarna. De utbyter hälsningar och glada skämt med arbetslagen som i flera veckor oavbrutet har levt i dessa skogar där busksnåren är fulla av blodiglar som bara väntar på att en människa skall gå förbi för att bita sig fast i hennes hull. Dag och natt genljuder skogen av hackornas dova klang som blandas med fåglarnas skrik och visslingar, med hackspettarnas efterhängsna smattrande näbbhugg och med de oroliga vilddjurens rytande. Denna mobilisering av ett helt folk som centralkommittén har förordnat för att rycka till sig segern trots alla hinder, har kommit dem att överträffa sig själva. De har dunkelt fattat att de deltar i ett omstörtande skeende som liksom tränger ända in i märgen på dem och övertygar dem om att de till slut skall segra och att deras oerhörda ansträngningar skall leda till en överväldigande triumf. Steg för steg, dag efter dag, natt efter natt har de trängt fram, nu är den efterlängtrade kampen inom räckhåll och dess utgång beror endast på deras mod.

Från sluttningen av en närbelägen kulle hörs en annan sång som tycks utgöra svar på deras egen, den når dem i mäktiga rytmer, ömsom glada och ömsom allvarliga som av den snåla vinden förs mot dem:

Ho dota nao!

'Keo phao ta vuot qua deo!

Hå, hissa!

Låt oss släpa vår kanon över passen ...

Man ser inte arbetslaget som vinschar upp pjäsen, centimeter efter centimeter, mot det i klippan insprängda pjäsvärnet, och det är kanske bara för att hälsa arbetarnas återkomst efter väl förrättat arbete som sången ljuder. När den efter några långsammare takter dör ut i en orgelpunkt, höjs ett långt rop ur alla strupar. Soldaterna stannar ett ögonblick och höjer vapnen mot den sida av vägen varifrån de hör denna sång som föds ur människors smärta och tro. När stabschefen Nguyen Hien vänder sig om för att kontrollera att kolonnen har satt sig i rörelse igen, märker han att männens ansiktsuttryck har förändrats. Han vet inte hur och varför, men hans ögon som plötsligt blir fuktiga blottar det för honom.

Först klockan åtta på kvällen, när det redan är helt mörkt, avslutas dagsmarschen och när männen har grävt sina gropar kan de äntligen dra över sig sina nylondukar och somna. Stabschefen vid 57. regementet, det sista förband som anslöt sig till de styrkor som innesluter Dien Bien Phu, blir då medveten om någonting som han med sin oskyldiga humor kallar en samvetsfråga. Han har inte tvättat sig på tre dagar och känner sig frestad att göra det. Till slut sjunker han också ner i en grop och sluter ögonen. Han har ännu inte sett ljusen från flygfältet och lägret, men marken känns mjuk, som om han vilade på ett förlovat lands jord.

Den 25 januari 1954

Monsieur Jacquet som har återvänt till Indokina en vecka tidigare, sitter och lyssnar till general Cogny som för honom och den franske arméstabschefen, vilken anlände till Indokina åtta dagar tidigare än ministern, räknar upp de hot som ackumulerar sig över Dien Bien Phu. Navarre är också närvarande, och Cogny försöker inte ta honom med överraskning.

Ministern som redan en tid varit orolig, spetsar plötsligt öronen. Han är satt och kraftigt byggd, hans sätt är tillmötesgående, det snaggade håret understryker en viss brutalitet i hans drag. Han stoppar under tystnad en ny pipa, och sedan vänder han sig plötsligt till Navarre

och frågar om denne är absolut säker på att hemföra segern. Dagen innan var det på ett hår när att en plastbomb som var dold i en läderportfölj hade exploderat på en flygofficersmäss. Det var tredje söndagen efter trettondagen, och den dagens evangelietext påminde om hövitsmannens ord till Kristus: ”Herre, jag är icke värdig att du går under mitt tak. Men säg allenast ett ord, så bliver min tjänare frisk. Jag är ju själv en man som står under andras befäl; Jag har ock krigsmän under mig, och om jag säger till en av dem: 'Gå', så går han ...”

Navarre låtsas först ignorera Cognys vars väldiga gestalt har stelnat i en attityd av stumt ogillande, och sedan svarar han med en viss häftighet. Han återupprepar med torr röst ännu en gång alla de argument på vilka hans plan vilar, framhåller hur nödvändigt det var för honom att försvara Laos, påminner om vilka påtryckningar som utövades mot honom för att han skulle besätta Dien Bien Phu och avslutar sitt andragande genom att räkna upp de betydande styrkor som nu befinner sig i det befästa lägret, ansikte mot ansikte med en motståndare vars framryckning mot Laos har hejdat och som är oförmögen till större operationer i deltat. Monsieur Jacquet anser sig inte besitta sådana kunskaper att han kan bemöta Navarres påstående. I vems namn skulle monsieur Jacquet för övrigt protestera?

”Hur skulle trupperna i Tonkin reagera för en motgång vid Dien Bien Phu?” frågar han emellertid Cogny.

”Med dem är det ingen fara”, svarar Cogny. ”Men hur är det med Paris?”

”Jag hoppas verkligen att Paris inte behöver ställas inför en sådan eventualitet”, säger monsieur Jacquet, och Navarre lyssnar utan ett ord.

Överallt hoppas man på det väntade anfallet. I skyttegravarna i Dien Bien Phu där det gula dammet som flygplanen, motorfordonen och stridsvagnarnas drivband river upp lägger sig och bildar en hinna på allt, rengör man vapnen när kanonerna avlossar de första salvorna som tänder skogseldar i bergssluttningarna. Alla dessa unga män som längleds här drömmer om skummande ölsejdlar på kaféterrasserna, om duschar och kvinnor, och de hänger sig åt deprimerade skolpojkers överspända sysselsättningar. De blir dystra av det filtrerade vattnet från Nam Youm och den mörka, starka vätska som intendenturen delar ut under namnet ”vingel”, fruset vin. Ibland händer det att kamrater med sjuk humor gömmer öl i likkistorna för att smuggla in det till Dien Bien Phu. Castries vackra sekreterare, flygvärdinnorna som de då och då ser en skymt av, Brigitte Friang, vars läppstiftsröda fimpar omsorgsfullt samlas upp, de kopparbruna Ouled Nail-flickorna i militärbordellen från Lai Chau som evakuerades tillsammans med garnisonen och flickorna i en annan bordell som har flugits upp från Hanoi kommer dem att tänka på kärleken. I Béatrice har man till och med grävt skyddsrum, enkom och omsorgsfullt inredda för dessa damer, vilka dock till slut stationerades lite längre bort från fienden.

Lägreth sjukhus har förmått klara sina uppgifter därför att de sjuka, sårade och stupade tills vidare har kunnat evakueras. Under en enda månad flögs tvåhundra sårade, sjuttiofem offer för olyckshändelser och trehundra femtiofyra sjuka till Hanoi. Fältsjukhusen har bara fyrtiotvå sängar. I operationssalen finns det bara sju platser. ”Det har ingen betydelse”, säger Castries till Brigitte Friang. ”Om anfallet kommer, kan vi placera de sårade överallt ...” För att hämta dem disponerar man en enda ambulans och två jeepar. Bårhuset är nergrävt strax bredvid sjukhuset. Vattenreningsverkets kapacitet är otillräcklig och alla förband har inte transportabla cisterner. Männen saknar egna moskitnät och sumpfebern härjar i de omgivande byarna.

Så snart natten faller på börjar en spänd väntan. En Dakota kretsar över lägret, färdig att släppa ner ljusbomber. Månen blir snart full. Den går upp redan före solnedgången, en väldig gul skiva på himlen. Ingen vet hur anfallet kommer att utveckla sig om det börjar den kvällen. Men troligen blir det som i Na San, först en häftig granatkastarkoncentration mot citadellets framskjutna utanverk, Béatrice och Gabrielle. Femtio, kanske hundra rör kommer på en gång att spy ut sina 81-millimeters granater. I norr eller nordöst kommer nattens tystnad plötsligt att

förvandlas till ett oupphörligt dån, stålsplitter kommer att regna över männen, jorden kommer att öppna sig under slagen från en osynlig slägg. Bakom skyttevärnens skjutöppningar ligger skyttarna med fingret på avtryckaren, och till slut träder det befästa lägrets artilleri i aktion, och döden rasar ner på krönen där de fientliga trupperna samlas till attack. I alla de omgivande byarna stiger invånarna ut från sina hyddor och stirrar förskräckta på mynningsflammorna och krevaderna. Barnen börjar gråta. Djungelns vilda djur tar till flykten. Fyra, kanske tio vietminhbataljoner kastar sig mot Béatrices höjder eller Gabrielles böljande sluttningar, våg efter våg, föregångna av stormpionjärer med uppgift att spränga öppningar i taggtrådshindren och förstöra blockhusen med risk för att själva flyga i luften tillsammans med dem. Tusentals soldater i flätade hjälmar av palmblad eller bambu, med sandaler av bildäck och omgjordade med radband av handgranater, krossas av överste Piroths stålregn eller eldskurarna från automatvapnen i Béatrice och Gabrielle.

Måtte anfallet äntligen börja, måtte det göra slut på denna olidliga väntan på ett skeende som kanske kommer att avgöra kriget! I fantasin förflyttar sig expeditionskårens män tusentals kilometer härifrån till platser där kvinnor väntar dem, där luften är mild och byggnaderna och landskapet inte har den avlägsnaste likhet med sina motsvarigheter här.

Överste de Castries sitter i sitt skyddsrum där väggarna är beklädda med sandsäckar och halmmattor, han sitter vid skrivbordet med huvudet lutat mot högra handen. I den vänstra brinner en cigarrett som är fastkilad i vecket mellan tummen och pekfingret, och han slänger den inte ifrån sig förrän den bränner läpparna på honom. Mannen med svärdet drömmer, med tom blick stirrar han på ett vitt pappersblad bredvid en askkopp och en läskdabb, en graderad genomskinlig linjal, några färgkriter, två ficklampor. Rummet upplyses av lampor utan skärm som hänger i taket. En skrivmaskin knattrar dämpat någonstans och en telefon ringer. Nästan en hel vägg upptas av en cellofantäckt plankarta i stor skala över det befästa lägret där taktiska tecken är utritade med färgkrita.

Vilket egendomligt öde har inte denne kavallerist gått till mötes när han nu tillbringar sina nätter och en del av sina dagar två meter under jorden, innesluten av fienden. En jeep väntar vid uppgången som sluttar brant mot stjärnorna. Om Vietminh anfaller i natt, får Castries kanske veta hur detta äventyr skall sluta som för hans del kan innebära ära eller förakt. Han kämpar för de två silverstjärnorna som han skulle ha fått ändå, och för en högre klass av Hederslegionen.

Han ruskar på sig. En motgång är otänkbar med flyget som stöder honom, tolv bataljoner inneslutna i kitteldalen, tjugooåttan kanoner och sexton 120-millimeters granatkastare färdiga att öppna eld, Cogny som vakar över honom i Hanoi, Cogny som han kan tala med när han vill i klartext tack vare en radio som blandar texten vid sändningen och reder ut den igen vid mottagningen. När dagen lider mot sitt slut letar spaningsplanen igenom krönen för att upptäcka tecken till anfallsförberedelser. Ingenting, eller nästan ingenting, obetydliga rörelser som artilleriet tar hand om och som inte skulle ha stor betydelse om man inte satt inne med upplysningen att ett anfall var att vänta.

Castries vet emellertid att fienden är stark och att hans bästa vapen är hans förmåga att dölja sina förflyttningar. Man ser honom inte rycka an, han försvinner lika skickligt så snart striden är utkämpad för att undgå förödande slag. Han utlöser sin verksamhet på ett ögonblick i skydd av mörkret. När dagen gryr är han redan långt borta, han har dragit sig undan över risfälten, genom kärren och de underjordiska gångarna som löper under byarna och sökt skydd i hjärtat av jungeln. I deltat som Castries känner väl har han mer än en gång lyckats förintä sina motståndare med stridsvagnarna. Här letar han förgäves efter fienden. Nästan varje dag har han flugit över bergen i ett observationsplan tillsammans med artillerichefen, överste Piroth, för att försöka spana ut den fientliga grupperingen. Castries vill försäkra sig om att fienden till slut måste blotta sig. Då skall hans eldgap förvandla honom till stoft.

Han lättar lite på den röda scarfen och fimpar cigaretten i askkoppen. Om anfallet verkligen blir av, ser han helst att det blir häftigt och av kort varaktighet. Just nu skulle han gärna spela bridge om han fick tag på tre medspelare: till exempel hans nye stabschef, major Keller som är den ende utom han själv som läser sammanställningarna från Cognys underrättelsebyrå, legionäröverstelöjtnanten Gaucher med sitt sjörövaransikte som för befälet i det centrala motståndsområdet, Langlais vars stridsledningsplats inte heller är långt avlägsen och som kör hårt med de två fallskärmsbataljoner som är reserverade för motanfall. Reserverade? Inte helt och hållet. I normala fall besätter de en del av motståndsområdet Claudine, men de kan samlas på relativt kort tid. Castries ringer på sin sekreterare, den tjugoåttåriga Paule Bourgeade med de nötbruna ögonen som han har blivit bekant med i södra delen av deltat där hon under de senaste fem åren har tjänstgjort med en tapperhet som många män kunde avundas henne.

Liksom den charmerande och bräckliga Brigitte Friang hör hon till de kvinnor som man häpnar över att träffa på bland stridande män, men som trivs hos dem därför att de i Europa har varit utsatta för provningar som de försöker glömma, som känner sig mera hemmastadda bland män som riskerar sitt skinn än bland civila pultroner. Ingen tvivlar på att det har funnits dramatiska episoder i deras liv, så är det med alla de flickor som har kommit till Fjärran östern, men ingen försöker få reda på deras hemligheter. För dem representerar expeditionskåren detsamma som legionen erbjuder män vilka av olycklig kärlek eller en brytning med samhället drivs till rekryteringsbyråerna. Denna unga dam har Castries fäst vid sin person, och man förstår honom. Han har henne med sig i jeepen när han besöker stödjepunkterna, hon antecknar hans iakttagelser i sitt stenogramblock och lämnar efter sig drömmar och en lätt doft av en Diorparfym, den enda lyx som hon unnar sig, precis som Brigitte Friang har med sig sitt puder, sina ansiktskrämer och sitt läppstift när hon hoppar med fallskärm. Är det inte lite oanständigt att ha en sekreterare av den typen? I Indokina har man alltsedan de Lattres tid en vidsynt inställning till moralproblemen. Påminner inte detta krig i viss mån om Benoits Atlantiden?

Paule Bourgeade uppenbarar sig i sina grova kläder och kommiss-kängor som ger situationen ett pikant tillskott. Hon ler. Hon är vacker och hemlighetsfull, hon har säkert förvridit huvudet på många legionärer och fallskärmsoldater. Värdig en marskalk i fält.

”Bridge”, säger Castries. ”Försök få tag på tre medspelare.”

Mademoiselle Bourgeade avlägsnar sig. Hon älskar detta liv, hon älskar faran. Det är hennes rättighet, det är till och med hennes adelskap. Hennes enda fel är att hon i Dien Bien Phu låt dekorera sig med krigskorset inför fronten.

Den 26 januari 1954

Anfallet blir inte av, och det är första gången som en upplysning av denna betydelse tycks ha saknat grund. Men det är ju möjligt att kontraordern inte har getts per radio för att säkra hemlighållandet. Monsieur Jacquet, anländer till Dien Bien Phu klockan 13.50, åtföljd av monsieur Dejean, general Blanc, Navarre och Cogne.

De tas emot med det vanliga ceremonielet. Den massive monsieur Jacquet är klädd som gentlemannajordbrukare som är van vid att traska ute på sina ägor, och han döljer sin nervositet bakom tjocka rökmoln från pipan som sitter som i ett skruvstöd mellan de kraftiga käkarna över en hängande dubbelhaka. Bredvid honom går monsieur Dejean i vit skjorta och ljus slips, han verkar utklädd i en overall med blixtlås som får honom att se ut som en stallmästare på cirkus. När han steg ur planet satte han för att hälsa på överste de Castries på sig en flott cowboyhatt med ena brättet uppvikt och en rem under hakan. Men han tar den hastigt av sig, som om han hade skämts för denna egendomliga huvudbonad, och behåller den i handen under nästan hela besöket. Det är ganska kyligt och general Blanc har lindat om sig en scarf som flyter ner på hans axlar med de fem armégeneralstjärnorna. Han röker också pipa och lyssnar oberörd, med beskedlig min och en alpkäpp i handen. Hans belägring är i full

gång, det är tydligt.

Castries erbjuder Jacquet plats i sin jeep, och följd av den vanliga kortegen med bilarna på långa avstånd från varandra för att undvika dammolnen kör han till att börja med till Béatrice där legionens skäggiga sappörer gör det önskade intrycket på besökarna: om det blir nödvändigt, kan Béatrice blir ett nytt Camerone. Från denna stödjepunkt har man en storartad utsikt över hela det befästa lägret och de omgivande mörka höjderna. Uppe på den jordhög som kröner stridsledningsplatsen finns en artillerikikare på sitt stativ. Monsieur Jacquet klättrar upp och sjunker plötsligt in ända till knäna i den lösa jorden. Överstelöjtnant Gaucher hjälper upp honom. Överkommissariens prydliga, skarpsynta, tystlåtna, ständigt vaksamme informationschef småler.

”Överstelöjtnant”, säger monsieur Jacquet, ”hur har ni sört för dem som vistas därnere?”

”A”, svarar Gaucher, ”det här skyddsrummet är täckt med fem meter jord och rundvirke. Ni behöver inte vara orolig, herr minister, det håller säkert.”

Vem kan väl betvivla hans ord? En bataljon av legionen som biter sig fast i Béatrices tre kullar, elva andra bataljoner som är grupperade kring sina kanoner nere i dalen där röken stiger upp från köken och buskskogen som man fortfarande bränner bort, det är inte att förakta. För att avsluta inspektionen och visa besökarna någonting som måste väcka deras beundran, förs de till överste Piroths, artillerichefens stabsplats. Han har förlorat vänstra armen i Italien och stoppar ner den tomma armen i livremmen. Den lite för stora mössan sjunker ner över det slätrakade huvudet. Uppnäsan, de små insjunkna ögonen, de smala läpparna, vårtan på ena kinden kommer honom att se ut som en fribrottare eller en baseballspelare. Det rödbrusiga, ärriga ansiktet inger förtroende. Med en gest kan han rikta sina haubitsers eld vart han vill, och hans 155-millimeters pjäser kan skjuta sönder de fientliga batterierna om de går i ställning bakom krönen. Man tycker om honom sådan som hans rykte beskriver honom. Framgången beror av hans resoluta motåtgärder, hans framsynthet, hans eldledningsplatser och hans hårdhet.

Monsieur Jacquet som är kapten i flygvapnets reserv tänker på landningsbanorna och hyser vissa bekymmer för dem. Om fienden ändå lyckas ta dem under eld, låt vara bara med t 20-millimeters granatkastare, skulle det hela bli mycket mera komplicerat. Tjugofyra 105-millimeters haubitsar, ett batteri 155-or, sexton 120-millimeters granatkastare, det förefaller honom när allt kommer omkring inte så imponerande. I Korea koncentrerade amerikanerna tusentals kanoner bakom sina linjer.

”Överste”, säger han till Piroth när han tar farväl, ”jag vet att det finns hundratals oanvända pjäser i Hanoi. Ni borde dra nytta av att ni har besök av en minister och anhålla om extra tilldelning av artillerimateriel.”

”Varför det?” utbrister Piroth harmset. ”Titta på min eldplan, herr minister. Jag har mer kanoner än jag behöver.”

Och när general Blanc som har gått genom Ecole Polytechnique och fått artilleriutbildning och som har haft Piroth under sitt befäl, frågar honom om han har allt han behöver, svarar Piroth:

”Om jag får en halvtimmes varsel kommer min artilleribekämpning att vara effektiv.”

Men om han inte får det? Om han aldrig kommer att få det? Man vet att Vietminh å sin sida har fört fram tjugofyra 105-millimeters haubitsar som ingen har lyckats placera. Och nu väntar man tåligt på att de skall blotta sig för att sedan ta itu med att förinta dem.

När eftermiddagen lider mot sitt slut, går Navarre fram till monsieur Jacquet.

”Vi har det intrycket att de kommer att anfalla i natt”, säger han med låg röst. ”Och jag skulle

inte gärna se en minister ta några onödiga risker.”

Dakotaplanen med de höga herrarna och deras sviter startar klockan 16.45 och flyger tillbaka till Hanoi.

Tre timmar är ingen lång tid för att skapa sig ett omdöme om en sådan situation, inte ens för general Blanc. Men han har i alla fall sett tillräckligt för att börja frukta det värsta. Som han ser saken är detta långt ifrån det Verdun som man har beskrivit för honom, det måste snarare jämföras med Somme, och det blir artilleriet som kommer att avgöra slaget. Men Navarre som blir irriterad av de obetydligaste motsägelser, utvecklar hela sin kallsinniga självsäkerhet som blir ironisk eller lätt föraktfull när han måste besvara sig med att rätta till felaktiga omdömen eller besvara frågor som han betraktar som barnsliga. Monsieur Dejean har stoppat undan sin fina hatt. Varför följer han inte kamrat Ho Chi Minhs exempel och klär sig i en grötjacka från intendenturen om han nödvändigt vill efterlikna krigarna? Varför flyttar han inte bort från sitt palats och bosätter sig bland kollaboratörerna som åtminstone inte kommer att smickra honom? ”Jag ställde flera frågor beträffande Dien Bien Phu till mina besökare”, skrev monsieur Dejean senare. ”Två av dem skulle ha föredragit att anfallet mot Dien Bien Phu aldrig blev av. Den ene framhöll de olägenheter som måste vidlåda en försvarsställning som domineras av fienden. Men ingen gav uttryck för den åsikten att ställningen var farlig och att man så snart som möjligt borde lämna den. Ingen tycktes vara allvarligt orolig. Några dagar före den fientliga offensivens början fruktade vår militärledning i Indokina framför allt att Vietminh skulle avstå från att anfalla det befästa läget.”

Ett telegram från Paris meddelar att en delegation under ledning av ministern för nationalförsvaret skall bege sig till Indokina för att studera det militära läget.

Den 27 januari 1954

Monsieur Jacquet ringer tidigt på morgonen till överbefälhavaren. ”Nå?”

”Anfallet blev inte av”, svarar Navarre djupt bedrövad.

Man kan betrakta det som fastslaget att Ho Chi Minh dagen före det planerade anfallet sammankallade partiets centralkommitté för att fatta ett gemensamt beslut. Den allmänna åsikten var att man borde begagna sig av att försvarsförberedelserna inom det befästa läget ännu inte var fullbordade för att från flera håll samtidigt tränga in i försvarsverken, isolera de olika motståndsområdena från varandra och sedan betvinga dem det ena efter det andra. Giap som var beredd att gå till aktion så snart han fick order om det, påpekade emellertid att han inte kunde garantera framgången med hänsyn till de väldiga förluster som han räknade med och förbandens ovana vid operationer av så stor omfattning. För övrigt var han ännu inte nöjd med artilleriets eldställningar, en del av pjäserna hade ännu inte placerats i sina kasematter, andra måste växla ställning, eldplanerna måste ytterligare kompletteras. En snabb seger föreföll honom osäker, han föredrog att fullfölja sina förberedelser och skynda långsamt. Folkarmén hade som princip att inte gå till anfall om den inte var säker på segern. Centralkommittén anslöt sig till denna princip för det revolutionära kriget och gav den följande ordalydelse: man bör attackera endast om man är säker på seger, i annat fall är det bättre att låta bli. Den planerade aktionen natten mellan den 25 och 26 blev sålunda inställd.

Men centralkommittén går ännu längre. Den beslutar att operationen mot Dien Bien Phu inte bara skall betraktas som ett anfall mot en befäst ställning som genomförs på relativt kort tid, utan som ett fälttåg med lång varaktighet som kanske sträcker sig ända till regntiden och innefattar en hel serie av offensiva aktioner vilkas slutliga mål är fiendens totala förintelse. För att få fullständig kontroll över kitteldalens närmaste omgivningar kommer de första anfällen att riktas mot Béatrice och Gabrielle, och sedan blir det den centrala ställningens tur att så småningom betvingas med en följd av kraftiga och hänsynslöst genomförda begränsade anfall samtidigt som Isabelle neutraliseras. Varje sådant anfall skall genomföras med en

massinsats av eld och infanteri, och de planeras så att anfallsmålen uppnås redan under den första natten. Stormförbanden bör avlösas redan innan de hinner bli förslitna, och de får i tur och ordning vila på ett visst avstånd från slagfältet. Samtidigt som vägnätet kring Dien Bien Phu byggs ut ytterligare och förråd av alla slag samlas, kommer 308. fördelningen, skyddad av två bataljoner av 148. regementet, att lämna sina ställningar i utkanterna av det befästa lägret och, avmarschera mot sydväst för att vilseleda general Navarre. Vad flyget beträffar skall luftlandsättningarna störas och flyget nedkämpas genom att man placerar ut skickligt kamouflerade luftvärnspjäser, först i de närmaste framsluttningarna och småningom i själva dalen. Tvärtemot vad som senare hävdades från fransk sida fattas beslutet att uppskjuta anfallet utan medverkan av vare sig kinesiska eller sovjetryska representanter. Folkarmén förfogar kanske fortfarande över utländska militära rådgivare som ger anvisningar i tekniska frågor, men de har absolut ingen bestämmanderätt.

Det som Navarre och Cogny i detta skede inte vet, är att huvuddelen av Vietminhs artilleri redan befinner sig på platsen. Den tunga 351. fördelningens haubitsregemente har utan att upptäckas av fransmännen placerat de flesta av sina 24 105-millimeters haubitser i täckta pjäsvärn som är insprängda djupt ner i berget. Giap kan till och med kosta på sig lyxen att bygga skenvärn för att dra till sig artillerielden. Om Cogny visste detta skulle han skynda sig att ge order om att gräva ner pjäserna i det befästa lägret som skjuter från öppna värn i alla riktningar, och Piroth skulle inte längre svara monsieur Jacquet att han har för många kanoner, tvärtom skulle han be om tre gånger fler. Castries börjar bli misstänksam, men artillerichefen viftar bort alla hans farhågor. Inte ett ögonblick tar man på allvar i betraktande möjligheten att Vietminh kan låta sitt artilleri gå i ställning i framsluttningarna mot Dien Bien Phu, det kunde man göra på Napoleons tid, men inte nu längre. Nuförtiden går batterierna i ställning utom synhåll för fiendens markobservatörer, i baksluttningarna, och de skjuter över krönen med tillämpande av klassiska skjutmetoder. Och i fråga om Dien Bien Phu är expeditionskårens artillerister eniga om att de höga krönen omöjliggör beskjutning av kitteldalens centrala delar. Fienden måste alltså föra sina pjäser i ställning i framsluttningarna och skjuta mot Dien Bien Phu med direkt riktning. Och i så fall blir de upptäckta och förintade. För övrigt hyser man fortfarande starka tvivel beträffande fiendens möjlig- heter att föra fram större pjäser än 75-or och tunga granatkastare genom den oländiga och väglösa terrängen. Det var för resten 75-millimeters bergskanoner som öppnade störningseld mot det befästa lägret föregående natt. Inte ett ögonblick tänker man på att Giap har gjort det i vilseledande syfte. Enligt de franska teknikerna saknar ett sådant artilleri tekniska möjligheter att koncentrera sin eld, och de anser också att skyddsrummen utan svårighet står ut med fullträffar. Man måste vara begåvad med Gilles eller Bigeards realistiska syn på tingen för att ställa sådana slutsatser i tvivelsmål. General Navarre återigen ställer sig vid det här laget så skeptisk till sina underlydandes omdöme att ingenting längre kan förvåna honom, men det ger honom inte anledning att modifiera sina planer. Fallet Navarre är långt mera komplicerat än så.

Den 31 januari 1954

På tal om den operation som nyss har genomförts med syfte att förintä ett fientligt batteri och de offensiva företaget som han tidigare har lett, säger Langlais: "Blodiga motgångar." Men ändå tillfogar han: "Vi ska visa dem ..." Det uttrycket hör Robert Guillain överallt. "Vi ska nog visa dem vilka vi är, både Vietminh och andra." Så fattar åtminstone Le Mondes specialkorrespondent detta uttryck. Vilka andra? Åskådarna i Paris och annorstädes.

"Locka ner Vietminh i kitteldalen", det är överste de Castries och hela stabens dröm. "Om de vågar sig ner, har vi dem. Vi får kanske ta emot en hård stöt, men vi kommer att hejda dem. Och då får vi äntligen det som vi hittills har saknat, en koncentrerad fientlig styrka som vi kan hugga in på." Man kan inte betvivla att Robert Guillain ordagrant citerar dem som han har talat med. När han talar med Castries, uttrycker han sin förvåning över att denne har lämnat de närmaste krönen åt fienden.

”Ni vet ingenting om den moderna taktiken”, svarar chefen för Gono, som sedan avbryter samtalet med en föraktfull min. Senare hävdar han att han har velat vilseleda fienden genom förmedling av journalisterna.

Innan Robert Guillain avreste från Paris, fick han av en regementsofficer från en av staberna i Saigon veta att läget aldrig hade varit bättre och att han skulle komma till Indokina precis i det rätta ögonblicket.

308. fördelningen avmarscherar plötsligt i riktning mot Laos, vilket framkallar den allra största häpnad hos strategerna, men om den skall oroas under marschen, måste det ske med trupper som redan befinner sig i dess väg. Hur och med vilka medel skall man förfölja den? Ockupationen av Dien Bien Phu har med andra ord inte varit till ringaste nytta. Navarre skyndar sig att bygga ut taggtrådshinder och skicka stridsvagnar till Luang Prabang där den gamle förslamade kungen lägger sig till sängs, och medan Navarres operation ”Atlante” stampar på stället i hela operationsområdet, riposterar Giap med att anfälla högplatåerna i centrala Annam.

För korpral Sammarco vid legionens 13. halvbrigad är det en stor dag. Han får veta att han har blivit befordrad till sergeant, och även om befordringen är daterad den 1 februari, syr han de nya gradbeteckningarna på axelklaffarna. Eftersom han inte har någon bestämd funktion i kompaniet, används han till de mest olika uppdrag. Varje morgon beger han sig till det läger där de tolvhundra militära och krigsfångar förvaras som har hämtats till Dien Bien Phu från Hanoi. Där hämtar han trettio man handräckningsmanskap och ger sig iväg för att samla ihop kollin som dimper ner från himlen och lasta dem på lastbilar. Ibland för han befälet över den legionäreskort som åtföljer överstelöjtnant Gaucher på hans inspektioner.

Sammarco är tjugosex år, lugn och säker, med mörkt hår och matt hy. Han är storväxt och kraftigt byggd, hans far var italienare men själv är han född i närheten av Salon-de-Provence, och hans sydfranska accent är mycket utpräglad. Läget i Dien Bien Phu bedömer han precis på samma sätt som överstelöjtnant Gaucher, hans chef och stora idol. Gaucher har sagt att Vietminhs 105-or bara är attrapper av trä, och Sammarco tror honom. Han har sålunda ingenting emot att sova i ett skyddsrum vars takkonstruktion förmodligen inte skulle hålla för en fullträff av en 810-millimeters granat. Det bästa virket, stockarna och rundbjälkarna har gått åt till att bygga stabsskyddsrummen. Men det är ju inte ens säkert att Vietminh får tillfälle att använda sina granatkastare.

Den 3 februari 1954

I hela Vietnam firar man Tetfesten, månkalenderns nyår och den första fullmånen i januari. I Saigon, i Hanoi, i hela landet ger man varandra gåvor, man pryder husen med drakar och väldiga karpar av papper på vilka husguden beger sig till himlen, man kastar ryska smällare. Vanligen är det årets kallaste dag, men våren är redan i antågande och i norra delen av landet står persikoträden i blom.

På kvällen den 2 februari kommer överkommandots sambandsofficer till stabschefen vid 57. regementet med order om att regementet utan dröjsmål skall förflytta sig till norra delen av kitteldalen. Natten är mörk och man ser inte handen för ögonen under marschen. Männerna halkar i de branta sluttningarna och stöter mot stenar så skarpkantade att kapten Hien jämför dem med kattöron. Vid midnatt lyser ett flygplan upp terrängen med ljusraketer, till stort förfång för marschen. Man kommer fram knappa femhundra meter i timmen.

Vid middagstiden avfyrs till Tetfestens ära några 75-millimeters granater från de närmaste sluttningarna i nordost mot de flygplan som för tillfället befinner sig på landningsbanan. Ett enda batteri som har gått i ställning och kamouflerats i på förhand förberedda värn skjuter under en halvtimme 103 skott med de amerikanska 75-or som vietminhtrupperna erövrade vid Hoa Binh. En av de tre pjäsbefälhavarna heter Nguyen minh Tu. Han är en ståtlig

uppenbarelse med vita tänder, en spelevink som väcker uppseende genom sin kraftiga kroppsbyggnad i folkarmén där männen i allmänhet är småväxta. När man ser pjäsbefälhavaren Tu får man genast klart för sig att han i nödfall ensam skulle kunna flytta på sin kanon. Han har stark röst och ett dånande skratt.

Batteriets tre pjäser står uppställda med femtio meters luckor fyra kilometer från målet, och de skjuter med direkt riktning i salvor om nio skott. Efter den andra salvan svarar Piroths artilleri, men granaterna faller kring skenställningarna där två man detonerar sprängladdningar som markerar mynningskrevaderna. Sammanlagt avskjuts 1650 105 millimeters granater. Jakt- och bombplanen faller 158 bomber, först mot skenställningarna, sedan mot de verkliga pjäsvärnen, och hela resultatet är tre svårt och några lätt sårade av rikoschetter, ett kök träffat. Stridsvagnarna närmar sig och skjuter mot vad de tror vara skjutöppningarna. I Castries stab tror man att batteriet är förintat.

På eftermiddagen samlas vietminhsoldaterna i bäckraviner som ger dem skydd mot fiendens insyn, de sjunger och dansar och spelar flöjt och munspel. Bärare från underhållskolonnerna kommer för att lyckönska batteriets manskap och Giap meddelar i ett telegram att enheten kommer att bli omnämnd i fördelningens dagorder. Bärare och stridande delar broderligt de traditionella risbröden med kryddor och köttbullar och de karameller som delas ut med anledning av festen.

Klockan fem på eftermiddagen har soldaten Tran van Tha i likhet med de tio övriga chaufförerna i sin grupp fyllt på bensin och olja i sin lastbil, lyft in fem tjugolitersdunkar med bensin under framsätet och friskat upp kamouflageruskorna på bilen. Tha är raka motsatsen till pjäsbefälhavaren Tu. I hans familj har ingen varit storväxt, men själv mäter han inte mer än halvannan meter. Han besväras emellertid inte av sin obetydliga längd utom när han skall köra sin G. M. C., men då lägger han en kudde bakom ryggen för att komma längre fram i sätet så att han når fram till ratt och pedaler.

När det blir mörkt ger sig kolonnen iväg med tomma bilar mot Tuan Giao, och Tran erbjuder plats åt ett par bärare i förarhytten, han vill nämligen gärna ha resällskap för att ha någon att utbyta tankar med under den långa resan. Hans G. M. C. är tyngre att köra än Molotovlastbilarna, men när den är tom går det bättre, och i det avseendet går färden ganska smärtfritt. Han kommer fram till Tuan Giao vid ettiden på natten, stannar tjugo minuter vid marketenteriet för att dricka te och kasta i sig en skål med söt soppa, och först klockan nio, när nattdimman redan lättar, kommer han fram till Son La efter att utan svårigheter ha forcerat Fa Dinh-passet med tända strålkastare, vilket inte innebär någon större fara i det mulna vädret. Han minns ännu den natten när ingen hade varnat kolonnen för flygplanen och den blev överraskad av ett dånande, flammande bombardemang medan den rullade fram med bländade strålkastare. Då hade enligt reglementets föreskrifter chauffören i den främsta bilen slagit på full belysning och trampat gasen i botten medan hela den övriga kolonnen stannade och släckte alla ljus.

I Son La stannar han sin G. M. C. i skogen där etappmagasinet är beläget, tömmer bensintanken för att inte bilen skall fatta eld och brinna upp i händelse av bombardemang, kontrollerar oljan och vattnet i kylaren, varpå han äter en bit och kryper till kojs. Medan han vilar lastar magasinpersonalen bilen med förnödenheter som en annan kolonn har hämtat från Yen Bay.

Den 4 februari 1954

Klockan 07.30 kom 57. regementet efter tre natters marsch fram till sitt nya förläggingsområde på en kulle norr om Dien Bien Phu, fem kilometer fågelvägen från västerlänningarna som man ännu inte kan se. Förmodligen låg detta område i slutningarna av Pha Song, i närheten av den lilla byn Na Khauhu. Där får regementet veta att det har till uppgift att släpa 105-orna till batteriställningarna.

Det som kapten Hien häpnade mest över var att han plötsligt befann sig mittibland ett stort antal lvbatterier vilkas långa och smala eldrör stack upp ur busksnåren där de var gömda. 57. regementet som tidigare hade legat i utkanterna av stridszonen, befann sig nu i hjärtat av de kämpande divisionerna, överallt skyndade beväpnade soldater och bärare som dignade under sina bördor av proviant och ammunition åt olika håll. ”Skjut ner Navarre!” ropade de åt lvserviserna som stod samlade vid sina lavetter. Tvåhundra gram ris, lite kött, en sked socker och applåder, det var inte mycket för att fira tetfesten och den annalkande våren. Det gick ett rykte att stora mängder av brev och gåvopaket från deltat hade blivit försenade till följd av viktigare och mera brådskande transporter, men alla gladdes i sina hjärtan över att vaka mittibland dessa luftvärnspjäser som ännu inte hade spytt ut sina granater, och många av männen gick fram till dem och rörde vid dem, som om de inte hade trott sina ögon.

När månskäran hade försvunnit bakom bergen i väster tog regementet itu med det svåra arbetet att hissa upp 105-orna till de täckta pjäsvärn som ingenjörssoldaterna dag och natt högg in i bergväggen, kamouflerade med ett nät av lianer som dolde dem för insyn från luften och gav dem tillfälle att plåna ut alla spår efter grävningsarbetena. Dessa arbeten hade redan gett upphov till många legender som upprepades från man till man. Man nämnde med aktning namnet på en soldat som med sin kropp hade bromsat upp en kanon som hade börjat glida utför branten sedan alla repen hade brustit. Överallt sjöng man en sång som hade vunnit spridning på några veckor, Ho keo phao:

*Ravinen är djup
Men ingen av dem är djupare än vårt hat.
Låt oss släpa kanonen efter oss
Då förvandlas slagfältet till en begravningsplats för våra fiender.*

Den här gången tillkom äran 57. regementet. Männen var fullt sysselsatta med sitt arbete just som några salvor från överste Piroths batterier, kanske inte helt av en slump, slog ner alldeles nära dem och kom skogen att skälva och knaka.

Infanteriplutonerna spändes framför pjäserna i en fyrtiofem graders motslutning som följde en hålväg, medan artilleristerna krökte rygg vid hjulen och sköt kraftiga stöttor under gummidäcken. Hien förstod snart att det inte var under pågående arbete som man sjöng den berömda sången. Med händerna i ett fast grepp om repen och fötterna stadigt nertryckta i marken lyssnade männen till ledarens gälla, jamande röst när han angav takten.

”Hoy! ... Hano! ...”

Med lavetten pekande uppåt rörde sig pjäsen några centimeter, stannade, rörde sig igen. Man kunde räkna med ett medeltal av en meter i minuten i de brantaste stigningarna, vilket inte gjorde mer än ett femtiotal meter i timmen och en halv kilometer om dagen, rasterna inräknade. På natten kom man inte upp till mer än hälften. Och före gryningen måste pjäsen vara säkert surrad och kamouflerad så att den smälte samman med terrängen och alla hjulspår omsorgsfullt utplånade för att flygspaningen inte skulle upptäcka någonting och flygfotografierna inte visa minsta misstänkta spår.

”Hoy! ... Hano....”

Männen drog in luft i lungorna, kropparna spändes och greppet om repen blev fastare. Ledaren angav takten, ansikten och överkroppar badade i svett.

När man befinner sig på detta avstånd från det befästa lägret, uppe på krönen som på den tiden nästan oavbrutet överflögs av spaningsplanen, kan man inte föreställa sig att pjäserna skulle ha kunnat förflyttas annat än nattetid. Vad pjäsvärnen beträffar, finns några av dem fortfarande kvar, och till dem kan man komma efter flera timmars mödosam bergsklättring i en terräng där man inte ens kan komma fram med jeep. Då finner man dem där de ligger som rovfågelsbon i slutningarna, långa korsformade gångar dit inga stigar längre leder, regnen

och vegetationen har vid det här laget utplånat alla vägbanor. Inne i dessa pjäsvärn ser man ännu kartuschhylsor, halvt nersjunkna i marken och ärgiga av fukten. Taken är byggda av stockar som stöttas av kraftiga bjälkar, och allt detta byggnadsmaterial är ditburet på människors ryggar. Tiden kommer snart att fullborda förstörelsen av det som idag återstår av dessa pjäsvärn och skyddsrum samt av ammunitionsupplagen. Om man vågar sig fram och lyckas böja buskar och grenar åt sidan kan man genom skjutöppningarna se Dien Bien Phudalen, den slingrande floden och röken som stiger upp från byarna och odlingarna och som av vinden suges mot bergen. När striderna pågick kunde man med blotta ögat urskilja nätverket av taggtrådshinder, överste Piroths batterier i sina öppna värn, och mitt på slätten, vid en ensam trädstump, överste de Castries stabsplats.

På kvällen tände kapten Hien i skydd av en nylontältduk en liten lampa som var gjord av en gammal tablettask av plåt, fylld med fotogendränk bomull och i vilken en cykelventil tjänstgjorde som brännare. Den 4 februari 1954 skrev han ned sina mikroskopiska kråkfötter som han senare hade svårt att tyda i en av de små anteckningsböcker i vilka han förde sin krigsdagbok: ”Kylan och hungern besvärar oss, men snart skall vi förrinta fienden.”

Den 5 februari 1954

Vem kan i detta ögonblick tro att vietminh någonsin beslutar sig för att anfalla? 308. fördelningens avmarsch tycks vara bevis nog: Giap vågar inte ta risken. Den ende som ser klart och spårar krigslisten är Cogny. Den 3 februari har han i en instruktion till Castries framkastat antagandet att fiendens avsikt är att sprida förvirring i Luang Prabang och sedan återigen dirigera 308. fördelningen mot Dien Bien Phu. Han motsätter sig Navarres planer att försvaga garnisonen i Dien Bien Phu och förklarar att först när 312. fördelningen och artilleriet följer 308. fördelningen är han beredd att tro att Giap har avstått från sina planer på ett allvarligt menat anfall mot Laos. Och Cogny är bergfast övertygad om att Giap till och med i detta fall har någon krigslist i bakfickan.

Den 5 februari skriver Navarre till Cogny att han har bett denne förbereda operation ”Xenofon” endast för att vara beredd på det värsta. Enligt honom har ”Xenofon” redan förlorat sin aktualitet, han anser sig kunna slå fast att Giap inte tror sig ha resurser att anfalla Dien Bien Phu. Med andra ord är det Cogny som har rätt.

När jag frågade Giap varför han dirigerade 308. fördelningen mot Laos, svarade han: ”För att åstadkomma en diversion och sopa bort de förband som ni hade där.” Sedan förklarade han sig närmare. ”Avsikten var att förrinta de rörliga bataljoner som expeditionskåren hade skickat upp i bergen, att maskera våra anfallsförberedelser och samarbeta med Pathet Lao-styrkorna för att beröva Navarre alla möjligheter till en reträtt mot Laos.”

Giaps uttalande visar att Cogny, åtminstone teoretiskt sett hade bedömt läget rätt. Om man hade kunnat göra hans satellit tillräckligt stark och fått in den i sin omloppsbana, skulle den kunnat bereda Giap stort besvär. Det betvivlar ingen vid den ifrågavarande tidpunkten, utom möjligtvis Navarre. Men det man betvivlar är möjligheterna att skapa, underhålla och förflytta denna satellit. Förutsättningen är att man på några få dagar i denna samling av enskilda individer kan ingjuta egenskaper som inte kan improviseras: sammanhållning, tro, orubblig kampvilja.

Men vad skulle man i själva verket ha vunnit om blotta existensen av denna satellit hade skapat den osäkerhetskänsla hos Giap som Cogny drömde om, och som kanske skulle ha hindrat honom från att anf alla? Här tycks man återigen stöta på önsketänkande. Det skulle inte ha varit svårare för Giap att sopa undan denna satellit än han hade att rensa upp Laos. En vietminhfördelning betraktar det som en naturlig sak att förflytta sig och kämpa i djungeln, och mot ett sådant förband står ett fantasifoster maktlöst. Är Cogny för övrigt orolig för att Giap skall anfalla Dien Bien Phu? Svaret är nej. Är detta nej ett nej för galleriet, ett nej för att förhindra att Castries tillförs förstärkningar, uttalar han detta nej i sina innersta och hemligaste

tankar? Med normanden Cogny är det alltid svårt att få full visshet. När det gäller Cogny är det aldrig ja eller nej, det är både ja och nej. I dag har man inga möjligheter att avgöra vad Cogny faktiskt tänkte vid den ifrågavarande tidpunkten. Det vore en helt annan sak om Cogny hade trott att Dien Bien Phu skulle sluta med katastrof.

Den 6 februari 1954

I Paris sammanträder nationalförsvarsrådet. Monsieur Pleven påpekar att läget i Laos är kritiskt och att han väntar sig en fråga av general Navarre som två telegram, ett från överbefälhavaren och ett från monsieur Dejean, tycks förebåda: ingår det fortfarande i regeringens politik att försvara Laos? Marskalk Juin är av den åsikten att expeditionskårens öde måste gå före Laos, och denna åsikt omfattas enhälligt av försvarsrådet. Marskalken tillägger att han anser det möjligt att genomföra evakueringen av Dien Bien Phu, men att den igelkottspsykos som har vunnit spridning inom armén har stora utsikter att paralysera all initiativkraft.

Monsieur Pleven skall följande dag flyga till Indokina. Med undantag för upptagandet av underhandlingar med fienden lämnar försvarsrådet honom fria händer beträffande alla beslut av militär karaktär om de visar sig vara så brådskande att han inte hinner rådgöra med regeringen. I själva verket kommer monsieur Pleven att åtföljas av de olika vapengrenarnas stabschefer under ordförandeskap av general Ely, och dessa höga militärer har till uppgift att studera läget på platsen och rätta till de begångna misstagen. Monsieur Pleven som tidigare har beklagat sig över att han bara betraktas som en blodgivare blir nu plötsligt utrustad med en makt som få politiker före honom har åtnjutit.

Den 7 februari 1954

Monsieur de Chevigné, arméministern, flyger från Saigon över Séno i general Navarres Dakota och landar i Dien Bien Phu. Några ögonblick före landningen uppmanar piloten, som kanske måste utföra en mycket brant landning för att undvika luftvärnselden, ministern att göra fast säkerhetsbältet. Monsieur de Chevigné som inte har en aning om existensen av ett starkt fientligt luftvärn, blir mycket förvånad. Och hans häpnad ökas ytterligare när radion förmedlar ett meddelande i vilket general Cogny och överste de Castries förbereder honom på att det vanliga högtidliga mottagandet på flygfältet inte kommer att äga rum, eftersom landningsbanan kan beskjutas av fiendens granatkastare, varför de uppmanar honom att lämna planet så snart det har stannat och hoppa upp i den jeep som väntar honom.

Monsieur de Chevigné beskriver senare den häpnad som han erfor vid detta tillfälle. Han går till och med så långt att han yttrar: "Alltsedan Roland kämpade vid Roncevaux har man inte sett soldater som slåss till fots i ett sådant bergspass." Han hade kanske redan hört av flygarna vilket öknamn man hade gett kitteldalen Dien Bien Phu, men det hindrar inte att hans första intryck när han satte sig bredvid Castries i den jeep där Cogny satt i baksätet var synnerligen oförmånligt. Dien Bien Phu kunde faktiskt jämföras med ett nattkärl där garnisonen satt på botten och fienden på kanterna.

Monsieur de Chevigné som tidigare har varit chef för en kolonialbrigad av de fria franska styrkorna i Mellersta östern, och chef för general de Gaulles militärdelegation i Washington, som för sin hänsynslöshets skull blev utnämnd till överkommissarie på Madagaskar som han pacificerade med mycket egenartade metoder och som är släkt med familjen Castries, påminner både till kroppsbyggnaden och rösten om en sympatisk slaktare. Han har för avsikt att stanna två dagar i Dien Bien Phu för att skapa sig en uppfattning om läget redan före monsieur Pleyens ankomst. Han tillbringar timme efter timme med överstarna och majorerna, han vill se allt och förstå allt. Är det vid detta tillfälle som han av misstag utlöser ett handgranatsförsåt som man visar honom och ber att hans skråmor skall inregistreras som krigsblessyrer? En kväll deltar han i en patrull, klädd som simpel soldat. Men vilka slutsatser kan väl en minister dra, i en sådan herres närvaro är officerarna alltid reserverade, till och med

om de, som Gaucher och Piroth, har varit kurskamrater med honom i Saint-Cyr. Eller om de, som Langlais, har varit hans logementskamrater. Vad monsieur de Chevigné vet när han lämnar Dien Bien Phu är att ställningen förefaller stark, trots att fältarbetena fortfarande lämnar en del övrigt att önska, att garnisonen blir tillbakaslagen så snart den försöker klättra uppför nattkärlets kanter där spaningsföretagen genast kör fast. Castries skickar för hans skull ut två goda bataljoner, stödda av artilleri och flyg, men de lyckas aldrig tränga mer än en kilometer från kitteldalen. Men den avgörande striden har ännu inte börjat, och ingen uttrycker någon oro för dess utgång. Alla säger som Castries och Cogny: ”Dien Bien Phu, det blir ett Na San multiplicerat med tio. Vi kommer inte att krossa en fördelning utan fyra.”

Den 8 februari 1954

Tre dagar tidigare skisserade general Blanc i Saigon upp en rätt dystert bild av det politiska och militära läget för monsieur Jacquet. General Blanc, en man med tillmötesgående sätt och stark katalansk accent, är klarsynt och snabb i sina omdömen, och han framför gärna sina åsikter, också då han inte blir tillfrågad. Han har en tid varit utestängd från befattningar på vilka mjukare ryggar än hans erbjuder mindre motstånd, men till slut blev han ändå utsedd att bekläda en svår post. Han ansågs länge oförmögen att lyda, men han visade att han var född till att föra befäl. Läget i Indokina bedömer han realistiskt, och redan 1950 hade han en förkänning av den kommande katastrofen och förordade evakueringen av Cao Bang. Den kinesiska hjälpen, Vietminhs växande styrka, den vietnamesiska arméns blöthet och dess eländiga befäl inger honom allvarliga farhågor för Dien Bien Phu. Enligt hans åsikt borde Tonkin evakueras för att bättre kunna hålla Annam och Kochinkina, och för att nå detta mål bör man ta upp underhandlingar för att få ett hedersamt slut på ett krig som i sig bär fröet till förlusten av Nordafrika. Han anser det rent brottsligt att fortsätta att nöta ut expeditionskåren, vars reserver snabbt smälter samman. Ministern lyssnar utan att göra anteckningar, han suger på sin pipa och nickar instämmande.

Samma kväll sammanträffar monsieur Jacquet på återvägen till Paris med Pleven och hans följe på flygplatsen i Nice. I en salong i flygpaviljongen utbyter han intryck med monsieur Pleven och general Ely.

”Jag är mycket pessimistisk”, säger monsieur Jacquet.

”Vi är ännu mera pessimistiska”, svarar monsieur Pleven. ”Det är därför som vi reser dit ner.”

Den 9 februari 1954

Sedan 57. regementets soldater släpat upp några kanoner till de färdigställda pjäsvärnen, får hela regementet vila, och det är den 8 februari som de första gången får se Dien Bien Phudalen. Soldaterna är visserligen så trötta att de drömmer om att få sova tjugofyra timmar i ett sträck och att få sätta i sig några bitar socker, men ändå står de länge i månskenet och tittar på den mörka dalen där tolv bataljoner väntar på dem, förskansade i sina blockhus. Det djupaste intrycket på kapten Hien, som sedan många år vant sig vid att leva som en jagad varg, är ljusen från landningsbanan och de fladdrande lågorna i bensinfacklorna som är utsatta för att vägleda de ankommande planen. De påminner honom om de små risknippen som man i hans hemtrakt tänder på husens trösklar för att hedra de döda.

Efter långa och mödosamma marscher och obeskrivliga lidanden är de äntligen framme vid det befästa lägret där fiendens samlade styrkor står färdiga att ta emot dem. De påminner sig nu ordalydelsen i de flygblad där Castries, eller Do ca Tri som han kallas på vietnamesiska, beskyller dem för feghet. Att vara fega, det var sannerligen det sista som man kan beskylla dem för. De är ensidiga, undergivna, fanatiska till överdrift, vad som helst, men inte fega. Det visar hur litet fienden känner dem, om det inte är för att han helt enkelt ville skymfa dem. De har närmat sig motståndaren utan att våga inlåta sig i närkamp, ungefär som en fjäderviktare hoppar och dansar kring en tungviktare, tyst och utan åthävor har de tvingat sin mäktige

motståndare mot repen, och efter alla dessa undanglidningar och finter bereder de sig nu att slå till på samma sätt som denne motståndare själv slog till, att bekämpa honom med kanoner av vilka många tidigare hade använts mot dem själva.

Männen i 57. regementet har stått tysta och tankfulla och stirrat på den väldiga svarta gropen, på röksløjorna som svävar över den och sugts ut mot de mjölkvita krönen. Dit ner måste de tränga till varje pris för att hämnas förolämpningar och orättvisor, för att plantera den röda fanan med den gyllene stjärnan som äntligen skall skänka dem ett fosterland.

Den 15 februari 1954

Alla som besöker det befästa lägret visar samma förvåning när de får stifta bekantskap med landskapet och sätta sig in i läget. Kitteldalen vars jämna yta bryts av ett nätverk av vägar och virvlande dammoln som motorfordonen river upp har förvandlats till ett livligt samhälle, befolkat av en liten armé som väntar på anfallet, som bygger värn för sina tunga vapen, samlar in förnödenheterna som fälls till den från flygplan, omger sig med taggtrådshinder, tillreder sin mat och badar i floden som bryter fram mellan de närmaste kalhuggna kullarna. Längre bort reser sig bergskedja efter bergskedja tills de till slut tonar bort vid horisonten, men ingenting förråder existensen av en fiende som smälter samman med skogarna och bevakar varje rörelse i dalen. Eller, som Robert Guillan uttrycker det, ett stadion där Vietminh har besatt åskådarläktarna.

”Javisst”, säger en kapten till Henri Amoureux, Sud-Ouests specialkorrespondent, ”de ser oss förträffligt, de skjuter på oss ibland och skjuter in sig på landningsbanorna. Men det där behöver man inte ta så allvarligt.”

Henri Amoureux kan inte låta bli att dra ner huvudet mellan axlarna, han börjar plötsligt gå försiktigt, liksom för att inte väcka uppmärksamheten hos de osynliga spejarna som bevakar honom uppe på höjderna, och så småningom kommer han till överstens skyddsrum där han anmäler sig.

”Jaha, ni är journalist”, säger Castries med en föraktfull blick på Le Monde och pressöversikten som nyss har hamnat på hans bord. ”Ständigt dessa journalister. Vet ni att om monsieur Guillain återvänder hit, får han inte ens stiga ur planet. Jag kommer att låta fyra beväpnade tiraljörer bevaka honom. Att tänka sig att han satt här och drack vår konjak.”

”Överste, jag känner Guillain ...”

”Och att han har mage att skriva att Dien Bien Phu är en lejongrop!”

”En liknelse, ingenting annat än en liknelse. Och för övrigt har den ju ett visst fog för sig.”

”Jaså”, utropade Castries, ”ni är alltså likadan som hela det övriga byket? Kan ni inte låta oss sköta vårt jobb i fred? Om Vietminh anfaller, ska vi visa er hur vi tar emot dem. Allt är färdigt, monsieur Amoureux, allt. Sätt er i en jeep. Åk omkring och titta själv.”

Henri Amoureux bevarar ett egendomligt intryck av det som han har sett, ett intryck som kan beskrivas som en blandning av förtröstan och oro. Han har begett sig till Anne-Marie för att träffa sin gamle bekant underlöjtnant Makowiak, ställföreträdare för kapten Guillemint som för befälet över 3. thaibataljonen. Han har vistats med dem i ett skyddsrum som påminner om en grav, han har delat deras måltider.

”Vi har kommit hit för att dö, och vi kommer också att dö”, säger Guillemint lugnt.

”Var nånstans?” frågade den förbryllade Henri Amoureux. Guillemint slår ut med handen i en svävande gest. ”Vi kommer att dö.”

På kvällen sitter Guillemint och bläddrar i rullan som han alltid har med sig, och Amoureux sträcker ut sig på en brits och försöker få sömn. Plötsligt öppnar fienden eld med sina 75-or, officerarna kastar på sig kläderna i mörkret och skyndar ut. I den mörka natten flyger fåglar

förbi, och man hör deras vingslag. Det är kanske samma korpar som jag såg flyga över dalen, från öster till väster varje kväll, och från väster till öster varje morgon, i stora, svarta, skrikande flockar. Plötsligt skingras mörkret av det vita ljuset från lysraketerna som den vakthavande Dakotan släpper ner, några kulsprutegevär vilkas skyttar genast identifieras av Makowiak börjar knattra och det befästa lägrets artilleri sänder iväg några granater mot utkanterna av en stödjepunkt och upp mot krönen där eldsvådorna som tänts av napalmbomberna fortfarande rasar. Sedan blir det tyst igen och alla kryper till kojs, störda av buffelpaddornas skrik.

I gryningen, innan morgondimman ännu har lättat, deltar Henri Amoureux i en ny operation som överstelöjtnant Langlais har planerat och satt i gång med tre bataljoner. Guillemint följer med som vägvisare ända till byn Ban Ta Po, två kilometer från Anne-Marie, vid foten av de tre kullar som tillsammans utgör Béatrice. Männen i byn kommer sömndruckna och gäspande ut från sina hyddor, kvinnorna har redan börjat arbetet i risodlingarna.

Henri Amoureux som har gett sig ut för att söka sanningen förundrar sig över dessa bönder som till det yttre verkar så likgiltiga, och över sig själv som kanske utsätter sig för onödiga faror. Han går fram genom det höga gräset mot Nam Youm som man får överskrida vadande. Plötsligt börjar kulorna vissla, granater krevera bland soldaterna, en fältpräst böjer sig över en stupad löjtnant vars ansikte redan är täckt av hungriga flugor. En kapten anropar helikoptern i radio: ”Solen till Stora solen, skicka Alouette ...”, och några sårade som stöder varandra uppenbarar sig från djungeln. En del av legionens i. fallskärmsbataljon har blivit så gott som förintad, och en plutonchef kommer stapplande med ett öga bortskjutet, höljad av blod och med ena handen på sin vägvisares axel, likt en ny kung Kreon. 81-millimetersgranaterna regnar ner när helikoptern skall landa, och de sårade får söka sig till fots mot byn. På fältprästens inrådan åtar sig Henri Amoureux att stöda en sårad italienare och följer med dem.

”För det här får jag nog det gula bandet”, säger plutonchefen, liksom för att trösta sig.

Det gula bandet, det är Militärmedaljen. Den stupade löjtnanten bärs bort på Mr, någon har lagt en skär näsduk över ansiktet på honom.

Inte heller den här gången nåddes anfallsmålet, och Vietminhs 75-or beskjuter lägret.

”Javisst, monsieur Amoureux”, säger Castries, ”de skjuter på oss, det vill ingen förneka. Men vad har det för betydelse? Jag sätter på mig min röda mössa för att de ska se mig bättre.”

Vid lunchen pratas det fortfarande bara om Robert Guillains artikel och uttrycket ”lejongrop” som har upprört alla i kitteldalen. Har de för övrigt fattat att det var fråga om den grop där lejonen väntade på kampen före cirkusspelen? Det har aldrig betraktats som en förolämpning att bli jämförd med lejon, inte ens om dessa lejon har varit instängda.

”Det är förstås sant”, säger en major till Henri Amoureux, ”att militärer inte är särskilt intelligenta ...”

De stupade från morgonens spaningsföretag lastas i ett flygplan under pågående granatbeskjutning och i närvaro av en hedersvakt i illa medfarna uniformer som tydligen helst skulle slippa detta uppdrag så snart som möjligt. Sedan äntrar Henri Amoureux planet tillsammans med sexton sårade. Under hela flygfärden hör han en spanjor med krossat knä klaga: ”Mitt ben, de kommer att amputera mitt ben ...” I Curtissplanet som förs av Henri Bourdens rinner blod ur likkistorna.

Den 16 februari 1954

I det befästa lägret sysslar man på kvällarna med att bada och spela volleyboll. Kapten Capeyron som har besatt Claudine 5 med ett kompani av 13. halvbrigadens 1. bataljon börjar tro att ingenting kommer att hända. Han börjar till och med mer och mer luta åt samma åsikt som sina kamrater, att kriget redan är slut, och att vietminhtrupperna kommer att dra sig

tillbaka. När mynningskrevaderna från Piroths kanoner plötsligt bryter tystnaden och de utför en rutinmässig kontrollskjutning, rycker han inte ens till. Återigen börjar en natt med motorbullret från den ständigt vakande Dakotan, med vaktposter som står uppe på skyttegravskanterna, färdiga att tända sina ficklampor för att belysa en anryckande fiende. Om sirenerna ljuder vet kapten Capeyron att det återigen är fråga om ett övningslarm. Men vem skulle inte glädja sig om det faktiskt var fråga om det väntade anfallet? Vilka rop av iver och lättnad skulle inte stiga upp från de torftiga skyddsrummen i Dien Bien Phu!

När dagen lider mot sitt slut kallar monsieur Pleven Cogny till Maison de France i Hanoi för ett samtal på tumanhand, och där får generalen redogöra för sin synpunkt på möjligheterna att dra sig ur konflikten. Cogny framför sina invändningar mot Navarres strategi och "Atlante".

Den 18 februari 1954

Föregående dag har regementsläkaren Paul Grauwin anlant till Dien Bien Phu för att överta ledningen av fältsjukhuset. Han är en mycket skicklig kirurg som av äventyrlust har anslutit sig till expeditionskåren.

Denne storväxte flamländare är berömd för sin fysiska energi som han slösar med i lika rikt mått som med sin godhet. Den oerhört kraftiga torson och halsen kröns av ett ansikte som tycks utstråla ett oändligt medlidande och som lysas upp av ett par mycket milda blåa ögon bakom de starka glasögonen. Han hör till de sällsynta människor som man genast känner sig dragen till. Grauwin kan inte neka dem som lider någonting, och den enda fiende som han kämpar emot är lidandet. Lyckligtvis har doktor Grauwin också ögon att se med, och han gör anteckningar.

Ledsagad av sin företrädare har han inspekterat operationsrummen, blodöverförings- och röntgenutrymmena, läkarens arbetsrum som är tapetserat med svepningsduk, apoteks- och materielförråden. Liksom Brigitte Friang har han konstaterat att det inte finns mer än fyrtiotvå sjuksängar.

"Vad tar ni er till om det kommer hundra sårade?" frågar han den läkare som han avlöser.

"Dem kan vi evakuera med planen."

"Men om flyget inte längre kan landa?"

"I så fall får ni disponera över G. C. M. A:s utrymmen."

G. C. M. A. är förkortningen för "Groupements de commandos mixtes aéroportés", ett organ som har till uppgift att förhålla fångar och tvinga fram upplysningar ur dem. Deras skyddsrum skiljs från förbandsplatsen av en vägg och ett brett taggtrådshinder, och någon skyddad väg till dem finns inte. Langlais kallar dem föraktfullt en blandad ohyra av thai- och meokollaboratörer, utökade med ett tiotal européer och ledda av en kapten som under andra världskriget tjänstgjorde i kontraspionaget och som av Langlais har fått order att lägga av den röda fallskärmsjägarbaskern.

"Jag har det intrycket att förbandsplatsen ligger för nära stridsledningsplatsen", säger Grauwin.

"Det var fältläkaren Terramorsi som bestämde att den skulle placeras där för bekvämlighetens skull."

"Hur går det om det blir bombardemang?"

"Ni skämtar", inskjuter en officer. "Med vad skulle de bombardera?" "Hur går det om ni får trehundra sårade att sköta om?" frågar i sin tur generalläkaren Jeansotte som samma dag åtföljer Navarre på en ny inspektionstur till Dien Bien Phu.

Grauwin tiger. Det är en fråga som den geniala ledningen för sjukvårdstjänsten får besvara.

Generalläkaren nickar instämmande när han matas med siffror som visar takkonstruktionernas tjocklek, förvånar sig över att den viktigaste förbindelsegraven till förbandsplatsen inte är täckt, och när han stiger upp på överbyggnaden till de olika sjukvårdsanläggningarna, vänder han sig till Grauwin.

”Om det blir en större kalabalik här”, säger han och tittar ut över det vidsträckta befästa lägret, ”skulle det inte hjälpa er om ni var fyrtio år yngre, tro mina ord.”

Den dagen nås överbefälhavaren av dåliga nyheter. Avlyssningsorganen har uppsnappat ett meddelande enligt vilket Vietminhtransporterna till Dien Bien Phu skall ökas till sjuttio ton om dagen i stället för de hittillsvarande femtio, och hos en fånge har man funnit en planritning till ett täckt pjäsvärn. General Cogny talar om saken med överste Berteil, och denne ser lika allvarligt på saken som Cogny själv, ty på de dittills undersökta flygbilderna har man inte kunnat upptäcka några indicier i den riktningen. De meteorologiska förhållandena, de höga och lummiga träden i djungeln, de trånga dalarna försvårar all spaningsverksamhet. Bearcatplanens piloter har tagit stora risker genom att gå i störflykt och i sned vinkel fotografera de områden där man fruktar att fienden har inrättat batterier. Men trots de skickligaste specialister som enkom hämtats från Korea och som förordar samtidig fotografering i färg, i svartvitt och med infraröda strålar, har bildtolkarna inte nått några resultat. Hittills har ingenting gett belägg på att fienden skulle ha fört fram sitt artilleri.

Berteil tittar tankfullt på Cogny och svarar:

”Om den här upplysningen är riktig, kan vi få svårigheter med artilleribekämpningen.”

Piroth som också blir invigd rycker på axlarna.

”I ert ställe skulle jag inte underskatta det fientliga artilleriet”, säger Berteil. ”Det är inte omöjligt att Vietminh kommer att kopiera kinesernas metoder i Korea, att skjuta från täckta kasematter och med direkt riktning. Det vore kanske klokt att ge era pjäser bättre skydd.”

”Överste de Castries har också tänkt på den saken”, svarar Piroth.

Man har diskuterat denna möjlighet. Men för att kunna genomföra det bättre skyddet behöver man dubbelt så många pjäser, varförutom det erfordras omfattande arbeten. I Na San hade basens artilleri skjutit från öppna ställningar och tystat fiendens fåtaliga kanoner, alltså skall man göra som i Na San. Vietminhsoldaterna är fruktade infanterister, men deras artilleri är löjeväckande. Men tänk om detta artilleri existerar? Om det redan finns på platsen? ”Vad tänker du skjuta på om du inte ser nånting?” har Castries ofta frågat Piroth. ”Vi kommer åtminstone att se dem när de öppnar eld”, lyder artilleristen Piroths ständiga svar. ”Och då skjuter jag dem sönder och samman.” Castries som inte är artillerist tror honom, men varje gång snörper han på munnen och ser missbelåten ut. För att invagga sig i säkerhet upprepar han för sig själv att flyget kommer att komplettera artilleribekämpningen och att anfallet inte kommer att vara länge.

Om Gaucher får höra om kasematterna, kommer han kanske att skratta i mjugg. Och för övrigt tröstar man sig med att om det hos fången funna dokumentet är autentiskt, måste fienden inleda arbeten av en sådan omfattning att de omöjligt kan döljas för flygspaningen och att de varken kommer att ha tid eller resurser att slutföra dem. Ingen kan ens i sina vildaste fantasier föreställa sig att dessa arbeten redan är till största delen slutförda. Och till och med om Vietminh lyckas föra fram sitt artilleri i skyddade ställningar, hur mycket ammunition kan man räkna med att de har till sitt förfogande? Det kan inte vara stora mängder. Det gäller alltså bara att vänta på att de gör slut på sin ammunition. I detta hänseende förefaller det som om man hade kommit till samförstånd under den två timmars diskussion som ägde rum mellan Navarre, Cogny och Castries.

Från Berlin kommer meddelandet att en internationell konferens skall inledas i maj i Genève

för att diskutera de asiatiska problemen. Ingen vågar tro att en förändring till det bättre skall inträda som genom ett underverk och att meddelandet om den kommande konferensen skall kunna inverka på de rullande tärningarna, förändra beskaffenheten av skyddsrummen i Dien Bien Phu eller kalibern på överste Piroths kanoner eller beslutsamheten hos männen i det befästa lägret eller deras motståndare på de kringliggande höjderna. Samma dag har utrikesminister Dulles haft en privat överläggning med monsieur Bidault. Han har förberett honom på att man kan vänta sig en effektivisering av vietminhoffensiven i Indokina. Även om detta är sant, är det ju general Navarre som har planerat Dien Bien Phu och förklarat sig villig att leverera batalj där. Och det är där som alla vill möta fienden. Och det existerar vissa meningsmotsättningar inom garnisonen beror det på att många av de unga officerarna förebrår ledningen för dess brist på aktivitet. Konferenserna har aldrig oroat militärerna när de tror sig ha segern inom räckhåll, eller när de som Navarre förklarar att de kan framtvinga den. Alla krig, till och med de segerrika, avslutas med konferenser, och för ögonblicket skulle det vara fåfängt att räkna med någon annan hjälp än uppoffringar och mod.

När den demokratiske senatoren Mike Mansfield frågar om Förenta staterna, under förutsättning att fransmännen blir utsatta för ett starkare tryck i Indokina, planerar att skicka dit flyg- och flottstyrkor, svarar försvarsministern Ch. E. Wilson: "För ögonblicket finns det ingenting som talar för att Förenta staternas hjälp skall ökas utöver sin nuvarande volym." Och president Eisenhower förklarar personligen: "Ingen är mera mot en intervention än jag. Ingenting skulle vara mera tragiskt än om vi blev engagerade i ett öppet krig i Indokina." Allt städ som Frankrike kan vänta sig från Amerika utgörs således av flygplan, vapen, civila flygplansbesättningar och mekaniker. Vietminh får inte ens tiondedelen av denna hjälp från Kina. Folkarmén har inga stridsvagnar, den marscherar till fots och på vägar och stigar mångdubblar tusentals cyklar de bördor som annars skulle kunna transporteras av dem som nu knuffar fram dessa primitiva hjälpmedel. Men på vilkendera sidan finns entusiasmen, på vilkendera sidan är man villig att dö för sin sak? Hans majestät Bao Dais namn hör inte till dem som man uttalar för att övervinna hunger, törst och smärtor. Inte heller monsieur Joseph Laniels, för den delen.

Uppe i bergen kring Dien Bien Phu flammar en jättelik skogsbrand som jaktplanen har tänt. Och männen i dalen säger till René Mauriès, specialkorrespondenten för *Dépêche du Midi*: "Var i helvete håller de hus? Man tröttnar ju på att vänta. Vi vill bli färdiga med det här!"

Den 19 februari 1954

Klockan elva startar flygplanen med monsieur Plevens delegation och stabscheferna med sina sviter från areodromen i Hanoi. Luftströmmar från polartrakterna har gett upphov till en plötslig väderleksförsämring i deltat, och det ihållande duggregnet som har lyst med sin frånvaro några dagar börjar på nytt. Men i höglandet är vädret fortfarande vackert. Några minuter efter starten höjer sig Dakotaplanen över de ulliga stratusmolnen ur vilka svarta bergstoppar sticker upp. Så småningom blir dalarna synliga, de badar i solljus men ännu förenas de sinsemellan av glesa molnflikar som snabbt smälter samman i solen. Lunchen serveras ombord, och förebuden är goda. General O'Daniel, chefen för den amerikanska militärmissionen i Indokina och president Eisenhowers militäre rådgivare, har i Washington gett en entusiastisk skildring av det befästa lägret som har vuxit upp ur jorden. Castries har övertygat honom.

I Dien Bien Phu har 3. kompaniet av 1./13. halvbrigaden fått i uppdrag att skyldra gevär för ministrarna. Kompaniet förs av kapten Capeyron som bär i 3. halvbrigadens ärofulla emblem: ett blått lothringerkors på den legendariska granaten. En timma före landningen ställer kompaniets fyra plutoner upp sig i sina bästa munderingar, männen kammar ut skäggen och putsar remtyget. Kapten Capeyron ser en sittkäpp, en skär sidenscarf och en röd mössa stiga ur en jeep med fladdrande befälsvimpel. Han såg endast en skymt av Gonos chef på julaftonen då

Navarre samlade officerarna för att meddela dem att kriget förmodligen snart skulle vara slut, men nu tänker han: "Det där måste vara överste de Castries." Han stiger fram och hälsar.

"Överste", säger han, "jag ska genast lämna av kompaniet."

"Nej", svarar Castries och trycker hans hand. "Ni har tillräckligt besvär ändå. Ni får bättre användning för era gevärsgrepp om en liten stund."

En flott typ, tänker Capeyron, och inte alls mallig. Bilarna väntar, eskorten står färdig. Och snart töms de två Dakotaplanen på excellenser och stjärnprydda generaler. Monsieur de Chevigné som redan är insatt i de lokala förhållandena är också med.

Specialkorrespondenten för *Dépêche du Midi* hör monsieur Pleven säga till Castries: "Ni har väl klart för er att hela Frankrike har sina blickar riktade mot er, överste?" Den här gången har Navarre inte följt med. Hans frånvaro understryker hans strävan att inte på minsta sätt försöka inverka på de höga herrarnas omdöme. Han representeras i stället av sin ställföreträdare, general Bodet, med vitt kapell på skärmmössan och en fimp hängande i mustaschen. Castries, som under kejsardömet kanske skulle ha blivit hertig av Dien Bien Phu, står stödd på sin käpp, med cigaretten i mungipan, och förklarar det befästa lägre försvarsanordningar för general Ely med de fem stjärnorna i mössan och monsieur Pleven som är klädd som en krabbfiskare och har dragit ner panamahatten på öronen. Framför sandsäcksvallarna och de tunga kulsprutorna som tittar fram ur sina skjutöppningar står Castries, kavalleristen som är berömd för sina disciplinbrott i garnison och sina bedrifter i fält, och räknar upp sina styrkor och visar på stödjepunkterna med de romantiska kvinnonamnen. Béatrice, Anne-Marie, Gabrielle, Eliane, som man alla tänker sig sköna och tilldragande, reser sig över de koppärriga kullarna där legionärer, marockaner och algerier har gått i ställning. Bakom honom står Langlais, chefen för de två reservbataljonerna, med sina skarpa drag och sin röda basker. Vem kan väl hysa någon oro?

Uppe på taket till stabsplatsens skyddsrum förvånar sig några av besökarna över att de upptäcker sprickor.

"Var inte oroliga", säger Castries. "Det håller nog."

I Béatrice där en del av 13. halvbrigadens III. bataljon har ställts upp, spelar legionen sin vanliga roll. Det är bara musiken som fattas. General Ely fäster diskret sin ministers uppmärksamhet på de otillfredsställande skyddsrummen.

Monsieur Pleven vänder sig till Gaucher och tar så försiktigt som möjligt upp en ömtålig fråga.

"Överstelöjtnant", säger han, "är det inte tyvärr så att vi måste räkna med Vietminhs artilleri? Åtminstone har jag hört att de numera har ett sådant."

Gaucher spänner ut bröstet, rättar till scarfen, rynkar de buskiga svarta ögonbrynen som nästan döljer ögonen och slår ihop klackarna.

"Herr minister", svarar han, "vi kommer att slåss som vid Verdun." Till allas häpnad tar den löjtnant som för befälet över kompaniet på platsen till orda utan att vara tillfrågad.

"Herr minister", säger han med klar och tydlig röst, "det skulle vara en katastrof om vi inte slogs här. Nu har vi ett enastående tillfälle att slutgiltigt krossa Vietminh."

Monsieur Pleven är lika tillgänglig som en sten, men han är bra på att visa sig vänlig och lismande, han är alltid färdig att lyssna till bekännelser och ge förlåtelse. Hans blick skyddas av glasögon och han har nästan obegränsade maktbefogenheter. Han vänder sig bort, han verkar besvårad trots sin resliga gestalt och sitt höga ämbete. Generl Ely rör inte en fena. Kommissionen fortsätter en stund sin väg under tystnad.

Till slut vänder sig specialkorrespondenten för *Dépêche du Midi* till en av officerarna i

Castries stab.

”Hur kommer det att gå”, frågar han, ”om det skulle visa sig att Vietminh trots allt har fått fram sitt artilleri?”

”Tänk på att det behövs ett helt regemente för att hissa upp en 75-a till ett av de där krönen. Och föreställ er vilka mängder av kulier det skulle behövas för att släpa hit pjäserna alla dessa hundratals kilometer.”

Senare ber major de Mecquenem, chefen för den bataljon av 7. algeriska tiraljörregementet som har besatt Gabrielle, om ett samtal med general Ely under vars befäl han har tjänstgjort i den franska militärdelegationen i Washington, och det visar sig att major Keller, Castries stabschef, har föreslagit att han skall avlösas. Allt tycks inte gå så friktionsfritt, när allt kommer omkring.

”Jag ska tala med er i kväll”, säger Ely till Mecquenem.

I stödjepunkten Isabelle redogör överstelöjtnant Lalande, vars legionärkäppi skuggar ett milt, respektfullt och disciplinerat ansikte, utan stora åthävor för försvarsanordningarna, och monsieur Pleven spanar ivrigt efter omständigheter som ytterligare kan stöda den optimism som efter hand börjar få makt över hans tidigare oro. När han återvänder till Castries stabsplats, vänder han sig till krigsministern och generalerna. Svaren är undvikande, försiktiga eller officiellt högtidliga. Vem kan under sådana förhållanden ge några råd? Vädret är vackert, det är redan varmt som om våren. Många av de närvarande döljer sina blickar bakom svarta solglasögon. Det här är inte rätta tillfället att demoralisera garnisonen, att desavuera dem som efter bästa förmåga utövar ledningen av operationerna eller att ställa sig frågor om vad man ser och vad man inte ser. Att tiga är guld, och vad man än säger kan alltid vid ett senare tillfälle vändas emot en själv. Monsieur Pleven är en alltför driven politiker för att vara omedveten om att ett sådant utbyte av tankar alltid bör försiggå mellan fyra ögon, men samtidigt kan han inte låta bli att ge uttryck för den tillfredsställelse som han känner och som lugnar honom.

Det återstår ännu en general vars instämmande behövs för att enigheten som redan kommer monsieur Dejeans kraftiga ansikte att lysa skall vara fullständig, nämligen general Fay, flygstabschefen, som dittills har varit tyst, nästan butter.

”Och ni, general?” frågar monsieur Pleven.

General Fay är rätt kortväxt. Han är en eftertänksam, hederlig, harmonisk människa som är skrupulöst angelägen om att fylla de uppgifter som han har fått sig anförtrödda och som noga aktar sig för överdrifter. Hans sätt är kyligt, men hans ansikte återspeglar godhet, och man kan förebrå honom vissa svagheter som härleder sig av hans omsorger om att inte i onödan stöta sig med någon. Han väger sina ord, avskyr meningsutbyten, avväger sina gester, men de blåa ögonen kan vara oändligt hårda. General Navarre har blivit ombedd att anpassa sina planer efter sina resurser, eftersom Fay å sin sida inte kan göra mer än han redan gör. Han har inte tillräckligt med flygplansbesättningar för att förbruka dem på uppgifter som inte tjänar framtiden, och regeringen anvisar honom så begränsade medel att han inte har råd att slösa bort dem.

”Herr minister”, säger Fay milt, ”jag är förtvivlad, men jag kan inte dela den allmänna optimismen. Det som jag nu har sett, har endast stärkt mig i mitt omdöme som jag nu tänker avge utan omsvep därför att jag vet vilket ansvar som vilar på mig. Så här ser jag saken: general Navarre borde begagna sig av den tidsfrist som han ännu har till sitt förfogande och möjligheten att fortfarande utnyttja de två landningsbanorna för att evakuera så mycket av sin personal som möjligt, ty här är han förlorad. Det var allt.”

Fay drar sig inom sitt skal och vägrar att lägga ut texten närmare. Monsieur Pleven blir

bestört, arméofficerarna vet inte vad de skall ta sig till och tittar besvärade bort. General Elys långa, allvarliga ansikte förändrar inte en min. Cogny rycker på axlarna och hånler. Sällskapet söker sig hastigt till jeeparna och avfärden sker i tryckt stämning. Castries är plötsligt lika skrynklig i ansiktet som den skära scarfen.

I planet vänder sig monsieur Pleven till general Ely som vid närmare eftertanke inte har beviljat major de Mecquenem det begärda samtalet. Han låter undslippa sig ett förtroende:

”Vilka beundransvärda män! De hoppas att fienden ska gå till anfall. Jag måste medge att jag inte önskar det.”

”Inte jag heller”, säger general Ely.

På kvällen upprepar Dépêche du Midis specialkorrespondent som har stannat i Dien Bien Phu monsieur Plevens ord: ”Hela Frankrike har sina blickar riktade mot er ...”

”Det är väl därför som vi inte fick hänga ut vår tvätt på taggtrådshindren i dag”, säger männen.

I Hanoi blev några journalister mottagna i Maison de France. När Brigitte Friang frågar monsieur Pleven om han inte fruktar att meddelandet om sammankallandet av Genèvekonferensen skall ge upphov till svårigheter, svarar han att det är otänkbart att Vietminh kan segra. Och när hon skoningslöst forskar vidare, avbryter han samtalet med följande ord:

”Mademoiselle, om jag befann mig i Giaps ställe, skulle just meddelandet om Genèvekonferensens sammankallande göra mig mycket orolig.”

I Saigon sammankallar också Navarre journalisterna som han nu försöker charmera efter att tidigare ha förödmjukat dem. Vid denna presskonferens förklarar han med orubblig självsäkerhet: ”Vietminhtrupperna har nu nått så långt som de nånsin kan nå, och de har redan gett oss bevis på att de har överskridit sina tekniska och taktiska möjligheter.”

Robert Guillain, Le Mondes specialkorrespondent, som har publicerat en serie uppseendeväckande artiklar om Dien Bien Phu, är tillbaka i Hanoi efter en järnvägsresa genom Siam och Laos. I likhet med största delen av de närvarande hyser han starka tvivel. ”Vi har i sanning ett intressant yrke”, utbrister han inför några kolleger. ”Överbefälhavaren har nyss förklarat allt för oss, han tål inga motsägelser, men ändå lovar jag stoppa min ena hand i elden om han inte antingen ljuger eller gör sig skyldig till en ödesdiger felbedömning. Jag är beredd att svära på att den framställning av läget som han gav oss inte har någonting att göra med verkligheten. Såväl överbefälhavaren som hans närmaste omgivning saknar vårt opåverkade sätt att se på händelseutvecklingen.”

Den 25 februari 1954

Monsieur Pleven återvände till Saigon den 19 februari, och där drog han sig tillsammans med general Ely tillbaka till Cap Saint-Jacques under förevändning att han måste arbeta på en rapport om vilken man i dag vet att den inte ledde till någonting. I själva verket var det för att erbjuda vietminh, som enligt vad man hade låtit honom veta hyste samma önskan, tillfälle till ett hemligt sammanträffande som skulle göra slut på konflikten.

Senare hävdar Navarre att tillkännagivandet av Genèvekonferensens sammankallande, denna konferens som enligt Monsieur Pleven skulle ge så stora möjligheter att komma till en fredlig lösning, i själva verket hade en katastrofal inverkan på hans planer. Var det så att Navarre vid den ifrågavarande tidpunkten inte med tillräcklig kraft kunde påvisa att Giap i så fall skulle komma i åtnjutande av en mera substantiell hjälp, eller var det händelseutvecklingen som senare gav honom tillfälle att framföra tillrättalagda åsikter som han i själva verket aldrig hade hyst? Självsäkrare än någonsin och skicklig i att göra undanflykter övertygar han sig

själv om att han är västerlandets främste paladin. Men önsketänkande och försvarstal kan inte förändra historien. Meddelandet om Genèvekonferensens sammankallande förändrar inte Vietminhs strategi mer än Berlinkonferensens inspirerar Giap till att fånga Navarre i hans egen fälla. Förberedelserna för Dien Bien Phu inneslutande inleddes den 25 november 1953 och beslutet att förrinta garnisonen fattades den 6 december.

För att skingra den oro som general Ely eventuellt kunde känna, hänför Navarre general Fays invändningar till det tekniska planet, och han drar fram fakta som han förvånar sig över att ingen tidigare har tagit upp med honom. Enligt Navarre fruktar Fay att landningsbanorna i Dien Bien Phu skall bli oanvändbara under regntiden, men en undersökning från tidigare år visar att detta har varit fallet högst två eller tre dagar. Nu har denna risk minskats ytterligare av dräneringsarbetena och järngallren. Och hur som helst är det numera omöjligt att evakuera garnisonen i Dien Bien Phu utan betydande förluster.

General Fay insisterar inte, trots att hans invändningar i själva verket hänför sig till det taktiska och strategiska, inte till det tekniska planet. I general Elys närvaro förklarar Navarre för general Fay:

”Vi var fullt medvetna om vad vi gav oss in på när vi valde Dien Bien Phu, och det är där som vi kommer att vinna slaget.”

Fay vill ännu inte medge sitt nederlag. Han sammanträffar ännu en gång med Navarre på tumanhand.

”Fundera på saken”, säger han. ”Jag har ingenting emot att stanna här ytterligare en vecka, och att personligen ta ansvaret för denna operation. Vi ska evakuera allt vad vi kan, det svår jag på. För att stöda dig ska jag sätta in alla styrkor som du behöver.”

Navarre ler och avböjer erbjudandet. Inte heller den här gången anser han sig behöva bry sig om en flygares åsikter. Senare visar det sig att monsieur Pleven inte minns någonting av general Fays invändningar mot bibehållandet av Dien Bien Phu och att general Ely inte har ägnat flygstabschefens ställningstagande den uppmärksamhet som det förtjänade, helt enkelt beroende på att flygstabschefen inte framförde sina åsikter med den kraft som ett sådant ställningstagande skulle ha fordrat. I Dien Bien Phu gav Fay uttryck för sin oro i ministerns närvaro. Han anser nu att det är ministern som skall uttrycka en önskan att få veta mer, han vågar inte gå förbi general Ely för att i bestämdare form bekräfta att han har uttryckt sitt ogillande, inte heller vill han göra sin kamrat Navarre en större otjänst än anständigheten absolut kräver.

I den rapport som Pleven avger och som är redigerad av general Ely återfinner man inga anspelningar vare sig på den av general Blanc föreslagna lösningen eller på general Fays invändningar. Rapporten är ett dokument som är avsett för regeringen och som skall visa att ministern för nationalförsvaret och de väpnade styrkornas generalstabschef följer samma tankegångar och har samma uppfattning om den framtida handlingslinjen. Insprängda i texten påträffar man visserligen tankar som har uttryckts av olika medlemmar av kommissionen och av personer med vilka de har sammanträffat på resan, och dessa uttalanden visar endast att den allmänna åsikten är att man inte kan nå en lösning med vapenmakt. När monsieur de Chevigné i dag förklarar att han har fordrat att rapporten också skall innehålla följande meningar:

”Militärerna hoppas på ett anfall mot Dien Bien Phu. Arméministern och jag delar inte denna åsikt ...”, misstar sig monsieur de Chevigné, och även om general Ely inte helt och hållet har låtit sig förledas av Navarres önskedrömmar, har han inte haft mod att säga sin åsikt rent ut. Rapporten döljer inte att läget är oroande, men den verkar lugnande genom sitt omdöme om överbefälhavaren: Navarre har situationen i sin hand. Senare lär general Ely ha viskat: ”På tre dagar lyckades Navarre övertyga oss alla.”

På inrådan av sin rådgivare Ely börjar Pleven befatta sig med andra önskedrömmar som rör framtiden och som för en tid framåt kommer att tillförsäkra honom en betryggande majoritet i nationalförsamlingen; en välutbildad vietnamesisk armé på åttahundratusen man, störtfloder av amerikansk hjälp. När monsieur Pleven senare försäkrar att ingen av generalerna i sina rapporter tog avstånd från Dien Bien Phu, är det faktiskt ingen bokstavlig lögn, general Fay hade uttryckt sin åsikt muntligen. Den enda verkligt ofördelaktiga rapporten nådde aldrig upp i regeringssfärerna, och den var bara undertecknad av en överste, nämligen Nicot.

General Ely prisas för sin anspråkslöshet och tillbakadragenhet. Denne Saint-Cyr-elev, som behövde tjugo år för att vinna befordran från löjtnant till major, lyckades till slut, genom att ständigt ge efter, nå den militära hierarkins högsta post. Men så finns det knappt några dygder som han inte har. Han dricker bara vatten, han avger ständigt behärskade omdömen, han fördömer aldrig någon eller någonting. Under en regim som inte tycks ha behov av karaktärsfasta män annat än då stormarna rasar, vågar han aldrig fordra någonting eller förvägra någon någonting. Om det råkar fastna en stjärna till på hans armar, vilket är fallet med hela fyra stycken under den korta tiden av fyra år, så är det helt utan hans eget förvållande. Om han uttrycker någon önskan, så är det att slippa uttrycka någon. Han tjänar. Urtypen för den akademiske soldaten hämtar han näring i legender och söker skydd under andras rustningar. Hans brevium har titeln: *Servitude et Grandeur militaires*, av Alfred de Vigny. Hans smärta, eleganta figur imponerar, han har högra armen halvt förlamad av en krigsblessyr och hälsar med vänstra handen på vilken tummen tycks vara bruten. Det gråa, genomskinliga ansiktet är matt som ett glas som har förlorat sin glans, det uttrycker försakelse, värdighet, självbehärskning och man förstår att höga tankar måste röra sig i detta huvud. Vem skulle väl tro att denne man är äregirig? Han kämpar inte för att erövra, och han når resultat endast genom att eliminera. När man inte finner någon som vill ta emot ett uppdrag, kan man alltid vända sig till Ely. Han representerade Frankrike i Natos permanenta utskott i Pentagon därför att ingen ville ha en befattning så långt från händelsernas centrum i hemlandet, och han blev chef för de väpnade styrkornas generalstab i ett ögonblick då det inte fanns någon annan kandidat som var villig att ta på sig ansvaret för det indokinesiska krigets bisättning.

Han föddes 1897 i Saloniki där hans far bevakade Frankrikes intressen hos turkarna, och från barndomen bevarar han en österländsk salvelsefullhet som kunde ha inbringat honom en kardinalshatt om han hade känt kallelse för den religiösa banan. Han har förmåga att vänta, att visa sig skenbart likgiltig medan han förväntansfullt slickar sig om munnen, att i rätta ögonblicket dra sig undan starkt motstånd för att återvända med tysta och snabba steg när all fara tycks undanröjd. Om han någonsin skriver sina memoarer kan de aldrig bli något annat än en uppräknings av hans meriter, ty han betraktar sig som riternas och traditionernas väktare. En fanbärare som sveper sig i den nationella symbolens veck, tror han sig ha som livsuppgift att ena bröder som råkat i fiendskap och förlika de oförsonliga. Han tjänar alla regeringar med samma hängivenhet och samma självförsakelse, och han har inte förmågan att sätta sig på tvären. Han räcker alla handen och träder inte fram för att ge uttryck för sin åsikt om han inte är säker på att han inte trampar någon på tårna. Han gör sitt bästa för att undanröja alla risker för sina kollegers karriärer, och följaktligen anser han sig inte ha rätt att själv heller ta några risker. Om han syndar, är det således bara med ett tyst förbehåll, och eftersom han inte vågar klandra Navarre, vägrar han att oro sig för general Fays skarpa ställningstagande, och han föredrar att glömma hans utbrott som han betraktar som överdriven motsägelselusta. Det talade ordet är snart glömt, och general Fay har varit svag nog att inte skriva någonting. Ely inriktar sig på att trygga framtiden, och monsieur Pleven som tror att han är åtföljd av en generalissimus, har i själva verket ingenting annat än en jesuitgeneral vid sin sida. Man frågar sig vilkendera av dessa två som är duktigast i kasuistiken? Vilkendera har den större förmågan att dölja sanningen?

Den 28 februari 1954

Utan att ha lyckats skapa de önskade hemliga kontakterna anträder den Plevenska delegationen återfärden till Paris, den annalkande våren, den lätta luften, biograferna och boulevardkaféerna. Ett besök av en minister som var utrustad med de mest vittgående fullmakter lämnar inget annat minne efter sig än den kraschan till Hederslegionen som han fäste på Navarres bröst.

I Dien Bien Phu måste flyget förse garnisonen med så stora mängder ammunition och taggtråd att det visar sig omöjligt att reservera tillräckliga lastutrymmen för att skänka omväxling åt intendenturens enformiga portioner. Inga grönsaker, inga läskedrycker, inga fruktsafter. Spritdryckerna är förbjudna och det frysta vinet förorsakar magkramp. Några cigaretter säljs inte. Första gången som sergeant Sammarco var ute för att samla ihop fallskärmskollin hittade han en packlåda som hade gått sönder och spritt ut sitt innehåll av en liters plåtaskar med etiketten ”djupfryst vin”. Han visste att det var vin och tog upp två håll i förpackningen med sin bajonett utan att läsa bruksanvisningen: ”Löses i sin dubbla volym vatten.” Det var strävt och beskt och luktade gamla, slarvigt rengjorda vinfat. Det hade en mycket avlägsen likhet med det goda ”vin rosé” från Provence och de flaskor med chianti som fadern kom hem med till bondgården vid festliga tillfällen. När Sammarco återvände till sitt skyddsrum, kastade han sig på britsen. Kullarna som han inte längre såg gick runt i huvudet på honom, som en manege som man inte längre kan hejda, fallskärmarna ramlade över honom och kvävde honom.

”Vad vill du att jag skall göra?” frågar Frälsaren den blinde i söndagens evangelietext. ”Herre, giv mig synen åter!” Och Jesus säger: ”Se! Din tro har räddat dig.”

Men vem har denna tro? Innan folkarméns bataljoner marscherar till fronten, får de den politiska undervisning som alltid föregår den militära utbildningen. Soldaterna samlas kompanivis och uppmanas att redogöra för sina liv, och de upptäcker att de förenas av ett gemensamt öde. Det allra största flertalet är fattiga bönder, men bland dem finns också några söner till borgare i städerna och intellektuella som är beredda att dö för Vietnams frihet och som i ännu högre grad än sina enklare kamrater är övertygade om nödvändigheten att genomföra revolutionen. Deras fäder har arbetat för att inte dö av svält, de har blivit deporterade eller kastade i fängelse. Några av dessa soldater som har arbetat som tjänare har blivit slagna, och koleriska uppsyningsmän har tryckt ner deras ansikten i dyngan. I den religiösa atmosfär som råder på dessa aftonkurser, händer det att någon brister ut i snyftningar och att härdade krigare som hör det inte längre kan hålla tillbaka tårarna. De tillhör alla samma kategori av förödmjukade som är färdiga att ge sitt liv för äran, till samma lidande kyrka som är på marsch mot triumfen. Och om det till slut visar sig att denna triumf endast innebär en ny livegenskap vars olyckor de inte kan ana, har de åtminstone valt den själv.

Den 2 mars 1954

Monsieur Pleven som anlant till Orly föregående dag, beger sig genast tillsammans med monsieur de Chevigné till monsieur Laniel där ett ministerutskott är församlat. Plevens förklaring till pressen understryker det förtroende som alla hyser för en överbefälhavare som är övertygad om att vintern kommer att förflyta utan positiva resultat för motståndaren. Det sprids snart ett rykte att någon officiell kommuniké inte skall ges ut i fruktan för läckor, och att en fullständig redogörelse kommer att ges endast åt en mycket trång krets och åt nationalförsvarsrådet. Oroande bulletiner går emellertid från man till man i nationalförsamlingen.

Monsieur Pleven kallar till sig general Salan som sedan sin avfärd från Indokina har tjänstgjort som inspektör för nationalförsvaret, ger honom sin rapport att läsa och frågar: ”Vad kan man göra för att rädda Dien Bien Phu.”

Ungefär samtidigt samlas expeditionskårens verkliga ridderskap i Hanoi. En parad äger rum på flygfältet Gia Lam där Gilles tar farväl av de flygburna trupper som han har haft under sitt befäl. Hans hälsa har försämrats, och en hjärtinfarkt gör honom numera oförmögen till våldsamme fysiska ansträngningar, varför han måste återvända till Frankrike.

Pappa Gilles har inte längre några illusioner. Han vet att han för framtiden är dömd att tjänstgöra i staberna, och att han troligen helt och hållet kommer att få avstå från fallskärmschoppandet. För att dölja sin rörelse som sätter sig som en klump i halsen på honom, spottar och hostar han, han utbyter plumpa skämt med sina grannar, försöker förgäves spela likgiltigt råskinn. Han vet inte att det är för sista gången i sitt liv som han har tagit på sig den leopardfläckiga kamouflagedräkten och den röda baskern. Med stora gester kallar han till sig överstelöjtnant Langlais som har flugit från Dien Bien Phu för detta tillfälle och som verkar buttrare och nervösare än vanligt. Med sina blåa ögon, det rynkiga ansiktet och de tre djupa vertikala vecken i pannan ser Langlais ut som en till fallskärmssoldat utklädd bretagnsk sjöman. Han skrader inte orden. Han berättar för Gilles om alla de vansinniga expeditioner som han har fått företa med sina två bataljoner.

”Hur ser där ut, egentligen?” frågar Gilles. ”Kommer det att hålla om Vietminh går till anfall?”

Langlais brister i skratt. Sådana frågor gör man inte.

”Vi är ju där”, säger Langlais.

Och han visar på fallskärmsbataljonerna som står uppställda i fyrkant under det låga molntäcket i det ihållande duggregnet som kommer landningsbanorna att glänsa. Den ena Dakotan efter den andra rullar långsamt mot startplatsen, ger gas, lyfter tungt och försvinner bland molnen på väg mot Dien Bien Phu. Gilles inspekterar trupperna, hälsar fanorna, stannar framför varje officer och varje fana, tittar männen i ansiktet med ett fuktigt och oskarpt öga som man har svårt att skilja från det andra som ligger orörligt i sin håla. Under den tunga idisslar-pannan döljer sig i själva verket en ömsint cyklop. Gilles brummar, fattar om männens armar, fyller sitt hjärta med bilden av dessa unga män som är beredda att gå i döden för honom.

Kan man i det här fallet verkligen tala om ett ridderskap? Om man frågade dessa ynglingar skulle inte många av dem kunna besvara den frågan, och några officerare skulle rycka på axlarna. Riddarväsendet, försvaret av änkor och förtryckta, de gamla historierna om en armé på marsch mot Frälsarens grav, allt detta pulveriserades av atombomben i Hiroshima och de nazistiska koncentrationslägren. De flesta som nu står här har valt fallskärmstrupperna av fallenhet eller av en tillfällighet, och hos dem är det kamraterna som ersätter religionen. De hoppar inte

för Hans Majestät Bao Dai som de föraktar eller ignorerar. Langlais, Bigeard, Bréchignac, Botella, Turret och alla dessa bistra kaptener med sin bitande humor som stelnar till när Gilles passerar, kämpar bara för att inte Frankrike skall gå i graven. Man har ännu inte lärt dem att använda tortyr, de respekterar sin fiende, man kan till och med säga att de avundas honom, ty jämfört med dem har han den fördelen att han går i döden för att hans flagga skall fladdra i stället för deras, och det är hans fulla rätt. Fallskärmstruppernas plikt är att vägra att avstå sin plats åt honom. Några mer invecklade resonemang ger de sig inte in på, och det är rätt och riktigt, det är inte deras uppgift att resonera. Det är inte de som har utlöst kriget i Indokina, inte heller har de definierat den sak som de skall försvara. I gott och ont känner de sig vara ett med den nation vars söner de är, även om de ibland har en känsla av att de är bastarder. De går därför att deras chefer befäller dem att gå. Vad de själsliga egenskaperna beträffar, står de inte högre än hövitsmannen i evangeliet, som av allt att döma inte var särskilt intelligent, eftersom han bara var hövitsman, inte konsul eller professor. Det som skiljer dem från andra, är att de inte stannar förrän de får order att stanna.

Den natten förflyttar sig 57. regementet längs slutningarna väster om kitteldalen för att gå i ställning kring Isabelle. Kapten Hien går genom byn Ban Phuong som i sin helhet är bränd. Han stannar framför några citronträd som genom ett under har förblivit oskadda. I hans familj, liksom för övrigt överallt på slättlandet, brukade man förr baka småkakor som parfymrades med citronblommor, och detta minne som plötsligt överfaller honom, lockar nästan fram tårar. Han avger en dyr ed att han skall kämpa till det bittra slutet för att återge livet åt denna by och för att den vårliga doften från fruktträdgårdarna återigen skall ersätta den vidriga stanken från napalmbomberna.

När paraden på Gia Lamfältet är avslutad, dricker officerarna som seden bjuder en bägare med sina kolleger från andra vapenslag, med fältprästerna och generalerna. Langlais anser sig inte ha tid att stanna länge. I planet som för honom tillbaka till Dien Bien Phu är det någonting som kommer honom att grubbla. Överstelöjtnant Denef, chefen för sektion 2 i Cognys stab, en före detta fallskärmsofficer som övergått till stabstjänst, som Langlais anklagar för inbilskhet, och som inte heller tycker om Langlais, har med stor värme tryckt hans hand.

Langlais frågar sig vad som kan vara orsaken till denna plötsliga värme hos en kamrat som han inte har någonting gemensamt med, men plötsligt förstår han att Denef har uppfört sig som om han såg Langlais för sista gången. ”Jaså”, tänkte Langlais, ”de tror alltså alla att det är slut med oss i Dien Bien Phu?”

Den 4 mars 1954

På eftermiddagen inspekterar Navarre i sällskap med Cogny de viktigaste stödjepunkterna i Dien Bien Phu. Han frågar ut förbandscheferna, och svaren är enstämmiga: Man väntar Vietminh med fast beslutsamhet, utan att hysa minsta fruktan för utgången.

Det kan man däremot inte säga om Navarre. Föregående dag vägrade han att ge sitt tillstånd till den nya operation som Cogny ville rikta mot Lang Son därför att han inte ville sprida ut de styrkor som han har kvar och hellre vill ha dem disponibla i händelse av behov. Enligt hans bedömning skulle en framgång i Lang Sonriktningen inte ha någon omedelbar inverkan på läget i Dien Bien Phu, och en motgång skulle kännbart försämra det. För övrigt har Navarre kanske tagit intryck av bataljonschefernas och stridsgruppchefernas optimism, men de vet inte allt, och han själv som har tillgång till alla upplysningar om fienden, också dem som låter framskymta att Vietminhtrupperna har fått tungt artilleri, önskar inte längre strid. Han har visserligen flera gånger skrivit att han är fast besluten att leverera batalj och att utgå som segrare, men det behöver inte betyda att han önskar denna batalj. Hittills har han avvisat alla förslag som syftar till att tvinga Giap att anfalla. Men om Giap anfaller, kommer Navarre att slå tillbaka.

Navarre som i allt högre grad tycks ångra att han har låtit förleda sig till besättandet av Dien Bien Phu, grips nu i sista stund av betänkligheter. Han kommer till den slutsatsen att det befästa lägrets försvar inte är tillräckligt utbyggt och föreslår Cogny och Castries att inrätta ett nytt motståndscentrum mellan Claudine och Isabelle och att förstärka garnisonen med två eller tre bataljoner. Isabelle ligger fem kilometer söder om Claudine, och elden från dess artilleri kan med knapp nöd stöda Gabrielle. På detta avstånd är det fara värt att de motanfall som utgår från Isabelle aldrig når fram till de andra stödjepunkterna.

För att i lugn och ro kunna diskutera dessa frågor utan att de framförda argumenten läcker ut, har Navarre avlägsnat sig från stabsplatsen i sällskap med Cogny, Castries och överste Revol. De stiger upp i en jeep, Castries sätter sig vid ratten och de åker i väg.

Det skulle utan tvivel vara klokt, återtar Navarre, att, även om man inte matar in nya styrkor i denna lucka på fem kilometer, åtminstone bygga hinder i nordöst, bygga ut ställningarna för thaibataljonen som marscherar bra men inte är så seg i försvaret, och att förstärka Béatrice

som får ta emot den första stöten. General Cogny har visserligen hittills ställt sig tveksam till inrättandet av nya motståndsområden för att inte alltför mycket försvaga sina styrkor i Tonkin, men är inte stunden nu inne att besluta sig? I själva verket tror Cogny mera på energiskt utförda motanfall än på ett ytterligare utbyggande av försvarslinjerna. Redan som det nu är, finns det ett sådant virrvarr av taggtrådshinder att man knappt hittar fram bland dem. Var skulle man under sådana förhållanden finna plats för två eller tre bataljoner till? Utövas inte chefskapet i det befästa lägret av en kavallerist som är berömd för sina snabba och oväntade riposter och sin säkra blick? Där ligger enligt Cogny Dien Bien Phus oemotståndliga kraft. För övrigt har transportflyget åtagit sig att underhålla först sex bataljoner, sedan nio och slutligen tolv. Inte fler, sådana resurser har man inte, och förutsättningarna för transporter och försörjning skulle bli fullständigt kullkastade. Försörjningsbehovet som från början beräknades till sju kilo per man och dag har redan stigit till nio kilo. Man kan lita på Langlais som för befälet över den rörliga reservens två fallskärmsbataljoner och dra den slutsatsen att ett nytt motståndscentrum skulle göra hela försvaret ohanterligare. Detta innebär inte att man helt utan oro ser mot framtiden, men när Vietminhtrupperna har nått fram till taggtrådshindren, kommer de att krossas. Detta utgör kontentan i Castries svar.

Navarre vill inte ge med sig. Om Vietminh konstaterar att ett nytt motståndscentrum inrättas, kommer de att uppskjuta anfallet för att få tid att anpassa sina planer till det nya läget, och om man lyckas förmå dem till det ena uppskjutandet efter det andra, är man snart framme vid regntiden, och då kommer anfallet mot Dien Bien Phu över huvud taget inte att äga rum.

Castries som inte tror att Giap kan förmås att uppskjuta anfallet, lär vid detta tillfälle ha sagt:

”I så fall finns ju risken att de inte alls kommer, och vi måste driva dem att anfalla för att få slut på det här så fort som möjligt.”

”Håller försvaret?” frågar Navarre.

”Det blir hårt, men det håller om ni kan skicka mig ytterligare två eller tre bataljoner.”

Och Cogny tillfogar:

”Vi får inte handla så att Vietminh ändrar sitt beslut att anfalla. För det befästa lägrets del innebär den kommande kraftmätningen utsikter till en avgörande defensiv seger. Det skulle vara en katastrof för truppernas moral om Vietminh inte anföll.”

Detta uttalande har Cogny aldrig dementerat. Men däremot försäkrar han att han endast framhöll detta för att Castries lyssnade, och att han på inga villkor ville ge denne det intrycket att han hyste minsta tvivel om försvarets hållfasthet och att han inte delade Castries önskan att fienden skulle anfalla. Cogny ville också sätta en käpp i hjulet för Giaps planer, men enligt hans åsikt var det effektivaste sättet att med kraftiga sparkar röra om i de myrstackar som hans bakre förbindelser utgjorde och att skära av en eller flera av hans viktigaste försörjningsleder norr om Hanoi, vilket emellertid Navarre inte tillåter honom att försöka, eftersom han inte tror på denna metod och eftersom han inte disponerar över tillräckligt många fallskärmsbataljoner och rörliga förband för att våga sig på sådana operationer sedan ”Atlante” har tagit reserverna i anspråk.

Cogny yttrar alltså dessa ord. Han försäkrar ytterligare att Navarre omöjligt kan ha låtit sig vilseledas av den optimism som han av lämplighetsskäl visar. Enligt Cogny måste det betraktas som en nedrighet utan like att låtsas ta honom på orden beträffande denna plan. Återvänder han senare till detta samtal för att undanröja alla missförstånd? Tar han upp frågan när han befinner sig på tumanhand med Navarre i flygplanet? Säger han: ”General, det som jag nyss sade var naturligtvis avsett för Castries öron. Men ni vet vad jag själv tänker om saken. Vi måste göra allt vad vi kan för att Giap inte ska anfalla”? Nej. Cogny tiger därför att det inte längre finns några möjligheter att dra sig ur fällan, och han tror på segern.

Det är inte hat som råder mellan Navarre och Cogny. Det är värre än så. Hatet återspeglas i människornas ansikten och åstadkommer en slutgiltig brytning. Den som hatar vet vart motståndaren syftar med sitt spel. I detta skede försöker Navarre och Cogny förgöra varandra utan att erkänna det för sig själva. Navarre tror sig ständigt höra Cogny beskylla honom för att endast vara en blek skugga av De Lattre, och hos honom kan man också på ytan ständigt spåra yttringar av en djupt rotad avundsjuka, ett diffust medlidsamt förakt, en fruktan för förräderi. Och vad Cogny beträffar skapar sårad självkänsla och brist på förtroende för en chef som saknar erfarenhet och som omger sig med hemlighetsfullhet och kyla mellan dessa båda män ett tillstånd som man hos äkta makar kallar mentalt främlingskap. Tjuren Cogny avskyr kattdjuret Navarre. Hans största fel är att han inte följde Salans och De Lattres team när de drog sig tillbaka från Indokina. Man byter inte herre på denna nivå när man inte känner varandra och snart upptäcker att man inte kommer överens. Cogny är obeslutsam, dystra tankar rör sig i hans hjärta, han vet inte hur han skall förhålla sig, och därför tiger han och idisslar sina farhågor och sluter sig inom ett skal av fientlighet som till det yttre kan ge intryck av respekt.

Å sin sida kunde Navarre ha frågat Cogny om han stod fast vid alla detaljerna i sitt svar eller om detta svar snarare var avsett för Castries än för honom, men han tiger också, alltför belåten med att vid ett senare tillfälle kunna förkrossa Cogny om det faktiskt har varit fråga om ett missförstånd. Hädanefter är det tystnad som råder mellan de två generalerna. De bjuder visserligen varandra på middag med anledning av ett ministerbesök, men för övrigt har de kontakt endast per brev eller telegram, och de iakttar noggrant den militära korrespondensens alla hierarkiska formaliteter.

Den 10 mars 1954

Avlyssnandet av Vietminhs radiomeddelanden ger vid handen att ristransporterna är planerade för försörjningen av nittiotusen man i höglandsområdet, av vilka sjuttiotusen kring Dien Bien Phu. Ett annat meddelande upplyser Navarre om att anfallet mot det befästa lägret kommer att ske natten mellan den 13 och 14 mars. Giaps uppmarsch är avslutad, och till sitt förfogande har han kring Dien Bien Phu: tjugosju infanteribataljoner, tjugo 105 millimeters haubitser, aderton 75-or, sexton 37 millimeters luftvärnspjäser, som snart kommer att ökas till åttio, etthundra 12,7 millimeters luftvärnsskulsprutor, granatkastarna oräknade. Ammunitionstillgången är känd endast genom de garanterade minimimängderna: 5 000 skott till 75-orna, 15 000 till 105-orna, 44 000 till 37-orna och 24 000 till granatkastarna, av vilka 3 000 till de tunga. Dessutom vet man att 200 ton ammunition väntas mellan den 8 och 15 mars. Vad provianten beträffar, uppgår tillförseln till sjuttio ton om dagen. Ytterligare skickar intendenturen två ton sjukvårdsmateriel och bårar.

Tvivlar Navarre på överste Piriots förmåga att bekämpa det fientliga artilleriet med sina 155-or? Dittills har de ju inte förintat en enda av de pjäser som beskjuter det befästa lägret. Tvivlar han på flyget som inte med säkerhet har kunnat fastställa en enda batteriställning? Om han gör det, håller han det för sig själv. Hur som helst har Giap redan hemfört en organisatorisk seger med dessa kulier som enligt de franska beräkningarna borde äta upp fyra femtedelar av sina bördor på vägen, och han tycks vara på god väg att förinta flyget på marken och i luften med vapen som man inte har kunnat hindra honom från att föra fram. Men kanske 105-orna är attrapper av trä, som överstelöjtnant Gaucher säger.

Den 11 mars 1954

Kapten Capeyron har flugit till Hanoi för att få vård för ett metallsplinter som han har fått i ögat. Hans kamrater frågar vad han har för uppfattning om Vietminhs artilleri. ”Av allt att döma har de en kanon eller två”, svarar han, ”och för det mesta skjuter de blindgångare. Det är skrottretande.”

Han flyger tillbaka till Dien Bien Phu där de två fallskärmsbataljonerna anfaller höjden 555,

en kilometer öster om Béatrice, stöter på kraftigt motstånd och drar sig tillbaka.

Knappt har Capeyron återförenat sig med sitt kompani i Claudine klockan fem på eftermiddagen, förrän granater börjar regna över landningsbanan. Redan vid tredje skottet inregistreras en fullträff på ett Packetplan som hade landat några dagar tidigare med ena motorn i brand, och som nu står en bit från de andra planen, nästan färdigreparerat. Planet sjunker ihop med nosen i marken och det dubbla stjärtpartiet pekande mot kullarna. Vid tolfte skottet står planet i lågor. Det var en enda kanon, pjäsbefälhavaren Tus, som hade fått till uppgift att förstöra det, och ammunitionstilldelningen var endast trettio granater av vilka inte ens alla blev använda. Ett annat transportplan, ett av firman "Aigle Azurs" Curtiss Commandoplan, som hade stått med motorskada i två veckor, skonades. Några jaktplan lyfter, de stiger mot sluttningarna där kanonen är dold, bestryker dem på måfå med kulsprutorna, återvänder till landningsbanan och sina med sandsäcksvallar omgivna skyddsvärn som döljs av den svarta brandröken. Alla Dakotaplan som för tillfället finns i Dien Bien Phu lyfter hastigt och flyger tillbaka till Hanoi. Det batteri till vilket Tus pjäs hör ligger djupt nergrävt i de sluttningar som Vietminhsoldaterna kallar "Gröna kullen", fyra kilometer från landningsbanan. Pjäsvärnen skyddas av ett två meter tjockt tak av jord, och såväl före som efter skjutningen stängs skjutöppningarna med sandsäckar och kamoufleras.

Om Castries vill göra sig den mödan, kan han ta fram en mapp med beteckningen "erfarenheter" och studera den uppskattning av det befästa lägret Dien Bien Phu som gjordes av en amerikansk kommission från Korea som två månader tidigare besökte platsen. Där kan han läsa en mening vars optimism måste skänka honom tröst: "Man torde med förtröstan kunna räkna med en kontinuerlig flygförsörjning av denna bas."

Medan det brinnande Packetplanet lyser upp natten i Dien Bien Phu, sammanträder nationalförsvarsrådet i Paris. Monsieur Pleven avslutar sin redogörelse för läget med entonig röst och föreslår att general Ely som på inbjudan av amiral Radford skall resa till Förenta staterna också skall få i uppdrag att informera den amerikanska ledningen. Monsieur Pleven är fortfarande av den åsikten att kriget kan vinnas. Som svar på Ho Chi Minhs uttalanden i februari, har monsieur Laniel fordrat vissa omgrupperingar av befolkningen i Vietnam, villkor som av Vietminh betraktas som oantagliga. Monsieur George Bidault vill nu att general Ely skall be Washington om amerikansk intervention mot varje flygstyrka som sätts in mot expeditiionskåren. Är det tänkbart att general Fay inte har upprepat det råd som han gav general Navarre och att han inte har utvecklat sin tankegång vidare? Även om frasen: "Enligt min åsikt går vi mot en katastrof i Dien Bien Phu" inte återfinns i protokollen, kan man knappast förutsätta att konseljpresidenten och ministrarna inte skulle ha hört den. Och det måste betraktas som mycket egendomligt att ingen minns den, ty ett vittne som general Fay väger sina ord, och han ljuger inte. Pleven föreslår inrättandet av ett speciellt utskott av försvarsrådet med uppgift att leda kriget, under konseljpresidentens överinseende. Alla dessa förslag accepteras enhälligt.

För första gången sedan konfliktens början besvärar sig en regering, visserligen därtill tvungen av händelseutvecklingen, med att skapa sig en uppfattning om överbefälhavarens planer och deras möjliga konsekvenser, och att i direkt samarbete med honom studera vilka resurser som behövs för dessa planers förverkligande och i vilken mån de måste förändras för att de skall stämma överens med politiken i stort. Varken Elys försiktighet eller Plevens salvelsefullhet har kunnat kväva general Fays röst. Man kan inte längre dra sig tillbaka från Dien Bien Phu, det är ett faktum. Men att försäkra att ingen har föreslagit en så förtvivlad lösning kommer en gång i framtiden att utgöra en egendomlig förvrängning av sanningen.

I de stora skyddsrummen djupt under jorden, på utspisningsplatserna vid avtagsvägarna längs R.P. 41, i byarna där invånarna väntar på att flyget skall avlägsna sig för att skynda till de bombade vägstumparna med spadar, hackor och korgar så snart bomberna har fallit, sitter de

politiska kommissarierna sedan några dagar och läser en proklamation av folkarméns överbefälhavare. De läser den om igen så snart de får nya åhörare. Män och kvinnor lyssnar stående, och ibland lyser det gula skenet från en fotogenlampa upp de orörliga ansiktena.

Hoi toan thê can bo va Chien si, tran Dien Phu sap bat dau ... ”Kadrer och kombattanter, slaget om Dien Bien Phu står inför sin början ... Tiden är inne för er att gå till attack.”

Den som läser uttalar dessa ord med kraftig röst, och sedan iakttar han deras inverkan på åhörarna som stelnar till. Denna kamp för vilken så mycket svett och så mycket blod redan har spillts, står alltså för dörren, dess flammor kommer att färga himlen röd.

”Om vi segrar i kampen om Dien Bien Phu innebär det att vi förintar en mycket betydande del av fiendens bästa styrkor, att vi befriar nordöstra delen av vårt territorium och utvidgar vårt basområde, vilket möjliggör ett lyckligt genomförande av agrarreformen. En seger i slaget om Dien Bien Phu innebär dödsstöten för Navarres planer som redan har drabbats av svåra motgångar, ett fruktansvärt slag mot de fransk-amerikanska kapitalisterna som har ingått en komplot för att förlänga kriget. Segern vid Dien Bien Phu kommer att få vittgående såväl inrikes- som utrikespolitiska följder, den kommer att tjäna den världsomfattande rörelse som ropar på fred i Indokina, i synnerhet i ett ögonblick då den franska regeringen som har lidit nederlag efter nederlag äntligen strävar till förhandlingar för att göra slut på konflikten. Här följer president Hos, partiets och regeringens order ...”

Rösten som hackar sönder orden och stavelserna som ibland viner som kulor, råkar plötsligt i darning, och sedan gör den en konstpaus innan den fortsätter:

”Medan våra trupper modigt går till anfall mot fienden på alla fronter för att samarbeta med oss, riktar jag denna appell till alla kadrer och kombattanter i alla enheter av alla vapenslag i Dien Bien Phusektorn! Vet att det alltid kommer att räknas som en ära att ha deltagit i denna historiska kamp. Fast beslutna att förinta fienden, måste ni ständigt bevara detta motto i minnet: alltid anfalla, alltid rycka fram. Undertryck skräck och lidanden, övervinn alla hinder, förena era ansträngningar, kämpa till det bittra slutet, förinta fienden vid Dien Bien Phu, tillkämpa er en stor seger! Ärans timme är slagen. Kadrer och kombattanter i alla enheter av alla vapenslag, framåt för att göra er förtjänta av president Hos ärorika fana!”

Rösten tystnar plötsligt, men sedan beslutar sig kommissarien för att läsa ända till slutet:

”Överbefälhavaren för Vietnams folkarmé, undertecknat, general Vo nguyen Giap.”

Åhörarna förblir ännu ett ögonblick tysta, men när de får klart för sig att den politiske kommissarien har slutat, brister de ut i höga rop och bifallsyttringar.

”Innan natten efter denna har förflutit, får ni veta om det är Frankrike eller Vietminh som dikterar lagarna för vårt folk. Det gäller inte längre Dien Bien Phu eller Hanoi, det är hela Vietnams öde som avgörs i denna kamp. Den besegrades förlust är segrarens lön.” Om man ersätter namnen på länder och städer med Rom, Kartago, Afrika och Italien, skulle detta kunna vara Hannibals tal dagen före Zama tvåhundra år före Kristus, sådant det refererades av Livius.

Om det nyss i Paris inrättade försvarsrådsutskottet hade varit informerat om att Dien Bien Phu hotades av ett nära förestående anfall, hade det fallit sig naturligt att fråga general Navarre om han inte hade för avsikt att flytta sin stabsplats till Hanoi. Men så sker inte. I det avseendet är Plevens rapport ägnad att lugna: Navarre för befälet. Vem vågar väl tvivla på den saken? General Fays skräckinjagande ord hindrar ingen från att sova.

Den 12 mars 1954

För sergeant Sammarco och kapten Capeyron är detta en fredag som alla andra. Sergeant Sammarco väntar på de första Dakotaplanens ankomst med sina till handräckning

kommenderade fångar. Lastbilarna står färdiga att transportera provianten till förråden. Redan klockan åtta på morgonen börjar fallskärmarna lösgöra sig från planen, ibland faller de i taggtrådshindren och rivs sönder, och man förlorar tid på att lösgöra kollina. Sammarco går till flygplatsledningen som är belägen i närheten av Packetplanets ännu rykande vrak och beklagar sig. Piloterna vet att de borde undvika dessa överloppsansträngningar för insamlingsmanskaper, men ibland behövs det bara att mannen som lämpar ut lasten är lite ouppmärksam eller en plötslig kastby för att spridningen skall bli stor. Men för att freda sitt samvete fattar officeren tag i mikrofonen.

”François Hector från Torri Rouge”, säger han, ”ge akt på fällnings-punkten. Ni fäller en aning för sent.”

Grauwin får medikamenter, stridsmunderingar och nya marschskor. Dakotaplan landar, spyr ut permittenter och konvalescenter utan att stanna motorerna och lyfter igen. Ett av planen rullar bort från landningsbanan och stannar motorerna. Cogny stiger tungt ur med rynkade ögonbryn, skrynklig vapenrock och ansiktet i djupa veck och klättrar upp i överste de Castries jeep som sätter sig i rörelse. Cirkusen är i full gång, den brummar, blåser upp väldiga dammoln, skjuter med kanon och kulspruta, öppnar sardinburkar och dricker vinogel, blandat med det filtrerade vattnet från Nam Youm.

8. stormbataljonen och legionärbataljonen i Isabelle utför en rekognosering mot kitteldalens sydrand utan att stöta på motstånd. Däremot upptäcker de att åttahundra meter förbindelsegravar har grävts genom risodlingarna en kilometer öster ut. Skyddade av löjtnant Préauds tre stridsvagnar fyller de algeriska tiraljörerna igen dem utan att lida några förluster.

Kapten Capeyron är ingen strateg. Han har inte gått genom krigshögskolan, och han har ingen som helst lust att söka inträde. Legionen är allt vad han behöver. Samma rykten som han har hört på morgonen var i omlopp redan i januari då alarm följde på alarm utan resultat. Vietminhtrupperna skulle vara galna om de gick till anfall, och det är de faktiskt inte. Förstörandet av Packetplanet vars svartnade skrov reser sig i änden på landningsbanan som en galge måste ha varit en ren lyckträff. Varför skulle det fientliga artilleriet förresten inte ha försökt träffa ett så iögonfallande mål? Men det blev också allt, ty av allt att döma har de inte mer än ett par 75 millimeters pjäser.

Cogny har kommit för att kontrollera den planerade användningen av de två fallskärmsbataljonerna, det är nämligen på dem som han räknar för eventuella motanfall. Denna fråga har bekymrat honom alltsedan han vägrade att förstärka garnisonen i det befästa lägret, och det är Castries mobila styrkors förmåga att reagera som ligger till grund för hans ställningstagande. Man vet redan att Béatrice är fullständigt inneslutet, och om denna stödjepunkt faller, frågar man sig varifrån återerövringsförsöken skall utgå? Och varifrån skall den understödande elden avges? Cogny beger sig till Béatrice som vid ettiden på dagen ligger under gles granatkastareld och går igenom alla detaljer i det planerade motanfallet. Det innebär visserligen en överdriven pessimism att föreställa sig en sådan möjlighet, men Cogny vill vara förberedd på alla eventualiteter. Han vet att Castries i normala fall använder de två för motanfall reserverade bataljonerna till att besätta vissa avsnitt av Claudine, och att de inte kan disponeras i en handvändning. Hur lång tid erfordras det för att gruppera dem och förflytta dem till utgångsställningarna? Några timmar. Hur många timmar? Det vet ingen. Cogny ber Castries kontrollera den saken, men någon oro känner han inte. Anfallet kommer hur som helst att börja på natten, och för att manövrera måste man invänta gryningen. Om läget skulle utvecklas till det sämre under nattens lopp, har man alltså tid att vidta de nödiga åtgärderna. Cogny låter visa sig reservernas placering och konstaterar att det förefaller enkelt att samla dem. Han är lugn igen när han återvänder till sin Dakota för att så fort som möjligt återvända till Hanoi. Deltat oroar honom, det är enligt hans uppfattning fortfarande huvud- krigsskådeplatsen, det är Giaps förnämsta försörjnings- och rekryteringskälla, och Giap leder

sina operationer utgående från denna princip. Ehuru det råder delade meningar om den saken, är Cogny fast övertygad om att operationerna i höglandet har ett enda syfte, nämligen att locka bort expeditionskårens bästa trupper från deltat och nöta ut dem så långt från huvudfronten som möjligt. Varje natt utförs sabotagedåd mot järnvägslinjen Hanoi – Haiphong med granatförsåt och minor som exploderar när minröjningstågen passerar. Cognys ställföreträdare, general Masson, har till uppgift att trots alla urspårningar få fram minst sex tåg på denna bandel som är belamrad med kullstjälpta vagnar. För att Dien Bien Phu skall kunna förse med ammunition, drivmedel och proviant, måste dessa förnödenheter först komma fram till Hanoi. Bigeard som nyss har återvänt till Tonkins huvudstad med sin bataljon har passerat byar och förråd som står i ljusan låga.

Klockan är strax 15.30. Cogny trycker de avskedstagandes händer och klättrar upp i Dakotan vars motorer som bäst värms upp. Från kabinen vinkar han ännu en gång åt Castries när plötsligt några granater slår ner på flygfältet och alla kastar sig till marken. En Morane börjar brinna, på en annan knäcks vänstra vingen. Cognys pilot ger full gas och planet lyfter. Bakom honom lyfter jaktplanen och susar mot sluttningarna som de förgäves belägger med kulspruteeld. Varifrån kommer dessa 105 millimeters granater som nu för första gången riktas mot ett väntande plan, ett tecken på att en person med hög rang besöker lägret? I trafikledningens skyddsrum fogar man ett nytt granatsplitter till den tidigare samlingen. Sedan den i februari är detta den sjunde beskjutningen.

Klockan 17.30 får luftvärnet in en träff på en Bearcat. Vid kvällskonferensen till vilken Castries kallar cheferna för tjänstegrenarna, underavsnitten och stödjepunkterna, läser han upp ett telegram som general Lauzin, chefen för expeditionskårens flyg, har skickat till alla sina förband: ”Läget i Dien Bien Phu beror på dagens flygverksamhet. Jag medger exceptionella risker.” De närvarande tittar på chefen för det befästa lägrets flygbas och brister i gapskratt. Exceptionella risker, det har piloternas verksamhet redan länge inneburit ... Castries avslutar sammankomsten med följande ord:

”Mina herrar, det börjar alltså i morgon klockan 17.00.”

Kapten Noël, det befästa lägrets underrättelseofficer, har fått veta att de kringliggande byarna enligt Vietminhs order skall evakuera sina invånare på lördagsmorgonen. Vanligen brukar Vietminhs viktigare operationer börja en lördagskväll. Den angivna tidpunkten förefaller att vara den fördelaktigaste, det är ännu tillräckligt ljus för att reglera artillerielden, men flyget hinner inte längre ingripa. Månen har gått in i andra kvarteret, och största delen av natten kommer att vara mörk.

När officerarna skiljs åt utbyter de illusionslösa anmärkningar. De flesta tror fortfarande att det är fråga om en fint. Hos många av dem kan man tydligt spåra tröttheten. De under rekognoseringsföretagen lidna förlusterna har skapat luckor inom förbanden och meddelandet om det förestående anfallet utlöser inte samma glädje i kompanierna som i januari. Med den saken må det vara hur som helst, tänker Capeyron, men om Vietminhsoldaterna kommer ner i kitteldalen, så ... När han kallar till sig sina plutonchefer får han det intrycket att de är fast beslutna att låta fienden dyrt betala en sådan oförsiktighet. Nu skulle de äntligen få tag på dem, dessa skurkar som alltid gled dem ur händerna före gryningen efter att ha klubbat ner en vaktpost, och som alltid fick sina döda och sårade med sig. Med långa eldskurar från kulsprutegevären skulle de sträcka dem till marken, dessa bataljoner som försvann i risodlingarna och bergen så snart de av G. M. C.-lastbilarna upprivna dammolnen syntes på vägen. Och då skulle de inte bara hämnas sina stupade kamrater, utan de många motgångarna, de resultatlösa expeditionerna genom brända byar där man aldrig fick tag på järnvägssabotörerna, på minutläggarna och lönnmördarna.

Förlusterna sedan den 20 november stiger till sju officerare, nitton underofficerare och etthundratjugofem man i stupade, två officerare, nio underofficerare och sjuttiosju man

försvunna, tjugonio officerare, närmare etthundra underofficerare och sexhundrasjuttiofem man i sårade. För vad och för vem? Det är en fråga som man inte ställer öppet. I sin dagordning har Giap inte sagt ett ord om döden, som dock väntar många av dem som nu bereder sig att gå mot det befästa lägre artilleriefält, flygplan och automatvapen, det är någonting som faller sig helt naturligt. I den nationella folkarmén har varje man gått med på att offra sig för farbror Ho och fosterlandet. ”Tusen års liv för farbror Ho! ...” Och de, de är sandkornen på stranden, löven på träden, jordhögarna på risfälten, obetydliga delar av denna nation som håller på att ta form och som behöver deras ben för att bygga upp sitt öde. De har ingenting emot att dö och att förmultna till gödsel för kommande skördar som inte längre tillhör ett litet fåtal mandariner utan hela folket. Hela Nam Dinh – Thai Binhområdet, till exempel, ligger i händerna på tretton storgodsägare. Tusen års liv åt farbror Ho, befriaren!

I Saigon tiger Navarre, utan tvivel för att han inte fattar att det är i Dien Bien Phu som Indokinas öde avgörs och därför att han tror att han redan har sagt allt i de brev som man utan att känna sig övertygad läser i Caravelle. En betydligt större uppskattning röner de skämtteckningar som är avsedda att ge soldaterna tillfälle att vila sina hjärnor.

Under nattens lopp lyckas en commandotrupp smyga sig in på flygfältet i Dien Bien Phu där den spränger några kraftiga laddningar under järngallren på landningsbanan och sprider ut flygblad i de närmaste omgivningarna. Den franska och tyska texten på ett av dem lyder: ”Dien Bien Phu blir er grav.” På ett annat visar en grov karikatyrteckning Navarres hand som tvingar fram expeditiöns soldater mot utsträckta bajonettspetsar.

4. Matchen

Vad saken än gäller, någonting angenämt eller ohyggligt, ju mera oväntad den är, desto större glädje eller skräck orsakar den. Och det ser man aldrig tydligare än i ett krig där varje överraskning drabbar till och med de starkaste med skräck.

XENOFON

Det finns de som säger att en guvernör aldrig får äventyra sin person och som hävdar att allt är förlorat om han dör. Jag medger gärna att han inte får utsätta sig för alla faror och alla törnar som vilken simpel kapten som helst, men eftersom det är fråga om att förlora eller inte förlora allt, vad skulle det bli av er, ni guvernörer och konungens trommän, och vilka tvister skulle inte uppstå om er ära och ert rykte? Tror ni att ni skulle klara er med att säga: ”Jag ville inte äventyra mig ut i striden av fruktan för att förlora allt om jag förlorade livet, eller jag ville inte ta risken att undsätta ett fort eller ett citadell, ty min uppgift är ju att försvara staden”? Det skulle inte rädda er. Förlusten av ett fort har så stor betydelse att fienden redan har en fot på er strupe. Det är bättre att gå i döden eller att återerövra det förlorade, som jag gjorde sedan jag hade stängt porten efter mig för att beröva oss varje möjlighet till reträtt, i mitt fasta beslut att antingen dö eller kasta fienden tillbaka. Ty om jag lämnade dem där de var, så var det jag som var förlorad ...

Jag vill ge er ett råd, och det är att när ni befinner er i ett trängt läge, skall ni inte stänga in er i ert arbetsrum utan i stället visa er för kaptenerna och soldaterna, för att inte tala om folket, med förtröstansfull min. Er blotta närvaro fördubblar deras mod.

MONTLUCS MEMOARER, III boken

Den 13 mars 1954

Redan i gryningen återupptar det fientliga artilleriet sina störningsskjutningar. Trots den rökridå som utvecklas för att skymma sikten för Vietminheldledarna blir en Dakota förstörd på marken på huvudlandningsbanan och en annan på den södra banan, i närheten av Isabelle.

Under ledning av sin chef, kapten Maurel, ger sig besättningen iväg mot Dien Bien Phu men går vilse och hittar med svårighet fram till flygledningens skyddsrum. Klockan 08.30 träffas Aigle Azur-bolagets Curtiss Commando på vilken en motor har bytts ut och som nu skall flygas tillbaka till Hanoi av en nyss anländ pilot, i samma ögonblick som mekanikern skall starta motorn, och planet flammor genast upp. Det var samma plan i vilket monsieur Bidault en gång skickade sultanen av Marocko till Korsika. Reportrarna Martinoff och André Lebon från arméns informationstjänst håller som bäst på att filma det brinnande planet när en granatkastarsalva sträcker dem till marken. Martinoff dör genast, och André Lebon får ena foten nästan avsliten. Doktor Grauwin fullbordar amputationen och evakuerar den sårade till Hanoi. Klockan elva blir en tredje Dakota svårt skadad.

Klockan 15.00 får bataljonschefen Phuc order att göra sig klar att öppna eld mot flygplanen med sina 12,7 millimeters kulsprutor. Klockan 15.30 skjuter han ner sin första Bearcat som antänds och störtar i närheten av Isabelle. Det befästa lägrets artilleri svarar på måfå, eldledarna kan inte lokalisera batterierna. Det ihållande duggregnet i deltat hindrar största delen av jakt- och bombplanen från att lyfta. På flygfältet i Dien Bien Phu står fem Moraneplan, en helikopter och sex jaktplan som inte kan lyfta därför att bensinen i tankarna har blandats med vatten.

Castries tittar ofta på sin armbandsklocka. Redan före klockan 17.00 sitter han vid skrivbordet i sitt skyddsrum, färdig att anropa Cogny i radion. Han röker. Allt är i bästa ordning. Om han vågade skulle han inleda en bridge. När fotografen-reportern Daniel Camus ser honom, är han som vanligt klädd med stor omsorg och artig som om han nyss hade kommit från en sällskaplig samvaro.

Stunden närmar sig. Castries lyssnar intensivt. Motordånet från flygplanen når honom, blandat med Paule Bourgeades röst och skratt i det angränsande rummet. Klockan är 17.05. Ännu ingenting. I slutningarna driver flikar av en tät dimma genom vilken solstrålarna har all möda att tränga. Han tänder en ny cigarrett. Den förbannade Giap tycks inte anfall. Klockan blir 17.10. Nu är det förkylt. De har inställt anfallet. Han får lust att kalla på kapten Noël och säga: "Rena bluffen, igen. Ni blev lurad, gamle gosse."

Bataljonschefen Phuc tar emot ett telefonsamtal med lyckönskningar för det nerskjutna Bearcat-planet. Han tror inte sina öron, det är självaste Giap som talar, nästan i örat på honom. Några granater faller kring serviserna som har sökt skydd i djupa gropar. En annan luftvärnsbataljon har skjutit från Ban Na Tan. Där ger pjäsbefälhavaren Hoang da Hung, en småväxt bonde med hög panna och tillplattad näsa utan framgång eld mot planen med sina amerikanska 37 millimeters pjäser, krigsbyte från Korea.

Langlais håller som bäst på att tvätta sig i den primitiva duschinrättningen i förbindelsegraven mellan stabsplatserna då plötsligt ett åskdunder som river sönder himlen kommer honom att rusa tillbaka till sitt skyddsrum. Han drar hastigt på sig stridsmunderingen. Marken darrar under fötterna på honom, jord regnar ner genom takspringorna. Krevaderna skakar väggarna och ljudet påminner om ett fartyg som knäcks mitt itu, fylls med vatten och sjunker. Ljuset slocknar. Langlais tvivlar inte längre, tiden för anfallet är inne, det är de tunga granaternas krevader som han hör. Officerarna i hans stab klättrar ner i skyddsrummet med ficklampor i händerna.

"Nå, är det klippt?" frågar Langlais.

Officerarna vevar på telefonerna. Linjerna är brutna. Man får inte förbindelse med reservbataljonernas chefer.

"Radion", säger Langlais.

En av officerarna går till radion och vrider på en knapp.

”Pierrot från gossen Pierre, Pierrot från gossen Pierre, hör ni mig?” ”Gossen Pierre från Pierrot, jag hör klart och tydligt.”

Langlais hör Tourret, chefen för 8. stormbataljonen, han svarar med lugn röst. Ett ögonblick senare kommer Guiraud, chefen för legionens första fallskärmsbataljon, i. Bep, han hörs också bra. Männen verkar inte oroliga. Allt går bra. Langlais avbryter samtalet. Är det apparaten som exploderar, eller är det himlen med alla stjärnor som rasar ner på taket och förtar andan på männen i skyddsrummet? Nej, stjärnorna har inte ramlat ner eftersom man ser dem genom springorna mellan de blottade takstockarna, i natten som nyss har börjat. En 105 millimeters granat till borrar in sig i väggen utan att krevera, strax ovanför axeln på en löjtnant, som ett fruktansvärt yxhugg, och samtidigt hör man en gäll telefonringning. Ljusstrålen från en ficklampa riktar mot apparaten. Det är den direkta linjen till Castries.

I ett av de fyra underjordiska rum som bildar överstelöjtnant Gauchers stabskvarter, sitter löjtnant de Veyes, chef för det centrala avsnittets operationsavdelning och lyssnar på Béatrice. Bredvid honom står abbé Trinquand, församlingspräst från Meaux som har kommit till Indokina för att tjänstgöra som fällpräst vid legionens 13. halvbrigad. Han är en lång och välväxt trettioåttåring, intelligent och godhjärtad, med vackra romerska drag, glest hår och smala läppar. Han har sitt intresse för statistik gemensamt med vietminhtrupperna, och nu lyssnar han till de visslande granaterna och räknar krevaderna: mellan femton och aderton i minuten. Plötsligt kommer en röst en högtalare att vibrera. Det är inte mycket som man kan urskilja, förutom det enda ordet ”död”.

Löjtnant de Veyes kallar på överstelöjtnant Gaucher som tar mikrofonen, skäller ut den som talar, ber honom lugna sig och använda den fastställda militära vokabulären. Småningom får mannen fram att chefen för 13. halvbrigadens III. bataljon, major Pégaux och alla hans stabs-officerare har blivit dödade i sitt skyddsrum. Gaucher avlägsnar sig rasande och mumlar med adress till sina egna officerare:

”Jag har ju alltid sagt att de var för svagt byggda.”

Ett av kompanierna i Béatrice svarar inte längre och hela stödjepunkten är under eld. Efter en ny salva från 105-orna som kommer marken att skälva, slocknar det elektriska ljuset. I skenet från en ficklampa uppenbarar sig ett vitt spöke som stöder sig mot en stötta i dörröppningen.

”Överstelöjtnanten är sårad”, säger han.

Abbé Trinquand försöker anropa bataljonsläkaren Le Damany i telefon, men linjerna är avskurna. Abbén lämnar skyddsrummet och lyckas ta sig fram till läkarens skyddsrum några tiotal meter därifrån. Le Damany sitter och läser. Överstelöjtnant Gaucher har förlorat båda armarna och håller på att förblöda. Han säger till sin ordonnans:

”Torka mig i ansiktet och ge mig något att dricka ...”

Langlais spottar ut jorden ur munnen, lösgör sig från väggen som han har stått tryckt mot och för luren till örat.

”Är det du, Langlais?”

”Ja.”

”Gaucher har stupat. Du övertar genast hans befattning som chef för det centrala underavsnittet. Överlämna befälet över reservbataljonerna åt Pazzis.”

Det hörs en svag knäpp. Castries har brutit förbindelsen. Langlais tar sig ut ur det sönderskjutna skyddsrummet och klättrar upp i den halvt igenstörtade förbindelsegraven. Genom de glesa takstockarna hör man natten vibrera och dåna under dessa jättelika hammarslag som träffar det befästa lägre hjärta där stabsplatserna och fältsjukhuset trängs bara några tiotal meter från varandra. Bakom den mörka kullen Dominique lyser starkare ljus

alltemellanåt upp den röda himlen ovanför Béatrice. Hur har Vietminh fått dit alla dessa kanoner? Varifrån kommer dessa bländande eldar och detta regn av stål som viner som ett gissel?

Framför de franska ställningarna ligger tusentals män i de gravar som de har grävt för att komma fram till stormavståndet. De vet inte om de skall hålla andan eller ge sin glädje fritt spelrum, detta ögonblick har de väntat på i många år. Piroths kanoner har redan börjat besvara elden, men utan det massiva och skräckinjagande majestät som har kännetecknat hans eld under de senaste dagarna. Radband av röda spårljus susar mot krönen. Någonstans i närheten av landningsbanan stiger plötsligt höga flammor mot skyn och lyser upp dalbotten som en vulkankrater. Det är bensin- och napalmförrådet som exploderar i en geysir av gnistor. Där ute i mörkret rycker stormavdelningarna fram, brutalt upplysta av blixterna från bangaloretorpederna.

För ögonblicket har Langlais det intrycket att anfallet endast riktas mot Béatrice medan fienden neutraliserar den centrala ställningen med sin eld. Langlais analyserar kallblodigt situationen, anropar i radion den ena efter den andra av stödjepunkternas chefer, hejdar den oorganiserade elden som avges överallt under intrycket av den totala överraskningen och som endast utgör ett onödigt slöseri med ammunition. Han återställer lugnet och får veta att chefen för en Dakota har startat mitt i granatregnet för att klara sig undan ett bombardemang som ingen hade kunnat förutse.

På fältsjukhuset strömmar de sårade plötsligt in till mottagningsrummet, de översvämmar marketenteriet och sovsalen. Doktor Grauwin böjer sig samtidigt som fältprästen Heinrich över den döende Gauchers sargade kropp, sedan reser han sig, breder ut ett lakan över honom och låter bära ut kroppen till bårhuset där de döda redan samlas i stora mängder.

Äntligen kommer det upplysningar från Béatrice. Alla de olika motståndsområdena kämpar isolerade från varandra. Sex Vietminhbataljoner som anfaller i tre huvudriktningar, från nordväst, norr och nordöst, har redan fått fotfäste i huvudställningarna. Langlais ber Piroth lägga spärar mot taggtrådshindren som det fientliga artilleriet har skjutit sönder, men Piroths batterier ligger också under häftig eld och lider svåra förluster.

De första anfallsvågorna föregås av stormpionjärer som har till uppgift att spränga genomgångar i taggtrådshindren. En och en kastar sig männen fram genom kulsprutornas eldskurar och placerar ut långa, med sprängämnen fyllda bamburör och tänder stubintråden. Varje sådan bangaloretorped sliter upp en öppning på fyra kvadratmeter. Deras förluster är så stora att förstärkningar av ingenjörssoldater måste skickas från fördelningen. Anfallet från nordöst bryter samman. Det är i detta ögonblick som den unge ställföreträdande gruppchefen Phan dinh Giot som redan har sprängt genomgångar i de sista taggtrådshindren kryper fram mot det blockhus som hindrar framryckningen, kastar sig mot skjutöppningen och spärar den med sin kropp. Framryckningen kommer i gång igen. Med tio minuters mellanrum faller två av Béatrices kullar, de översvämmas av infanteristerna som redan har omringat dem och nu vilt tjutande övermannar besättningen. Katastrofen är inte långt avlägsen.

Men en katastrof är endast hälften så svår om man vägrar att godta den. Två av Béatrices kullar svarar visserligen inte längre i radio, men man kan med säkerhet anta att de fortfarande gör motstånd, och centern håller. Femhundra legionärer från en halvbrigad vars fana bär namnet Bir Hakeim dukar inte under så lätt. En avmattning i stridsverksamheten kommer att ge dem tillfälle att hämta andan. Fram emot klockan 21.00 blir elden glesare. Den centrala kullen har kanske lyckats hejda anfallet. Natten är givetvis kritisk, men i gryningen kommer Guirauds och Turrets bataljoner att välla ner för Dominiques norra sluttningar och gå till motanfall för att återta den förlorade terrängen. Major de Séguins-Pazzis som sitter kvar i Castries skyddsrum planerar grupperingen av de förband som skall delta i motanfallet och det eldunderstöd som de behöver för att komma fram.

Klockan 23.00 återupptas anfallet plötsligt och den centrala kullen faller femton minuter efter midnatt. Vietminhtrupperna gör en trevare mot Gabrielle och tränger fram ända till foten av Dominique. I det vita ljuset från lysraketerna som avskjuts från ett flygplan som kretsar över terrängen ser man dem gräva skyddsgropar. Castries har vid det här laget klart för sig att två bataljoner inte räcker till för att driva bort dem och tränga fram till den begravningsplats som Béatrice numera är. Inte två bataljoner, och inte heller tjugoåtta kanoner. På fältsjukhuset står doktor Grauwin med bar överkropp och opererar magar, brutna lemmar, intryckta bröstorgar och kranier. Omkring honom stönar etthundrafemtio sårade.

Det är soldaten Nguyen hum Oanh som har stormat fram med den röda segerfana med den gyllene stjärnan som farbror Ho har anförtrott hans förband och planterat den på Béatrice.

”Blev ni inte förvånade över att ett legionärförband gav upp så snabbt?” frågade jag bataljonschefen Lé hong Duc.

”Det var inte första gången vi hade att göra med legionen”, svarade han. ”Vi hade observerat allt och studerat terrängen mycket noga, flera nätter före anfallet, och på modeller. Varje kväll kröp vi fram mot stödjepunkten, och samtidigt begagnade vi oss av tillfället för att klippa av taggtråd och röja minor. Vi sköt fram utgångsställningarna till tvåhundra meter från Béatrices kullar, och ert artilleri hade ingen aning om var vi fanns, vilket förvånade oss. Och dessutom fick vi många värdefulla upplysningar av deserterande thaisoldater.”

Ligger det någon grund i Ducs påstående att en legionärofficer i gryningen den 53 mars anmälde sig hos en vaktpost på en kulle norr om Béatrice och förklarade för en politisk kommissarie att han gav sig för att han hade fått nog? Jag kan inte tro det. En legionär kan möjligen desertera för flickhistoriers skull, men en legionärofficer är ingen förrädare. Det är möjligt att en soldat som blev tillfångatagen i ett bakhåll gav sig ut för att vara officer, och att han blev trodd. Enligt berättelsen skulle han ha rått Vietminhtrupperna att avstå från anfallet för att inte lida nederlag. Bataljonschefen Lé hong Duc skulle då ha svarat: ”Vi kommer att anfalla och ta till fånga alla officerare och soldater i Béatrice.” När legionären hörde detta, utbrast han:

”I så fall kommer ni att erövra Dien Bien Phu!”

Den 14 mars 1954

Det existerar inte ett ögonblick av vila mellan de två dagarna, inte ett ögonblick av frid i denna natt som är full av stridslarm och explosioner och där bensin- och napalmupplaget brinner som en jättelik fackla och kastar sitt röda, fladdrande sken ända till de omgivande kullarna. Ytterligare två Bearcatplan blir förstörda i sina skyddsvärn. Flygfältets kontrolltorn blir sönderskjutet, radarskärmen förstörd, antennerna störtar samman, bataljonernas förbandsplatser översvämmas av döda och sårade. På fältsjukhuset där bataljonsläkaren Gindrey amputerar utan avbrott är blodgivningssalen bestänkt med blod. De flesta skyddsrummen har störtat samman och männen trängs i skyddsgroparna. Grauwin rekvirerar så snabbt som möjligt tio liter blod, femtio miljoner enheter penicillin och femhundra gram streptomycin.

När abbé Trinquand firar mässan på söndagen, kommer han plötsligt ihåg att han föregående dag läste profeten Daniels berättelse om de tre unga hebreerna i den brinnande ugnen som stod oskadda mittibland lågorna. Här hade han nu dessa lågor.

När det börjar dagas sveps av granaterna söndertrasade stupade i tältdukar och bärs ut från skyddsrummen. Tre piloter lyckas starta sina Bearcatplan som mekanikerna nödtorftigt har kunnat reparera och återvänder till Hanoi i hållande regn. Alltemellanåt anländer några män som har lyckats fly från Béatrice, de är omtöcknade och uttröttade och deras kläder hänger i trasor. En sårad löjtnant meddelar Grauwin att vietminhtrupperna har skickat honom tillbaka med ett viktigt brev som vidarebefordras till överste de Castries. Klockan 07.45 anropar

Castries Cognys stabschef.

”Vietminh går med på att bevilja mig vapenvila från klockan åtta till tolv för att hämta våra stupade och sårade. Ska jag acceptera? Det som för ögonblicket intresserar mig mest är om jag kan få förstärkningar på en bataljon.”

Under de radiosamtal som har utväxlats under nattens lopp, har Castries verkat deprimerad och nedslagen. Cogny tar kontakt med general Gambiez i Saigon som ger överbefälhavarens medgivande.

”Hur blir det med ert motanfall?” frågar Cogny.

Trots bruset och fadingen hör Cogny att Castries röst blir skarpare.

”Fienden har bitit sig fast i Béatrice sedan midnatt. Ammunitionsåtgången har varit stor. Mitt artilleri har skjutit sextusen skott med 105-orna. Jag har knappt tjugotusen kvar, hur mycket kan ni på den tid som ni har till ert förfogande skicka mig, om vi tar i betraktande att ni också skickar en bataljon? Reservbataljonerna är ganska nergångna, de har legat under granateld hela natten. Hur vill ni ha det?”

”Jag förstår”, säger Cogny. ”Acceptera vapenvilan. Jag är av samma åsikt. Motanfallet kan ni sätta i gång senare, när ni har fått förstärkningarna.”

I Hanoi är vädret så dåligt att Dakotaplanen måste lyfta med en halvtimmes mellanrum för att de inte skall behöva kretsa alltför länge över baserna i väntan på sin tur att landa.

I staberna råder förvirring och stor nervositet. Castries lämnar inte längre sitt skyddsrum. Hans stabschef sitter med hjälmen på sig vid skrivbordet och urinerar i tomma konservburkar, vilket utlöser föraktfulla skratt hos många av fallskärmsofficerarna. Langlais låter röja upp sitt skyddsrum och täcker det med två meter stock och jord. Signalmanskapet fäster telefontrådarna vid förbindelsegravarnas väggar, tidigare hade de legat oskyddade.

”Packa ihop era grejor”, säger Castries till Paule Bourgeade som hela natten har gått omkring med ett leende på läpparna och delat ut kaffe mitt i förvirringen och de råa skämten. ”Ni ska härifrån med första plan.”

Och när hon protesterar, tillfogar han:

”Det är order.”

Men hur skulle ett plan kunna landa i denna intensiva granateld? Landningsbanan är uppriven, full med hål, de sönderskjutna järngallren spretar som bajonettspetsar eller sågtänder. Dessa galler är utlagda enligt ett system som gör det omöjligt att byta ut de enskilda elementen, man måste reparera dem på platsen genom att skära bort de skadade delarna med svetslåga och sedan svetsa ihop dem igen. Men trots detta är det absolut nödvändigt att få dit ett plan för att hämta de livsfarligt

sårade och leverera det rekvirerade blodet som inte kan fällas med fallskärm. Major Claude Devoucoux, chefen för 53. sambandsflottiljen, anmäler sig frivilligt till detta uppdrag som erfordrar mod, kallblodighet och stor flygskicklighet. Klockan åtta landar han i Dien Bien Phu med ett tvåmotorigt Siébelplan. Han har med sig sex liter blod för Grauwins räkning och lastar in fyra sårade och Paule Bourgeade, varpå han genast startar igen, beskuten av det fientliga artilleriet.

Nio år senare fanns det ingen på vietminhsidan som kom ihåg någonting om denna vapenvila. De flesta av de officerare som hade deltagit i anfallet mot Béatrice, som man hos dem betecknade med namnet på den närmast liggande byn, Him Lam, förnekade till och med att den skulle ha ägt rum.

”Varför skulle vi ha beviljat vapenvila? Vi stod som segrare vid Him Lam, och vi beredde oss

att kasta oss över Doc Lap (Gabrielle) redan samma kväll. När vi anfaller, anfaller vi tills segern är vår. Det är inte vår metod att först slåss och sedan föreslå vapenvila.”

Hur som helst ingicks denna vapenvila. Det måste alltså ha skett på den lokala ledningens initiativ.

I Dien Bien Phu och i Hanoi var man av den åsikten att det var en skicklig manöver av Vietminh som ju hade nytta av varje timmes uppskov. Sedan vapenvilan hade accepterats, skulle det bli omöjligt att fördriva fienden från Béatrice. Var det möjligen så att Giaps trupper hade en felaktig uppfattning om det befästa lägrets offensiva kraft? Tourrets och Guirauds bataljoner som hela natten hade legat under den häftiga elden från Giaps 105 millimeters batterier hade i gryningen inte ens möjligheter att förflytta sig till sitt anfallsutgångsläge, och stridsvagnarna kom inte ens genom taggtrådshindren för att stöda dem. Artilleristen Piroth kunde inte åstadkomma ett effektivt eldunderstöd och det mulna vädret hindrade flyget från att företa låganfall. Försökte man simulera ett motanfall genom att skicka fram två kompanier, om vilka bataljonschefen Duc senare berättade att de blev förintade i samma ögonblick som de lämnade ställningarna? Det förefaller sannolikt.

Abbé Trinquand går för att prata med den sårade löjtnanten som överlämnade erbjudandet om vapenvila. I det tillstånd som han befann sig, kunde inte vietminhsoldaterna skilja honom från de meniga legionärerna. Eftersom han var den ende som talade franska, vände de sig till honom. ”För detta meddelande till lägret”, sade de, ”och sedan kan ni komma och hämta era sårade som vi inte kan ta med oss.” Följd av en ambulans där Trinquand har tagit plats och en lastbil med tjugo bårbärare ger sig bataljonsläkaren Le Damany, iförd képi med scharla kansröd sammetsbård, iväg i en sjukvårdsjeep med rödakorsflaggan fladdrande på vindrutan. Vid elvatiden kommer den lilla kolonnen utan missöden fram till Béatrice efter en färd genom ett öde och hotfullt landskap. Vid foten av den närmaste kullen i sydöst, inte långt från den halmhydda där det allttjämt oskadade kapellet var inrättat, öppnar sig två väldiga trattformade fördjupningar. En patrull under befäl av en vietminhofficer i läderstövlar tar emot Le Damany och eskorterar honom till den västra kullen där en beklämmande tystnad råder. Trinquand återigen beger sig till krönet av den sluttning utför vilken garnisonen i Béatrice tog sig ner till Nam Youm för att hämta vatten. Där tar han hand om en legionär som ligger i koma och fortsätter sedan till den norra kullen.

Ur ett av de instörtade blockhusen sticker en stupad försvarares fötter fram. På skodonen av specialmodell och byxornas färg känner Trinquand igen löjtnant Carrière som var chef för ett av kompanierna. Det är tydligt att man har kämpat här, men prästen förvånar sig över att finna ställningen i mindre förstört skick än han hade väntat. Tolv sårade legionärer, av vilka de flesta i ett hopplöst tillstånd och tre stupade lastas i fordonen. Resten av bataljonen är försvunnen, med undantag för ett hundratal man, bland dem underlöjtnant Makowiak, som lyckades dra sig undan när de såg att allt var förlorat och återvände till de egna linjerna genom Dominique där de gav sig till känna. Angriparna hade redan forslat undan sina döda och sårade från taggtrådshindren, varför man inte kunde bedöma förlusternas storlek, men i änden av en löpgrav som vietminhsoldaterna hade grävt upp till högsta punkten av en ravin mellan två kullar ser prästen bland några kvarlämnade handeldvapen lämningar av människokroppar som inte hade upptäckts av de avdelningar som samlade ihop de stupade. En av de medföljande legionärerna, sergeant Kubiak, tror att vietminhsoldaterna inte i brådrasket kommer att förnya anfallet mot det befästa lägret.

På eftermiddagen flyger Navarre tillsammans med general Lauzin till Hanoi för att diskutera vilka förstärkningar som bör skickas till Dien Bien Phu. Före avresan från Saigon förklarar överste Revol för pressen att ledningen på Vietminhs begäran har beviljat en vapenvila. Detsamma upprepar monsieur Bidault senare inför nationalförsamlingen.

Jag har diskuterat saken med Giap. Han undvek denna fråga, som så många andra, och

hänvisade mig till ett skriftligt och intetsägande svar: ”Det avslöts inte någon lokal vapenvila i egentlig mening den 14 mars, efter Him Lams fall. Av humanitära skäl beviljade vi denna dag unilateralt ledningen i det befästa lägret tillstånd att hämta sina sårade.”

Vem är det alltså som ljuger? Alla. Utom de vittnen som begav sig till Béatrice.

På morgonen efter anfallet stöter Grauwin på överste Piroth i förbindelsegraven utanför stabsplatsen.

”Minns ni Thai Binh?” frågar Piroth och räcker fram sin enda hand. ”Är det inte besynnerligt att jag alltid ska komma med i såna här förbannade historier?”

Ungefär samtidigt som Castries förflyttades till Dien Bien Phu hade delar av fördelningsstaben natten mellan den 3 och 4 december blivit anfallna i Thai Binh av en commandotrupp. Grauwin, Paule Bourgeade och Piroth hade klarat sig som genom ett under.

Medan de pratar kommer Langlais förbi.

”Nå, hur går det?” frågar han.

Piroth svarar inte och vänder sig bort så häftigt att mössan faller av honom och blottar den snaggade hjässan och halsen vars rynkor ser ut att vara dragna med kratta. Han böjer sig ner, plockar upp mössan, och Langlais ser att tårarna trillar utför kinderna på honom. Sedan reser han sig upp och griper Langlais i armen med sin enda hand.

”Alltsamman har gått åt helvete”, säger han. ”Jag har meddelat Castries att vi måste få ett slut på det, nu genast. Vi går mot en massaker, och det är mitt fel.”

Han avlägsnar sig hastigt, med ryckiga steg, som en robot.

En gränslös bestörtning råder i det befästa lägret. Den oväntade kraften och häftigheten i det hänsynslöst genomförda anfallet mot Béatrice, överste de Castries underlåtenhet att vidta effektiva motåtgärder och överstelöjtnant Gauchers död utgör en tung belastning för andan inom garnisonen. Sergeant Sammarco som med en hedersvakt av fyra legionärer vakar över sin överstelöjtnants kista vid kanten av bårhusgropen där liken staplas upp det ena på det andra, ofta bara insvepta i en filt eller en bit av en fallskärm, tror också att Béatrice har fallit genom överraskning och att Vietnam dyrt kommer att få betala denna framgång. När en granatsalva slår ner i stabsplatsens närmaste omgivning, kastar sig Sammarco och de fyra vaktposterna ner i gropen, och när lugnet är återställt återtar de sina platser i gropens fyra hörn. Den dagen ställer sig Sammarco för första gången med hög röst den fråga som har plågat honom alltsedan morgonen: ”Ska det här verkligen sluta med att vi får tugga på ris? ...” Han ser sig hastigt omkring. Ingen har hört honom.

I Hanoi ber Brigitte Friang om tillstånd att hoppa med de bataljoner som väntar på order att lastas i flygplanen.

”En kvinna i Dien Bien Phu?” utbrister major de Maison Rouge, Cognys kabinetschef. ”Det är inte rätta ögonblicket. Castries har just skickat hem den enda kvinna som fanns där borta.”

Det stämmer inte riktigt. Kvinnorna från bordellerna i Lai Chau och Hanoi som har flugits till Dien Bien Phu för att underhålla legionärerna i det centrala motståndsområdet finns fortfarande kvar. Abbé Trinquand kommer ännu en tid att ibland se en skymt av deras kopparbruna ansikten och deras violblåa tunikor.

Utan att vika ihop sin fallskärm som han lämnar kvar bland de hundratals andra som ligger utströdda på slagfältet samlar underlöjtnant Jean-Claude Thélot som nyss har hoppat med 5. vietnamesiska fallskärmsbataljonen (5. B.P.V.N.) sin pluton och dirigerar den mot närmaste stödjepunkt. En av hans män som träffades av en granatkastargranat i samma ögonblick han tog mark dör med ena benet bortslitet. En annan kan inte längre gå. Thélot tar honom på ryggen, stannar allt emellanåt för att hämta andan och bär honom till närmaste förbandsplats.

Utan vägvisare, fördröjd av sårade och eftersläntrare, kommer han till slut i jeep till Dominique där han återfinner de sina bland algerierna som utgör kullens besättning. Han placerar sina män i skyddsgropar och gör all heder åt den middag som bataljonschefen bjuder honom på i sitt skyddsrum. Ett häftigt åskväder bryter ut och dränker det befästa lägret i lervälling.

Klockan 16.00 landar Navarre i Hanoi där Cogny tar emot honom. De två generalerna växlar inte många ord.

Mot slutet av eftermiddagen ges alarm i Gabrielle som vietminhsidan kallar Doc Lap, ”den ensamma”. Man ser vietminhsoldater komma rusande utför de mittemot liggande slutningarna. Klockan 17.30 återupptas den fientliga artilleriförberedelsen. En Morane fattar eld i sitt skyddsvärn och lågorna stiger återigen upp mot den mörknande himlen. Gabrielle tas under eld av rekyllösa 75-or och granatkastare som skjuter på korta håll, och i denna syndaflood av stålsplitter förmår inte skyttarna i stödjepunkten besvara elden. Klockan 18.30 meddelar major de Mecquenem, som general Ely inte har velat lyssna till, att hans stödjepunkt är anfallen. Hans kommendering till Indokina är i själva verket slut, och han håller på att överlämna sin bataljon åt den nyss från Frankrike anlände major Kah. Det första stormningsförsöket äger rum klockan 20.00, och sedan börjar fyrverkeriet på nytt. Castries ger Séguins-Pazzis order att redan i detta skede förbereda ett motanfall. Gabrielle, vars stabsplats har fått en fullträff av en 105 millimeters granat, precis som Béatrice föregående dag, tystnar plötsligt. Vietminhsoldaterna klättrar uppför den branta, med taggtrådshinder späckade slutning som försvaras av den algeriska tiraljörbataljonens 4. kompani, och efterhand som de mejas ner av kulsprutegevärens eldskurar ersätts de av nya män som tycks vara osårbara. Castries som lyssnar på bataljonens interna våglängd, hör kompanichefernas anrop: ”Viet får fotfäste på krönet ... Granaterna regnar, men andan är prima. Skjut fort!” Månen, lysraketerna från flygplanet och krevadblxtarna lyser upp norra delen av kitteln där Gabrielle bevakar Nam Cofloden och Piste Pavie. Men vid 22-tiden verkar det som om anfallet hade ebbat ut.

En B 26-a som avlöses varje timme har alltsedan skymningen på måfå bombat de anfallande och bestrukit förterrängen med sina kulsprutor.

Langlais minns de tårar som han samma morgon såg i Piroths ögon, och han har vid upprepade tillfällen frågat ut artillerichefen.

”Vet ni var Vietnam har sina batteriställningar?”

”De finns kanske där”, säger Piroth och visar på ett område på kartan. ”Eller där ...”

”Kan ni tysta dem?”

Piroth rycker på axlarna. Naturligtvis kan han tysta dem. Något annat har det aldrig varit fråga om. På en konferens förebrår Castries honom för att skjuta all skuld på sig själv och att demoralisera hela garnisonen, samt befäller honom att gå och vila. Piroth reser sig häftigt och avlägsnar sig. Han är en skugga av sitt forna jag och vägrar att äta. Castries låter bära mat till hans skyddsrum och ber fader Heinrich ta sig an honom. En stund senare återvänder prästen och avger rapport: Piroth tycks må bättre. Under det senaste dygnet har han om och om igen upprepat vad han tidigare har sagt: ”Vi vet på en pjäs när vad de har. Vi kommer att segra därför att vi har 155-or med kastbana. Vi kan beskjuta dem bakom krönen där de måste inrätta sina batteriställningar, det är ju otänkbart att de placerar sina pjäser i framslutningarna ...” Och till minister Jacquet som erbjöd honom ett tillskott av pjäser: ”Jag har mer än jag behöver ...” Han ville inte ens gräva ner sina egna pjäser för att skydda serviserna. Hur skulle de kunna bli träffade? För att kunna skjuta i alla riktningar måste han ha öppna pjäsvärn. Det var med möda man lyckades övertala honom att placera sina kanoner i värn bakom sandsäcksvallar för att skydda dem mot granatkastarsplitter. Han minns sina gamla diskussioner med Bigeard som ständigt påpekade att vietminhtrupperna var kapabla till allt, och hur han en dag röt åt honom

för att göra slut på samtalet: ”Det är ju rena skandalen att resonera på det där viset, Bigeard! Man har inte rätt att lovorda fienden ...” Piroth som praktiskt taget inte vet någonting alls om fiendens artilleriställningar och som har lyckats skjuta sönder en enda lastbil, ingenting annat, med sina 155-or, erkänner nu att det var Bigeard och Castries som hade rätt, och han känner sig ansvarig för Gauchers och många andras död. Skulle han ha rätt att leva vidare, han, den hederlige Piroth, som vägrar att liksom de andra hålla sig uppe med det ena glaset konjak efter det andra? Han drar sig undan till sitt skyddsrum, rycker till sig en handgranat som han har i bältet, avlägsnar säkringen med tänderna och håller den mot sitt hjärta.

Den 15 mars 1954

När månen går ner klockan 03.30 börjar anfallet på nytt. Gabrielles försvarare ber Castries att elden skall riktas mot själva motståndsområdet. Major de Mecquenem, som vid det här laget har satt in sina sista reserver, blir sårad, och major Kah som står bredvid honom får ena benet bortskjutet. En del av besättningen drar sig tillbaka söderut, man vet redan att Séguins-Pazzis är på väg till undsättning och att han inte kommer att lyckas kasta tillbaka de anfallande som är för talrika och för starka.

Piroths senegalesiske ordonnans rusar som en galning in i Castries skyddsrum och ropar på hjälp.

I sin jordhåla ligger Piroth med huvudet och bröstet söndertrasade och den enda handen bortsliten. Hur kommer detta självmord att inverka på andan? Castries beslutar att hemlighålla det. Fältprästerna och bataljonsläkaren Le Damany gräver med egna händer en grav under Piroths fältsäng och lägger tyst ner honom efter en hastig välsignelse. De skyfflar osläckt kalk och jord över detta lik som man skäms för, och sedan muras skyddsrummet igen. Den officiella versionen blir att Piroth liksom Gaucher har stupat för en fullträff. Har en officer inte rätt att själv ta sitt liv? När han tror att en fast plats har gått förlorad genom hans förvållande och livet inte längre syns honom möjligt med sådana samvetskval, är det en stor gest. Piroth försökte inte skylla sina misstag på dem som tillät honom att begå dem. Han betalade dem med sitt liv. Som en riddersman.

Telegram avgår till Hanoi: ”Överste Piroth död på ärans fält.” Navarre låter det gå vidare till Paris utan kommentarer.

Klockan 05.30, i den tidiga gryningen, inleds motanfallet med två kompanier från 1. Bep, sex stridsvagnar och 5. B.P.V.N. som släpar sig fram och tycks delta i företaget med den allra största motvilja. Séguins-Pazzis har framför sig drygt fyra kilometer genom det invecklade virrvarret av taggtrådshinder, och på vägen måste han ytterligare passera två smala vattendrag. När han äntligen är framme vid Gabrielles sydsluttning är det redan ljusan dag. Man hör vietsoldaterna ropa: ”Skjut inte, skjut inte, fransmän, ge er!” På femtio meters avstånd från stridsvagnarna öppnar de en mördande eld mot de grupper som försöker sluta sig till motanfallet. Stödjepunktens förbandsplats är i fiendens händer. Läkaren som blev sårad föregående dag måste evakueras, och hans tjänst sköts nu av en österrikisk legionärsergeant som har studerat medicin i det civila.

Underlöjtnant Thélot använder två och en halv timme till att ta sig över en sträcka av ettusenfemhundra meter under ihållande granateld.

Man ser redan legionärer som är på väg tillbaka, de kommer med långsamma steg och stöder varandra medan de tunga granaterna visslar kring öronen på dem och den svarta myllan sprutar upp ur krevadgroparna. En bataljonschef kommer gående med söndertrasat ansikte och stirrande blick. Två stridsvagnar rusar motorerna, svänger runt och dånar i full fart tillbaka mot centralställningen med pansarplåten röd av blodet från de män som klamrar sig fast vid tornet med söndermosade ansikten och ibara ben. Thélot ger de sårade att dricka och kastar sig sedan ner i en förbindelsegrav där han hör de döendes rosslingar. Ambulanser rullar

fram och tillbaka, på dem tycks ingenting bita. Ordern om tillbakaryckning till utgångsläget förmedlas till enheterna. Etthundra-sjuttio algerier har lyckats komma undan. De dirigeras till Isabelle. Mecquenem är fånge. En av de stora radioantennerna utanför Castries stabskvarter är sönderskjuten.

Hur skulle Séguins-Pazzis ha lyckats återta Gabrielle, fiendens flack-eld hindrade ju varje ordnad framryckning, och tack vare de täta busksnåren lyckades vietsoldaterna smyga sig fram osedda flera hundra meter från Gabrielles fot för att möta legionärerna? Motanfallet tycktes dömt att misslyckas redan innan det hade börjat, för det första kunde det inte stödas med eld från Anne-Marie, och för det andra bar de misstag som begicks vid planeringen och förberedelserna fröet till ett misslyckande i sig. Liksom under anfallet mot Béatrice användes de illa skyddade lokala reserverna som var avsedda för motstötter till att fylla igen luckor, vilket måste betraktas som ett allvarligt taktiskt fel. I staberna hade ingen kunnat rätta till det, därför att ingen hade föreställt sig att två till synes så starka bastioner som Gabrielle och Béatrice skulle falla på en enda natt. Det enda som man hade planerat var att undsätta dem, men inte att återta den terräng där vietsoldaterna grävde ner sig så snart de hade erövrat den. Kavallerister är inte skapade till att pyssla med taggtrådshinder, deras uppgift är att rida rakt fram till attack. De säger som Murat när han hoppade i sadeln framför sina skvadroner och ropade: ”Riktning, hålet i min rumpa ...” Det var redan ett problem att komma ut ur lägret och genom taggtråden. Första gången Langlais hade övat ett motanfall mot Isabelle, det var redan i januari, hade hans två bataljoner ohjälpligt trasslat in sig i försvarsanläggningarna. Den enda hjälp som major de Mecquenem kunde räkna med var artilleriet. Och artilleriet svek.

På Vietminhs våglängd hör man en regementschef som på franska ber om order att anfalla Anne-Marie. ”Det blir bara en munsbit för mig!” säger han. ”En kvart, jag behöver inte mer än en kvart ...”

Det fientliga artilleriets störningsskjutning fortsätter utan uppehåll, och de första tecknen till upplösning gör sig redan kännbara i Anne-Marie som är besatt av 3. thaibataljonen vars soldater har begagnat sig av natten och den allmänna förvirringen för att fly upp i bergen eller gå över till fienden. Thaimännen var för intelligenta för att trivas med att kämpa som simpla soldater, alltför smidiga för att inte finna på ett sätt att undslippa tvånget när det blev för pressande, de kände landet alltför väl för att inte kunna begagna sig av terrängens möjligheter. De var visserligen inte alla prinsar eller guvernörer, men det fanns knappt någon som inte var värdig att vara det, och de hade svårt att anpassa sig till en situation som utan deras eget förvållande förde dem mot olyckor och död. De hade föga likhet med det tusental män som hade undkommit från Lai Chau, en orolig och opålitlig samling som behandlades nästan som slavar och användes till handräckningstjänst, liksom fångarna från Hanoi. Thaimännen var små till växten, de uppträdde försynt och artigt, de var födda till ett fredligt liv, till sköna konster och nöjen, de arbetade inte om de inte var absolut tvungna, och resultatet var att soldaterna i 3. thaibataljonen kunde vara till stor nytta, men endast under förutsättning att de sattes in i pålitliga förband. I vissa delar av thaiområdet råder en sådan sed att om en man dör, odlar brodern endast hälften av de åkrar som han får i arv och lämnar den andra hälften att påminna om den döde och om hur ljuvt det är att leva. Béatrices och Gabrielles kort på varandra inträffade fall blev helt enkelt för mycket för dem, de bröt samman.

I det erövrade Anne-Marie där döda och sårade släpas bort i tusental, kastar sig vietsoldaterna över proviantupplagen, proppar sig fulla med intendenturens portioner och berusar sig med djupfryst vin och pastis. En fången officer ber om medicin.

”Varför?” frågar han.,

”Min herre, ni får snart lära er att hos oss brukar man inte ställa frågor.”

I Hanoi där överste de Castries telegram och telefonsamtal innebär den ena katastrofala nyheten efter den andra, följer man med obeskrivlig bestörtning med det befästa lägrets

sönderfall. Den mest häpnadsväckande och mest skräckinjagande slutsatsen som man kan dra av dessa nyheter är att artilleriet inte förmår slå tillbaka, att den franska artilleribekämpningen har visat sig vara ett slag i tomma luften, medan däremot det befästa lägrets batterier ligger under en så välriktad eld att de riskerar att snart vara dömda till total maktlöshet.

Spaningsflyget är förstört eller bortjagat, två nyss anlända Moraneplan och en Bearcat har återigen förstörts på marken, och i de sällsynta fall då spaningsplanen kan flyga över krönen utan att träffas av luftvärnselden, begränsar

den torra dimma som sedan en vecka ligger över höglandet sikten i allra högsta grad.

Ammunitionsåtgången är så stor att försörjningen inte längre kan hålla jämna steg med den.

I Cognys stab i citadellet i Hanoi dit Navarre mycket sällan kommer, ty liksom i Saigon arbetar han i avskildhet, i sin väl bevakade och isolerade villa, tittar officerarna på varandra och säger: "Saken är klar, spelet är förlorat." I sitt arbetsrum sitter Navarre ensam, mycket lugn, nästan stum, och tittar på kopian av ett telegram från Castries: "Jag tror att vi kanske går mot ett sönderfall, och i så fall har jag för avsikt att ge Isabelle order att slå sig igenom med egna krafter", och Cognys svar: "Det är riktigt att ta i betraktande de mest katastrofala möjligheter, men först och främst måste man tänka på att hålla stånd. Jag studerar för min del möjligheterna för ett eventuellt bortdragande av en del av garnisonen. Skickar er i morgon en fallskärmsbataljon."

Med bitter tillfredsställelse konstaterar Navarre att han mot Cognys, Castries och hela det befästa lägrets åsikt hade rätt i att önska att Giap inte skulle anfalla. Men det som han inte kan förlåta sig själv är att han lät dem föra honom bakom ljuset. Han bryr sig inte ens om att uttala ordet idioter. Enligt hans åsikt är det alldeles för svagt. Klåpare förefaller honom mera träffande. Deras uppfattning om fienden visar sig ständigt vara felaktig, antingen är uppskattningen för låg eller för hög. Det enda fel som Navarre erkänner sig ha begått, är att han har fäst för mycket avseende vid deras åsikter. De är helt oförmögna att bedöma ett läge i stora drag, de sitter med näsan tryckt mot de enskilda händelserna utan att någonsin se sig omkring. Artilleristen Cogny har fört honom bakom ljuset, chefen för artilleriet i Dien Bien Phu har felbedömt läget. Flygarna har inte förmått skära av vägarna eller bomba sönder förråden, de har inte ens kunnat upptäcka batterierna. Vädret? De atmosfäriska förhållandena? Navarre rycker på axlarna, sådana argument kan aldrig övertyga honom. Hjälpen till Vietminh flyter obehindrad i strömmar alltsedan meddelandet om den kommande konferensen i Genève. Salan var den första som smög det väldiga bananskalet Dien Bien Phu under fötterna på honom och som sövde honom med sina slutledningar, sina förutsägelser och sin plan. Ja, alla har vilselett Navarre, till och med kineserna. Utan kineserna intalar Navarre sig att han aldrig skulle ha blivit slagen av juriskandidaten Giap. Han vill inte medge att Giap redan i december var fast besluten att anfalla Dien Bien Phu, och att han drog nytta av erfarenheterna från Na San. Den kinesiska hjälpen och politikerna som inte stödde överbefälhavarens planer, där har vi de faktorer som Navarre vill ge skulden för sina tillfälliga motgångar. Han vill ogärna tänka på att det inte var äventyrlighet och hasardspel som man väntade sig av honom utan försiktighet. Han ler föraktfullt åt den militära framgång som den lille skolläraren Giap vill hemföra för att hans regering skall kunna uppträda med så mycket större pondus i Genève. Det har avlyssningen av vietminhradion visat och han förebrår sig nu för att han inte kraftigare underströk denna omständighet för Pleven-kommissionen. Men vem skulle inte vara i behov av en militär framgång? Vilken general önskar sig inte en sådan? Navarre har sannerligen inte blivit bedragen på den amerikanska hjälpen, och tusentals ton stridsvagnar och kanoner rostar i förråden. När överste Fleurent, chefen för hans underrättelsetjänst, kommer in till honom, säger han:

"Vi måste se illusionslöst på saken, spelet är förlorat. Måtte inte Vietminh börja om igen i kväll. Vi måste hitta på något nytt."

Troligen har han telefonerat i ungefär liknande tongångar till monsieur Dejean, och denne som så bryskt blir störd i sitt lugn telegraferar en redogörelse för de dystra framtidsutsikterna till sin minister och beslutar att flyga till Hanoi.

Varför skulle Navarre känna sig träffad av dessa motgångar, dem har han ju förutsett när han utvecklade de stora linjerna för sitt fälttåg? Enligt hans åsikt är själva det faktum att Giap kastade sig över Dien Bien Phu ett bevis på svaghet. Det var den enda punkt mot vilken han kunde rikta ett anfall i större skala före regntiden. Och vad betyder en lokal motgång om man därigenom kan hindra Vietminh från att breda ut sig i Kochinkina och samtidigt lyckas befria centrala Annam från denna ohyra? Just den dagen inleds andra skedet av "Atlante", en operation i vilken trettio två av expeditionskårens bataljoner sätts in mot sjutton vietminhbataljoner, av vilka endast nio är reguljära. Ingenting kan övertyga Navarre om att Indokinas öde avgörs i Dien Bien Phu och att hotet mot centrala Annam bara är en krigslist. Han anfäktas aldrig av tvivel och han frågar sig inte ens om han har gått i en fälla. Inför män som redan är utom sig av ångest lyckönskar han sig till fullständigt värdelösa upplysningar som han har fått beträffande läget på Bolovens ökenartade högplatåer där "Atlante", kärnpunkten för hans strategi, som bäst utspelar sig.

Vem skulle våga påpeka för Navarre att han håller på att begå ett gigantiskt misstag. Vem skulle våga ge honom ett råd, när alla råd som han har fått har fört honom just hit? Enligt Navarres åsikt består sanningen i att aldrig lyssna på någon annan än honom själv. Han är inte omedveten om att hans dödsfiende Giap befinner sig i Dien Bien Phu, att han har övertagit befälet över hela anfallsstyrkan, vilket tycks visa att han har för avsikt att kasta in allt som han disponerar över i denna kamp, men Navarre drar just av detta den slutsatsen att Giap endast förmår genomföra begränsade aktioner, medan han själv, Navarre, kan rikta avgörande slag också mot andra punkter. Joffre låter sig inte förblindas av Verdun 1916, han inleder en offensiv vid Somme som kanske ger Verdun möjlighet att hålla ut. Navarre vägrar att låta sig dras med i den panik som bemäktigar sig staberna, och mot deras åsikt håller han mer än någonsin fast vid "Atlante". Han tänker inte tolerera några uraktlåtenheter, han är fast besluten att krossa dem som försöker diskutera hans order. Mot alla deras inrådan som uppmanade Navarre att leverera batalj vid Dien Bien Phu skall "Atlante" genomföras. Och i ett läge då allt störtar samman och faller sönder, då De Lattre personligen skulle ha övertagit befälet över de rörliga reserverna, rutit och eldat upp sina trupper och förflyttat sig till själva centrum av striderna, stannar Navarre i Saigon för att några dagar senare återvända till Hanoi.

En officiell skrivelse från Cogny till Navarre påpekar nödvändigheten av att förbereda sig på ett nederlag i Dien Bien Phu och på förlusten av de förband som är engagerade i striderna där. Han försöker också dra vissa slutsatser beträffande följderna: om vietminhledningens utnyttjar framgången, kan den, vilket skulle rubba jämvikten, på tolv dagar föra en fördelning tillbaka till deltat, där den samma morgon har inlett en offensiv aktion på linjen Hanoi–Haiphong. Cogny ber ännu en gång om förstärkningar.

Cogny skickar skrivelser till Navarre trots att Navarre befinner sig i hans omedelbara närhet. För att träffas behöver de bara gå upp, respektive ner för en trappa och öppna en dörr, men de två männen har praktiskt taget upphört att tala med varandra. När Navarre kallar Cogny till sig, kan samtalet sällan tränga genom den mur av antipati som skiljer dem åt. Motgången slätar inte över någonting, båda gör sitt bästa för att vältra över ansvaret på den andre. Navarre anklagar redan Cogny för att ha hållit kvar sina bästa trupper i deltat, för att han på ett ineffektivt sätt har byggt upp försvaret med trupper som är oförmögna till nattliga motanfall och för att han, sedan han vägrade att ta emot det stöd som Navarre erbjöd honom den 4 mars, lider brist på stridsdugliga trupper. Vid första påseende tycks dessa förebråelser berättigade. Men när man underkastar dem en kritisk granskning, inser man att Cogny inte kunde förändra det instrument som han hade till sitt förfogande. I Indokina finns det inte en enda bataljon som är fransk till hundra procent, och till och med legionen har förlorat en del

av sin legendariska framåtanda. I Dien Bien Phu utgör vietnameserna hälften av hela styrkan som för övrigt omfattar hela sjutton nationaliteter. Och vem var det som småningom förvandlade en operation med begränsad målsättning till ett företag med syfte att engagera fiendens huvudstyrka i en avgörande batalj? Vem var det som inte fattade att Dien Bien Phu från början var för stort för att vara ett lokalt företag och att det ofrånkomligen skulle utveckla sig till en skoningslös match som måste sluta med en segrare och en besegrad? Vem var det som tvekade att anförtro Cogny ansvaret att leda striderna som han själv fann för gott? Vem var det som inte fattade att hela expeditionskårens öde avgjordes i kittel-dalen?

I Dien Bien Phu blir ett av flygvapnets Bearcatplan som förs av sergeant Sahraoui nerskjutet, och klockan 12.45 störtar en av marinflygets Hellcat med kapten Lespinas vid spakarna norr om Gabrielle. Kontrolltornet ramlar ihop som ett korthus för en fullträff, och man måste gripa till nödfallsutvägar för att få det hela att fungera. En helikopter som skadades föregående dag blir däremot nödortfött reparerad och lyckas starta. Fällningen av förnödenheter försvåras av bristen på stora fallskärmar som kan uppbära tyngre laster. En del av kollina faller redan utanför det befästa lägret hos fienden. De sårade hopas bland de stridande, och det är omöjligt att ge dem vård. Förråden i Hanoi börjar lida brist på ammunition och vissa livsmedel, en omständighet som står utom Cognys kontroll, eftersom operationsbasen Tonkins försörjning är direkt beroende av överbefälhavaren.

På eftermiddagen inleds inneslutningen av Dominique. Löpgravarna dras i sicksack ner från Béatrice, de breder ut sig, förgrenar sig för att tillåta en jämnare fördelning av automatvapnen, fortsätter från Gabrielle mot Anne-Marie. På alla sidor bearbetar hackor och spadar de raviner och sluttningar som leder mot kitteldalen.

Vad kan man vänta sig av den nya natten? Överste de Castries kallar bataljonscheferna till sig. Tror de att vietminhtrupperna förmår återuppta ett anfall som har åsamkat dem så stora förluster? Man blir djärvare av en seger, och Giap har å sin sida möjlighet att begagna sig av mörkret och det dåliga vädret för att låta sina trupper vila, medan förbanden i det befästa lägret ständigt måste vara på sin vakt. 6. koloniala fallskärmsbataljonen (6. B.P.C.) skall hoppa följande dag. Ett antal 105 millimeters pjäser har fällts med fallskärm för att ersätta de förstörda.

Utanför förbandsplatserna hopar sig vämjeliga högar med bortslängda blodiga förband. Överallt ser man övergivna utrustningspersedlar, spikbeslagna marschskor, djungelskodon och hjälmar som ligger med botten upp, som sköldpaddor på rygg. Några av de sårade släpar sig ända till sjukhuset i den centrala ställningen där de tror sig finna räddningen. Algerier och marockaner bär småväxta vietnameser på ryggen, de sårades ansikten är förvridna av smärta. Kulier och soldater hopar sig i förbindelsegravarna, de tigger om en plats i fältsjukhusets katakomber där man håller på att kvävas. Sidenfallskärmarna som kostar etthundratusen francs stycket trampas under fötterna, de används som lakan, som örngott, som svepningar. Man hör rop av smärta från britsarna som är illa hopfogade och byggda i tre våningar med stöd av metallrör. Blodet rinner långsamt i ådrorna, skäggstubben kliar i ansiktena. I närheten av det sammanstörtade radioskyddsrummet står Grauwin och Gindrey med naken överkropp, gummiförkläde och gummihandskar, utan masker, de skär upp magar och lår för att ta ut splitter och kulor och drar frakturer på rätt. Den fadda lukten av blod sätter sig i halsen på en. Sjukvårdarna röker för att inte kräkas. Grauwin har femtio blodtransfusioner att göra, och bara två liter blod kvar. Han behöver trehundra miljoner enheter penicillin, och han har inte mer än femtio miljoner. De krossade käkarna, de utstungna ögonen, de avslitna benen, de kluvna axlarna, stönandena och telefonringningarna, allt detta är en svår prövning för honom. Det här är inte längre en strid, det är rena rama helvetet. Grauwin som är troende ber Gud om hjälp. Och till människorna vänder han sig och bönfäller dem om att be om vapenvila.

Längre bort vakar sergeant Sammarco och de fyra legionärerna fortfarande vid Gauchers kista

som ligger i den numera överfulla bårhus-gropen. Och alltjämt bärs döda dit, insnörda som paket i filter och med identifieringsflaskan fastbunden i emballaget. Ibland har tiden inte ens räckt till att nödortfärdigt snygga upp de döda, de har lagts halvnakna på bara marken där granaterna har tillfälle att fullborda förstörelsen. Några av dem tycks sova med ena handen på pannan, och flugorna sätter sig lystet i deras sår.

Är detta endast krigets vanliga fasor, eller är det fråga om ett katastrofalt nederlag? Gripen av ångest ställer sig Cogny denna fråga. Hur skulle han ha kunnat placera de bataljoner som Navarre erbjöd honom i lägret där trängseln redan var olidlig? Han visste att Dien Bien Phus kraft, lika litet som någon annan befäst plats, inte låg i det passiva försvaret utan i de aktiva motåtgärderna. Och det är just medvetandet om detta som oroar honom. Castries förblir överksam, och han tycks inte ha fattat någonting av det som Cogny har sagt honom och upprepat den 4 mars. Denne kavallerist av vilken man väntade sig blixtrande riposter är som paralyserad, han använder tveksamt sina reserver till att täppa till luckor, skaffa andrum, till lappverk men inte till verkliga hårda slag. Han kan i själva verket inte samla dem därför att man inte har tänkt på att bygga tillräckligt stora skyddsrum åt dem och för att det fientliga artilleriet åsamkar dem betydande förluster i de ställningar som de håller, 8. stormbataljonen i norra delen av den centrala ställningen, 1. Bep i den västra. Han har inte haft tid att öva dem i nattstrider, men ändå måste han från början ha vetat att vietminhtrupperna alltid opererar i skydd av mörkret. Tvärtemot vad man kunde tro har de olika möjligheterna för motanfall aldrig repeterats med trupper, de har bara gått igenom som befälsövningar. Hur skulle man förresten ha kunnat genomföra sådana övningar, eftersom reservbataljonerna alla dagar skickades ut på rekognoseringar efter vilka de måste slicka sina sår, ersätta förlusterna och dra andan? Séguins-Pazzis lyckades med möda komma fram till Gabrielles sydsluttningar där resterna av garnisonen kom honom till mötes för att undfly fångenskapen eller döden. Dessutom kunde man göra en förvånande iakttagelse: de flygfotografier som samma morgon hade tagits av ett spaningsplan visade att största delen av befästningsverken i Gabrielle var oskadda, medan Béatrice var praktiskt taget helt förstört av granaterna, vilket tycktes visa att försvararna skulle ha kunnat hålla ut betydligt längre om de hade fått effektivt stöd av det befästa lägrets artilleri.

Kapten Capeyron som än så länge sitter trygg på sin stabsplats i Claudine 5, där hans kompani har byggt hållbara skyddsrum och grävt ordentliga skyttevärn och förbindelsegravar, fattar inte hur det har gått till att Béatrice föll så snabbt. Han tänker i sitt stilla sinne att det är bäst att göra vad man kan inom det som återstår av det befästa lägret och vänta på de förstärkningar som måste komma när vädret blir bättre. Hos honom har försvaret hållit överallt. Han frågar sig varför fallskärmsbataljonerna inte har visat sig, och varför avståndet mellan Béatrice och Dominiques kullar var så långt. Han frågar sig också hur motståndsmåden i Eliane skall kunna hålla stånd när fienden har förvandlat de närbelägna kullarna till eldbaser. Men något svar på dessa frågor finner han inte. Han säger sig att han bara är en enkel kompaniofficer, och att han tydligen inte har den behövliga intelligensen för att bedöma detta läge, men att denna intelligens av allt att döma finns i överflöd hos hans chefer. Han kan inte tro att man åtminstone inte skulle ha försökt driva bort vietminhtrupperna från de erövrade ställningarna. Men han anfäktas inte av några tvivel, motanfallen måste komma förr eller senare. Något annat kan han inte tänka sig. I hans närmaste omgivning finns det ingen som ställer några frågor. Åttahundra meter från hans stödjepunkt, i änden på landningsbanan, ser han flygplansvrak som fortfarande brinner.

Knappt har mörkret fallit på förrän åskorna av en koncentrerad artilleriförberedelse slår ner på Dominique. Flygplanen faller napalmbomber över kullarna som påminner om vulkaner i fullt utbrott med strömmar av brinnande lava som rinner nerför sluttningarna.

Klockan 21.00 anländer monsieur Dejean till Hanoi. Navarre som förefaller mindre dyster än på morgonen förklarar tillsammans med Cogny läget för honom.

Den 16 mars 1954

I Dien Bien Phu har thaisoldaterna begagnat sig av en relativt lugn natt för att massvis återvända hem genom fiendens linjer där de har lämnat utrustning, ammunition och proviant. De som inte har haft mod att desertera därför att de fruktar vietminhsoldaterna ännu mera än kanonerna, söker skydd hos sina chefer. Ett kompani i sin helhet har dragit sig tillbaka till Huguette. Eftersom det under sådana förhållanden måste betraktas som omöjligt att hålla Anne-Marie, får återstoden av besättningen order att dra sig tillbaka till Isabelle.

Förhållandena i fältsjukhuset är så olidliga att överste de Castries på Grauwins begäran och på överbefälhavarens uttryckliga order riktar en begäran om vapenvila till vietminhledningen. I fruktan för att fienden skall tyda detta som ett svaghetstecken erbjuder han sig att också lämna ut de sårade vietminhfångarna. Ett budskap sänds i flera reprisar på de fientliga våglängderna: ”Till chefen för den belägrande folkarmén. Vi låter er härmed veta att tjugo av era sårade i kväll klockan 22.00 kommer att transporteras på bårar till Ban Ban. Männen som bär dem kommer att vara obeväpnade. Inga stridshandlingar och ingen beskjutning kommer att äga rum i detta område före midnatt.” Vietminhledningen å sin sida tar till orda i regeringsradion, förebrår överbefälhavaren och parisregeringen för det vilseledande sättet att framställa vapenvilan av den 14 mars, men lovar ta emot de sårade på den överenskomna platsen.

Castries säger till fotografen Daniel Camus:

”Ni har allt hamnat här i rättan tid, gamle gosse. Om de anfaller i kväll, är det klippt.”

Daniel Camus som är tjugo år gammal, vet inte vad han skall tro. Han refererar yttrandet för sina kolleger, men vem skulle kunna tro honom? Camus har kanske missförstått det hela, eller också har han fått ett dåligt skämt av Castries om bakfoten. Kapten Noël, Castries under-rättelsechef, tror att vietminhtrupperna har gjort slut på sin ammunition och att anfallet har ebbat ut. Hur skulle det kunna vara klippt när 6. koloniala fallskärmsbataljonen som bäst landsätts i Isabelleområdet tillsammans med förstärkningar till 1. Bep och 8. stormbataljonen? 6. B.P.C. som landar i livlig granatkastareld, det är ju Bigeard, vars namn plötsligt genljuder över hela Dien Bien Phu.

Bigeards ankomst kommer hela garnisonen att räta på ryggen. Hans bataljon landsätts vid 15-tiden kring Isabelle. Bigeard haltar, han har ådragit sig en försträckning i Séno, och stödd på en kraftig påk beger han sig upp till stabsplatsen för att be om en jeep som kan föra honom till Dien Bien Phu. Denna övergående krämpa irriterar honom. Klädd i en lätt mössa och åtföljd av sin lilla stab anmäler han sig för överste löjtnant Lalande som sitter i sitt skyddsrum med hjälm på huvudet. En jeep när ingen sticker näsan ur skyddsrummen? Men Bigeard anser att han klarar sig bättre undan granatkastarelden i jeep än till fots. Han får alltså jeepen, och efter en sicksackfärd från kompani till kompani kommer han till slut vid 17-tiden till den centrala bastionen där han anmäler sig för Castries.

”Min käre Bruno”, säger översten, ”det gläder mig uppriktigt att se dig.”

Bruno, det är hans nom de guerre, det tacknamn som han antog när han hoppade med fallskärm i Ariège 1944, och som han sedan dess har fått behålla. Bigeard grinar illa åt atmosfären i Castries stab. Där råder en butter, pessimistisk och tryckt stämning som inte behagar honom. Mötet med Langlais blir kyligt, de båda officerarna känner inte varandra, och de känner sig inte heller draga till varandra vid första anblicken. Bigeard stiger i jeepen igen och åker till foten av kullen Eliane 4. Ryktet om hans ankomst sprider sig snabbt, många av männen har redan skymtat hans skarpa profil och hört hans munviga repliker och plumpheter. Kapten Capeyron och alla subalternofficerarna, sergeant Sammarco och alla underofficerarna, försäkrar varandra att det hela nu kommer att ta en annan vändning. Om fienden anfaller i natt, får han med Bigeard att göra.

I hela Indokina vet man vem Bigeard är. Man känner hans höga panna, det blonda, snaggade

håret, hans rovfågelsprofil, hans självständighet och snarstuckenhet, hans hårda arbetarhänder som alltid är fulla av skråmor och rispor. Trots sitt skenbara lugn är han nervös och lättantändlig, och han måste ständigt vara i rörelse. I sin egen miljö, där det sägs att alla är självsäkra, har han blivit en härskare vars järnvilja och ömhet är kända. Hans ursprung är enkelt, vilket man hör på hans språk, men han har vunnit sitt adelskap genom att aldrig överge sina kamrater.

När det är fråga om en legend, är det alltid svårt att skilja sanningen från fantasifostren och verkligheten från inbillningen, men alla legender anknyter sig till stora äventyr och stora män. Och i sin egenskap av krigare till själ och hjärta, är Bigeard också en stor man. Det händer honom till och med ibland att han talar om sig själv i tredje person. Det kommer sig av att han existerar och förstår vem han är, utan falsk blygsamhet. Blygsamheten har aldrig varit segrarnas eller de heliga vidundrens vapen. För att kunna tjäna honom måste man förvandlas till en spelbricka som han flyttar enligt gottfinnande och lyda utan fruktan att trampas under fötterna när hans vilda lust att föra befäl kommer honom att förbigå de mellanliggande instanserna. Men så blir man också belönad efter framgångarna.

Botella som för befälet över 5. vietnamesiska fallskärmsbataljonen, kastar sig i hans armar och ställer sig spontant under hans befäl. Han inbjuder honom att sätta sig på en packlåda som gör tjänst som pall, och där drar Bigeard fallskärmsskon av högra foten och börjar dirigera sina kompanier per radio och i klartext. Botella låter servera honom varm soppa och redogör i dyster ton för motanfallet av den 15 mars då han måste skynda från grop till grop och sparka upp hundratals av sina vietnameser som inte längre ville fortsätta mot Gabrielle. På eftermiddagen samlade han sina officerare och räknade upp dem som fick behålla sina befattningar. Han bad dem företa en liknande gallring bland underofficerarna och manskapet i sina enheter. Och sedan vände han sig till de övriga. ”Dra nu åt helvete, precis vart ni vill. Jag vill inte se er mer ...”

Bigeard förblir oberörd av granatregnet, men det är svårt att se om det är spänd uppmärksamhet, oro eller ironi som avspeglar sig i hans långa, dystra ansikte. Allt som han har sett framkallar bestörtning. Varje enskild kulle i Eliane omges av en rätt bred ravin med risodlingar, men sikten i de farligaste riktningarna, norr och nordöst, hindras på relativt nära håll av två kullar som har fått namnen Mon Chauve och Mont Fictif. De är inte besatta av garnisonen i det befästa lägret, och vietminhtrupperna håller som bäst på att inrätta ett stort antal kulsprutenästen i deras sluttningar. Ingen infanterist som behärskar sitt yrke skulle ha gått med på att besätta ställningar så nära dylika hinder utan att behärska tillfartsvägarna med sin egen automateld.

Bigeard förstår så småningom vad det var som lockade ledningen att lämna dessa krön obesatta. Man ville helt enkelt locka dit fienden, i förvissningen om att kunna krossa honom under en syndaflod av granater om han hade djärvheten att bita sig fast där. Enligt general Cognys och överste de Castries sätt att se saken var det en gemensamhetsgrav som man med vett och vilja erbjöd de vietminhförband som tog risken att rycka fram dit. Mot alla förutsägelser begagnade sig fienden av detta erbjudande, de grävde ner sig, och nu skulle man på en enda dag slösa bort hela ammunitionsförrådet för att jaga bort dem, utan garantier för att lyckas. Samma blinda tro på artilleriet gav också upphov till de långa, oförsvarade avstånden mellan Béatrice, Gabrielle och det centrala motståndsområdet, luckor i vilka fienden kastade sig med en kraft som ingen kunde hejda. Föraktet för motståndaren har lett ledningen till att föredra metafysiska begrepp framför sunt bondförstånd.

I Eliane 4 är praktiskt taget ingenting gjort. Marockanerna har inte utfört några grävningsarbeten. 6. B. P. C. börjar med att gräva ner sig i kullens västsluttning som behärskar floden och lämnar östsluttningarna åt Botella. Lyckligtvis är natten lugn.

Den 17 mars 1954

Navarre riktar en dagorder till flygstyrkorna för att stimulera dem till ökade prestationer. Men inte ens en i de bestämdaste ordalag hållen dagorder kan förändra möjligheterna för utnyttjandet av detta vapen, den kan inte heller förändra avstånden, väderleksförhållandena eller planens prestanda.

Det amerikanska flyget, det starkaste i världen, skulle aldrig ha gått med på att ge sig in på ett sådant äventyr med otillräckliga möjligheter att dirigera planen ett och ett per radar och sålunda mata in dem till landningsbanorna. Det finns inga orienteringsmöjligheter i det vilda och oländiga högländ som skiljer Hanoi från Dien Bien Phu, och som ofta är utsatt för häftiga åskväder. På en sträcka av tvåhundra kilometer är piloterna hänvisade till sina egna beräkningar, de har inte ens en radar eller radiofyr som kan följa dem och dirigera dem. Om Navarre inte vet att en hel luftflotta inte kan röra sig som ett enskilt flygplan, är denna okunskap brottslig, och om han vet det, gränsar hans likgiltighet för flygvapnets rätta användning till vansinne. För att försörja en kitteldal mot vilken piloterna alltför ofta måste dyka i blindo, erfordrar redan kampen mot molnen i ett överfullt luftrum de mest häpnadsväckande konststycken. Trots detta finns det inga belägg på att Navarres ställföreträdare, som dock själv är flygare, skulle ha rest några som helst invändningar mot sin chefs högtflygande planer, inte heller på att chefen för flygstyrkorna i Indokina skulle ha tänkt på att opponera sig mot en uppgift som hans vapen inte kunde fylla. Ingen har någonsin vågat sträcka sig längre än till varningar. De underordnades ytterliga svaghet och deras bemödanden om att inte göra sig illa omtyckta av sina chefer leder sålunda ibland till missgrepp som inte kan repareras. På vilket sätt skulle alltså Navarre kunna stimulera flygförbanden till ökade prestationer om han inte ens vet att flygplanen, precis liksom tågen, behöver spår för att ta sig fram?

Den dagen inträder en förbättring av vädret i deltat och flygplanen susar mot Dien Bien Phu där en sista Morane som dittills har undgått massakern nu står i lågor. Bomberna regnar ner mot Vietminhs nya eldbaser på Mont Chauve och Mont Fictif och de förlorade motståndsområdena Béatrice och Gabrielle, och moln av svart napalmrök stiger mot himlen. För att möjliggöra eventuella landningar röjer markpersonalen landningsbanan och reparerar järngallren så gott sig göra låter. En helikopter som mekanikerna har satt i skick lyckas starta. Alltsedan gryningen har Dakotaplanen fällt proviant och ammunition.

Ett ambulansplan med väldiga röda kors målade på flygkroppen, vars ankomst flera gånger har meddelats på Vietminhs radiovåglängder, försöker landa, men det tas emot med så häftig granatkastareld att piloten ser sig tvungen att ge gas och lyfta igen. På sjukhusområdet kreverar granaterna framför skyddsrummen, i sorteringssalen och bland de väldiga mängderna av stupade i bårhusgropen. Slamsor av förruttnat kött ligger kringströdda överallt. I pausen mellan två salvor försöker ett antal sårade klättra upp i ambulanserna som har kört fram för att hämta dem. Dakotan återvänder, lyckas landa, men urlastningen av lådorna med blodplasma är ännu inte avslutad när beskjutningen börjar på nytt. Trettio två man tränger ihop sig i kabinen sedan flygvärdinnan hjälpt dem att klättra upp. Andra klamrar sig förtvivlat fast vid stabiliseringsrodret, och när planet sätter sig i rörelse kastas de till marken av den kraftiga luftströmmen från propellrarna. Assisterad av kapten Cornu som har tagit plats vid hans sida i förarkabinen lyckas löjtnant de Ruffray komma upp i luften efter sjuhundra meter, och samtidigt kreverar en granat mitt i den grupp som har stannat kvar nere på marken. Planet är för tungt för att klara bergstopparna, varför det går ner i Muong Sai där det lämnar en del av den materiel som man aldrig hann lasta ur i Dien Bien Phu, varpå det fortsätter mot Hanoi, men de svårast sårade har inte blivit evakuerade och det var bara nästan friska män som hade tillräckligt med krafter för att ta sig ombord.

Så snart dagen gryr låter Castries återbesätta det som återstår av Anne-Marie. De norra kullarna har gått förlorade, och major Cléménçon som för befälet över en bataljon från 2. främlingsregementet i Huguette innesluter de sydliga kullarna i sitt försvarssystem och breder

ut sig väster ut ända till Françoise. På Gabrielle som behärskar landningsbanans längdaxel har Vietminh skyndat sig att installera luftvärnsbatterier, och de av thaibataljonen övergivna ställningarna är snart späckade med 37 millimeters kanoner och tunga kulsprutor. Det står klart att flygplanen inte längre kan landa och starta i Dien Bien Phu annat än nattetid och till priset av ansevliga risker. Tre dagar efter anfallets början står Dien Bien Phu mot alla förutsägelser berövat sitt bästa stöd.

Från 11.30 till 12.10 flyger Cogny i sin Dakota över det befästa lägret, men granaterna slår oupphörligt ner på landningsbanan och piloten avstår från landningsförsök. Cogny anser sig inte ha rätt att tvinga honom och återvänder till Hanoi. Han avvisar förslaget att låna ett plan med rödakorsemblem och ber att general Dechaux till hans disposition skall ställa ett plan som kan återvända till Dien Bien Phu nattetid, varpå han meddelar Castries att denne kan vänta honom med det snaraste.

På eftermiddagen vägrar general Dechaux att ställa ett flygplan till Cognys förfogande, och denne funderar ett ögonblick på att gå förbi honom och be Navarre ge honom en kategorisk order. Men fruktan för att bli instängd i Dien Bien Phu, långt från delat som han har i uppdrag att försvara, kommer honom genast att avstå. Det finns ingen som betvivlar Cognys personliga mod, man har ofta sett honom på platser där generaler inte i allmänhet visar sig, och han oroar sig främst för vad man i ett senare skede kanske kommer att förebå honom. Han borde emellertid finna på ett sätt att sluta sig till den inneslutna garnisonen för att återge den modet, för att rätta till de begångna felen och ruska upp Castries som förefaller lika modfärdig som sin stabschef. Om Dien Bien Phu faller inom några timmar, vilket man fruktar, skulle det då vara klokt att låta fienden få chefen för trupperna i Tonkin i sina händer? Denna dag står Cogny inför en samvetskris som lockar fram tårarna i hans ögon. Men tårar förblindar och samvetsbetänkligheterna har inget värde förrän man har kommit till rätta med dem. Cogny finner dock en lösning: eftersom alla försäkrar att hans plats inte är i Dien Bien Phu, blir han till slut själv övertygad, och genom att lyda förnuftets röst, missar han det mest enastående tillfället under hela sin karriär. Varför tar han inte som vanligt avstånd från alla råd och fastställda regler och hoppar ner i fallskärm till Dien Bien Phu tillsammans med den som skall ersätta Castries? Det finns ett vägande skäl för honom att inte skynda till Dien Bien Phu, och det är att Dien Bien Phu inte är hans verk utan Navarres. Sitt eget verk skulle han ha försvarat med raseri, men nu tvekar han att riskera livet för Navarre och att möjligen ge den uppfattningen att han kanske betraktar sig som ansvarig.

Vad väntar å sin sida Navarre på, varför hoppar han inte i ett flygplan för att flyga över Dien Bien Phu och personligen ge Castries och Langlais order, som De Lattre skulle ha gjort? Ännu är inte Dien Bien Phus öde avgjort. Visserligen hotar katastrofen till följd av en generals felbedömningar, men Dien Bien Phu kan räddas av en annan generals genialiska beslut. Och i så fall skulle Cogny bli hjälten och den store ledaren.

Den 18 mars 1954

Löjtnant Biswing lämnar plötsligt ringen av Dakotaplan som sedan gryningen kretsar över Dien Bien Phu, går brant ner mot landningsbanan, lastar in tjugotre sårade och startar på nytt mellan granatgroparna och krevaderna. Major Darde försöker följa hans exempel, och han har redan landat när artilleribeskjutningen tilltar i styrka, och tvingar ambulanserna att lämna landningsbanan. Han startar utan att hinna ta in last, följd av nedslagen. Läkaren som åtföljer flygvärdinnan blir svårt sårad och splittren tränger in i planet på tjugotvå ställen. Detta trots att de med rödakorstecknet försedda Dakotaplanen förutom besättningen endast medför sjuksköterskor för de sårade och förpackningar med blodplasma. Vietminhledningens ljuger när den i radion förklarar att sjukvårdsplanen är lastad med ammunition till 105-orna och de tunga granatkastarna.

Det är för övrigt inte bara de sårade som planen borde evakuera, i Dien Bien Phu finns också

en stabsredaktör som väntar på transport, besättningarna från de förstörda planen och den personal som Castries har avsatt till följd av visad oduglighet. Hittills är det bara Vietminh som har vant sig vid en förödande artillerield. Inför dödshotet paralyseras mången av skräck, många ansikten bleknar, många kroppar skälver, diarrén, såväl den själsliga som den kroppsliga, griper omkring sig. Det är endast de starka andarna som förmår övervinna paniken och den rädsla som de känner lika väl som de andra. Alltsedan den 11. 3 mars är det sanningen som sitter i högsätet i Dien Bien Phu, människorna visar sig sådana de verkligen är, inte sådana som de har förefallit att vara, och de starka karaktärerna råkar mången gång i konflikt med varandra.

I Eliane 4 möter Bigeard en av sina officerare som Langlais har kallat till sig. Han befäller honom att vända tillbaka och styr med påken i handen mödosamt sina steg mot Langlais stabsplats dit han anländer likblek av vrede. Vad är det egentligen som Langlais blandar sig i? Har han inte klart för sig att det är Bigeard som är chef för 6. B.P.C.? De två officerarna råkar i ett så häftigt meningsutbyte att Langlais plötsligt slår näven i den bjälke som bär upp taket till skyddsrummet och säger:

”Ska vi inte slå huvudena i den där, så får vi väl se vilkendera av oss som har hårdare skalle?”

Båda brister i ett skallande skratt och skakar hand. Magra, seniga, knotiga, med skarpskurna, som i sten huggna ansikten och skoningslös blick, söner till Mutter Courage, som så många av dem som kämpar här, är de båda lättantändliga och snara till försoning, egenskaper som ofta kännetecknar män som är beredda att dö för en stor sak. Langlais ledsagar sin nye vän Bigeard till sjukhuset där doktor Grauwin ger honom en kraftig novokainspruta i lårpulsådern för att lindra hans smärtor.

Att hålla ut betyder inte längre att låtsas eller att försäkra att man skall hålla ut, nu gäller det att inte böja sig ens för de hårdaste slag. Sergeant Sammarco som har blivit avlöst från sin uppgift att bevaka Gauchers kista svär oavbrutet när han samlar ihop lådor med ammunition och proviant i taggtrådshindren. När liklukten sprider sig över lägret har livet plötsligt fått ett dittills okänt värde, och för att förhindra att liken samlas i högar vid en bårhusgrop som från början, lik som allt det övriga, gavs fullständigt löjeväckande proportioner, undertecknar Castries en kort och motbjudande order: ”Hädanefter skall de stupade begravas på platsen.” Begravningsplatser på vilka granater regnar ner måste betraktas som meningslösa, likkistor reserveras inte längre ens för officerarna, och det är uteslutet att tänka sig att döda som inte längre har några militära grader skulle transporteras till Hanoi med flyg när de sårade lider brist på allt och inte ens det djupaste medlidande räcker till för att rädda dem. Några sårade har blivit begravda under lämningarna av sorteringsskyddsrummet som störtade samman under elden från 11. 05-orna. Fader Heinrich sluter ögonen på de döda och delar ut sista smörjelsen. Om han inte hade silverkorset om halsen kunde man ta honom för en legionärofficer med den låga pannan, det snaggade håret och det runda ansiktet som tyder på en viss böjelse för vällevnad. Grauwin har svårt att hålla tillbaka tårarna. Det fruktansvärda skådespelet med lemlästade kroppar och bortslitna huvuden fyller honom samtidigt med fasa och vrede. För att komma till det skyddsrum där han ibland unnar sig några timmars vila måste han klättra över högar av amputerade lemmar. Långt ifrån att böja sig inför det oblida ödet uppmuntrar han sina sjukvårdare, övertalar ingenjörstrupperna att bygga nya skyddsrum som ledningen vägrar honom, bönfaller om penicillin och blod som flygplanen faller till honom med fallskärm. I intimt samarbete med sin vän Gindrey opererar han, sågar av benknotor, reder ut metertals med tarmar, syr ihop gapande sår i bröstorgar, låter evakuera de hundratals lik som väljer över kanterna på bårhusgropen och belamrar det lilla helikopterfältet, taken till marketenterierna och sovsalarna. Makabra laster kring vilka svärmar av väldiga violetta flugor surrar körs i lastbilar till gemensamhetsgravar som i all hast grävs med bulldozer.

Kan man beskylla vietminhsidan för omänsklighet och grymhet? Vem är det som respekterar krigets lagar, och vem bryter dem? Det är ingen konst att förbli oberörd när jaktplanen susar över snårskogen och låter kulsprutorna spela mot kolonnerna av bärare och sjukvårdare som bär sina sårade på bårar täckta med nylondukar mot sjukhusen bakom stridslinjerna, men hjärtat bultar av indignation för att Giaps artillerister beskjuter flygplan med röda korsets emblem. När jag talade med Giap, hävdade han att han aldrig hade gett en sådan order, men han påstod inte att han skulle ha förbjudit det. Han förde krig. Och Langlais medger själv att om man hade låtit honom välja mellan förstärkningar av en bataljons styrka och evakueringen av de sårade, skulle han ha föredragit evakueringen.

I krig måste man alltid vara beredd att möta fasor och ovärdiga handlingar, och vem kan svära på att vietminhtrupperna hade så orätt när de antog att vi kanske begagnade oss av de internationella konventionerna för att befrämja våra syften? General Cogny vägrade att stiga ombord på ett ambulansplan när den fientliga elden hindrade honom från att landa i Dien Bien Phu, det måste antecknas till hans heder. Detta visar att ett sådant förfarande var tänkbart. Grauwin fick order att transportera legionärer och vapen i sina ambulanser. Om vietminhtrupperna som kunde följa minsta rörelse i lägret från sina observationsplatser hade märkt att major Keller, överste de Castries stabschef, evakuerades från Dien Bien Phu i en helikopter med Röda korsets emblem och att hans efterträdare kom dit på samma sätt, i likhet med överstelöjtnant Lemeunier som frivilligt hade erbjudit sig att inta Gauchers plats, måste man erkänna att alla beskyllningar mot vietminhsidan förlorar sitt värde. Och det är inte av dem, utan av våra egna, som jag har fått dessa upplysningar, av sagesmän vilkas moraliska integritet står utom alla tvivel, annars skulle jag inte ha ägnat dem någon uppmärksamhet. Slutsatsen blir att Vietminh hade starka skäl att inte sätta blind tilltro till våra uppgifter, eftersom den främsta uppgiften i krig är att vilseleda motståndaren.

Varför skulle man undvika att beröra frågan om beskjutningarna av ambulansplan? I alla krig finns det på båda sidor såväl riddersmän som uslingar, och för att rädda riddersmännen måste man blotta uslingarna. Langlais medger själv att ansvaret för de olyckor som drabbade de sårade inte så mycket faller på en fiende som inte lät beveka sig som på ledningen som varken lyckades organisera sjukvårdstjänsten eller förutse de svårigheter som den eventuellt skulle möta.

Allt som förblir dolt kan vändas emot en, och det är för att rättfärdiga sig som man måste säga allt. Vad var det som Giap ville? Han ville blockera landningsbanan för att kväva det befästa lägret. Inte heller i Stalingrad beviljades några undantag från denna regel. Och när man frågar sig om rödakorsflaggan erbjöd vietminhsidan skydd, måste svaret bli nej. Tvärtom drog den vår eld till sig när den hissades. Professor Ton that Tung som var chef för Vietminhs sjukvårdstjänst påminde mig för sin del om att en svårt sårad som inte hade kunnat evakueras från sjukhuset i Thien Hoa slängdes i floden av plutonen Kergavérec. För min del skulle jag skämmas för det som läggs oss till last endast om det plötsligt visade sig att det i Dien Bien Phu inte hade funnits ledare utan fruktan och tadel, hjältemodiga läkare och stackars satar som inte ägde något annat i denna världen än ett liv och sin ära som människor.

Den 19 mars 1954

Från alla håll, meter efter meter, närmar sig fiendens löpgravar det befästa lägret och gnager på försvarsverken. De smyger sig förbi Dominique i i nordväst och Eliane i söder, de når fram till Dominique 2, de tecknar en halvmåne kring Isabelle, de innesluter Huguette och Claudine. Flygfotografierna visar dagligen nya häpnadsväckande framsteg i arbetena, fienden vet att det är med hackor och spadar som man hemför segern. Och de som svingar skansverktygen, var finner de detta oändliga tålamod, denna hjältemodiga styrka som har gett dem kraft att ta upp en kamp mot västerlandets stridsvagnar, kanoner och flygplan, en kamp som de till att börja med fick föra nästan med sina bara händer? Oupphörligen upprepar man för dem att om de

störtar det västerländska väldet, kommer allt gott att följa. Åkrarna som de så otaliga gånger har plöjt och sått för att öka storgodsägarnas rikedomar blir deras, de kommer att bli kvitt ämbetsmännen som ständigt har utnyttjat dem, deras barn får gå i skola utan att på förhand vara dömda till fattigdom och elände, det enda arv som de dittills troget har lämnat från far till son. Det är inte ett hugskott av Giap när han i sin sista dagorder före striden påminner den fruktansvärda bondehär som står under hans befäl om att segern skall möjliggöra den länge väntade agrarreformen. Vietminhs armé är en armé av bönder som är fast beslutna att erövra sina åkrar, och som vid behov kommer att hålla ut i många år, lika fästa vid jorden som vid sina egna kroppar, förenade med den såväl i livet som i döden, sammanblandade med trädens rötter och leran på åkrarna och gödseln på risåkrarna. Västerlandet kunde inte envist stöda en feodal regim och en korrumpierad administration utan att så småningom se sin hegemoni bli föremål för avsky och förbannelse!

”Vilket brott mot våra traditioner att vi inte befinner oss här som folkets befriare, att vi inte lättar dess bördor och höjer dess standard utan i stället stöder dess förtryckare, vilkas tyranni vi fördubblar och vilkas inkomster vi delar samtidigt som vi ger dem möjligheter att ytterligare öka dem! ...” Med denna anklagelse, som han upprepade för den nyss anlande major Lyautey som i november 1894 tillträdde en befattning vid expeditionskårens stab i Tonkin, ingav den franske regeringsrepresentanten hos kejsaren av Annam sin avskedsansökan till generalguvernören de Lannesson som hade beslutat att stöda mandarinerna mot dem som yrkade på reformer. Ett halvsekel senare har ingenting, eller nästan ingenting förändrats, och folket har gett namnet ”baodai” åt de hundrapiastersedlar som är absolut nödvändiga för att skaffa sig det obetydligaste skriftliga tillståndsbrev. Vem kom på tanken att göra slut på denna trafik? Några franska ämbetsmän som erhöll ett synnerligen lamt stöd av sin regering, och farbror Ho på vars triumf alla hoppas för att flickorna inte längre skall vara tvungna att förtjäna sitt uppehälle som ”taxi-girls” och de unga männen som boyer.

Vem hittade på den första rickshan?.

Den rike främlingen, den rike främlingen.

Vem kommer på tanken att kasta honom i havet? Den fattige kinesen ...

Denna populära sång från Shanghai har överskridit gränserna.

Att slåss vid Dien Bien Phu är detsamma som att vilja trampa fosterjorden utan att förödmjukas av gendarmer, poliser och soldaterna i en främmande armé. Att dö vid Dien Bien Phu, det är att offra livet för denne gamle och sluge, beläste och när det passar honom till och med poetiske bonde som kallas farbror Ho, samtidigt som Hans majestät kejsar Bao Dai jagar tiger i Dalat tillsammans med de franska generalerna. Under taket till det fältsjukhus där doktor Grauwin amputerar ben och skär upp bröstorgar har smärtan samma smak av blod och tårar som på den andra sidan, men det finns ingen som kan hindra Vietminhs kanoner från att skjuta på Röda korsets emblem eller på expeditionskårens soldaters lemlästade kroppar. Nu är det fråga om att utgå som segrare i en skoningslös kamp, och den armé som i årtal har krossats av amerikanska granater och napalmbomber kan inte längre uppträda skonsamt mot sina motståndare bara därför att vapenlyckan har skiftat.

Den 22 mars 1954

När general Ely reste till Washington för att utföra det uppdrag som franska regeringen hade anförtrott honom, mötte han stor sympati hos amiral Radford, den amerikanske överbefälhavaren, och de övriga amerikanska generalerna. Med kraftigt stöd av sin kabinettschef, flygöversten Brohon som har gått igenom amerikanska krigshögskolan, tillbragt fyra år i Pentagon som medlem av Natos permanenta stabsutskott och förutom att han besitter en naturlig auktoritet också väcker uppseende med sin eleganta och korrekta engelska, bemödar sig general Ely om att skingra det legendariska skimmer som till följd av general

O'Daniels entusiasm strålar kring namnet Dien Bien Phu. Han antyder försiktigt att det kanske kommer att erfordras amerikansk intervention för att rädda garnisonen. Samma dag ger ett långt telegram från monsieur Dejean till hans minister en uppfattning om situationens allvar, samtidigt som överkommissarien framhåller vikten av att förstärkningarna till flygvapnet måste ges absolut prioritet. Men det enda som monsieur Dejean får veta är att det franska flyget i hemlandet varken har bombplan eller propellerplan att avstå. Mot monsieurs Bidaults önskningar framställer general Ely inga önskemål i Pentagon, och resultaten av denna skickligt uttänkta försiktighet överträffar alla förväntningar. Amiral Radford begär inte bättre än att i Tonkin krossa de kommunister som inte blev krossade i Korea och att jaga bort vietminhohyran från Dien Bien Phu, som en dag kanske kan förvandlas till en framskjuten bas mot Kina, och han väntar bara på en order. En glimt av skadeglädje tänds redan i ögonen på vissa medlemmar av hans närmaste omgivning.

I Vita huset får general Ely ett varmt mottagande av president Eisenhower som ger amiral Radford i uppdrag att ställa allt i ordning för att hjälpa Navarre. Radford ber general Ely uppskjuta sin avfärd med några dagar och överlämnar ett skriftligt frågeformulär som han ber honom besvara. Med ledning av detta kommer han att föreslå konkreta hjälpåtgärder.

Amiral Radford är en kraftigt byggd man som går med spänstiga steg. Han ser nästan ut som en tavla av en flamländsk mästare med sin ljusa, ömtåliga hy, det blonda håret som har en dragning mot rött, och de gråa, ständigt fuktiga ögonen som mildrar uttryckets hårdhet. Överbefälhavaren för Amerikas väpnade styrkor har fullständig utbildning både som sjöman och flygare. Denne smidige, outröttlige och kallt beräknande man har i Stilla havet fört befälet över världens mäktigaste flotta. Han har inte fått sin höga befattning tack vare sina republikanska åsikter eller för att det av en händelse råkade vara han som ledsagade Ike till Korea 1952 och spelade bridge med honom, han har nått den tack vare den myndighet som han utstrålar och sina kristallklara och kloka beslut. Han gör intryck lika mycket med sin intelligens som med sitt uppträdande, ingen kan förneka att han är en stor ledare. Enligt hans sätt att se saken spelar Sydostasien samma roll som Balkan under första världskriget, och efter Koreakrigets slut fattade han ett outsläckt intresse för konflikten i Indokina. Ely blev djupt imponerad av hans riktiga och kraftfullt framförda synpunkter på denna konflikt och hans omdömen om expeditionskårens chefer. ”Ni förlorade kriget i Indokina 1952 då general Salan inte vågade förnya ockupationen av Lao Kay”, påpekade amiral Radford. Han hänför Salan till de tveksamma och räddhågade och hävdar att han måste fördömas för att han inte förmodade skapa en vietnamesisk armé. Radford betraktar sig gärna som den västerländska världens främste försvarare. Till att börja med häver han gärna Pentagons förbud mot att använda Packetplan till att fälla napalmbomber och ger Navarre full frihet att använda de plan som ingår i den amerikanska hjälpen enligt sitt gottfinnande. Och eftersom presidenten är av samma åsikt, varför skulle man inte likvidera myrstacken Dien Bien Phu?

Den 23 mars 1954

I ett brev till general Cogny ger överste de Castries en fullkomligt riktig bild av såväl läget som sig själv: han står ut med sina lidanden. Vem skulle vid den tidpunkten ha varit kapabel att återställa vapenlyckan som redan var så illa skamfilad? Möjligen Ducourneau som levde sitt liv som en boxare i ringen, ständigt på sin vakt, kretsande på lätta fötter kring motståndaren och färdig att dela ut sina slag, som han gjorde i Na San. Men det är varken Ducourneau eller Vanuxem eller Gilles som för befälet i Dien Bien Phu utan kavalleristen Christian de Castries som sitter instängd i sin fästning och nergrävd under jorden. Han kommer aldrig på den tanken att dela ut kännbara slag genom att samla sina styrkor och koncentrera sin eld. Han låter fienden behålla initiativet. Det verkar som en fjäder någonstans i hans inre hade brustit.

”Vad utträttade överste de Castries egentligen?” frågade en general i

undersökningskommissionen när han fick veta att chefen för det befästa lägret anförtrrodde såväl planeringen av försvaret som artilleriets och reservernas användning åt sina underordnade.

”Han förmedlade våra rapporter till Hanoi”, svarade Langlais utan tvekan och med en viss bister humor.

Om Langlais hade läst markis de Feuquières memoarer, kunde han ha nöjt sig med att citera några rader om monsieur de Calvo som belägrades i Maastricht av prinsen av Oranien.

”Denne officer som personligen var en mycket tapper man, men som efter att ha tjänstgjort hela sitt liv i kavalleriet inte hade den ringaste uppfattning om vare sig belägringar eller försvar av fasta platser, sammankallade de främsta officerarna i garnisonen och förklarade att han var fullständigt okunnig om detta sätt att föra krig. Han bad dem således sinsemellan komma överens om hur platsen skulle försvaras och meddela honom vad som hade blivit överenskommet. Därpå bad han dem lägga ner allt sitt nit på att tjäna konungen väl, därför att hans enda syfte var att bevara staden, och att han på inga villkor skulle överlämna den åt sin furstes fiender.”

Vem skulle väl våga fördöma monsieur de Calvo för så ädla avsikter och för att han hade en så riktig uppfattning om sig själv? Endast de som aldrig själva har erfarit olyckan av ett nederlag skulle kunna lasta honom, och jag hör inte till dem. Endast de som har kämpat vid Dien Bien Phu har rätt att döma honom, och till dem hör jag inte heller. Men även om Castries aldrig själv hade eftersträvat den post som han beklädde, dömde den honom till att antingen leva som hjälte eller dra sig tillbaka. Och i sanningens namn måste det konstateras att han inte gjorde någotdera.

Vad är en hjälte? En man som visar prov på ovanliga egenskaper i ett ovanligt läge. Ett stål som är härdat i striden, eller med andra ord i förruttnelse. Vem kan väl tro att undantaget är en vana och att man kan prenumerera på hjältemodet, som man prenumererar på *Revue des Deux Mondes*? Vem erkänner inte att vissa hjältar kan spricka, precis som en fotbollsstjärna kan spela en plattmatch? Man kan tröttna på att uppföra sig som en hjälte och längta efter att dra sig tillbaka i ledet.

Det är alltså möjligt att någonting sprack inom Castries, honom själv ovetande, men ingen kan göra någonting åt att han tidigare hade varit en annan Castries, liksom ingen heller kan förebrå honom för att han inte längre var densamme, man kan uteslutande beklaga honom. När allt kommer omkring har han aldrig gett sig ut för att vara Charles de Foucauld. När han slåss är det inte för att söka döden utan för att vinna befordran och utmärkelser, dessa ärans leksaker som Alfred de Vigny kallar dem, dessa lockbeten med vilkas hjälp man lockar soldaterna att marschera och dö.

Castries var en äventyrare snarare än en metodisk och tänkande soldat, han var också cynisk, fåfäng och skrytsam mer än nödvändigt, och av allt att döma var han inte skapt för sådana prövningar. Men om händelseutvecklingen har lämnat honom efter sig, om han inte har förmågan att leda försvaret, vad väntar man då på för att ersätta honom med en annan? Ingen vågar tillfoga honom en sådan skymf, även om saken kommer på tal. I ett visst skede går ryktet att överste Sauvagnac, chefen för de flygburna trupperna i Tonkin, redan har packat sina kappsäckar för att ersätta honom, men att han sedan packar upp dem igen. I denna armé finns det ingen som har läst Montluc.

När mörkret faller beger sig Turret till sjukhuset. Grauwin som står vid operationsbordet tittar upp med ett leende, men sedan blir han orolig. Till honom kommer man när någonting är på tok. Kanske, tänker han, för att sjukhuset har blivit ett centrum för alla lidanden, för att det på sätt och vis påminner om Kristus på korset. Han fattar inte att det är för att han själv, Grauwin, inkarnerar medlidandet.

Tourret som är något kortare än Bigeard och liksom han har insjunket bröst, ser inte ut som en slagskämpe. I detta skarpskurna ansikte med kraftigt markerade kindknotor lyser ögonen sorgsnare än vanligt, och pannan fåras av nya rynkor. Grauwin överlåter instrumenten åt sin assistent, drar av sig gummihandskarna, går upp i förbindelsegraven tillsammans med Tourret och börjar fråga ut honom. Tourret berättar då att Langlais anklagar honom för att av slarv ha orsakat några av sina mäns död i granatelden, och han har bestraffat honom med sträng arrest.

”Just nu är ingen herre över sina nerver”, säger Grauwin. ”Den där historien håller helt enkelt inte. Grubbla inte på den saken. Följ med och tag dig ett glas, det piggar upp.”, ”Langlais har kanske rätt”, säger Tourret. ”Om jag är ansvarig för mina mäns död, kan jag inte leva längre.” ”Så, så”, säger Grauwin som tänker på Piroths öde. ”Jag tänker inte övertala dig. Vill du prata med fader Heinrich?”

”Ja”, säger Tourret.

Grauwin skickar efter fältprästen och knuffar in Tourret i sitt skyddsrum. Han breder ut en fallskärm på bordet, tänder en stormlykta och lägger en uppslagen mässbok på bordet.

”Du har rätt”, säger han. ”Jag brukar också bikta mig när jag inte längre är säker på mig själv.”

Han lämnar skyddsrummet i samma ögonblick som fader Heinrichs tunga steg hörs utanför dörren.

”Ni kan föreställa er min oro när jag sedan tittade på Tourret när han kom ut”, sade doktor Grauwin när han berättade för mig om denna händelse. ”Men så snart jag fick se honom, blev jag lugn. Han var som en ny människa. Hans ansikte återspeglade en stor glädje. Han hade fått frid.”

Den 24 mars 1954

Bland de förstärkningar till fallskärmsbataljonerna som hoppar strax före klockan 16.00 vid foten av och söder om stödjepunkten Eliane, befinner sig också kapten Alain Bizard som har blivit utsedd till ställföreträdande chef för kapten Botellas bataljon, 5. B.P.V.N. Denne storväxte, förnuftige och kultiverade officer är en före detta kavallerist som har lämnat sitt ursprungliga vapenslag och den general hos vilken han var adjutant för att för tredje gången återvända till sina gamla kamrater i expeditions kåren. Han är alltid beredd att ge sig in på de farligaste äventyr, och därför har han valt Dien Bien Phu och fallskärmstrupperna. Botella ville genast ha honom till sin bataljon, men den byråkratiska tågordningen reste invändningar mot att en officer som inte hade fallskärmsdiplom skulle hoppa. På fyra dagar utförde Bizard i Hanoi de sex hopp som gav honom välsignelsen.

Han kommer till sin bataljons stabsplats i Eliane 4 i samma ögonblick som kapten Koenigs Dakota träffas av luftvärnselden, fattar eld, störtar och krossas i en risodling där den exploderar. När Bizard återfinner sin vän Botella, säger han med ett skallande skratt: ”Nå, här har du mig. Vi ska ordna så att ni kommer ut ur det här helvetet.” Isabelles fältpräst upprepar för sig själv orden från gradualpsalmen i dagens mässa: ”Hav förbarmande med mig, o, Herre, ty jag har inga krafter; gör mig frisk. Ty jag skälver i hela kroppen och det råder oändlig förvirring i min själ.”

I sitt arbetsrum i Pentagons yttre ring föreslår amiral Radford för general Ely en intervention av flygstyrkor mot Dien Bien Phu. Radford, som är öppen mot dem som han känner väl, bevarar sin uttryckslösa min och sin kalla blick under det stereotypa välkomstleendet. Fönstren vetter mot fasaden som belyses av solen, men ändå är gardinerna fördragna och neonljuset brinner. Trots de traditionella mahognymöblerna och den ljusgråa schagglädseln påminner det stora rummet med de många fartygs- och flygplansmodellerna mest om en luxuös operationssal. Där sitter chefen för Förenta staternas väpnade styrkor ensam och

isolerad och grubblar på världshändelserna.

Med blicken stadigt fäst på general Ely för att kunna bedöma hans reaktion, framför Radford sitt erbjudande: ett sextiototal tunga bombplan, B 29-or, eskorterade av etthundrafemtio jaktplan från amerikanska 7. flottan, kan sättas in för att krossa vietminhstyrkorna vid Dien Bien Phu.

”Från och med vilket datum?” frågar general Ely vars ansikte knappt lyser upp vid detta erbjudande.

”Jag ska studera frågan”, svarar Radford med säkerheten hos en man som har valt sin väg och som kommer att hålla sig till den, kosta vad det kosta vill.

General Ely återvänder till franska ambassaden, alarmerar konseljpresidenten med ett hemligt telegram och bereder sig att återvända till den kyliga och fuktiga våren i Paris. I Ile-de-Frances skogar hör man de första gökarna. General Ely förföljs av tankar som kommer honom att mer än någonsin påminna om kommendören i Don Juan och som ger det askgråa ansiktet ett uttryck av oro för kommande katastrofer. De B 29-or som amiral Radford har föreslagit honom är nämligen det officiella, lätt genomskådade täcknamnet för en operation med syfte att betvinga vietminhstyrkorna i Dien Bien Phu med atombomber, samma fruktansvärda vapen som tio år tidigare tvingade Japan på knä. Operationen har ännu inte fått något namn, och general Ely vet inte att han återvänder till Paris med en gam sittande på sin axel.

Den 25 mars 1954

Underlöjtnant Thélot sitter i sin grop och avslutar ett brev till sin bror: ”Kanonerna spyr inte längre ut så många granater, och de har dragit sig högre upp i bergen, men vi har vietsoldaterna alldeles nära oss i kitteldalen. Alltemellanåt får jag syn på några av dem i min kikare. De har ännu inte gjort några trevare mot vår stödjepunkt, men de har krupit fram och placerat ut flygblad i taggrådshindren. Skriv till mig under fältpostnummer 54 640. Breven kommer nog fram, posten följer oss alltid och överallt, den fälls till oss tillsammans med provianten. Lugna föräldrarna. Andan kan inte vara bättre än den är. Jag omfamnar er alla av hela mitt hjärta.” New York Times publicerar över fem spalter fotografier av kämparna i Dien Bien Phu och en artikel om överste de Castries, ”hjälten från Indokina, aristokrat och obetvinglig krigare”.

När mörkret faller på infinner sig Bigeard i stabens skyddsrum dit Castries har kallat honom. Han är på dåligt humör och svingar fortfarande den grova påken som han stöder sig på när han går. Innan han gick över floden klädde han hastigt av sig, kastade sig i vattnet mitt i granatregnet och tvättade sig för att ge de sina ett exempel. Hos honom dör man ren och nyrakad. Sedan han etablerade sig i Eliane 4 har han tvingat sitt folk att använda hacka och spade.

När han kommer in till Castries slår han ihop klackarna och hälsar stramt, djungelmössans långa skärm har han dragit ner på näsan.

”Min käre Bruno, nu måste du ge dig ut och leta efter Vietminhs luftvärn väster om lägret”, säger Castries.

”När då?”

”I morgon. Ta med dig allt vad du behöver, se till att det smäller ordentligt. Du har fria händer.”

Castries visar på kartan byarna Ban Ban och Ban Ong Pet, två och en halv kilometer från stabsplatsen.

Varför skulle man förneka att Castries imponerar på Bigeard? Denne cyniske aristokrat som härstammar från en lång rad av marskalkar av Frankrike kan begära vad som helst av lyckoriddaren Bigeard. Castries har ett sätt att ta emot sina underordnade, att tala, att smickra

eller förolämpa som imponerar på honom. Bigeard har klart för sig att Castries inte är en chef som föregår med personligt exempel eller framtvingar segern, men ändå kan han inte låta bli att tycka om honom. Castries förtrolighet och vänskap för denne son till en liten järnvägstjänsteman, hans glans, hans högdragenhet och hans elegans har slutgiltigt erövrat Bigeard. I ett senare skede, under motgångens svartaste dagar, är det Bigeard som tystar hånskratten och tvingar sina kamrater att visa Castries en respekt som de inte känner. Castries kan tillåta sig allt, för Bigeard förblir han fursten av Guds nåde även om han har förlorat allt som skapade hans prestige och legenderna kring honom. Det som Bigeard främst uppskattar hos Castries, är att denne alltid lämnar honom fria händer. Det är i själva verket allt som Bigeard begär. Bigeard hör till dem som går i döden för var och en som överlåter litet av sin makt åt honom.

”Överenskommet”, säger Bigeard. ”Det här ska vi klara. Men jag har två saker att be om: befordringar för de bästa karlarna och lite längre tid för förberedelserna.”

”Vad befordringarna beträffar, får vi väl se. Och tid har du tillräckligt om du genast tar itu med arbetet. Vi kokar kaffe åt dig.”

Jag har sett stabsplatsens kaffekokare. Det är en apparat med insvängd midja och vertikal vevaxel av den typ som tidigare tillverkades för intendenturen och kollektivhushåll och som hörde till bataljonernas fältköksutrustning. Den sfäriska behållaren rymmer ett kilo kaffebönor. Den finns också utställd, tillsammans med stabens kaffepanna av järn, i museet i Dien Bien Phu.

Den 26 mars 1954

Alltsedan den 19 mars har kalla luftströmmar från polartrakterna förorsakat en försämring av vädret i deltat, regnet har börjat på nytt, och i höglandet ligger täta dimmor. Men den tjugosjätte blåser en sydöstvind upp som förbättrar vädret vid baserna på slätten och återställer värmen och fuktigheten. I thaiområdet skingras molnen framemot middagen, men de lägger sig kring bergstopparna och framkallar nattliga åskväder. Trots dessa svåra förhållanden har mer än sjuhundrafemtio attackplan fällt elvahundra ton bomber i kitteldalen och i bergsslutningarna sedan striden om Dien Bien Phu tog sin början.

Spaningsplanen har tagit tiotusen fotografier. På nätterna brummar en vakthavande Dakota som har till uppgift att lysa upp slagfältet ständigt över det befästa lägret. Och hela dagen regnar fallskärmarna ner på taken till skyddsrummen, på begravningsplatserna och i taggtrådshindren.

Klockan två på morgonen har Bigeard sammankallat de officerare som skall delta i operationen: Turret, chefen för 8. stormbataljonen, hans trogne kamrat i alla strider, och i den hårdaste av dem alla, reträtten från Thun Lé; Thomas som för 6. B.P.C. i Bigeards frånvaro; Guiraud, chefen för 1. Bep som skall utgöra reserv, idel muskler under det långa ansiktet, en man som ständigt ser ut att vänta sig det värsta för att alltid vara beredd till motåtgärder; Cléménçon, chefen för s. bataljonen av 2. främlingsregementet som skall besätta upptagsställningarna; Hervouët, stridsvagnskaptenen som kom till Dien Bien Phu vid jultiden med båda armarna gipsade till armbågen; flygaren Guérin som är så mager att kläderna fladdrar omkring honom, och som Langlais inte gillar; och till slut artilleristen Vaillant.

Bigeard redogör för uppgiften och förklarar hur den skall utföras. Det är fortfarande mörkt när officerarna återvänder till sina förband, ger sina order, försätter trupperna i beredskap, bestämmer stridsindelningen och lämnar ställningarna för att rycka fram till utgångsläget. I gryningen inleder tre 105 millimeters batterier, två 155 millimeters pjäser och tre 120 millimeters granatkastarbatterier stormelden mot på förhand rekognoserade mål, medan fallskärmssoldaterna rycker fram sprängvis bakom stridsvagnarna. Känning med fienden nås klockan 06.15. En plutonchef vid 6. B.P.C., löjtnant Le Vigoureux, hoppar upp på en av de

tunga luftvärnskulsprutorna som nu är vända mot fallskärms soldaterna, ropar i sin radio: ”Anfallsmålet uppnått!” och får en kula mitt i pannan. Klockan 06.30 är det redan ljust, och flyget ingriper med bomber och kulsprutor. Artilleriet riktar nu sin eld mot de fientliga motanfallen som försöker skära av reträttvägen för de deltagande förbanden. Det ena värdet efter det andra med 20 millimeters automatkanoner och 12,7 millimeters kulsprutor erövrar, serviserna mejas ner och värden förstörs med brandhandgranater. Klockan 15.00 ges order om tillbakaryckning i skydd av artilleri, flyg och en bataljon av legionen i samma ögonblick som ett nytt motanfall väller fram, stött av koncentrerad tung granatkastareld. Fem 20 millimeters kanoner och tolv 12,7 millimeters kulsprutor är förstörda. Krigsbytet uppgår till två bazookas, fjorton kulsprutegevär och etthundra gevär, till en kostnad av tjugo stupade, varav två officerare som truppen bär med sig, och sjuttio sårade, av vilka fem officerare. Fransmännen tar tio fångar. Lyckönskningarna regnar över Bigeard. På fiendesidan uppgår förlusterna till trehundra femtio stupade.

Bigeard gör sig inga illusioner. För att en sådan framgång inte skall bli värdelös, måste de trupper som har hemfört den absolut få vila ut ordentligt.

Den 29 mars 1954

Trots den storm som föregående dag blåste upp i deltat lyfter Dakota-planen för att fälla livsmedel och ammunition i leran i Dien Bien Phu. På 1 800 meter är resultaten lika dåliga som på 2 400. På 1 200 meter faller kollina inom det befästa lägret, men luftvärnsbatterierna kan inregistrera träffar på nästan alla de deltagande planen. Den dagen återvänder tre av dem till sina baser i ett katastrofalt skick.

Fiendens löpgravar omger nästan Dominique i och 2, Eliane i och 2, samt Huguette 7. Det står alltså klart att det är mot dessa stödjepunkter som nästa anfall kommer att riktas. Vietminh-soldaterna gräver sig fram under jorden, de skjuter framför sig jordfyllda halmmattor som skyddar dem när de spränger stolparna till taggtrådshindren. Från krönet av Mont Fictif, som trots den häftiga artilleribeskjutningen har förvandlats till en fästning, beskjuter de tunga kulsprutorna Dakotaplanen och bazookorna öppnar eld mot allt som rör sig i Eliane 2.

När anfallet börjar kommer Eliane och Huguette, som är besatta av legionärer och fallskärms-trupper, säkert att hålla. Men hur är det med Dominique vars försvar är anførtrott åt algerier? De har visserligen förstärkts med 5. vietnamesiska fallskärmsbataljonen, men Langlais vet att det är en svag punkt. Han känner sig frestad att flytta dit Tourret som han har försonat sig med, eller Bigeard, men var skall man sätta in algerierna? Hur skall man övertyga dem om att det är deras plikt att dö för Frankrike som till och med köpslår om deras franska medborgar-rättigheter?

I Paris där våren helt plötsligt har gjort sitt intåg sammanträder nationalförsvarsrådets utskott för att diskutera de militära och politiska aspekterna på den av amerikanerna föreslagna operationen som nu har fått namnet ”Gam”. En direkt intervention av tunga amerikanska bombplan skulle förmodligen utlösa kinesiska flyganfall mot expeditionskårens baser. Har general Navarre möjligheter att försvara sig mot sådana anfall, och kan radarväsendet i Tonkin betjäna de amerikanska flygstyrkorna? General Elys kabinetschef, överste Brohon, får i uppdrag att resa till Indokina för att inhämta överbefälhavarens svar på dessa frågor. Inget protokoll upprättas vid detta utskottsmöte, inte heller vid de följande. Den ende som har tillstånd att göra anteckningar är general Crespin, utskottets sekreterare. Av korrespondensen rörande den amerikanska interventionen finns ingenting bevarat i de dossierer som monsieur Laniel överläter åt sin efterträdare, förutom vissa telegram som har avsänts som svar på försvunna dokument. Tidskriften U. S. News får emellertid nys om affären och ger den spridning i sina spalter.

Varför fruktar man en kinesisk intervention som svar på den amerikanska? Materiellt har Kina inte hjälpt Vietminh mer än Förenta staterna har hjälpt expeditionskåren, vad man än påstår

om den saken. Kina öppnar visserligen sina militärskolor för folkarméns befäl och tekniker, signalmanskapet och ingenjörssoldaterna utbildas i Kina, jakt- och bombplansbesättningarna kommer också att utbildas där så snart Kina beslutar sig för att förse Vietminh med flygbaser, luftvärnsbatterier och ammunitionskolonner i stora mängder överskrider gränsen. Men Kina har inga militära rådgivare med beslutande befogenheter i Indokina, inga serviser, inga specialister. Sedan ett år har Kina kommit vågskålen att luta över åt vietminhsidan uteslutande genom tyngden av sin vapenhjälp.

Utrikesminister Foster Dulles och general Navarres försäkringar beträffande de kinesiska teknikerna grundar sig enbart på deras strävan att finna en bekvämare förklaring till de franska motgångarna genom att skylla på främmande inblandning. Det finns kanske en kines, general Li Chen Hou, i general Giaps stab, men det finns inga kineser i fördelnings- och regementsstaberna, centralkommitténs och folkarméns ömtåliga nationalkänsla gör dem mindre önskvärda. Vietminh för sitt krig enligt sina egna planer och utan främmande rådgivare. Om Navarre förlorar slaget om Dien Bien Phu, är det Giap som besegrar honom, inte kinesiska strateger.

Varje gång jag ställde denna fråga till officerare i den nordvietnamesiska armén, förvreds deras ansikten av förtrytelse. ”Det är otänkbart att vi någonsin skulle ta order av utländska officerare, inte ens av kineser. Vi beklagar att ni överhuvud taget ställer en sådan fråga. Ingen av folkarméns soldater har gjort i ordning varma bad åt kineserna, ingen har marscherat till fots bredvid deras hästar.” Giap å sin sida har stämplat detta påstående som en ren legend.

Eftersom det inte rör sig om att fälla femhundra ton konventionella bomber mot Vietminhs starkt befästa ställningar, vilket man fortfarande försöker göra gällande, utan att förinta de belägrande trupperna med taktiska atombomber, kan man frukta en våldsam reaktion i Kina. Utrikesminister Dulles är inte omedveten om detta när han håller ett salvelsefullt tal på Overseas Press Club och förbereder den amerikanska allmänheten på att den kommande utvecklingen kan innebära stora risker. ”Men inte så allvarliga”, tillfogar han, ”som det hot vi skulle stå inför om några år om vi inte nu hade mod att visa fast beslutsamhet.”

Navarre återvänder till Saigon efter att ha bevistat ett egendomligt gyckelspel, de nybefordrade vietnamesiska officerarnas edsavläggelse till Bao Dai. Där skriver han ett långt brev till general Cogny på vilket han med egen hand antecknar: Personligt. Mycket hemligt.

Detta brev är avsett att helt förkrossa jätten Cogny. Navarre känner att nederlaget närmar sig, men han vill inte ensam gå i kvav. Och om han bara kan dra en enda människa med sig, vill han helst störta Cogny.

Även om brevet inte har några andra förtjänster, måste man medge att stilen är klar och koncis. Så här skriver Navarre: ”Räkna inte med några hjälpåtgärder från min sida.” Samtidigt försöker han rättfärdiga sig. De relativt svaga styrkor som Vietminh har kunnat disponera för operationer i deltat sedan huvudarmén dirigerades mot Dien Bien Phu ger Navarre anledning att framhålla den avgörande roll som det befästa lägret har spelat. Genom att binda den fientliga huvudstyrkan i Dien Bien Phu har Navarre, under förutsättning att Cognys farhågor kan betraktas som grundade, räddat honom från en verklig katastrof. I själva verket är det här fråga om en synnerligen skickligt genomförd förenkling från Navarres sida, han glömmer de styrkor som han redan har dragit bort från Tonkin, men i synnerhet gör han sig sken av att endast ta de numerära förhållandena i betraktande och lämnar helt åsido de fördelar som en av flyget effektivt understödd batalj i deltat skulle ha erbjudit på det taktiska planet.

Berättigade och oberättigade förebråelser, försåtliga antydningar, bittra anklagelser, kritik av detaljer som kanske kunde förkrossa en dålig bataljonschef, allt återfinns i detta brev. De militära uttryckssätten används bara om de kan göra formuleringarna ännu mera förkrossande. Navarre knallar plötsligt med piskan och snärtar till Cogny. Men han gör det på avstånd, sedan han under tystnad har laddat upp till ett åskväder som inte bryter ut i Hanoi.

Den 30 mars 1954

Hela dagen har Dien Bien Phu dränkts av ett skyfallsartat regn. Klockan 18.30, just som två kompanier från 1. Bep avlöser marockanerna i Eliane 2, öppnar det fientliga artilleriet en våldsam eld mot Eliane, Dominique och Huguette 7, samtidigt som de riktar störningseld mot batterierna i det centrala motståndsområdet. Vid denna tid på året är det alltså ljus.

Klockan 18.45 inleder 312. och 316. fördelningarna ett anfall från sex olika riktningar, och Botella meddelar nästan genast per radio: "Marockanerna i Eliane 2 drar sig tillbaka i riktning mot mig." Några ögonblick senare anropar Bigeard Langlais: "Gossen Pierre från Bruno, gossen Pierre från Bruno, garnisonen i Dominique 2 drar sig tillbaka som en man. Jag ser dem komma nerför slutningen mot floden i vildaste oordning ..." Det är algerierna. Upptänd av vrede bevitnar Bigeard katastrofen utan att kunna ingripa. "Mina män var lugna", berättar han senare, "de betraktade med avsmak detta skådespel." Eliane 2 berörs också av anfallet, major Nicolas viker inte en tum, men kontakten med Langlais, gossen Pierre, är bruten. Langlais vill rikta artillerielden mot Nicolas kulle, men Bigeard uppmanar honom att vänta. Klockan 20.00 drar sig Nicolas med kulsprutepistolen i handen mot bakre delen av stödjepunkten. Dominique 1 svarar inte längre. Det myllrar av vietminhsoldater överallt, och marockanerna försvarar sig inte längre. Kompaniet Dang Vo ensamt tar fyrtiosju fångar, men också vietminhtrupperna lider svåra förluster när de bombas och beskjuts av B 26-orna. År bombplanen oxar som förs till slaktbänken, som kapten Hien säger? Tjurar snarare, som vilt rusar på i skymningen. Nitton av dem fäster den kvällen sina banderillas av napalm på kullarnas krön.

Langlais som anser ett nattligt motanfall omöjligt, beslutar att inleda det i gryningen med Bigeards och Turrets bataljoner. Men sedan ändrar han sig när han minns Béatrice och Gabrielle, lösgör fem kompanier av 1. Bep och 13. halvbrigaden från västslutningarna och beslutar att kasta dem det en efter det andra mot Eliane 2. Klockan 23.00 är fransmännen tjugo meter från kompaniet Dang Vo som ligger fastnaglat i den häftiga artillerielden från Isabelle. Tre vietminhsoldater har förgäves försökt plantera den röda flaggan med den gyllene stjärnan på kullens krön. Underlöjtnant Thélot blir dödligt sårad. Hans sista brev av den 25 mars röner samma öde som alla de hoppfulla telegram: "Hälsan god, moralen god, många kyssar", som kamraterna åtar sig att skicka till levande eller döda kämpars familjer. När det kommer fram till hans bror, får de egna det intrycket att han fortfarande lever. Två dagar tidigare hade hans kompani avlöst ett thaiförband som Langlais inte längre litade på i Dominique 2.

Langlais fem kompanier återtar Eliane 2. När legionärerna rycker fram till utgångsläget och grupperar sig till anfall, hör Bigeard dem sjunga tyska soldatsånger som stiger upp mot honom från dalbotten. Kapten Hervouët:s sju stridsvagnar är i verksamhet på R.P. 41 och mejar ner de fientliga grupper som rycker fram mot det centrala motståndsområdet. I området kring Dominique 3, öster om en uttorkad flodarm, ligger ett batteri av 4. koloniala artilleriregementet under befäl av löjtnant Brunbrouck under eld och hotat av kringränning. Batteriet skjuter med direkt riktning. Trots att läget är kritiskt och en av pjäserna försatt ur funktion, vill inte löjtnanten överge pjäserna och terrängen, men han bereder sig att spränga eldrören om fienden lyckas tränga fram till batteriplatsen. Han ber om eldunderstöd från grannstödjepunkterna och två fyrdubbla 12,7 millimeters kulsprutor som Langlais har förflyttat från flygfältet och placerat så att de kan betryka hela Eliane 2:s sydslutning på vänstra flodstranden.

Telegrammen som hopar sig på general Navarres bord i Saigon berättar om den nya katastrofen. Navarre låter göra i ordning sitt flygplan, han tänker flyga till Hanoi. Dyrningarna av denna pessimism når fram till Paris sent på eftermiddagen.

För att tillfredsställa Langlais behov anhåller Cogny om en förstärkning av flygtransporterna.

118 Dakotaplan måste kunna fälla 295 ton om dagen. Flygvapnet 175 ton om dagen. ”Stridens utgång beror i hög grad på detta”, tillfogar Cogny. Och när överste Berteil frågar vad han skall svara, säger Navarre:

”Det får vi se i kväll, när vi kommer till platsen.”

Den 31 mars 1954

General Navarre anländer till Hanoi klockan 01.15, samtidigt som Dakotaplanen fäller grupper av förstärkningar över Dien Bien Phu. 4. förbandsplatsgruppens läkare landar på motorhuven till en lastbil.

Överste Bastiani tar emot på flygfältet och framför sin chefs ursäkter. General Cogny var uttröttad och måste lägga sig. Navarre beger sig till sitt kvarter där han går igenom nattens rapporter.

Vid fyratiden på morgonen kallar han Cogny till sig. Adjutanten svarar att han inte har rätt att väcka generalen. Tillsammans med Bastiani arbetar Navarre på en ny instruktion i vilken han kommer till den slutsatsen att man måste bereda sig på det värsta och att Castries måste få noggranna förhållningsorder. Det centrala motståndsområdet och Isabelle måste hålla. Garnisonens anda måste förbättras genom framhållande av att den kämpar för Frankrikes och Vietnams ära och att den uppehåller fiendens hela huvudstyrka. En redan utsedd fallskärmsbataljon, II. bataljonen av 1. fallskärmsjägarregementet och ett batteri med 75 millimeters rekylfria pjäser är de enda förstärkningar som det befästa lägret får, om inte läget förändras så att en seger ligger inom räckhåll.

I gryningen ser man hundratals stupade vietsoldater i sluttningarna mot floden och i de minerade dikena på båda sidor om den väg som löper parallellt med floden, men bland dem finns också många legionärer och fallskärmsoldater. Löjtnant Brunbrouck kör ner de stora händerna i fickorna och ler; han är magrare än vanligt, men belåtenheten över segern lyser upp hans ansikte. Han är 27 år. En pluton från kapten Capeyrons kompani som hade utsetts till att avlösa marockanerna i Eliane 2 återvänder till Claudine 5 med styrkan reducerad till tolv man.

I Huguette 7 har Bizard hållit stånd. Stora mängder av vietminhsoldater har mejats ner av hans kulsprutegevär, granatkastare och handgranater, men de har trots allt lyckats nästla sig in i stödjepunkten, och deras löpgravar blandar sig redan med hans försvarsanläggningar. När Bizard inte får de begärda förstärkningarna, grupperar han om sina plutoner, och för att bättre kunna hålla återstoden låter han minera och evakuera norra delen av den triangel som stödjepunkten bildar.

Klockan sju på morgonen skickar Navarre efter Cogny som anländer en kvart i åtta.

”Nå, hur har det gått?” frågar Navarre.

Cogny föredrar läget sådant det var vid midnatt. ”Och när Navarre sedan började kritisera, exploderade jag. Jag skällde ut honom. Och han i sin tur sade mig rätt upp i ansiktet allt som han redan en tid hade talat om för andra.”

Överstelöjtnant Langlais lider av en begynnande heshet. Hela natten har han suttit vid mikrofonen och anropat sina bataljonschefer. Dédé, det är Botella, Bruno är Bigeard, Pierrot är Turret, som han fortfarande tänker på med dåligt samvete, och gossen Pierre är han själv. För att de skall veta att ordena verkligen kommer från honom, stämmer han ibland upp en sång som han brukar skråla på festdagar:

*T'en fais pas, la Marie, t'es jolie,
T'en fais pas, la Marie, j'reviendrai ...*

Han kallar kapten Hervouët och hans stridsvagnar till hjälp: ”Yvon från gossen Pierre, sätt dig

upp på dina bisonoxar, galoppera ut på vägen mot Him Lam, anfall och krossa allt som finns kvar!” Langlais är en nervös människa, hans vredesutbrott är häftiga, han kan lika plötsligt gripas av stor ömhet, men nu känner han sig lättad. Bigeards motanfall skall strax inledas mot Eliane i, Tourret går mot Dominique 2, stridsvagnskanonerna dånar redan nere i dalen, men nattens strider har kostat ettusenfemhundra man och III. bataljonen av 3. främlingsregementet som har fått order att återupprätta sambandet mellan Isabelle och Eliane lyckas inte, trots stöd av tre stridsvagnar, komma förbi B. Nong Nhai där 57. regementet spärrar vägen. Bataljonen återvänder till sina ställningar med femtio sårade och alla vagnarna träffade. Femton legionärer har försvunnit. Langlais meddelar Hanoi att han är i trängande behov av förstärkningar och påyrkar landsättningen av fallskärmsförband. Hanoi har tidigare meddelat: ”Om ni lyckas avvärja nästa större anfall, skickar vi utan dröjsmål förstärkningar bestående av två eller tre bataljoner ...” När han lägger mikrofonen ifrån sig, släpar Séguins-Pazzis honom till en brits där han sjunker ihop.

”Vila nu”, säger Séguins-Pazzis. ”Vi har klarat det.”

Den dagen blir brytningen mellan Navarre och Cogny slutgiltig. Nyheterna från det befästa lägret ställer återigen staberna inför en tragisk realitet. Det står utan vidare klart att katastrofen kommer att kräva syndabockar. Man försöker inte längre skona varandra. Det som man dittills inte har velat säga högt av hänsyn till formerna och anständigheten förs nu offentligen till torgs. Hierarkin knakar i fogarna.

Navarre har inte sovit, hans kroppskonstitution tycks tåla bättre vid vaka än Cognys. Den kommande katastrofen innebär främst ett hårt slag för hans självkänsla, Cogny känner av den kroppsligen. Navarre känner man knappt, han är inte omtyckt. Om han försvinner från scenen har han bara förlorat en pokerinsats, och han kommer att återvända till de skuggor varifrån han kom, till de ombonade arbetsrummen och sina metafysiska grubblerier. Cogny kommer aldrig att kunna se de män i ögonen som tillskriver honom ett nederlag för vilket han är övertygad om att Navarre bär ansvaret, därför att han inte känner landet, för att han är omgiven av dåliga rådgivare, för att han tillämpar en högtflygande och inbilsk strategi, utarbetad i laboratorier av omtöcknade teoretiker. Hur mycket som än stod på spel denna natt, är det orättvist av Navarre att klandra Cogny för att han inte vet att Bigeard är halvt innesluten i Eliane 4 och att den terräng som vietminhtrupperna har erövrat i Hu-guette 7 i sin helhet är återtagen. Cogny har gjort sig skyldig till misstag, det medger han för sig själv. Han har inte haft blick för farorna i en trakt som han inte känner lika bra som deltat, han har haft en alltför optimistisk uppfattning om möjligheterna till rörliga operationer i kavalleristisk anda, han har felbedömt Giaps möjligheter till truppförflyttningar och försörjning av stora styrkor, och i synnerhet har han underlåtit att bestämt uttala sig mot äventyret Dien Bien Phu då det framgick att möjligheterna inte stod i rimlig proportion till riskerna. Han lät sig föras bakom ljuset av sina egna framgångar i Hanois omgivningar och underskattade farorna i det nya företaget. När han vägrade risker och fördelar mot varandra kunde han inte besluta vilken ställning han till slut skulle inta. Och när han väl var med i leken, upptäckte han inte i tid den gillrade fällan, och fordrade sålunda inte att Dien Bien Phu skulle avvecklas.

Men de enda missgrepp som han själv erkänner är att han, liksom alla andra, har underskattat det fientliga artilleriets möjligheter och att han trodde att överste de Castries var den rätte mannen i denna situation. Och hans enda svaghet var att han inte frantog honom befälet och själv återvände till Dien Bien Phu. Och vad beträffar hans vägran att ta emot de bataljoner som Navarre erbjöd honom den 4 mars när flyget redan dignade under trycket, skulle Navarre med största säkerhet senare ha anklagat honom för oförmåga att utföra sina uppgifter om han hade accepterat. Cogny skulle ha handlat helt annorlunda om ansvaret för stridens ledning i dess helhet hade lagts på hans axlar.

Den största skillnaden mellan hans och Navarres syn på situationen är att Navarre fortfarande

räknar med att "Atlante" skall rädda Dien Bien Phu, medan Cogny betraktar "Atlante" som ett bottenlöst svalg som till slut kommer att sluka till och med hans egna reserver. Har Cogny för övrigt någonsin haft tillfälle att bestämma över utvecklingen? Hans förslag till diversionsmanövrer för att förhindra kitteldalens inneslutande var kanske ineffektiva eller för sent påkomna. De utgick från hans känsla av att ett anfall skulle bli farligt och att vietminhledningens uppmärksamhet måste användas. Cognys teser förefaller kanske invecklade vid första anblicken, men de förtjänar inte de föraktfulla tillmälen som Navarre slänger åt honom. Inte ens nu är allt förlorat om man energiskt och beslutsamt svarar Giap med samma mynt. Dominique 2 och Eliane kan fortfarande återtå om Langlais får friska trupper att kasta i elden.

Men också på detta svarar Navarre nej. Han går endast med på att ge en bataljon, och den kommer för sent. Alla övriga reserver vill han kasta in i "Atlante", och det bläck som rinner från hans reservoarpenna för att stärka Castries moral värmer inte. Denna morgon vet förresten Cogny inte allt.

Minnesbilderna är otydliga. Var det vid detta morgontidiga sammanträffande eller vid mötet två dagar senare som de hårdaste orden utbyttes mellan de två generalerna? Blev Cogny utskälld av Navarre så snart han hade stigit upp? I själva verket skulle det ha förvånat honom. Så reserverad Navarre än är denna morgon, förefaller han inte alltför tagen av nyheterna från det befästa lägret. Han är visserligen ytterst irriterad av denna lokala motgång, men han förefaller fast besluten att genomföra sin plan där Dien Bien Phu endast intar en sekundär plats. De två generalerna går tillsammans igenom det av Navarre författade direktivet. Cogny föreslår en operation med utgångspunkt antingen från deltat eller Laos.

"I deltat finns det ingenting att göra", svarar Navarre. "Men ni kan studera alternativet Laos, så tar vi upp frågan på nytt."

Trots åskväder och störtregn fullföljer flyget försörjningen av det befästa lägret. En Dakota blir nerskjuten och besättningen dödad. Vid halvtiatiden uppenbarar sig en Helldiver som för att hitta fram till Dien Bien Phu har flugit i korridoren mellan Nam Co och Nam Youm. Den flyger på låg höjd över Béatrice där ett luftvärnsbatteri får in en fullträff. Planets förare var den lille, milde och magre kapten Andrioux med de skarpskurna dragen och de lysande ögonen som fordrar det omöjliga av jaktplanspiloterna från hangarfartyget Arromanches.

Frammot middagstiden väcks Langlais av kanonaden. Han frågar om planen med förstärkningarna, de så kallade "Banjos", redan är anmälda. Ingen vet någonting. I alla stödjepunkter spanar fallskärmssoldaterna efter Dakotaplanen som skall landsätta deras kamrater.

"Vad tusan sysslar de med i Hanoi?"

Småningom blir detta rop en förolämpning. Motanfallen gör endast med största svårighet framsteg. Turret lyckas återta Dominique 2 klockan 14.30, men han blir snart tillbakakastad och kapten Pichelin stupar. I Eliane 1 håller sig Bigeard kvar ända tills natten faller på. Då beslutar Langlais att ge order om att evakuera Dominique 5, fallskärmssoldaterna där är alltför utslitna för att kunna stå emot ett allvarligt anfall. Löjtnant Brunbrouck lyckas med stor möda få alla pjäser och föreställare över floden och går i nya ställningar i Claudine.

Eliane 1 och Dominique 1 och 2 har gått förlorade. Dominique 2 var en nyckelposition i försvarssystemet som efter Béatrices fall spärrade tillfarten från nordöst. Nu kan vietminhtrupperna obehindrat välla ner i kitteldalen, gå till frontala anfall mot de stödjepunkter som skyddar det centrala motståndsområdet och utföra en kniptångsrörelse mot det sista hindret, det steniga Eliane 4. Avståndet från Dominique 2, som dominerar hela kitteldalen, till det befästa lägrets hjärta är inte mer än tolvhundra meter.

Klockan 19.00 låter Langlais Bigeard bedöma läget.

”Om ni anser att det är omöjligt att hålla östra flodstranden, har ni tillstånd att gå tillbaka till västra stranden.”

”Så länge jag har en enda man vid liv avstår jag inte från Eliane 4”, svarar Bigeard. ”Om jag gör det, är det slut med Dien Bien Phu ...”

I Washington ställer senatorerna och kongressmedlemmarna vissa frågor till amiral Radford.

”Kan det amerikanska flyget rädda Dien Bien Phu?”

R: ”Nu är det för sent.”

”Är det tänkbart att en flygraid skulle dra med sig ett ingripande av alla Förenta staternas styrkor, också infanteri?”

R: ”Ja, det är möjligt.”

”Råder stabscheferna kongressen att ge presidenten fullmakter att handla i ett tvångsläge?”

R: ”De har inte tagit upp denna fråga.”

Kongressledarna föreslår då en gemensam aktion, och de får stöd av utrikesminister Foster Dulles. Men på förslaget att få till stånd ett parlamentariskt beslut som ger presidenten fullmakter att använda flyget, svarar alla de närvarande ledarna, med vilka man inte ens har vågat tala om atombomber, med ett rungande nej. Skrämde av utrikesministerns och amiral Radfords framställningar, anser de att en intervention med flyget skulle utgöra en verklig krigshandling. President Eisenhower försöker mildra detta intryck med en vag och trasslig förklaring.

I Moskva tröttnar monsieur Alain Savary på att vänta på Ho Chi Minhs klartecken för underhandlingar och anträder återresan till Paris. Nyheterna ger Savary det intrycket att han har gett sig iväg för sent på detta uppdrag och att allt avgörs vid Dien Bien Phu.

I förbindelsegravarna som leder till sjukhuset trängs en ömkansvärd hjord av algerier och marockaner som inte kunde motstå anfallet mot Eliane och Dominique. De väntar fullständigt utmattade i gytjan. Grauwin får höra att de har samlats där och tittar ut ett ögonblick.

”Major”, säger en av dem, ”du är vår far. Vi har kommit för att tjäna dig. Ta oss som boyer eller sjukvårdare. Vad oss beträffar är krigandet slut. Det finns för många döda där uppe. Varför? Våra hustrur och barn behöver oss hemma i vårt eget land.”

Grauwin ber dem med några vänliga ord återvända till sina enheter. Men var finns dessa enheter? De allra flesta officerarna är försatta ur stridbart skick, och av allt att döma kommer nordafrikanerna att söka sig ner till flodens sönderskjutna stränder och förena sig med vietnameserna, som Botella redan har jagat bort som fega hundar, och de avväpnade thaisoldaterna som trycker i gropar varifrån de stiger upp när natten faller på för att leta efter rov.

Grauwin kliver över de sårade som rullas mot operationsbordet och återvänder till sina instrument. Plötsligt hör han snyftningar, det är Geneviève de Galard som står lutad mot en vägg i skyddsrummet och gråter. Hon har arbetat som flygplanssköterska, men är sedan tre dagar kvar i Dien Bien Phu utan möjligheter att återvända till Hanoi, och nu vet hon inte längre vad hon skall ta sig till för att hjälpa läkarna. Förbandsplatserna är överfulla av sårade och döende, smärtan har blivit det bröd som man äter, det smutsiga vatten som man dricker, den stinkande luft som man andas in.

Den 1 april 1954

Cogny läser med bestörtning Navarres förolämpande brev av den 29 mars som han nu först får med den officiella posten. Utom sig av förbittring sitter han i timmar och utarbetar det ena förslaget efter det andra till ett svar som han till slut skickar iväg, men plötsligt beslutar han

att be om ett sammanträffande som Navarre beviljar till följande dag.

Hur går det med Dien Bien Phu där Bigeard biter sig fast i Eliane, där Grauwin radar upp sina sårade i gyttnan, där Langlais står barhuvad och spanar efter transportplanen som skall landsätta de begärda förstärkningarna, två bataljoner? Klockan fyra på morgonen uppges försöken att återerövra Eliane 2, en del av stödjepunkten evakueras och besätts genast av vietminhtrupperna. Klockan nio inleder Langlais ett femte resultatlöst motanfall. Den direkta elden från fiendens automatvapen hindrar numera hopsamlandet av en stor del av de luftlandsatta kollina. En Dakota blir nerskjuten. Kapten Bizard i Huguette 7 blir avlöst av ett kompani från I. bataljonen av 2. främlingsregementet och förflyttar sig i sin tur till Huguette 1 där han ersätter ett thaikompani som Langlais har låtit avvärja sedan de sista thaienheter som försvarade Françoise tog till flykten och denna stödjepunkt föll utan strid.

Men om dessa thaisoldater leds av beslutsamma och tappra män, kan också de hålla stand. 2. thaibataljonen som skyddade bron och vägen mellan Eliane och Dominique vek aldrig en tum därför att bataljonschefen och befälet föregick med gott exempel. När algerierna och marockanerna tog till flykten kämpade denna bataljon beslutsamt vidare. I det hållande regnet som översvämmade kitteldalen bevarade männen sitt stoiska lugn. Bland officerarna fanns en smärt och blond före detta husar, tidigare ett mönster av elegans, som Dien Bien Phu hade förvandlat till en rödskäggig pirat med ett förband av fallskärmssidan kring pannan och ena armen i band, ständigt beredd att vända sin kulspruta mot vad som än rörde sig: löjtnant Guy de la Malène.

Cogny skickar en skrivelse till Navarre för att visa att landsättningen av de nödiga styrkorna för en operation med utgångspunkt från Laos och deras underhåll är möjligt om man kan basera 18 Dakotaplan i Laos och disponerar över ett tillräckligt antal fallskärmar.

Klockan 16.30 telegraferar Cogny till överste de Castries sin egen version av Navarres instruktion som han i någon mån har försökt förmildra. Castries och Langlais har efter mottagandet klart för sig att de inte kan vänta stor hjälp från Hanoi.

Klockan 18.00 tränger vietminhsoldaterna upp till krönet av kullen Eliane 2, och en stridsvagn förstörs av deras eld. Under natten inleds landsättningen av II. bataljonen av 1. fallskärmsjägerregementet. Den slutförs först den 4 april till följd av att landsättningsområdet numera inskränker sig till södra delen av flygfältet och Dakotaplanen som måste flyga lågt för att undvika luftvärnselden är hänvisade till en mycket smal inflygningssektor. Tolv plan kan med största möda landsätta ett kompani per natt.

En B 26 som förs av löjtnant Beglin återvänder inte till basen. Under natten översvämmas Huguette 7 av vietminhtrupper, stödjepunkten faller och hela besättningen blir uppslukad.

Överste Brohon som anländer till Saigon denna dag fortsätter nästan omedelbart till Hanoi i överkommissariens Dejeans plan och åtföljd av denne. Tiden är knapp. En kvart efter landningen i hållande regn ger monsieur Dejean en middag i Maison de France med generalerna Navarre, Bodet och Cogny som gäster. Efter måltiden följer en hemlig överläggning. Ingen sekreterare är närvarande, och Navarre ber att ingen skall göra anteckningar. Något protokoll finns inte från detta möte, som inte ens finns omnämnt i adjutanternas anteckningsböcker. Överste Brohon redogör för amiral Radfords förslag och vidarebefordrar de frågor som nationalförsvarsrådets utskott vill ha besvarade. Brohon räknar upp de faror som fällandet av flera atombomber kan innebära och understryker att man inte kan nöja sig med att anfälla depåer och bakre förbindelser utan att bomberna måste fällas så nära det befästa lägret som möjligt. Hur begränsad förstörelsezonen än är, är de geografiska förhållandena sådana att den radioaktiva strålningen kan innebära en allvarlig fara för garnisonen. Dessutom måste bombningen utföras med den yttersta precision och målområdena måste utmärkas med färgade rökbomber som absolut inte kan förväxlas med någonting annat. I Indokina finns det emellertid endast gula rökbomber som är svåra att

urskilja på den höjd som bombplanen flyger, i synnerhet som slagfältet ofta är täckt av rök eller dimma. Alltså måste synligare märken skickas från Frankrike eller fällas av amerikanerna. Vilken effekt kommer för övrigt atombomberna att ha mot en fiende som är djupt nergrävd? Och kommer det invecklade diplomatiska spel som ofrånkomligen blir följden att vara värt detta osäkra försök? Navarre lyssnar till Dejeans och sina underordnades utlåtanden och ber om betänketid till följande dag.

Den 2 april 1954

Under natten har Eliane 4 varit utsatt för häftig eld från 120 millimeters granatkastare, och major de Séguins-Pazzis från Castries stab besöker stödjepunkten i gryningen. Han förs till Bigeards skyddsrum där denne begagnar sig av ett lugnare ögonblick och dricker en mugg kaffe tillsammans med sin sekreterare, adjutanten och radiomanskapet. Bigeard som har klart för sig att en granat när som helst kan tränga igenom skyddsrummets illa byggda tak har i ena väggen på sitt råtthål låtit gräva nischer där han kan ta skydd med sin stabspersonal när haubitsgranaterna regnar. På vägen till skyddsrummet har Séguins-Pazzis sett de sammanstörtade, gyttjefyllda skyttevärnen, de stupade som ligger halvt begravda under spillrorna. Bland alla dessa vilt stirrande, uttröttade män imponerar Bigeards leriga ansikte genom den beslutsamhet som lyser genom till och med smutsen.

”När man ser med vilket lugn ni behärskar till och med de svåraste situationer, måste man komma till den slutsatsen att ni är född till det här”, säger Séguins-Pazzis.

Bigeard småler. I själva verket hyser han inte några varmare känslor för Séguins-Pazzis. De tillhör inte samma ras. Séguins-Pazzis är ingen anförare för ett rövarband som Bigeard, han är officer av tradition, aristokrat ända in i märgen, kultiverad och känslig. Med sitt smala ansikte, den höga pannan och det melankoliska sättet påminner han till typen slående om El Grecos militärer.

Detta förhållande ger komplimangen så mycket större tyngd. Séguins-Pazzis för krig med elegans och en viss ironi, som om han hade tillhört Frans I:s armé vid Marignan. Han började som kavallerist men förlorade tron på detta vapenslags användbarhet i ett modernt krig, bad om förflyttning till kolonialinfanteriet och genomgick en kurs i orientaliska språk och muselmanska angelägenheter. Som han ser saken kommer konflikten i Indokina inte att avgöras på slagfältet utan i människornas hjärnor, men i hemlighet avundas han Bigeard för hans okomplicerade syn på dessa frågor, liksom han beundrar honom för hans okuvliga mod.

Bigeard kråmar sig. Sonen till den lille järnvägstjänstemannen från Toul är alltid beredd att med sitt liv betala de lovord som riktas till honom av beundrande och förbluffade aristokrater.

I Hanoi försiggår en ny konferens på förmiddagen i Maison de France. Sextio B 29-or, eskorterade av etthundrafemtio jaktplan från 7. flottan kan också låta sina åskor mullra utan att blixten behöver slå ner. När monsieur Dejean anträder återfärden till Saigon klockan 14.45 har denne regeringens representant med sig ett negativt svar från general Navarre. Är det i fruktan för att det kinesiska flyget skall svara med att anfälla Dien Bien Phu och flygbaserna? Det är den motivering som hittills ständigt har åberopats, liksom man också har försäkrat att general Navarre aldrig var medveten om att B 29-orna skulle fälla atombomber. En barnslig lögn som inte håller måttet inför en närmare granskning. General Navarre, denne specialist på underrättelsetjänst, kunde inte vara omedveten om vad som i själva verket avsågs med operation ”Gam”. Han måste också ha varit fullt på det klara med att befälet över de förenade stridskrafterna inte skulle anförtros åt honom, att en annan general skulle överta hans maktbefogenheter och att han själv skulle skjutas i bakgrunden.

Sammanstötningen mellan Navarre och Cogny äger rum mellan 16.10 och 17.45 i Navarres arbetsrum i den villa vid stranden av Stora sjön som står till överbefälhavarens förfogande. Vädret är mulet, det ligger åska i luften och ett aldrig upphörande duggregn faller.

”Vi har skrivit obehagliga saker till varandra”, säger Navarre med låtsad godmodighet. ”Nu måste vi diskutera situationen lugnt och sansat.”

Cogny går till angrepp och höjer rösten. Han meddelar i ilsken ton Navarre vad hans skriftliga svar innehåller och förklarar att han inte längre frivilligt tjänstgör under hans befäl och lämnar åt Navarre att avgöra om denne genast vill ersätta honom. Han påminner honom om att det helt och hållet var beroende av överbefälhavarens vilja om batalj skulle levereras vid Dien Bien Phu, att det alltid har lett till katastrof när man har varit tvungen att ty sig till nödfallsutvägar beträffande truppernas fördelning och försörjning, och att han, Cogny, som aldrig har haft någon annan uppgift än att verkställa redan fattade beslut, är av den åsikten att Dien Bien Phus öde kanske beror på de förstärkningar som sänds eller inte sänds dit under den kommande natten.

Navarre känner sig lättad i förvissningen om att Cogny redan länge har uppträtt illojalt mot honom genom att för de höga myndigheter som har kommit på besök till Tonkin framhålla de misstag som överbefälhavaren har begått vid planeringen av de pågående striderna. En dag i Paris tog madame Navarre, i närvaro av generalskan Catroux och några andra väninnor, fram ett brev som sedan cirkulerade i salongerna, och i vilket hennes man skrev: ”Den fördömde Cogny bedrar mig alla dagar ...” Detta upprepar han nu.

”Om ni inte hade era fyra stjärnor, skulle jag slå er på käften”, utbrister Cogny.

Navarre bleknar. Sekreteraren som sitter i det yttre rummet hör de uppretade rösterna, men de två officerarna är ensamma. Cogny återvinner sitt lugn och lämnar rummet.

”Ni måste se till att det här stannar mellan oss”, säger Navarre.

”Det betraktar jag som min främsta plikt”, svarar Cogny och slår ihop klackarna.

Den 3 april 1954

Langlais begagnar sig av en lugnare stund och gör vad som i Dien Bien Phu kallas att ”ta metron”, det vill säga att han ger sig in i det nätverk av gravar och gångar i vilka man förflyttar sig för att undgå artillerielden och dit Castries inte har vågat sig sedan den 13 mars. Kanske beroende på, som han förklarade för mig, att hans plats var vid telefonen. Kanske också beroende på att ingen såg honom när han gav sig ut på natten. Man kan ha olika åsikter om Castries rätta plats, och detsamma gäller Navarre och Cogny. En chef för befälet från sin stabsplats, den saken är klar. Men han är också skyldig att göra vissa gester, och i Castries fall blev det inte gjort.

Langlais ser ut som en utmärglad varg med blåa ögon och stora öron som egendomligt nog inte är spetsiga, lång haka som ser ut att ständigt vara färdig att bita till och smala, lite putande läppar. Han ger sig iväg ensam med den urblekta röda baskern på huvudet och en pistol i livremmen som är åtdragen till sista hålet men ändå hänger lös kring midjan på honom. En stor ande? Langlais har inga sådana pretentioner. Han erkänner de misstag som han begår när han bedömer människorna och situationerna, och det gör han för att han är modig. Föregående dag fick han ett brev från sin syster i Morbihan: ”Vi har vackert väder. Barnen leker befäst läger i trädgården. Jag ber himlen ge dem ert mod ...” Plötsligt strömmar tårarna nerför kinderna på honom. Han vill inte ha några militära hedersbetygelser, det är vänskap som han söker, och själv delar han i rikt mått med sig av sin vänskap åt de anspråkslösaste av de män som han möter i förbindelsegravarna, i skyttevärnen, mittibland utbredda fallskärmar, uppsprättade konservburkar, övergivna utrustningspersedlar och kollin som ingen längre orkar packa upp. Männen hälsar på honom och han trycker deras händer. Han går ner i skyddsrummen, sätter sig på britsarna, låter en konjaksflaska gå runt, går upp i friska luften igen, hoppar från jordhåla till jordhåla ända till de främsta ställningarna. Kulor rikoschetterar mot marken och viner förbi, granater kreverar. Han förändrar inte en min. ”Det smäller”, tänker han, men han tänker sig inte ett ögonblick att ödet kan ha utsett honom till offer. När

ingenting händer, dammar han med vilda gester av sin stridsmundering, men tonfallet förändras inte när han talar i mikrofonerna, och han darrar inte heller i knäveckan. Han har anklagat vissa officerare för feghet. Liksom Bigeard är han en krigare, och kriget är hans levebröd. Han tänker aldrig på att ge upp, det skulle helt enkelt aldrig falla honom in. Bigeard ser inte saken riktigt på samma sätt, han går visserligen aldrig med på att bli besegrad, priset må vara hur högt som helst, men han vet att han en dag kan bli tagen med överraskning och duka under för en ung utmanares hårda nävar.

Langlais har alltså inte det intrycket att han måste bereda sig på det värsta. Han är övertygad om att han kommer att avgå med segern, att han får förstärkningar, att han kan återta de förlorade stödjepunkterna, precis som han är säker på att överleva, medan däremot sergeant Sammarco efter att ha sett överstelöjtnant Gaucher stupa har börjat fråga sig hur allt detta skall sluta. Under de senaste två veckorna har han haft till uppgift att besätta en framskjuten lyssnarpost under en del av natten. Han har på måfå valt ut tre thaisoldater och krupit under taggtrådshindret till den utsedda platsen för att övervaka fiendens fältarbeten. När thaisoldaterna hör ljudet av hackor, meddelar de Sammarco, och han alarmerar försvaret genom att blåsa i mikrofonen. Sedan lägger sig alla fyra platt på magen för att inte träffas av den artillerisalva som slår ner framför dem. Men Sammarco och alla hans likar återfår självförtroendet när de ser Langlais passera. Just nu ser det kanske inte så ljust ut, men någonting måste hända som förändrar läget.

I Hanoi skickar general Navarre ett svar på Cognys brev av den 1 april. Han säger sig personligen instämma med Cognys önskan att dennes mandat på hans nuvarande post inte bör förlängas utöver den pågående operationsperioden. Han vägrar att fortsätta en lönlös diskussion om de styrkor som Cogne har disponerat under fälttågets lopp och bekräftar att bibehållandet av de viktigaste positionerna i deltat kommer att förbli föremål för hans uppmärksamhet. På morgonen konfererar de båda generalerna och chefen för expeditionskårens flygstyrkor i citadellet.

Under natten landsätts det sista kompaniet förstärkningar på landningsbanan mellan Huguette och Epervier, det enda område som numera kan användas för detta ändamål. Männen som har till uppgift att pricka ut landsättningsområdet har knappt intagit sina platser förrän anfallet mot Huguette bryter loss klockan 2300. Langlais ger de första planen order att vänta, men till slut inser han att det är bättre att riskera några olyckshändelser än att en del av männen hamnar hos fienden och ger direktiv om landsättning mitt i det centrala motståndsområdet. Han låter tända på ett bensinfat i flodbädden en bit nedanför bron som landmärke åt de lågt flygande planen och räknar med att männen skall ta mark bland taggtrådshindren kring förbandsplatsen och på helikopterfältet. Ett utan dröjsmål igångsatt motanfall med disponibla reserver och stridsvagnar lyckas, och vid midnattstiden är fienden tillbakakastad från Huguette.

Den 4 april 1954

Bréchignac, som går under namnet "Brèche", för befälet över II. bataljonen av 1. fallskärmsjägerregementet som får till uppgift att besätta Epervier. Med kläderna i trasor anmälde han sig under natten i Langlais skyddsrum. Bréchignac hör till de äldsta fallskärmsofficerarna, och han betraktas som en av franska arméns skickligaste officerare. När man talar om honom säger man: "Det är en fin typ." Han är en farlig medtävlare till Bigeard som inte är vidare förtjust i honom. I motsats till Bigeard är han anspråkslös, enkel och oegennyttig. Hans omdömen är klara, han går ibland brutalt rakt på sak, han håller alltid fast vid sina beslut, men hans mod och hans högsinhet är legendariska.

Fallskärmsjägarna är inte de enda som hoppar den natten. Sedan läget i det befästa lägret har blivit bekant har tusentals frivilliga anmält sig till tjänstgöring där, det har till och med hänt att hela enheter har förklarat sig villiga. Langlais har haft långa och hetsiga diskussioner med

staberna i Hanoi för att utverka tillstånd åt dessa att hoppa utan fallskärmsutbildning. Ett första hopp kan vem som helst riskera, eftersom man inte vet vad det rör sig om. Men ett andra ...

Flera dagar före avfärden, långa timmar före den bestämda kvällen, har dessa frivilliga haft tillfälle att begrunda galenskapen i sitt beslut, tugga och tugga om igen den bittra smak som närheten till döden lämnar i munnen, kväva gäspningarna som framkallas av mellangärdets sammandragningar inför kartan över landningsområdet mittibland minfält, taggtrådshinder och de främsta fientliga skyttegravarna. En och en halv timmes flygning på Dakotaplanens hårda bänkar gör slut på dem. Piloten stryper gasen, går med alla ljus släckta ner i spiraler mot den mörka kitteldalen, ibland skälver planet till när luftvärnsgranaterna kreverar omkring det. I den öppna dörren ser man eldsvådor susa förbi, mynnings- och nedslagskrevaderna glimtar till. En grupp på tolv man reser sig, fäster en karbinhake vid utlösningsslinan till sin första fallskärm och inväntar ordern att hoppa. Om de visste, ja, om de visste, kunde de ännu dra sig tillbaka, och ingen skulle ha rätt att förakta dem, ty det som de nu gör överstiger mänskliga krafter. ”Du räknar till tre. Om du fortfarande faller ...” Med näsan mot ryggen på den framförstående kamraten trevar de efter metallhandtaget som kan bli deras räddning, ty nu är tiden redan ute. Man måste kasta sig handlöst ut i mörkret och tänka att om skärmen inte öppnar sig, kommer ingen ens att bevara minnet av en så omotiverad handling som till och med i de medverkandes ögon tycks uppslukas av den världsomfattande enfalden. Ett kort ögonblick av panik och förtvivlan som pilotens tvekan ibland förlänger. Och det som sedan följer minns de flesta inte ens, allt utspelas så snabbt, och glädjen över att återfinna sig levande, intrasslad i taggtråden medan granaterna viner förbi dem kommer dem att glömma stönandet som trängde fram ur deras bröst när de plötsligt förlorade fotfästet och motordånet och den stickande lukten i planet plötsligt ersattes av tystnad och mild luft. Hur skall man bära sig åt för att befria sig från detta virrvarr av tråd vars taggar river sönder kläder och hud, i vilken riktning skall man bege sig för att finna den utlovade hjälpen? Frågor av ringa betydelse när man står på fast mark och hjärtat sväller av stolthet över denna seger över det egna jaget. Det befästa lägret är försänkt i mörker, men till och med när männen landar bland de döda i bårhusgropen, kommer de till slut fram till ett skyddsrum, och när de öppnar dörren upptäcker de levande ansikten som talar samma språk och visar dem vägen till en samlingsplats. Langlais får ibland till sin häpnad ta emot budbärare som överlämnar brev och muskatvin, män som kort därpå stupar i en granatkoncentration.

Klockan halv fem börjar dagen gry denna passionssöndag. Klockan fem når solen de krenelerade kullarnas krön, de blåa sluttningarna med fläckar efter napalmbränder, de avskalade kullarna i dalen, de två runda kullarna Eliane 1 och Eliane 4 som går under det gemensamma namnet ”Lollo”, den gulgråa lerslätten som är späckad med vapen och taggtrådshinder, fläckad av tusentals fallskärmar som ingen längre samlar in, genomkorsad av vallar och jordhögar, söndersprängd av granatgropar där regnvattnet samlas. En egendomlig planet som befolkas av skugglika varelser i hjälmar av stål eller flätade palmlblad, som delas i två delar

av en slingrande flod, med en himmel där flygplan dånar och svarta rökmoln plötsligt uppenbarar sig för att sedan driva bort med vinden. I närheten av Castries stabsbunker reser sig ännu en söndertrasad trädstam ur vilken den ännu inte stelnade saven långsamt rinner fram. Tvekampen mellan liv och död skall utkämpas här, precis som i påskliturgin.

Den dagen har radioantennerna förmedlat ett nytt hopp, Cogny har nämligen skickat ett meddelande att de förstärkningar som skickas från Hanoi, förutom nödvändiga kompletteringar, kommer att öka garnisonens styrka med en bataljon. När Langlais hör denna nyhet brister han ut i höga glädjerop. Men var skall denna nya bataljon placeras om inte den framskjutna bastionen Huguette 6 kan hållas? Som det nu är behövs det bara en häftig vindstöt för att fallskärmarna skall driva mot de fientliga linjerna och ta mark bakom dem.

Det erfordrades sex timmar för att landsätta sjuttio man i Isabelle. För var dag som går blir det svårare. För att vara trygga för luftvärnselden måste planen flyga på en höjd av mellan tre och fyratusen meter, men om kollina fälls från den höjden, är det omöjligt att beräkna var de tar mark, vilka system man än har försökt uppfinna för att förbättra träffsäkerheten. I avsaknad av jaktskydd händer det ibland att Packetplanens laster, hela sex ton som töms ut på en gång, som från en tippvagn, landar sex kilometer från lägret. När vädret är vackert kan maximalt aderton Dakotaplan om dagen fälla sina laster, och av dem hamnar hälften på vietminhsidan.

Alltsedan den 13 mars har expeditionskåren gett ett betydande bidrag till motståndarens försörjning genom att fälla en stor del av den för lägret avsedda provianten och ammunitionen i de fientliga ställningarna. I de radiosändningar som är avsedda för fransmännen upprepar vietminhsidan nästan dagligen: ”Tack för 105 millimeters granaterna. Ni får dem tillbaka, men försedda med tändrör.” Molotov- och G.M.C.lastbilarna, kulierna och sampanerna och cyklarna har utökats med ytterligare ett transportmedel: flygplanen. När de första Dakotaplanen blir synliga på morgonen, ropar vietsoldaterna: ”Tan cong tren troi. Där kommer de luftseglande bärarna! ...” Till följd av sin obekantskap om flygvapnets rätta användning gav Navarre detta ytterligare bidrag till den kinesiska hjälpen.

Natten mellan den 4 och 5 april och dagen den 5 april

Langlais står i beråd att lägga sig på sin brits när en koncentrerad eld från Giaps 105-or brakar loss över Huguette 6. Clémençon som för befälet i denna stödjepunkt kallar på sina reserver. I radion meddelar Langlais honom att han skickar kompaniet Clédic från bataljonen Bré-chignac. Två batterier i det centrala motståndsområdet spyr ut spärrelld med största eldhastighet.

Klockan 21.00 har vietminhtrupperna fått fast fot i försvarsställningarna. Klockan 21.30 lyckas Clédic trots den fientliga artillerielden komma fram till Huguette 6 och förena sig med legionärerna som biter sig fast med förtvivlans mod, men stödjepunkten ber snart om ytterligare hjälp. Nymånen har försvunnit bakom bergen och i den mörka natten fortsätter Dakotaplanen att landsätta förstärkningar mittibland taggtrådshindren.

Langlais flyttar kompaniet Bailly från 8. stormbataljonen närmare den hotade stödjepunkten. Turret ber om stridsvagnar för att stöda dess motanfall.

”Hur många av bisonoxarna är funktionsdugliga?” frågar Langlais Hervouët.

”Två.”

”Iväg med er.”

Bailly går fram längs avloppsdiket på östra sidan av flygfältet. Han får kraftig eld mot sig innan han når fram till foten av Huguette 6, men han kommer inte uppför sluttningen. Vietminhtrupperna har inneslutit hela stödjepunkten, de avvisar alla försök att närma sig från söder och beskjuter stridsvagnarna med bazookas. Klockan fyra på morgonen alarmerar Langlais Bigeard som har följt med hela utvecklingen från den högsta punkten på Eliane 4.

”Du sover väl inte? Jag kommer kanske att behöva dig.”

överste Brohon återvänder till Paris denna söndagseftermiddag och beger sig genast till det hus vid Rue Puvis-de-Chavannes där general Ely, denne självutnämnde efterträdare till framfarna tiders konnetabler, denna traditionsbevarande skuggestalt, lever bland rustningar och fanor. Han avger en detaljerad rapport om sin resa och Navarres argument för att avböja den amerikanska hjälpen, då plötsligt en officer anländer från nationalförsvarsrådet med ett brådskande meddelande och avbryter samtalet. Vid närmare eftertanke går Navarre med på operation ”Gam” och önskar att den måtte genomföras om sex eller åtta dagar. Vad är orsaken till att Navarre har ändrat åsikt? Varför behöver man inte längre ta det kinesiska flyget i betraktande, utsikterna för att det skall anf alla de franska baserna är ju lika stora som

tidigare? Denna teaterkupp avlockar överste Brohon en suck av lättnad och ett gåtfullt leende sprider sig över general Elys gråa, dödsmaskliknande ansikte. Han låter genast sammankalla nationalförsvarsrådets utskott till ett möte i Palais Matignon.

Stämningen är upprörd. På eftermiddagen antastades konseljpresidenten och monsieur Pleven av demonstranter under en ceremoni vid den okände soldatens grav under Triumfbågen. De före detta indokinakämparnas sammanslutning som oroades av nyheterna från Dien Bien Phu hade sammankallat medlemmarna för att vissla ut ministrarna. Såväl monsieur Laniel som monsieur Pleven var i tio minuter inklämda i folkmassan, och det var med största svårighet som de lyckades bana sig väg till sina bilar.

Överste Brohon får ordet, och han upprepar vad han vet om Dien Bien Phu och allt vad general Navarre har sagt honom. Några av regeringsmedlemmarna försöker övertyga sig själva om att läget inte är så allvarligt som det ser ut och ställer frågor i hopp om att Brohon skall ge deras illusioner näring. Enligt ett vittne faller svaren som yxhugg, och myten om överste Crèveœur som skall rädda Dien Bien Phu med bataljonerna från Laos rivs skoningslöst sönder. General Fay triumferar och Ely utnyttjar de höga herrarnas förkrossade samveten.

Resultatet av diskussionen blir att utskottet i operation "Gam" ser enda möjligheten att rädda Dien Bien Phu, under förutsättning att den, som Navarre säger i sitt telegram, inleds utan dröjsmål och med massiv kraft.

Tiden är knapp. Utskottet beslutar att kalla in Förenta staternas ambassadör i Paris för att höra hans åsikt. Någon antyder att det kan bli svårt på en söndag och vid denna tid på dygnet, klockan är närmare tolv på natten. Men ambassadör Dillon svarar genast i sin telefon, och hörsammar utan dröjsmål kallelsen. Mötet ajourneras och i närvaro av utrikesministern ber monsieur Laniel ambassadören förmedla hans önskan om utlösandet av operation "Gam" till amerikanska regeringen.

Dillon lovar genast ta kontakt med sin regering. Han antyder emellertid att Förenta staternas president mot alla förväntningar kanske blir tvungen att rådfråga kongressen. Till följd av tidsskillnaden kan svar väntas tidigast följande dag. Två hangarfartyg från 7. flottan, Boxer och Philippine Sea enligt vissa uppgifter, Essex enligt andra, kryssar i Tonkinviken, lastade med atombomber. I samma ögonblick flyger amiralen som för befälet över denna eskader med sin stab över Dien Bien Phu. Motorbullret från Dakotaplan som fäller lysbomber och napalmbehållare hindrar Langlais från att höra dånet från reoplanen ombord på vilka de amerikanska officerarna redan rekognoserar anflygningsvägar och målområden.

Sex av de pjäser som stöder motanfallet mot Huguette 6 blir förstörda. De ersätts av 120 millimeters granatkastare. Bigeard avlägsnar sig från Eliane 4 och far tillsammans med Langlais i jeep till Huguette 3 för att konferera med Cléménçon. Framför kartor och flygfotografier utarbetar Bigeard sitt scenario och dikterar sina order till adjutanten som knackar ner dem på maskin. Han ber om flygstöd i gryningen och övertar befälet över operationen. Av trupperna i Huguette 6 fordrar han att de skall hålla sina ställningar och av kompaniet Bailly från 8. stormbataljonen att det inte får låta sig drivas bort från det dike där det nu ligger. Han dricker med febrigt lysande ögon en mugg kaffe som en legionär serverar, han är fast besluten att vinna denna rond. Klockan sex skickar han iväg tåtkompaniet under löjtnant Le Page. Det kommer fram till Baillys ställningar, går igenom dem, drar Baillys män med sig och återtar hela den förlorade terrängen. Fienden lösgör sig och drar sig tillbaka för att hamna i en mördande artilleri- och granatkastareld.

Tjugoen mycket unga vietsoldater räcker upp händerna och ger sig. Högar av lik ligger i taggtrådshindren. Flyget uppenbarar sig och fullbordar verket. Langlais kan inte minnas att han någonsin har sett så många döda. Av de fyra bataljoner från 308. och 312. fördelningarna som berördes av motanfallet ligger en i sin helhet nermejad. Av det legionärkompani som höll

Huguette 6 återstår fyrtio man, av kompaniet Clédic tjugo, största delen av officerarna har stupat eller sårats. Kompaniet Le Page från Bigeards bataljon som ledde motanfallet slås samman med Baillys kompani av vilket endast obetydliga rester återstår. De stupade grävs ner i skyttegravarna.

En sådan seger kunde inte Castries framtvinga efter Béatrices och Gabrielles fall, och nu hemförs den av en enkel bataljonschef med rätt obetydliga medel. Den blev dyrköpt, men den bevisar att framgången vid Dien Bien Phu i lika hög grad är beroende av chefernas personlighet som av det taktiska läget. Tanken på att upprätta ett försvar här var kanske inte så dum, fast den vid första påseende verkade vansinnig. Med beslutsamma, reaktionssnabba och nervstarka män i ledningen skulle Dien Bien Phu kanske ha blivit Giaps grav. Det olyckliga var att Navarre tog alla risker för ett nederlag när han gick med på att inleda en avgörande strid i en kitteldal trehundra kilometer från Hanoi, och till på köpet i ett ögonblick då fiendens strategi som hade nått sin högsta fulländning i sig själv bar fröet till ett nederlag. Navarre valde den svåraste utvägen utan att ens kunna välja ledare som hade viljan att segra. I hans omgivning sade man att han tvärtom endast samlade förlorare i det befästa lägret.

Natten har knappt lagt sig över Capitoliiums kupoler i Washington när Foster Dulles i utrikesdepartementet tar emot parisambassadörens chiffterelegram. Situationen förefaller honom inte längre så enkel sedan han för att förbereda den allmänna opinionen har hållit sitt tal på Overseas Press Club och sedan samlat kongressens partiledare för att förklara läget i Indokina och amiral Radfords avsikter. Partiledarnas kategoriska nej tvingar honom att avhålla sig från alla initiativ och ta sin tillflykt till ett begrepp som en senator i brist på bättre benämningar kallar en samfällid aktion av de fria nationerna. Franske ambassadören i Washington hade förmodligen inte haft tid att informera sin regering om detta när ambassadör Dillon kallades till Laniel vid midnatt.

Försvaret av Laos som Navarre betraktar som sin uppgift utan att det uttryckligen har sagts i hans order och de misstag som han har begått för att trygga detta försvar hotar att stå den fria världen dyrt. Natten har ännu inte upphört att breda ut sina skuggor över planeten, men i Dien Bien Phu drar sig de båda uttröttade motståndarna tillbaka till sina ringhörnor. En brännande sol sänder sina strålar mot trötta nackar och mot marken där de stupade från natten och morgonen redan börjar upplösas. Det är inte vällukten från träd och blommor som stabschefen vid 57. regementet andas in den dagen.

Den 6 april 1954

Nationalförsvarsrådets utskott sammanträder ännu en gång och erfar en stor besvikelse över det telegram som Foster Dulles har skickat till sin ambassadör i Paris. Berget har fött fram en mus. Villkoret för en aktion i Indokina är att förutom de tre västliga stormakterna också Australien, Nya Zeeland, Siam och Filippinerna medverkar. Amiral Radford, ständigt färdig att förintä allt och alla som inte tänker som han, att slutgiltigt göra upp med kommunisterna som han bekämpade i Korea och att inleda ett atomkorståg mot kineserna genom att tvinga utrikesdepartementet att följa hans råd, har stött på starkt motstånd från en försiktig kongress, och hans djärva förslag hamnar i den internationella procedurans långsamma kvarn. President Eisenhower resignerar också och avger ett otydligt utlåtande.

Dulles konsulterar London som ber om mera detaljerade upplysningar. Det kan redan betraktas som så gott som avgjort att några atombomber inte kommer att användas även om interventionen förverkligas. Ingen vågar skrida till sådana ohjälpligt komprometterande åtgärder på tröskeln till Genèvekonferensen som skall börja den 8 maj, och under alla omständigheter ser en stor majoritet av försiktiga människor hellre en utvidgning av sina handelsförbindelser än de tar stora risker för att rädda några galningar. Storbritannien har frivilligt avstått från sitt imperium i Indien. Varför skulle engelsmännen nu riskera en konflikt för att stöda dessa dumhuvuden som klamrar sig fast vid sina besittningar i Fjärran östern?

Om man över huvud taget har någon nytta av diplomatin, måste den nu sätta till alla klutar för att bura in den gam som amiral Radford har placerat på general Elys spåda axel.

Hyser Navarre fortfarande hopp om att Dien Bien Phu skall kunna räddas med en intervention av främmande makter? Ingenting bidrar till att stärka denna uppfattning. Den syster Anna som han har posterat högst uppe i det högsta tornet i citadellet i Hanoi ser ingenting komma. Hur som helst beslutar han att inom tio dagar inleda en avlastningsoperation med Crèvecœurs fyra bataljoner från Laos och tre fallskärmsbataljoner som landsätts i utkanterna av Dien Bien Phu. Eller med andra ord den av Cogny föreslagna satelliten, men utan den önskade rörligheten, och dessutom förverkligad i allra sista ögonblicket.

Navarre har redan länge grubblat på konstgjorda regn, vilket han betraktar som en lösning med avgörande betydelse. En officer som är specialist på vetenskapliga frågor har anlänt från Paris medförande säckar med träkol, impregnerat med silver- och jodföreningar. Brinnande korgar med detta träkol har sedan fällts med fallskärm, och röken har spritts med vindarna i de stora, regnladdade molnen. På sina ställen har detta gett upphov till hagelskurar.

Navarres plan har varit att sålunda göra de dåliga vägarna oframkomliga för fiendens försörjningskolonner och sätta stopp för Giaps ammunitionsförsörjning. Men man befäller inte över väder och vind, och även i detta fall besegras tekniken av dessa termiter som har en själ och en sak att kämpa för.

Det enda som numera kan rädda Dien Bien Phu, det vet också Navarre, det är de atombombslastade B 29-orna från Förenta staternas flygvapen på Filippinerna, planen från Clark Field långt borta i öster, dessa bevingade hästar som är lastade med solens strålgång och kraft. När de uppenbarar sig, kommer himlen plötsligt att förvandlas till ett hav av lågor och dessa lågor i sin tur kommer att förvandla de kämpar som ingen konventionell armé har kunnat besegra till aska. Navarres stjärnor kommer att förbli fastsydda vid hans axelklaffar, men Langlais får se andra stjärnor falla ner på bergen och studsas vidare, ingen vet hur långt. Hur skall världen kunna acceptera att erfarenheterna från Hiroshima upprepas? Vilken förbannelse kommer inte att vidlåda en nation som bränner hundratusen män och kvinnor till döds på deras faders jord bara för att reparera en generals felbedömningar? Var det detta som tyngde Navarre när han för första gången avvisade B 29-orna, eller var det för att han inte ville avstå från överbefälhavarposten som säkert skulle ha gått honom ur händerna om han hade accepterat planen?

Han återvänder till Saigon där han bättre än i Hanoi kan följa med den politiska utvecklingen.

Den 8 april 1954

Franske ambassadören i Washington ger i ett samtal med utrikesminister Dulles uttryck för sin regerings besvikelse.

”Eftersom vi inte kunde vänta oss någon direkt och avgörande hjälp åt Dien Bien Phu”, säger monsieur Bonnet, ”hade vi inget intresse av att brådstörtat skapa en koalition som under alla omständigheter skulle bli funktionsduglig först när slaget redan var avgjort och som i den franska allmänna opinionens ögon kunde minska våra möjligheter att nå en acceptabel överenskommelse i Genève.”

”Det är otänkbart att Förenta staterna ensamt kan ta initiativet till en sådan krigshandling, som för övrigt erfordrar ett förhandsmedgivande av kongressen”, svarar mr Dulles, ”i synnerhet som vi inte är direkt engagerade i denna kamp och ingen ny provokation har ägt rum.”

”I så fall”, svarar monsieur Bonnet med den diplomatiska mildhet som är så mycket farligare än de häftigaste utfall, ”ber jag att till Ers excellens få uttala mitt beklagande över att denna hypotes över huvud taget har kommit på tal och att de förhoppningar som i dag sveks någonsin väcktes.”

Den 9 april 1954

Hela natten har häftiga åskväder rasat, och knallarna har blandats med kanondundret. Pjäsbefälhavaren Hoang du Hungs batteri, som med sina fyra pjäser skjuter salvor om fem eller sex lag, skjuter ner en "Helldiver" från division 3 F, förd av en storväxt, flegmatisk tjugofyraårig sjöman, löjtnant Laugier, son till en notarie i Orléans. Han försöker rädda sig med fallskärm, men skärmen öppnar sig för tidigt och trasslar in sig i stjärtpartiet. Både planet och Laugier krossas mot marken i närheten av Claudine. En pluton från 3. kompaniet av 13. halvbrigadens I. bataljon ger sig med kapten Capeyron i spetsen ut för att rädda flygaren och återkommer med hans illa tilltygade kropp.

Laugier är en bland de sista som blir begravd i en kista.

I vietminhtruppernas fältsjukhus i bergen, ett tiotal kilometer nordöst om Dien Bien Phu, bortom Phou Fas blånande krön, har professor Thon that Tung hela dagen stått i en halmhydda och opererat skallskadade.

Professor Tung har i Tuyen Quangs skogar upprättat en medicinsk fakultet som utbildar ett hundratal unga kirurger, och där fick han den 27 mars en liten, rätt solkig papperslapp, försedd med Vo nguyen Giaps kraftiga underskrift, där överbefälhavaren ger honom order att utan dröjsmål sluta sig till armén i Tran Dinh för att där fungera som högsta ledningens rådgivare i sjukvårdsfrågor. En ambulansbil av rysk tillverkning behövde tre nätter för resan till högkvarteret längs vägar där bilarna slirade kraftigt i den bottenlösa gyttjan. Trots ständiga flyganfall med bomber och napalm, var det som om faran inte hade existerat. "Det var lätt", sa han till mig. "Vi berusades alla av segern." Professor Tung som hade studerat vid universitetet i Hanoi samtidigt som Giap har ett brett och godmodigt ansikte som lyser av intelligens.

Sjukvårdssituationen inom folkarmén var allvarlig. Sex biträdande läkare förmådde inte ge den nödvändiga första hjälpen åt sjuhundra sårade som evakuerades med bärarkolonner till sjukhusen bakom fronten sedan sårerna blivit omskötta och de krossade lemmarna gipsade. De gula flugorna som lade sina ägg i sårerna och gav upphov till otaliga larver utgjorde det svåraste problemet. Professor Tung började experimentera med alla farmaceutiska produkter som han hade till sin disposition utom eter som inte ansågs lämpligt.

Å andra sidan måste de lätt sårade snabbt försättas i sådant skick att de kunde skickas tillbaka till striden, deras sår måste växa ihop och ärras, även om det bara var provisoriskt. Och slutligen var skall- och hjärnskadorna såväl talrika som allvarliga till följd av ställningskrigets speciella förhållanden och bristen på stålhelmar. Professor Tung opererade dem själv. Han hade lärt sig att avlägsna främmande kroppar med hjälp av sugning eller inandning och sedan sluta till kraniet igen, och på åtta dagar hade han utbildat några unga kirurger. I brist på elektriska koagulatorer slöt han till blodkärnen med en glödgad platinatråd. Det fanns emellertid ett gissel mot vilket alla stod maktlösa: vindarna som blåste från Laos. De torkade ut struparna så grundligt att det gav upphov till näsblödningar och ett olidligt tryck på bröstet och hjärtat.

Den dagen hade professor Tung från de tidigaste morgontimmarna stått lutad mot operationsbordet med en mask av förbandsgas för ansiktet och pannan drypande av svett. Han försökte andas lugnt och låta bli att reagera för flugornas sting och fästingarna som bet sig fast i hans fotleder. Åskvädret hade börjat på nytt vid middagstiden och dränkte bergen i regnskyar som skyddade flygplanen. Liksom under natten hade man ibland svårt att skilja åskknallarna från kanondundret. Professor Tung var fåordig, och när han blev otålig övergick han ofta automatiskt till franska. Alltsedan han hade slutit sig till upprorsrörelsen hade han arbetat på att skapa en användbar vietnamesisk kirurgisk vokabulär, men de utländska orden som spontant vällde över hans läppar kom honom inte att känna sig förödmjukad. Han ville besegra Frankrike också på detta område sedan en militär expeditiionskår hade ersatt professorerna och den franska kulturen som fortfarande hade många beundrare bland

vietnameserna. Liksom sin vän Giap hade Tung i gott minne läxorna från den franska revolutionen som inte upphörde att så frihetens virus i alla delar av världen, och det hände ofta att de kände sig vara denna revolutions söner i långt högre grad än generalerna i den franska armén och de höga representanterna för den franska regeringen.

Den 10 april 1954

Korpral Antoine Hoinant, en belgisk främlingslegionär, hade hoppat tillsammans med I. kompaniet av 2. Bep som under major Lisenfelds befäl hade lösgjorts från "Atlante" och skickats till Dien Bien Phu. Han befinner sig nu i Claudine tillsammans med legionärerna från 13. halvbrigaden, och själv tycker han att han har haft tur, många av kamraterna har ramlat i floden, i taggtrådshindren eller på artilleripjäser. Av sitt första nattliga hopp kunde han inte njuta, spårlysen inramade flygplanet på alla sidor, och när dörren till Dakotan öppnades, sade hans plutonchef, löjtnant Pétré: "De skjuter ju rätt mot käften på oss ..." Hans kompani som nästan uteslutande består av vietnameser samlades och grupperade sig efter bästa förmåga, och har nu gått i ställning på 8. stormbataljonens avsnitt längs floden i stödjepunkten Epervier. Korpral Hoinant är en lugn 28-åring med förnuftiga åsikter, och det första som han fäster sig vid är den fullständiga bristen på fältarbeten i denna ställning. "Gravarna var grävda bara till knähöjd", berättade han när jag intervjuade honom. "Det fanns inga skyddsrum, inga täckta värn, ingenting."

Sedan två dagar har Bigeard satt i gång en omfattande aktion för att bluffa vietminhtrupperna. I radion rör man sig med namnen på ett stort antal icke existerande förband som förvillar den fientliga avlyssningen, och man talar om bataljoner när man menar kompanier som är reducerade till en bråkdel av sin ursprungliga styrka.

Strax före gryningen väntar männen i 6. koloniala fallskärmsbataljonens fyra kompanier med klappande hjärtan på att den minutiöst planerade artilleriförberedelsen med tjugo 105-or och tolv 120 millimeters granatkastare skall börja. Från klockan 06.00 till 06.10 faller 1 800 granater på Eliane 1 medan höjderna förblindas med rökridåer och Mont Fictif och Mont Chauve neutraliseras med det centrala motståndsområdets fyrtio 81 millimeters granatkastare, r. Beps, 8. stormbataljonens och 5. vietnamesiska fallskärmsbataljonens automatvapen och de fyrdubbla luftvärnskulsprutorna. Stridsvagnarna beskjuter Eliane 1 med direkt riktning. Trettio sekunder senare kastar sig kompaniet Trapps första anfallsvågor under kulsprutekärvarna mot västslutningen och biter sig fast trots svaret från vietminhbatterierna som lägger en kraftig spärr mellan de båda kullarna. Ett andra kompani, löjtnant Le Pages, sätts in förstärkt med eldkastare vilkas blixtar syns på långt håll. Bréchignacs bataljon ligger i beredskap nere vid foten av Eliane so, färdig att ingripa vid behov. Med åtta radioapparater omkring sig leder Bigeard operationen från sin observationspost i Eliane 4, och i det befästa lägrets alla radiomottagare hör man hans skrovliga röst som meddelar att vietsoldaterna lösgör sig. Klockan 14.00 anropar Le Page Bigeard och rapporterar: "Anfallsmålet uppnått."

Löjtnant Le Page är lycklig. Eliane i sin helhet är återerövrat. Eller "omhändertaget", som han senare uttrycker sig. Han medger att han på morgonen tänkte på henne som man tänker på alla dessa unga kvinnor vilkas romantiska förnamn ligger utspridda i dalen och på kullarna, med det lilla sting av åtrå som man erfar när man ser en vacker flicka på gatan eller på en krogterrass. För Lily, som legionen har placerat bredvid henne, har man kanske kämpat med kniv på en bordell.

Överallt rinner blod. I hettan som förtäts av dimman svävar en lukt av fotogen, bränt kött och lik med sårn täckta av gröna flugor. Automatvapnens eldskurar låter som ilska pisksnärtar. Kulorna snuddar vid marken och river upp små dammoln. Den träffsäkra elden från 120 millimeters granatkastarna anställer stor förödelse. Soldaterna badar i svett under den tunga stridsutrustningen. Bigeard vill ännu inte anropa Langlais för att rapportera: "Gossen Pierre från Bruno, uppdraget utfört", han väntar på att kompanierna har gjort upp sina eldplaner och

skickar tusentals handgranater till ställningen för att spärra utsatta punkter. ”Småningom börjar jag komma till den uppfattningen att det är ett privilegium att få utföra ett motanfall”, tänker löjtnant Le Page när han tar emot de kompanier från II. bataljonen av I. fallskärmsjägerregementet som kommer för att avlösa honom i den väldiga, gapande begravningsplats som Eliane 1 numera utgör. Operationen har kostat fallskärmsförbanden etthundra man och vietminhtrupperna fem gånger så många. Den regementschef som bar ansvaret för Eliane 1 (eller kullen D 3, som fienden kallar den), blev berövad sitt befäl.

Hans majestät Bao Dai avreser till Frankrike där han hoppas kunna visa att han verkligen har hela sitt land bakom sig. Denna politiska komedi skulle locka till skratt om den inte ledde till olyckor och död. Det är endast den franske överkommissarien samt kejsarens egen regering och stab som hyser eller låtsas hysa aktning för honom. Så snart nyheten om den förestående konferensen i Genève vann spridning, råkade den vietnamesiska armén i upplösningstillstånd. Inkallelseorderna åtlyds inte längre. Endast sådana unga män som inte har någon möjlighet att undkomma och studenter som hoppas på att bli utbildade till officerare och få inbringande befattningar inställer sig under fanorna. Av 94 000 inkallelseorder som sändes ut under ett enda år, med hot om krigsrätt för de tredskande, efterkoms inte mer än drygt 5 400. Bevakade av gendarmer förs rekryterna i lastbilar till utbildningslägren. Soldater och befäl talar inte alltid samma språk och tillhör inte samma socialgrupper. Enbart under april månad 1954 medger den vietnamesiska armén 3 848 deserteringar. Under striderna är de försvunnas antal fem gånger så stort som de stupades och sårades, medan de försvunna i expeditiionskåren, som dock räknar 63 000 vietnameser i sina led, endast utgör tio procent av förlusterna. Sex månader efter grundandet av de lätta bataljonerna har deras numerär minskat med en fjärdedel. För vem skulle den vietnamesiska arméns soldater gå i döden?

Överstelöjtnant Nguyen van Hinh var en framstående officer när han tjänstgjorde i franska flygvapnet, men så snart han blev utnämnd till vietnamesisk generalstabschef av sin far, den dåvarande konseljpresidenten Nguyen van Tam, höljde han sig med stjärnor och utmärkelse-tecken och började föra ett hus som var hans lysande yttre apparition värdigt. De vietnamesiska generalerna vräker sig i amerikanska bilar och ger cocktailparties utan att ha klart för sig att deras lands öde står på spel. Deras hat mot kommunismen härleder sig av de fördelar som kapitalismen kan bjuda dem: sexuella förlustelser och pengar.

En av de få vietnamesiska officerare som vet varför han slåss är överste Leroy, son till en kvinna från risfälten och en bonde från Beauce som kom till Indokina som soldat för att kämpa mot Svarta flaggans pirater. Som barn vallade han bufflar. Han är ledare för det lilla katolska kungariket Bentré, söder om Saigon mellan två av Mekongflodens armar, han ordnar stora religiösa fester med hednisk prakt, citerar Pascal och Montesquieu, och hans soldater är beväpnade med svärd som pryds av ett kors. Han är en svuren fiende till Nguyen van Tam och försöker skapa en förvaltning som inte tar mutor, han håller efter utpressande provinsguvernörer, ämbetsmän som utnyttjar dagsverksskyldigheten för att bygga hus åt sig själva, jordägare som låter lokalförsvarsmilisen arbeta på sina åkrar, officerare som bestjäl staten, en förvaltning som stoppar de till soldaternas avlöning avsedda miljonerna i egen ficka eller kommer in med förfalskade styrkebesked för att få ut större ransoner av intendenturen. Den ende minister som inte riktar sitt privata bankkonto med sitt departements medel, erkänner till slut för en fransk general: ”Jag har fått nog av att vara hederlig.”

Ja, vem vågar väl tro att det finns någon som vill gå i döden för Hans majestät Bao Dai, utom givetvis de franska överkommissarierna som stöder hans regering och försöker inbilla sig att allt går förträffligt. Vilken soldat i denna armé vill väl slåss för att berika de stora jordägarna och provinsguvernörerna, vad kan man fordra för uppoffringar av sergeanter som tack vare sina släktförbindelser har blivit överstar på aderton månader? Och varför skulle de bästa bland dem slåss för de vita, om de inte har kapital i Europa att skydda, de tror ju knappast på dessa vitas slutliga seger. När Cogny skrev att man kunde upptäcka allvarliga svaghetstecken hos de

trettio vietnamesiska bataljonerna i Tonkin gjorde han sig skyldig till en eufemism. Det rätta hade varit att berätta om myterier, övergivna poster, vägran att slåss då expeditionskåren ibland kämpade mot gerillaband som utgjordes av tretton- till adertonåringar som kämpade till sista blodsdroppen. En tid går ett rykte att hela befolkningen på slätterna kring deltat brutalt skall evakueras och förflyttas söder om 16:e breddgraden.

Kan man alltså efter De Lattres död tänka sig att man i Hans majestät Bao Dais armé, som utbildas av fransmännen och betalas av amerikanerna, skulle finna någon som kämpar för Vietnams ära, och vilket skulle i så fall detta Vietnam vara? Vilka ansträngningar och vilka smärtor är man färdig att uthärda för vilket fosterland? Vem förkroppsligar detta folk som sedan århundraden förtrycks av mandariner och inkräktare och sugts ut av en omätlig rättvisa, Hans majestät Bao Dai eller farbror Ho, Vo Nguyen Giap eller general Hinh?

När kejsar Bao Dai anländer till Paris har han oförsyntheten att förklara att den samling som har skett kring hans person visar att enighetens stund inte är långt avlägsen. Nej, han har rätt, den är inte långt avlägsen, men det är inte kring honom som samlingen sker.

Den 11 april 1954

Under natten har vietminhtrupperna riktat häftiga motanfall mot Eliane 1. Tidigt på morgonen beger sig Langlais, som han har för vana, för att besöka de två kompanierna av 1. fallskärmsjägerregementet som har hållit ställningarna. Följd av sin livvakt klättrar han över de stupade fienderna som man inte har kunnat begrava. En döende riktar en vädjande blick mot honom, ur ett gapande sår i bröstet bubblar blod fram. Han är så illa därän att han inte kan transporteras, och de överansträngda läkarna i operationsrummen kan inte längre rädda alla de svårt sårade. När Grauwin har trettio magskott att operera, väljer han ut tio och hjälper de övriga att dö med morfinsprutor. Några av dem som känner till hans vänskap för 8. stormbataljonens chef, klamrar sig fast vid hans ben. ”Överge mig inte. Jag är från Turrets bataljon ...”

Langlais som vet allt detta tittar bort. Han klättrar uppför kullen där det sedan flera veckor ligger ett tons kollin med 120 millimeters granater och sönderrivna och nersmutsade fallskärmar som ingen har orkat samla ihop och transportera bort. Hela kullen Eliane i där männen lever i gropar med halvt sammanstörtade väggar är ett enda kaos av gytta och spillror. Langlais går tyst omkring och trycker männens händer. Från en nästan utbrunnen ammunitionsdepå stiger rök upp mot den heta, stillastående luften. Dyster, nästan skamsen över den bekvämlighet som man fortfarande njuter av i det centrala motståndsområdets stabsskyddsrum förstår Langlais att männen här uppe inte kan hålla ut länge i denna ständiga artilleribeskjutning som bryter ner viljorna innan den sliter kropparna i stycken.

Eftersom det inte finns några förbindelsegravar mellan de olika motståndsområdena i Huguette måste en sannskyldig operation igångsättas så snart stödjepunkten skall förses med vatten och proviant. Langlais beslutar därför att Huguette 6 måste uppges för att uppnå en bättre koncentration av styrkorna. Tror han fortfarande att han en gång skall kunna återta det som han inte längre har krafter att försvara? När Hu-guette 6 går förlorat blir flygförsörjningen svårare än någonsin. Männen som faller i floden eller i taggrådshindren klarar sig kanske, men det blir omöjligt att bärga materielen.

Det är palmsöndag, och fader Guidon, Isabelles själasörjare, plockar tidigt på morgonen några kvistar från en buske och beger sig till artilleriets stabsskyddsrum för att läsa mässan. På eftermiddagen väntar han pastor Tissot, lägrets ende protestantiske fältpräst, som också har hoppat ner med fallskärm. ”Pojkarna tänker sällan på att söndagen är Vår herres dag”, brukar pastorn säga. ”Man måste påminna dem om det.” De besöker tillsammans de sårade.

Motståndsområdet Isabelle ligger under häftig artillerield. Fader Guidon sitter i ett litet skyddsrum där två legionärer har erbjudit honom en tillflykt för att tvinga honom att lämna

den grop där han levde under några centimeter jord och bambu. Han börjar redan tro att pastorn av någon anledning har blivit förhindrad, då han plötsligt hör steg. I dörröppningen uppenbarar sig pastorns vänliga ansikte.

”Ska vi gå?”

”Stig först in här på en stund”, säger fader Guidon. ”Här är man åtminstone skyddad för splitter. Ni har redan fått tillräckligt av den sorten över er.”

De sätter sig på britsen och sjunger koraler av Bach medan marken skakar av explosionerna.

”Låt oss prisa den allsmäktige Herren ...”

Pastorn är en flegmatisk man som lider av ett lätt talfel, och den katolske missionären ser torr och fantasilös ut, men ur bådas ögon lyser en tro som ingenting kan rubba.

”Nå, ska vi gå?” upprepar pastorn.

”Vi väntar ännu en stund”, svarar fader Guidon och kammar med fingrarna genom det långa, gråsprängda svarta skägget som döljer hans magra kinder.

”Men tänk på vår plikt som själasörjare.”

”Jag beundrar er”, säger fader Guidon som har ersatt sin commando-basker med en stålhjälm.

”Ni tycks inte alls bry er om artillerielden.”

”Vad som än händer”, svarar pastor Tissot som inte längre förvånar sig över någonting,

”måste vi alltid förlita oss på Herren. Vad tjänar det till att oroa sig för ingenting?”

Fader Guidon är för sin del av den åsikten att det egentligen inte finns någonting som är så förskräckligt brådskande, men han följer efter pastorn. ”Är det nödvändigt att påpeka att vi marscherade i ganska rask takt?” frågade fader Guidon när jag talade med honom. ”Granaterna föll oavbrutet. Vi kom till den förbindelsegrav som ledde till huvudförbandsplatsen, och pastorn gav sig in i den när vi plötsligt hörde ett fruktansvärt brak och jag kastades till marken, oförmögen att få fram andan. Besynnerligt, tänkte jag, när man dör känner man ingen smärta, det skymmer bara för ögonen på en ... När jag sedan upptäckte att jag inte alls var död, kastade jag mig med ett språng i armarna på sjukvårdarna som hade kommit för att visa oss vägen. Jag höll på att kvävas. De gav mig en spruta och lade mig på en brits och började skala av mig. Bland sjukvårdarna fanns en neger som en gång hade varit fånge hos Vietnam och talade några ord vietnamesiska. När fångarna ibland klagade över maten, sade han: 'Hos Ho Chi Minh fick ni väl kyckling alla dagar, kan jag tro?' ”

När eftermiddagen lider mot sitt slut utsätts Eliane 1 för en häftig artillerikoncentration, och Langlais dirigerar de svaga reserverna från 6. B.P.C. dit. Männen som klättrar upp mot kullens avskalade krön vet vad som väntar dem bland krevadflammorna och röken där uppe, men officerarna rycker dem från deras tankar och drar dem med sig. De första vågorna mejar ner vietsoldaterna som har ryckt fram tätt efter sin egen artillerield, männen hoppar från grop till grop och lyckas återerövra ställningen. När de senare avlöses av ett kompani från i. Bep har löjtnant de Fromont stupat och av en pluton i 6. B.P.C. återstår endast sju man som ytterligare reduceras till tre när de fastnar i ett minfält där de ligger hela natten och ropar att någon skall komma och hämta dem. Under motanfallen genljuder bataljonernas interna rador av förbannelser, hoppfulla utrop och förtvivlade böner om hjälp.

Den 12 april 1954

I gryningen måste alla disponibla reserver sättas in för att återta de nästen som har gått förlorade under natten, det ena efter det andra. De stupade ligger i högar i Eliane 1, den skräckinjagande kullen som artillerielden tuggat sönder och tuggat om igen, och järnskrot och förstörd utrustning blandar sig med den röda leran. Men bataljonen Bréchnignac biter sig fortfarande fast i de grunda gravarna som har rasat igen över halvt begravda stupade. Stanken

som svävar i luften är inte doften från den välluktande olja med vilken Maria smorde Kristi fötter vid den måltid som avåts för att fira Lasarus återuppståndelse, det stinker av den döde i sin grav och av exkrementer. Förstärkningarna som landsätts med fallskärm varje natt räcker inte längre till att ersätta förlusterna. Den nya förbandsplatsgruppen som hoppade under natten räcker inte heller till. Bigeard har lämnat sin jordhåla i Eliane 4 och flyttat till Langlais stabsplats där han övertar ledningen av motaktionerna.

Den allmänna uppfattningen är att Castries helt och hållet har förlorat greppet och att han överlämnat ledningen av försvaret åt dessa två officerare. Han deltar inte ens i de dagliga sammankomsterna vid vilka man bedömer läget och beslutar om vilka åtgärder som skall vidtas. I själva verket vilar hela tyngden av stridsledningen på en överstelöjtnant som helt saknar stabsutbildning, och Cogny kan inte heller inverka annat än i frågor som rör underhållet. Castries sitter i sitt skyddsrum där han intar sina måltider ensam, men han har åtminstone den förtjänsten att han bevarar sitt lugn, uppträder som medlare i trätor och stillar de vredesutbrott som framkallas av Langlais bryska uppträdande och skällsord. En dag vände sig till exempel Langlais till överstelöjtnant Voineau och röt: ”Jaså, man tycks inte längre hälsa?” varpå han slängde sitt whiskyglas i ansiktet på honom.

Voineau bleknade vid denna förolämpning. ”Vill ni slåss?” frågade han.

Castries lyckades lugna dem.

Men subalternerna och underofficerarna har så ofta sett honom åka omkring i jeep tillsammans med sin sekreterare, att de inbillar sig att han nu också har grävt ner sig med henne i sitt skyddsrum. Och han själv har så länge fört befäl över marockaner att han fortfarande lever i den tron att det är farligt att visa sig alltför familjär.

Den 14 april 1954

Den grundlösa och hoppingivande nyheten om inledandet av operation ”Kondor” sprids som en löpeld i lägret, och instinktivt vänds allas blickar mot väster. Man föreställer sig bataljoner som i forcerade marscher rycker fram genom djungeln mot det befästa lägret, och som i rätta ögonblicket får stöd av de fallskärmsbataljoner som landsätts i utkanterna av kitteldalen. Man ser för sig hur vågskålen plötsligt börjar luta åt andra hållet och hur vietminhtrupperna som drabbas av denna kniptångsrörelse flyr upp i bergen. Men en spaningsavdelning som sänds ut i riktning mot Laos lyckas inte ens tränga fram till de närmaste byarna en knapp kilometer utanför de främsta försvarslinjerna.

Ett telegram från Castries som tydligen är inspirerat av Langlais sammanfattar situationen i en dyster profetia: ”Gonos öde kommer att avgöras före den 10 maj.” I detta telegram finner man också följande bittra kommentar: ”... vilka än bestämmelserna beträffande hopp utbildningen är.” I Hanoi diskuterar man nämligen fortfarande den föga ortodoxa karaktär som de äventyrliga förhållandena vid det första fallskärmschoppet innebär för de frivilliga.

För att belysa denna förutsägelse räknar Langlais och Bigeard upp de styrkor som återstår dem: på västslutningarna resterna av tre legionärbataljoner, eller 814 man; på sydvästra sidan en marockansk bataljon på två kompanier. I övrigt hålls ställningarna av fallskärmsbataljonerna, sammanlagt omkring 2 500 man. Återstoden räknas inte längre.

I detta skede kan man alltså annotera att den stridsdugliga delen av garnisonen i Dien Bien Phu uppgår till knappt 3 500 man. Den 12 mars 1954, dagen innan striderna började, räknade den närmare 11 000. Sedan den 13 mars har fyra nya bataljoner landsatts. Förlusterna i stupade och sårade stiger inte till 12 000 man. Var finns resten? När Langlais inventerar sina styrkor vill han inte räkna skuggor utan män. Han bortser skoningslöst från besättningen i Isabelle som är isolerad och inringad, och från dem som inte har något rimligt skäl att riskera sitt skinn, det vill säga den stora majoriteten av styrkorna från den så kallade ”Franska unionen”. De franska och vietnamesiska officerare, underofficerare och meniga som alltjämt

håller stånd har en orsak att inte ge vika som de andra inte har. Så svag den än kan förefalla dem som inte tillhör den stora lidande gemenskap som kallas "armén" bevarar den sitt värde, det är de båda begreppen "vapenära" och "trohet mot fanan". Också här kan chefernas egenskaper rädda det som man redan förut betraktade som förlorat.

Ställningarna som numera inte ens skiljs av taggtrådshinder har förvandlats till slaktarbodar. Avståndet mellan motståndarna är knappt trettio meter, de ligger i sina gropar, färdiga att kasta sig över varandra. På detta avstånd kan man redan ropa åt varandra. En dag skrek viet-soldaterna: "Vi kommer till er med sårade", och bestämde en mötesplats. Men när allt kom omkring blev det aldrig någonting av detta utbyte. En annan gång närmade sig en parlamentär med en vit flagga ett franskt motståndsnäste och sade: "Vi har två av era sårade hos oss. Kom och hämta dem." Bårbärarna gav sig iväg tillsammans med en sjukvårdare och en ungersk legionärsergeant med flotta uppåtvridna mustascher, men de togs under eld från grannenheten och återvände med bara en sårad och sergeanten stupad. Den förre kavalleristen, numera fallskärmskaptenen Bizard som ligger med sitt kompani i Huguette 6 har inte förlorat sitt goda humör. Liksom sin vän och bataljonschef Botella väntar han på den händelse som avgör hos vem segern till slut skall hamna. Vilken egendomlig naivitet hos män som ständigt är färdiga för de stora äventyren! Sedan två veckor har kaptenerna och löjtnanterna endast sovit sittande i sina gropar när en paus i stridsverksamheten har tillåtit det. På natten sitter de med hörlurarna på huvudet och radion inställd på den våglängd som skall alarmera dem. De döda som travas i högar när tiden medger det och över vilka man ibland vräker några meter av en halvt sammanstörtad grav ligger i olika stadier av förruttnelse överallt, och liklukten tränger in i skyddsrummen och blandar sig med den ännu outhärdligare stanken av uppkastningar.

När det fientliga artilleriet utför sina vanliga rutinskjutningar på kvällarna, innebär det återigen förluster på tre eller fyra man per kompani. Man begagnar sig av mörkret för att samla ihop fallskärmskollin i de närmaste omgivningarna, utföra grävningsarbeten i ställningarna och skicka ut handräckningsavdelningar för att hämta några dunkar med vatten från vattenreningsstationen, men man kostar alltjämt på sig en mugg för att raka sig. När dagen gryr föds också ett nytt hopp, några större anfall behöver man inte längre befara den dagen. På förbandsplatserna har läkarna förlorat hoppet om att kunna utrota fluglarverna som ständigt förökar sig. I sina mardrömmar ser de deras vidriga processioner klättra längs väggarna, sprida sig över bårar och sängar, kasta sig över de sårade som ligger så orörliga att de redan ser ut som döda. Desinfektionsmedlen räcker inte längre till i skyddsrummen, man borde gräva djupare gravar åt de stupade, hejda flödet av gytta där flugorna lägger sina ägg i exkrementen, urinen och lämningarna av människokroppar. Dien Bien Phus ära, som prisas av alla tidningar i den fria världen, är att kämpa i Asiens blodigaste avskrädeshög, kämpa i västerlandets namn och för de vackra kvinnors kärlek som har gett sina namn åt de omstridda kullarna. Ett enda gissel har garnisonen sluppit, man frågar sig av vilken anledning: myggorna har flytt fältet.

Liksom tidigare kvällar tar högtalarna i de franska linjerna vid tiotiden upp sin propaganda: "Fiender och bröder, vi tycker synd om er. Era infanterister är redan nästan alla döda. Det är bara ni som har fått behålla livet, och snart blir det er tur. Varför följer ni inte med oss, vi transporterar er tillbaka till Hanoi med flyg? ..." Kulsprutegevären och granatkastarna besvarar dessa uppmaningar. Kapten Hien, på den tiden stabschef vid 57. regementet, som gjorde anteckningar om detta, hörde två gånger denna mening: "Ni har fått nog. Ge er. Då blir ert liv lättare ..."

"Inte ens om vårt liv hade varit tio gånger hårdare, skulle vi ha gett oss", sade han när vi talade om saken. "Varför? Vid det här laget, och i synnerhet efter segern vid Him Lam, visste vi att vi till slut skulle triumfera. Till och med om vi hade fått veta att vi alla skulle stupa, skulle vi ha accepterat vårt öde. Också jag fruktar döden, men när vi drevs av hatet fanns det ingenting som kunde hejda oss."

Den 15 april 1954

Sedan en tid har Castries befordran varit föremål för livliga diskussioner. En verklig hjälte bör vara general, och självaste president Eisenhower uttryckte för general Ely sin förvåning över att befälet i Dien Bien Phu fördes av en överste. Madame de Castries tar upp saken. Ryktet om dessa krav tycks spridas i vida kretsar eftersom till och med kapten Hien gör en anteckning om saken den 30 mars i utkanterna av kitteldalen. I vietminharmén blir alla fördelnings- och regementschefer efter den obetydligaste motgång berövade sina befäl utan någon förhandsvarning, och hos oss är en av de frågor som man inför ett omedelbart förestående nederlag vågar ta upp till diskussion frågan om man skall ge en misslyckad chef generalstjärnorna eller inte. Det är visserligen sant att omständigheternas makt har kommit Castries namn att ingå i en legend som de dramatiska förhållandena har skapat. Namnen på vissa officerare i det befästa lägret börjar bli bekanta, och en befordran utom tur mitt under pågående strider tycks vara den lämpliga belöningen för deras förtjänster. Och hur skulle man kunna utelämna chefen utan att desavuera honom? Ännu en gång måste man belöna helheten i hans person. Och dessutom förrättar Castries en fördelningschefs tjänst, och det var för att han ansågs värdig detta förtroende som han utsågs till denna post. I Na San blev Gilles befördrad till brigadgeneral i sin mullvadshåla, nu måste också Castries bli det. I en serie av telegram anholder Navarre om generalstjärnorna som en sporre för garnisonen. Han får dem.

I regeringskonseljen protesterar monsieur Marc Jacquet bestämt mot överste de Castries befordran till brigadgeneral. ”Om han klarar sig ur det, får vi väl se”, säger han. ”Det brådskar inte.” Av samma åsikt är arméministern, monsieur Pierre de Chevigné, som fruktar att det befästa lägret snart kommer att falla. ”Vietminhs seger blir mindre lysande om de bara tar en överste till fånga”, säger han. Men det finns andra medlemmar av regeringen som är av den åsikten att Castries bör få sina stjärnor. ”Det kommer att stärka hans självkänsla”, säger de, som om man kunde vinna slag genom att dela ut stjärnor.

Över hela det befästa lägrets utsträckning regnar granaterna, och de rekylfria kanonerna som har gått i ställning på de förlorade kullarna skjuter med direkt riktning mot de män som försöker samla in fallskärmskollina.

Dien Bien Phudalen, dit vissa besökare anlände i december 1953 i den tron att de hade gett sig ut på en angenäm utflykt till landet, har förvandlats till en tårarnas och dödens dal. Smärtan är den förhärskande känslan, men officerarna som varje eftermiddag samlas vid en grop där Langlais och Bigeard redogör för läget, förlorar ännu inte hoppet. Och detta hopp ger dem styrka att uthärda vissa mindre lokala motgångar som måste betraktas som tillfälliga, eftersom Godards kolonn är på väg och de amerikanska bombplanen bereder sig att lyfta från Manila. Och vem av dem som på betryggande avstånd följer med garnisonens dödskamp har väl mod att reducera detta hopp till dess rätta proportioner? Vem skulle våga övertyga Langlais och Bigeard, kapten Capeyron och sergeant Sammarco om att de inte kan räkna med en omsvängning i läget och att operation ”Kondor” ännu inte är inledd?

Dagens stora samtalsämne är Cognys radiomeddelande till Castries att han är befördrad till brigadgeneral, att också Langlais, Lalande och Bigeard är beförtrade till följande grad, att några av officerarna är införda på den lista som berättigar till befordran utom tur, och att garnisonen och dess chef har blivit omnämnda i arméns dagorder.

Castries ger sina axelklaffar åt Langlais som svärta de röda mattorna med tusch, och Langlais överlämnar i sin tur sina åt Bigeard. Vad den nye generalens stjärnor beträffar, var det enligt madame de Castries omöjligt att få tag på sådana i Hanoi, varför Cogny erbjöd dem som han själv bar innan han övertog befälet över markstyrkorna i Tonkin.

”Jag skickar er stjärnorna och någonting att skölja ner dem med”, säger Cogny. ”Hela världen har sina blickar fästa på er. Femtiotvå journalister från alla länder befinner sig i Hanoi för att följa med er verksamhet.”

Man letar igenom alla kollin som faller inom ställningarna. Ingenting. Enligt madame de Castries ger hon stjärnorna åt en fallskärms soldat som hoppar den kvällen och överlämnar dem åt hennes man. Enligt Castries tillverkades de på platsen i mekanikernas reparationsverkstad. Vietminhradion meddelade att stjärnorna tillsammans med konjaksflaskorna och etuien med Hederslegioner, militärmedaljer och krigskors föll inom deras linjer. Det var i djupfryst vin som man skålade.

Den 18 april 1954

Major Cléménçon som fruktar att fienden har fått reda på den franska koden talar engelska när han under natten meddelar kapten Bizard att Huguette 6 skall utrymmas. Den dagen fyller Bizard 29 år, och det är påskdagsmorgon, vid samma tid på dygnet som kvinnorna kom till Frälsarens grav för att balsamera honom och fann att Graven var tom. Kaptenen hade alltså många skäl att minnas vad som hände. Ett motanfall når inte anfallsmålet. Klockan åtta avstår Bigeard från att sätta in nya enheter i denna aktion och meddelar att han avbryter operationen. Bizard svarar att han tänker fortsätta med sina egna styrkor. För att nå resultat måste han erövra det ena efter det andra av de motståndsnästen som skiljer honom från hans stöd och överskrida den plana landningsbanan under flankerande eld från fiendens kulsprutegevär. Av de tvåhundra man som försöker tränga fram till de centrala delarna av Huguette återvänder åttio.

I hela kristenheten, i katedralen i Hanoi liksom i kyrkorna i Europa, sjunger man påskpsalmerna. I Dien Bien Phu biktar sig männen och går till nattvarden i små grupper, och abbé Trinquand som håller gudstjänst i ett litet skyddsrum nära sjukhuset höjer ett liturgiskt glädjerop som kommer från ett sorgset hjärta: det är inte triumfen som är på väg, det är döden. Läkarna opererar sedan klockan fem på morgonen. Småningom skingras dimman och flyter i flikar över dalen, och det centrala motståndsområdet läggs under häftig artilleri- och granatkastareld. Jord regnar ner över de sårade och över altaret. Kapten Capeyron som är på väg till bataljonschefens skyddsrum med ett skriftligt förslag till belöningar hamnar mitt i en salva från 105-orna. Legionären som följer honom åt får ena armen avsliten och en marockan som av en händelse befinner sig på platsen blir dödad. Capeyron själv klarar sig med ett splitter i hakan och huvudsvålen uppspliten. När han kommer till förbandsplatsen slits han mellan glädjen över att ha blivit skonad och förvisningen om att den tid närmar sig då Claudine måste dela Huguette 6 öde. Och vart skall han då dra sig tillbaka? Då är allt slut.

Kapten Bizard får förstärkningar som tas från de upplösta kompanierna av 5. vietnamesiska fallskärmsbataljonen och 8. stormbataljonen, och han beger sig till Eliane 4 för att få några timmars vila. Stödjepunkten "Opéra" inrättas för att krossa anfallsvågorna mellan Huguette i och Epervier. Man ger den inte ett kvinnonamn utan uppkallar den efter den metrostation från vilken turisterna klättrar upp för att gå till Café de la Paix och sätta sig bland de prostituerade från Madeleine som läppjar på sitt kaffe med grädde. Nyheterna från Dien Bien Phu slås upp över fem spalter i tidningarna, men påskhelgen har förvandlat Paris till en stad som endast väntar på sommarens förlustelser.

Langlais går till fader Heinrich för att bikta sig och säger:

"Vi går mot en katastrof."

"Den måste vi underkasta oss för våra synders skull", svarar prästen.

"Nej, nej!" utbrister Langlais. "Det är inte en sådan tröst som jag begär av er. Säg åtminstone att jag misstar mig, att det ännu återstår hopp. Gör ett underverk, om det skulle behövas."

Det enda underverk som man kan tänka sig är igångsättandet av operation "Gam". Navarre, som har flugit till Hanoi för att konferera med general Partridge, chefen för det amerikanska flyget i Sydostasien, hoppas fortfarande på detta. Men den morgonen ringer brittiske ambassadören i Washington hem till utrikesminister Foster Dulles och meddelar att hans regering

inte har för avsikt att delta i de föreslagna överläggningarna om Sydostasien den 20 april. Den amerikanske utrikesministern drabbas av ett häftigt vredesutbrott.

Den 23 april 1954

Besättningen i Huguette 1 har uttömt alla sina krafter, och stödjepunkten faller under natten. Två kompanier som skickas till hjälp blir så gott som förintade. Klockan sju på morgonen kallar general de Castries till sig Langlais och Bigeard. Huguette 1 måste återtas, annars blir försörjningen från luften omöjliggjord. Bigeard skall planera och leda operationen.

Bigeard visar en sur min. Samtliga bataljoner är nerkämpade och räknar inte mer än en fjärdedel av sin ursprungliga styrka. En enda av dem, 2. Bep, håller sig fortfarande på benen och räknar 400 man, men den håller Eliane, på andra sidan floden. Även om anfallet lyckas, kan denna bataljon inte hålla sig kvar, och det innebär också att det befästa lägret berövas sina sista reserver. Detta är orsaken till att Bigeard inte vill nöta ut sina sista användbara styrkor, och att han betraktar motanfallet som både farligt och onödigt. Langlais är av samma åsikt. Det hundratal man som dagligen hoppar ner med fallskärm förslår inte ens till att täcka hälften av förlusterna. Männen sätts ofta in i striden så snart de har tagit mark, och när dagen gryr lever de flesta inte längre. Vad kommer att hända om 2. Bep i sin tur blir förintad? Vem skall avlösa den på vänstra flodstranden? Men general de Castries frångår inte sitt beslut, motanfallet måste ske. Bigeard avskyr visserligen onödiga förluster och meningslösa företag, men han böjer sig. Castries är trots allt en av de få chefer som han hyser aktning för.

2. Bep blir avlöst i Eliane av styrkor från 1. R.C.P., 6. B.C.P. och legionärer från Claudine, och den avlösta bataljonen får order att senast klockan 13.30 vara grupperad i beredskapsområdet med ett lätt kompani i norra delen av Huguette 2, två kompanier i diket längs landningsbanan i höjd med Huguette 1 och ett reservkompani längre ner, i höjd med Epervier. Anfallet måste inledas på minuten, så snart artillerielden flyttas bakom fiendens främsta linjer, men det är en rutinfråga för välutbildade trupper. Befälet över denna operation tillkommer givetvis chefen för 2. Bep, major Lisenfeld. Klockan 13.45 susar tolv jaktplan och en B 26 ner mot de motståndsnästen som ännu kan hindra framryckningen. ”Saken är biff”, förklarar Bigeard som ger sig sken av att inte hysa minsta oro för utgången och drar sig tillbaka.

Kapten Klotz vid marinflygets division 11 F som dyker djupt ner mot Huguette 1 med sin Hellcat, tycker sig känna att planet blir träffat just som han närmar sig marken och skall ta upp planet. I själva verket finns det ögonvittnen som ser planet fatta eld redan innan han faller bomben. Hans första tanke är att vinna höjd och flyga mot söder för att försöka landa på landningsbanan i Isabelle, men sedan minns han en av sina kamrater som försökte samma manöver och exploderade i luften innan han hann landa, varför han beslutar att överge planet så fort som möjligt. Han hoppar, får uppfattningen att ryggfallskärmen inte kommer att öppna sig, och just som han försöker frigöra skärmen, fattar vinden tag i den, och han vrickar axeln.

Hans rotekamrat, sergeant Goizet, ser honom falla i en risåker fyrahundra meter söder om Eliane 2. Av kulorna som viner kring öronen på honom och river upp marken några steg ifrån honom, förstår Klotz att han blir beskjutet. Detta är någonting som han i sin egenskap av flygare inte är beredd på, hans yrke är att trotsa faror av en helt annan art. Han ligger tätt tryckt till marken och säger sig att han måste komma fram till bäcken som skiljer honom från Eliane 2 och söka skydd där. Kapten Capeyrons kompani i Eliane som redan har undsatt löjtnant Laugier den 9 april öppnar eld mot automatvapnen uppe på Mont Chauve för att fördröja den vietminhpatrull som redan är på väg för att ta Klotz till fånga, och sergeant Goizet i sin Hellcat blandar sig också i leken. Plötsligt upptäcker Klotz på ett hundratal meters avstånd en jättelik legionär som springer mot honom. ”Här kan du inte stanna medan den där karlen riskerar livet för din skull”, tänker Klotz. Han rusar upp och springer mot honom. Legionären som blöder av ett sår i kinden tar honom under armen och släpar honom med sig.

”Ta av dig den där grejen”, säger legionären och visar på den orangegula flytvästen som marinflygarna alltid bär på sig under fallskärmssele.

2. Bep kunde inte inleda framryckningen från beredskapsställningarna på utsatt tid, den var inte ens grupperad, tiden för förflyttningen från Eliane var för knappt beräknad och bataljonen valde inte den fördelaktigaste vägen. Fyra B 26-or och artilleriet avlöser jaktplanen och krossar Huguette 1 där det inte återstår mer än ett tiotal vietsoldater som är helt förvirrade av bombningen och oförmögna att försvara sig, och höjderna i öster beläggs med rökridåer. När kompanierna sätter sig i rörelse en halvtimme försenade, släpas de fientliga kulsprutorna på nytt fram till sina ställningar och tar landningsbanan som legionärerna måste överskrida under eld. En enda pluton når fram till en bombgrop i närheten av det civila Curtissplan som sköts i brand den 13 mars.

Klockan 15.00 kallar Castries till sig Bigeard som inte har sovit på flera nätter och har sjunkit ihop på sin brits.

”Jag har det intrycket att motanfallet inte utförs med tillräcklig kraft”, säger generalen. ”Ge dig iväg och ta reda på hur det står till.”

Bigeard sätter sig i en jeep och åker genom granatregnet till Huguette 2 där Lisenfeld leder operationen.

”Det ser ut som om vi hade kört fast”, säger majoren. ”Jag får inga rapporter från mina enheter.”

Bigeard kommer snart underfund med att radiomanskapet inte håller sig till de överenskomna lyssningstiderna. Han svär och domderar, ruskar om alla de inblandade under störtsjör av skällsord, anropar kompanicheferna som inte kommer någon vart i den mördande elden och får snart klart för sig hur läget har utvecklats: vietminhtrupperna har släpat tillbaka alla sina automatvapen till Huguette 1 och mejar nu ner de grupper som vågar sig ut på den plana landningsbanan. När Bigeard ser att ett företag har misslyckats, envisas han inte. Han använder B 26-orna och artilleriet till att förblinda de fientliga batterierna och ger order om snabb tillbakaryckning. Av korpral Hoinants kompani återstår sextio man, och han själv blir utnämnd till plutonchef. Kompanichefens ställföreträdare, löjtnant Guérin, får båda benen nästan avslitna av en granat och skjuter sig en kula för pannan för att ingen skall behöva våga livet för att rädda honom tillbaka till de egna ställningarna. Kompaniet söker skydd i dräneringsdiken där det ligger ända till kvällen då det blir avlöst av 8. stormbataljonen. Det som mest förvånade vietsoldaterna den dagen var de fem stridsvagnarnas obeslutsamma uppträdande. De vågade sig aldrig fram för att öppna eld på närhåll.

Etthundrafemtio meter från de främsta ställningarna i Isabelle ligger 57. regementets stabschef och smakar på djupfryst vin. ”Det var inte så illa om man blandade det med socker”, sade han under vårt samtal. Giap har gett order att skjuta fram skyttegravarna så långt som möjligt för att vietsoldaterna skall kunna ta hand om lejonparten av den luftlandsatta materielen. Väster om Isabelle konstaterar kapten Hien att gravarna inte är mer än två meter djupa och ger kompanichefen order att fördjupa dem med en halv meter. Några soldater erbjuder honom en näsduk som är klippt ur en fallskärm och prydd med de finaste broderier. På ett annat ställe blir han bjuden på franskt kaffe som värms över en rökfri ugn.

Det är omöjligt att lämna Eliane 2 på dagen, men när mörkret faller på förs kapten Klotz till sjukhuset där Grauwin bedövar honom och drar den vrickade axeln rätt. ”Jag blev säkert favoriserad när det gällde behandlingen”, säger Klotz. ”Att sova mig för en sådan struntsak ...” Grauwin korkar till hans ära upp sin sista flaska champagne och ledsagar honom till Langlais. Marinflygarna är populära i Dien Bien Phu. De slåss utan att våga riskerna för att hjälpa garnisonen i det befästa lägret, de dyker utan förbarmande mot fiendens ställningar, medan flygvapnets piloter ständigt iakttar säkerhetsföreskrifterna. En av divisionscheferna,

kapten Andrieux, blev nerskjuten den 31 mars, den andre, Gérard de Castelbajac är känd för sin rosiga hy, sitt blonda hår och sina blåa ögon som har inbringat honom öknamnet "Bébé Ca-dum" och sin smak för glada fester. Alla tycker om denne gascogniske riddare som tjänstgör i marinen med rappiret vid sidan och den plymagerade hatten på huvudet. När fälttåget är slut har hans division som alltid följer chefens exempel och gör en helhjärtad insats förlorat sex piloter av femton. Några dagar tidigare föreslog Klotz att de skulle fälla ett paket innehållande tre flaskor whisky till Castries, Langlais och Bigeard med några uppmuntrande ord, undertecknade av alla piloterna i divisionen F 11. För att utföra detta måste de utan vägande taktiska skäl flyga på mycket låg höjd över stabsplatsen. Castelbajac tvekade ett helt dygn, men till slut tyckte han ändå att det var värt risken. Mottagarna blev rörda av denna uppmärksamhet som ytterligare bidrog till marinflygarnas popularitet. Klotz blir väl emottagen. Castries kan visserligen inte frigöra sig från sin vanliga kyla, men major de SéguinsPazzis knyter honom till sin stab och ger honom i uppdrag att sköta sambandet med flygledningen. När kapten Klotz som trodde att Dien Bien Phu var förlorat kommer i kontakt med Langlais och Bigeard, förändras hans syn på problemen. Är det för att han har haft bättre tur än löjtnant Laugier som blev nerskjuten under liknande förhållanden den 9 april och lyckades klara sig undan döden? Eller för att legionärerna räddade honom från att bli tagen till fånga? Beröringen med dessa män väcker hur som helst nytt hopp hos honom. Han tänker i synnerhet på kapten Lespinas som också blev nerskjuten den 15 mars och vars död gjorde djupt intryck på honom. En varm vänskap förenade honom med denne magre och kraf tige unge man som ständigt var lika färdig såväl för krig som för kärleksäventyr, och vars aktning han ville vinna. Nej, ännu är ingenting förlorat. I Dien Bien Phu inbillar sig de medverkande i dramat fortfarande att segern kan vinnas. Det är bara en sak som Klotz beklagar, och det är att han inte har med sig sina pipor och sin engelska piptobak. Han känner sig osårbar. Han säger sig att om livet har någon mening, måste man kunna tilltvinga sig segern.

På vägen till Genève gör utrikesminister Foster Dulles ett uppehåll i Paris där han råkar Georges Bidault som framhåller att det befästa lägret kommer att duka under om inte operation "Gam" blir verklighet, och att detta kan utlösa en kedjereaktion av nya katastrofer. Men allt kan ännu räddas om Förenta staternas regering beslutar att sätta in B 29-orna från Manila. Vid den middag som samma kväll ges av utrikesdepartementet vid Quai d'Orsay tar Dulles utrikesminister Eden avsides för att informera honom om projektet "Gam" som general Elys stab i sin tur har beskrivit för den brittiska generalstaben. Eden blir mycket orolig och utverkar av Dulles att ingenting får göras utan den churchillska regeringens medgivande.

Den 24 april 1954

Cogny får svar på sitt telegram från gårdagen i vilket han åkallar marskalk De Lattres skugga för att med hans hjälp krossa Navarre. Denne svarar rakt på sak att dagens situation inte har någonting gemensamt med läget 1951 och att han håller regeringen informerad om utvecklingen, sedd ur en synvinkel som inte är så trång som Cognys. Han meddelar till slut att han snart skall bekräfta sitt beslut att skicka ytterligare en bataljon till Dien Bien Phu och att utlösa operation "Kondor".

Cogny ger sig inte och yrkar på upprättandet av en stark manöverduglig reserv i Tonkin. Klockan 22.20 svarar Navarre med ett nytt chifffertelegram från Saigon i vilket han ställer fyra frågor rörande Dien Bien Phus möjligheter att fortsätta motståndet.

Lönar det sig över huvud taget att sätta i gång operation "Kondor"? Det är ett problem som Navarre i väntan på "Gam" inte lyckas lösa. De invändningar som på sin tid restes mot Cognys satellit tycks nu ha förlorat en del av sin giltighet. Den 16 april dolde inte Cogny att han betraktade nyttan med operation "Kondor" som synnerligen tvivelaktig. Styrkorna från Laos behöver minst femton dagar för att komma fram till Dien Bien Phu, och inte ens om Crèveœur stöds av två eller tre fallskärmsbataljoner som landsätts söder om kitteldalen, har

han tillräckliga styrkor för att bryta blockaden. Om denna operation däremot misslyckas, kan det som Navarre betraktar som en inte alltför allvarlig taktisk motgång förvandlas till en katastrof med strategiska följder. Om Dien Bien Phu faller, vilket numera nästan måste betraktas som oundvikligt, har Navarre enligt sitt sätt att se saken inte förlorat mer än tretton bataljoner och fyra artilleribatterier, eller knappt en tiondel av sina schackpjäser. Men om han riskerar en räddningsaktion under katastrofalt svåra förhållanden, kan denna operation leda till olyckor med oanade följder. Cogny vet det lika bra som han, men han är färdig att ännu en gång, utan minsta förbarmande med Navarre, riskera allt för att undsätta Dien Bien Phu.

Från första början har Cogny gjort anspråk på upphovsmannaskapet för Dien Bien Phu. När det såg ut som om framgången hade varit tryggad, var det han som med hög röst beskrev vilken stor och betydande seger som hägrade, men när nederlaget hotar får man det intrycket att Cogny gör sitt bästa för att störta överbefälhavaren i fördärvet och själv överge det sjunkande skeppet. Liksom alla andra önskade han en kraftmätning därför att han inte hade en riktig uppfattning om motståndarens möjligheter. Han var artillerist till sin utbildning och senare tjänstgöring, men han fruktade inte de fientliga batterierna. Och det allra egendomligaste är att Cogny som så väl känner till vietminhtruppernas krigslistor inte har varit på sin vakt mot dem. Han har låtit sig föras bakom ljuset av förutfattade åsikter, han som så många andra. Och meningsskiljaktigheterna mellan de två generalerna har utgjort kronan på verket. Man kan inte låta bli att tänka på att nederlaget vid Balaklava hundra år tidigare orsakades av fiendskapen mellan två generaler i den fransk-brittiska expeditionsstyrkan på Krim, lord Lucan och lord Cardigan, ”som hellre bevittnade sin armés nederlag än de talade med varandra”, skrev Cecil Woodham-Smith som har skildrat detta hat. Det är visserligen sant att Cogny inte ensam förmår någonting, och att Navarre förvägrar honom allt.

I Paris skriver Dulles ett brev som är avsett att dämpa franska regeringens förtrytelse och i vilket han framför som sin åsikt att ett anfall med stora flygstyrkor förmodligen inte längre skulle kunna inverka på Dien Bien Phus öde, men samtidigt försäkrar han att om det befästa läget verkligen faller, kommer det inte att innebära någon förändring för västerlandets militära situation i Indokina, inte heller någon minskning i den militära hjälp som Förenta staterna fortsättningsvis är berett att ge. Laniel och Bidault tror sig i dessa ord kunna utläsa amerikanska regeringens uppriktiga beklagande över att inte kunna hjälpa Frankrike för att det militära läget för ögonblicket förefaller förtvivlat. Bidault svarar att så mörk situationen än kan förefalla, finns det utsikter för en total omsvängning om man får tro ett telegram från general Navarre och om man studerar de upplysningar som en nyss hemkommen militär expert har med sig från själva krigsskådeplatsen. Ett enastående tillfälle att förintä fiendens samlade huvudstyrka erbjuder sig om operation

”Gam” kan inledas inom de närmaste timmarna. Detta telegram, det är ingenting annat än Rikard III:s rop i slaget vid Bosworth: ”En häst, en häst! Mitt kungarike för en häst!” Det enda som Navarre disponerar för att rädda sitt kungarike är flygplanen, men dem har han inte kunnat använda rätt, vilket har varit orsaken till hans nederlag, och de små korgarna med aktiverat kol som man sprider ut bland molnen för att framkalla en syndaflod över vietminhtrupperna. Den amerikanske utrikesministerns brev är inte desto mindre tvetydigt. Den militäre experten vars namn inte blottas är ingen annan än general Ely. Han besökte Dien Bien Phu den 19 februari, men han har inte nyss återvänt därifrån, vilket man försöker antyda. Och tvärtemot vad monsieur Bidault helt fräckt försöker göra gällande, har ingenting nytt kommit i dagen som skulle kunna förändra general Elys bedömning. Quai d'Orsay sveper in sina kommunkéer i en tung hemlighetsfullhet som helt enkelt kan betecknas som diplomatiska lögnar, ingenting annat.

Plötsligt tycks alla chanser för en intervention med flygstyrkor återigen vara för handen. Vilken teaterkupp skulle det inte vara om krigslyckan plötsligt skiftade läger! En sådan förhoppning ser dagens ljus denna lördagseftermiddag då endast sysslolösa vaktmästare

svarar i ambassadernas telefoner, men den förestående öppningen av konferensen i Genève har gett upphov till en ovanligt livlig aktivitet i västmakternas utrikesdepartement. Brådskanie chiffrerade meddelanden förorsakar trafikstockningar i de atlantiska kablarna under denna natt som så småningom täcker hela Europa och glider vidare mot Amerika, medan solen bereder sig att stiga över bergstopparna och kasta sina strålar över en dal som stinker av nederlag och död. Ingen orkar längre begrava de stupade. Man nöjer sig med att lyfta dem ur värnen och lägga dem i granatgropar där de går mot förruttnelsen. När vietsoldaterna rycker fram i öppen terräng täcker de ansiktet med en skyddsmask av gastyg som filtrerar bort stanken, och de belägrade blickar mot sydväst och väntar på Crèvecœurs bataljoner.

Om monsieur Bidault i Paris skulle vandra fram under Quai d'Orsays förgyllda stuckornament till de höga fönster som vetter mot Seine, skulle han däremot vända blicken mot nordväst och speja mot horisonten för att upptäcka en sista ljusstrimma av den långa skymningen. Räddningen kan endast komma från London dit utrikesminister Anthony Eden i all hast har återvänt, uppskrämd av de väldiga proportioner som denna affär hotar att anta, och föregången av en alarmerande depesch. Monsieur Bidault besväras inte av några tvivel. Alltsedan 1951 har han, i valet och kvalet mellan general De Lattres "man måste", och arméstabens "man kan inte", ständigt valt "man måste". Om Navarre kanske har den uppfattningen att han är västerlandets paladin, har monsieur Bidault beslutat att uppträda som dess korsriddare. Han kommer inte att tveka, vare sig att låta huvuden falla eller att trycka på knappar för att tillförsäkra sin politiska religion segern och förintä de otrogna.

Den 25 april 1954

Ett extra möte i det brittiska kabinettet fattar beslutet att inga samordnade allierade aktioner bör tillgripas om inte konferensen i Genève slutar med ett misslyckande. Anthony Eden tillmäter inte det franska militära expertutlåtandet att det ännu finns en chans till räddning någon större betydelse. Men allting förändras när franske ambassadören delger utrikesminister Eden Washingtons nya plan som kongressen har förklarat sig beredd att godkänna. Amerikanska regeringen som har nåtts av ett SOS från fransk sida utesluter inte längre möjligheterna till en intervention. Tvärtom, den har aldrig varit så beredd att engagera sig, och atombomberna kommer att fällas den 28 april av marinens flygplan, förutsatt att Storbritannien inte bestämt motsätter sig. I så fall har president Eisenhower fullmakter att utlösa denna aktion. Eden sammankallar kabinettet till ett nytt sammanträde klockan fyra på eftermiddagen för att precisera den engelska inställningen. De brittiska stabscheferna är eniga om att man borde avhålla sig från så radikala åtgärder. Beträffande detta äventyr vars följder inte kan överblickas, blir det alltså enbart beklaganden som Eden har att framföra till ambassadör René Massigli som går i oavbruten skytteltrafik mellan franska ambassaden och Foreign Office. Eden vägrar till och med att medverka i utarbetandet av en gemensam deklaration.

Den enda fråga som nu förefaller att vara av betydelse för Navarre och Cogny är hur länge Dien Bien Phu ännu kan hålla ut på randen till en avgrund i väntan på B 29-orna. Till och med utan atombomber skulle den tornado av eld och stål som fälls av mellan sextio och åttio bombplan i flera vågor plöja upp marken till ett betydande djup, i synnerhet om bomberna exploderar först när de tränger ner i marken för att leta efter de nergrävda männen och vapnen. Vietminhartilleriet i sina klippskyddsrum skulle kanske inte skadas, men infanteriet skulle förintas bataljonsvis, den förlorade terrängen skulle återerövrats och betydande förstärkningar från Hanoi skulle utan svårighet kunna sätta sig i besittning av de viktigaste försvarsanläggningarna.

General Caldera, chefen för det amerikanska bombflyget i Fjärran östern, har slutfört sin rekognosering och tar farväl av sina värdar för att återvända till Manila. För monsieur

Maurice Dejean förklarar han att operationen är genomförbar i alla väder utan att man behöver placera några radioelektriska pejlingsanläggningar på fientligt territorium. För övrigt kommer franska flygofficerare att tjänstgöra som vägvisare i flygförbandens tåtplan. På tre nätter kan åttio bombplan med en aktionsradie som utan svårighet tillåter färden i båda riktningarna bryta belägringsringen kring Dien Bien Phu och anställa stor förödelse i förråden i Tuan Giao. Egendomligt nog förefaller general Caldera inte på långt när lika säker när han talar med general Lauzin. Är det minnet som sviker beträffande händelser som har inträffat för tio år sedan? Den förre chefen för expeditonskårens flygstyrkor minns speciellt hans tvivelsmål beträffande det praktiska utförandet av denna massinsats som inte får begå några misstag beträffande navigeringen och riktandet av bomberna, och han bevarar intrycket att det inte kommer att bli någonting av detta företag eftersom amerikanerna vill fälla sin bombmatta med hjälp av tre sändarstationer som man omöjligt kan stå till tjänst med. Ända till slutet av månaden kommer nätterna att vara mörka, och det är först framemot den 10 maj som man kan räkna med månen. Det bereder inga svårigheter att upplysa stridsterrängen och sålunda utmärka de mål som man vill ha bombade, men man måste ta i betraktande dels att vietminhtrupperna kan tända vilseledande eldar i bergen, dels att de åskväder som rasar mot slutet av eftermiddagen i och med att den varma och fuktiga årstiden återkommer helt och hållet kan skymma sikten. Och inte ens i detta fall accepterar amerikanerna att det franska flyget sköter om markeringen av målen, de litar endast på sig själva.

Cogny telegraferar sitt svar på Navarres frågor: hur länge anser ni att Dien Bien Phu ännu kan hålla ut, och lönar det sig att sätta i gång operation "Kondor"? Han räknar med att det befästa lägret kan hålla ut ytterligare ett par, tre veckor om inte motståndaren inleder ett allmänt anfall. Och vad "Kondor" beträffar är nyttan av den begränsad men ändå betydande, och den bör inledas utan dröjsmål.

På eftermiddagen överlämnar amiral Radford ett personligt budskap från president Eisenhower till premiärminister Winston Churchill. Har Churchill telefonerat till Eisenhower och sagt: "Det här måste hejdas"? Hur som helst är det för sent, besluten har fattats redan på morgonen, och mr Eden avreser till Genève.

En högre officer från flygstaben i Saigon avreser till Manila med de sista instruktionerna beträffande "Gam", men denna resa visar sig vara förspild möda. Det visar sig att det behövs sjuttiofyra timmars förberedelser innan armadan med B 29-or, var och en lastad med åtta ton bomber, kan lämna Filippinerna för att förinta Giaps divisioner, men ordern om inledandet av denna operation kommer aldrig att ges. Den brittiske premiärministern binder redan i tankarna de vackra girlander av medlidande som han skall linda kring monsieur Laniels tjurnacke, samtidigt som han påminner honom om de svåra dagar då engelsmännen belägrades i Tobruk. England tillerkänner sig inte rätten att förstöra de möjligheter som öppnades för dess handel efter erkännandet av den kommunistiska regimen i Kina 1950.

Den dagen går landningsbanan i Dien Bien Phu i sin helhet förlorad. Tre vietminhregementen har kämpat närmare en månad för att erövra tre stödjepunkter, var och en försvarad av ett hundratal man. Langlais har låtit fienden dyrt betala denna seger.

5. Gudarnas skymning

Vad har man för en nytta av en armé på tvåhundratusen man av vilka endast etthundratusen kämpar helhjärtat medan de återstående etthundratusen hittar på hundra olika sätt att gömma sig? Låt oss alltså nöja oss med etthundratusen, men de måste vara män som man kan lita på.

ARDANT DU PICQ

Den 26 april 1954

I Hanoi omväxlar det ihållande duggregnet med kyla, himlen är täckt av tunga moln, men i

Dien Bien Phu gör sommaren helt plötsligt sitt intåg.

Navarre skickar ett mångordigt svar till Cogny. Han börjar med orden: "Om jag har förstått er rätt ..." och man kan föreställa sig den irriterade gest som han inte förmår undertrycka när han läser femte punkten i Cognys senaste telegram. Det är sant att Cognys tankar också den här gången är oklara och svåra att förstå. För att tränga in i hans tankegång måste man flera gånger läsa om texten och småningom bena ut de diffusa formuleringarna. Vad innebär i själva verket den fråga som han ställer: "Vad är alternativet till en tidsvinst, eller med andra ord, vilken är målsättningen?" Och hur skall man exakt tyda meningen: "Avvisar bestämt hypotesen om ökningen av uppoffringens moraliska värde", när den ställda frågan lyser med tragisk klarhet: "Är ni av den åsikten att Dien Bien Phu bör förstärkas?"

På denna fråga svarar Cogny som nyss har fyllt femtio år sin vana trogen varken med ja eller nej. Han slingrar sig. Han drar sig undan. Han dissekerar. Navarre har bett om ett klart och tydligt svar, och han talar om uppoffringens moraliska värde. Läget är dock sådant att det inte innebär några tvetydigheter. Flera gånger om dagen hör han Castries röst, talar med honom, får radorapporterna från det befästa lägret. Han vet precis hur långt det har gått. Det finns ingen som är bättre informerad om utvecklingen än han. Skall man fortsätta att landsätta nya bataljoner eller inte? Om han anser att allt är förlorat och att männen som hoppar ner i taggtrådshindren utsätts för risken att dö förgäves, om han känner sig säker på att blodbadet bör hejdas och att de styrkor som återstår måste reserveras för försvaret av deltat, bör det inte vara svårt att säga det rent ut.

Utan att vara fullt säker kan man alltså anta att han vägrar att skicka nya förband i döden, men i slutet av denna femte punkt talar han fortfarande om en förlängning av motståndet och efterlyser beslut som kan leda till Dien Bien Phus räddning. Navarre som till och med när han begår misstag visar en viss följdriktighet i sin tankegång har all rätt att inleda sitt svar med orden: "Om jag har förstått er rätt ..."

Det förefaller som om Cogny helt låter sig ledas av sin strävan att visa att allt ännu kan räddas om man lyssnar till honom. Han vet att allt är förlorat om den amerikanska interventionen uteblir, och att det i så fall bara är fråga om att rädda äran. Och denna intervention är visserligen allttjämt möjlig, men den förefaller alltmera osäker. Vem skulle väl låta lura sig av sådana spetsfundigheter? Upptäcker man inte genast bakom de diffusa formuleringarna en strävan att slingra sig för att inte behöva dela den besegrades lott? Den sanne krigaren har alltid tagit avstånd från sofismer och tvetydigheter, de är inte förenliga med hans kall. I Navarres fall bröt dessa sofismer och tvetydigheter samman inför konstaterandet att fienden var starkare än han trodde, i Cognys fall kommer man ingen vart med den metoden när det gäller att besvara klara och rakt på sak gående frågor. Och i detta fall är Navarres tanke klar och oböjlig som en svärds klinga: "Om jag förstår er rätt, anser ni att en förstärkning av Dien Bien Phu inte är berättigad, om inte en förlängning av motståndet ger visshet om ett positivt slutresultat. Jag delar inte denna åsikt och anser att den militära äran, lika väl som hoppet, även utan visshet om positivt slutresultat, rättfärdigar ytterligare uppoffringar. Ett positivt slutresultat kan väntas som följd av konferensen i Genève, antingen i form av eld upphör eller amerikansk intervention i händelse av sammanbrott. Är alltså fast besluten att till det yttersta förlänga motståndet i Dien Bien Phu."

Återstoden av detta långa telegram är av sekundär betydelse, och man frågar sig varför det dröjde så länge innan Navarre fann denna okonstlade ton och framförde dessa klara synpunkter. Det är han som är ansvarig för största delen av de olyckor som har drabbat garnisonen i Dien Bien Phu, och hur som helst är det för sent att tänka på att rädda äran. Men i provningens stund höjer sig general Navarre helt plötsligt till en exemplarisk värdighet. I synnerhet måste man tillerkänna honom den ovanliga förtjänsten att axla sitt ansvar och genomtrumfa sin vilja. Varför fogade han inte redan i ett tidigare skede till dessa egenskaper

den skarpblick, det sunda förstånd och den beslutsamhet som skulle ha besparat expeditionskåren ett så förödmjukande nederlag och tillförsäkrat Vietnam en självständighet som inte hade inneburit ett förnekande av Frankrike?

Den här gången är alla möjligheter uttömda. Frankrikes, Storbritanniens, Förenta staternas och Sovjetunionens utrikesministrar, Nordkoreas och de associerade staternas delegater och republiken Kinas premiärminister slår sig ner i Genève's parker, i villor som är byggda för att hårbärgera semesterstatschefer eller vara skådeplatsen för oskyldiga kärleksäventyr, lika aseptiska som toaletterna och sällan illegitima. Monsieur Laniel uppmanar förgäves sin ambassadör i London att ännu en sista gång försöka övertala den store cigarrökaren. Ingenting kan längre göras för att bryta den förtrollning som trots den fuktiga våren skapas av svanarnas lek vid Genève'sjöns stränder. Här passar inga häftiga utbrott. Dån av bombningarna och kanonaden i Dien Bien Phu ekar inte ens i de chiffrerade depescher och telegrammen från den internationella pressens specialkorrespondenter. Man måste vara sergeant Sammarco, korpral Hoinant eller kapten Capeyron, dessa män som med samma naivitet som kom dem att tro på en lätt seger nu kallar sig själva "stackars djävlar ...", bedragna av det land som de tjänar och den armé som utnyttjar dem, för att ännu tro att Crèveceurs bataljoner kan bryta belägringsringen vid en tidpunkt då regnen hindrar till och med Molotovlastbilarna från att komma fram på vägarna.

I Paris söker general Corniglion-Moulinier upp monsieur Laniel.

"Vi uppför oss som fega tölpar", säger han. "Vi måste visa garnisonen i Dien Bien Phu att vi är med den. Jag ber om tillåtelse att fara till Hanoi och hoppa ner med fallskärm för att dela Castries öde."

"Ni är galen", svarar konseljpresidenten. "Det skulle just vara vackert om Vietminh tog en medlem av regeringen till fånga."

Denne galning som hade sinne för de stora gesterna, dessa gester som så många förnuftiga människor är så snåla på, var en flygare som trots sin ålder hade förblivit ung i hjärtat. Han besatt både rikedomar och intelligens, han älskade kvinnor, lyx och faror som en typisk renässansfurste, han trotsade de mäktiga och var ständigt beredd att hjälpa de anspråkslösa, han avskydde slapphet och konventioner, han var en av detta sekels sista verkliga ädlingar, ständigt beredd att med en humoristisk glimt i ögat utföra de mest sublimes handlingar. Han skulle ha hoppat ner i Dien Bien Phu lika tveklöst som han kämpade mot Kondor-legionen i Spanien. Vad hade en sådan man att göra på denna galeja där galjonsbilden var ett tjurhuvud?

Den 27 april 1954

De nattliga åskmolnen skingras inte, och molntäcket över bergen och kitteldalen är så massivt att inga flygplan kan komma fram. Tjugo Dakotaplan återvänder till basen utan att ha kunnat fälla sin last. Överste Lalande försöker skaffa sig lite svängrum i Isabelle, men alla hans patroller kör fast och återvänder med stupade och sårade.

Cogny svarar med ett mångordigt telegram på överbefälhavarens nya frågor och ger ett klarare uttryck för sin uppfattning. Han förklarar att den militära äran visserligen är honom dyrbarare än någonting annat, men att man också måste ha ett annat mål än uppoffringens moraliska värde. De förstärkningar som hädanefter skickas till Dien Bien Phu kan endast försvaga det livsviktiga delat under den allmänna upplösning som blir den ofrånkomliga följden av Dien Bien Phus fall. Cogny anser alltså att underhandlingar om eld upphör är att föredra, och han ber att monsieur Dejean skall få del av hans tidigare telegram.

Navarre ger order om inledandet av operation "Kondor". Om allt går bra behöver Crèveceur åtta dagar för att komma fram till de krön som behärskar kitteldalen. Varför har Navarre väntat så här länge, Cogny telegraferade ju redan den 14 april till Castries att beslutet var fattat, och sedan dess har sergeant Sammarco inte upphört att speja mot väster? Det var för att

han trodde mer på den amerikanska interventionen om vilken han nu vet att den är inställd.

I London lyckas överste de Brébisson övertala några brittiska militära tekniker att revidera sin uppfattning utan att dock helt förmå övertyga dem, och franske ambassadören René Massigli ber i Laniels namn om audiens hos Winston Churchill. Till ambassadörens stora förvirring avbryter premiärministern hans svada och förklarar att han inte vill veta någonting mer om de militära aspekterna på situationen.

Den 28 april 1954

I Genève kunde inte underhandlingarna om Indokina inledas förrän man var färdig med den koreanska frågan som ännu var olöst trots att vapenvilan hade slutits nio månader tidigare. Stingslighet, etikettsfrågor och lätt sårad självkänsla försvårar fastställandet av proceduren, och följden är att diskussionerna kan inledas först den 10 maj. Bao Dai som anlände den 26 april från sitt furstliga residens vid Côte d'Azur bidrar till svårigheterna genom att försöka rädda sitt slott och sina tigerjaktmarker i Dalat, ävensom sina inkomster från spelhusen och bordellerna i Cholon. Resten av hans egendom befinner sig sedan länge i trygghet. Monsieur Bidault förstod att han hade förlorat sitt pokerspel, men han fattade inte att ett bevis på ödmjukhet från hans sida kunde rädda livet på några hundra man som inte tvekade att offra sitt blod för fosterlandet. På två år har tre årskurser officerare stupat i ett krig som inte kunde vinnas, som man inte ville göra slut på i tid och som kommer att uppsluka hela det franska imperiet.

I Dien Bien Phu rasar åskvädren fortfarande över kitteldalen och männen släpar sig fram i seg gytta. Garnisonen kan varken få stöd av bomb- eller jaktplan, och tjugotvå Dakotaplan måste göra helt om utan att fälla sina laster. Överste Nicot meddelar chefen för flygstyrkorna att transportflygets personal är så försliten att han inte kan garantera transporten och landsättningen av de två fallskärmsbataljonerna och försörjningen av de i operation "Kondor" deltagande styrkorna. För övrigt anser han för sin del att denna operation tekniskt sett är ogenomförbar. Överste Crèvecœurs kolonn sätter sig emellertid i besittning av posteringen Muong Khoua som en styrka från 308. fördelningen erövrade i februari. Transportflyget avstår tio dakotabesättningar till Packet-planen som de "flygande tigrarna" vägrar att flyga.

Under nattens lopp lyckas åtta man landa i Isabelle. Om det dåliga vädret fortsätter, kan Dien Bien Phus tid inte längre räknas i veckor utan i dagar.

Tio kilometer därifrån är professor Tung och hans lilla eskort på väg mot förbandsplats nr 5. De sätter sig för att vila ett ögonblick i en liten by som har härjats av napalmbomberna och där bara några förbrända bjälkar återstår. Alla invånarna har försvunnit. Två små svarta grisar och en get irrar övergivna bland lämningarna. Professor Tung är fullständigt utmattad, i två dygn har han utan avbrott opererat skallskador. Han håller ut bara genom att för sig själv upprepa farbror Hos ord: "Vi måste segra." Professor Tung vet att amerikanerna hotar att ingripa med tunga bombplan. Han ser förödelsen omkring sig, tänker på de problem som han inte har lyckats lösa, men ändå säger han sig: "Här kommer att vara vackert en dag ..."

Chauffören Tha sitter vid ratten på sin G.M.C. som är lastad med haubitsgranater och biter ihop tänderna. Bilen sjunker ner i gytta över hjulnaven, och drivhjulen rullar mödosamt fram i djupa hjulspår ur vilka det är omöjligt att komma upp. Däcken som slits sönder av den skarpkantade småstenen repareras så att man för in en järnbult i hålen och skruvar en mutter på den. Dagen förut, när kolonnen passerade Fa Dinhpasset som nyss hade varit utsatt för ett flyganfall, fick lastbilen framför hans motorstopp strax intill gropen efter en bomb med retarderad tändning som av allt att döma snart skulle krevera, eftersom berget alltemellanåt skakades av kraftiga explosioner. Det var lika omöjligt att backa som att köra om, och den framförvarande Molotovbilen som försökte bogsera kom ingen vart. Till slut lyckades emellertid chaufförerna med förenade krafter reparera den strejkande förgasaren. När bomben exploderade hade kolonnen med knapp nöd hunnit undan. Tanken på detta framkallar ett litet

leende i Thas barnsliga ansikte, men han känner svetten sippra fram i ryggen.

I Paris där pressen ägnar allt större utrymme åt nyheterna från Dien Bien Phu har våren gjort sitt intåg. Kastanjerna blommar, popplarna på kajerna vecklar ut sina skälvande blad, och dessa bilder förföljer männen som kämpar i gytjan för ett land som tycks ha övergett dem. Även om rubrikerna och artiklarna i de tidningar som ibland når dem visar att oro och bestörtning småningom får makt över den allmänna opinionen, kan de inte glömma att det ringa intresse som nationen har visat dem har fört dem till denna gudsförgätta plats. På motståndarsidan skänker en annan nation segern åt sin armé.

Samma dag offentliggörs en förklaring som skänker full självständighet och odelad suveränitet åt Bao Dais Vietnam. Den har tillkommit på initiativ av vice konseljpresidenten, denne livlige åldring som sedan femton år har förutsett alla katastrofer utan att förmå avvärja dem och utan att någonsin ha haft förmågan att regera.

Den 29 april 1954

”När monsuntiden börjar, kan fransmännen inte hålla ut länge. När de måste överge sina översvämmade skyttegravar och skyddsrum, är segern vår ...” Denna mening i en dagorder som Giap inte ens bryr sig om att hemlighålla, läses upp i Vietminhradion. Hur har det gått med de förhoppningar som Navarre så kortsynt ställde på regntiden, som om motståndaren hade varit den ende som förlorade på det dåliga vädret? Hur är det med de konstgjorda regnen som han har försökt framkalla, är han fortfarande besviken över att teknikerna misslyckades med sin uppgift? Askregnen innebär bara ytterligare en svårighet för garnisonen i det befästa lägret. Den dagen lyckas endast några få flygplan ta sig fram genom de täta molnmassorna, och sextio legionärer fälls över Isabelle.

Navarre och Cogny fortsätter att skicka varandra hotfulla telegram. Överbefälhavaren påpekar syrligt för Cogny att de offensiver som planerats för att skära av fiendens bakre förbindelser ingalunda har föreslagits av Cogny, utan att de har studerats på hans order, och att den omständigheten att de inte har kommit till utförande beror på att Cogny själv har erkänt att de skulle vara till ringa nytta. Cogny å sin sida påpekar att överbefälhavaren inte har fattat några beslut beträffande ersättandet av Packetplanens amerikanska piloter i ett ögonblick då det befästa lägrets förråd av infanteriammunition är nästan uttömda och någon komplettering inte har kunnat ske på de senaste två dygnen.

Den kvällen har Langlais inbjudit en sjuksköterska som världspressen har börjat beteckna med namnet ”Dien Bien Phus ängel” till middag i stabens skyddsrum. När hon anländer, säger general de Castries:

”Geneviève, jag har nånting åt er.”

Ur en låda tar han fram en hederslegion som han har lånat av en fallskärmsofficer och fäster den på mademoiselle de Galards bröst tillsammans med ett krigskors som Langlais har fått tag på någonstans.

Den 30 april 1954

Korrespondensen som flödar mellan Navarre och Cogny fortsätter att skapa flaskhalsar i radiotrafiken och ge kurirerna arbete. Hur många sekreterare förlösar sin tid på att knacka ner dessa två mäns syrliga anmärkningar och meningslösa tråtor, två män som skiljs av en sträcka på ettusen kilometer och ett hat som inga olyckor kan minska? Navarre ger Cogny ansvaret för allt som inte längre lyckas. Cogny å sin sida anser att det är Navarre som svarar för alla lidna motgångar, både i detalj och i stort. Den rasande Navarre kommer snart att avsluta sina meddelanden med en fras som gör slut på de bittra förebråelserna: ”Mottagit ert telegram som inte kommer att besvaras. Vidhåller min inställning i alla punkter.” Det är Cogny som för sent har fått fullmakter att göra bruk av alla sina resurser för att komplettera förråden av livsmedel

och ammunition, det är han som skall bestämma över transportplanen och deras användning. Navarre höjer sig över sådana detaljer. Man frågar sig om deras känslor för varandra inte rent av, utan att de själva har det klart för sig, går så långt att de fäster större vikt vid att störta rivalen i fördärvet än vid att rädda garnisonen. De påminner om lord Lucan och lord Cardigan, om vilka deras officerare sade: "Ve den som hamnar mellan skänklarna till den saxen ..."

Den 2 maj 1954

Hettan är så stark att åskregnen börjar på nytt och dränker kitteldalen i tromber av vatten. Man rör sig endast med största svårighet, gyttnan väller in i skyddsrum och förbandsplatser. Smutsen som tränger in i såren blir en ny prövning för de sårade i båda arméerna som sjukbärarna med uppjudande av alla sina krafter transporterar till förbandsplatserna, men på ena sidan stiger de ner i helvetets djup, medan triumfen hjälper dem som kämpar på den andra sidan att uthärda smärtan och att övervinna fruktan för döden. Hur var det med Bigeard och Lang-lais, fann de inte i all denna bedrövelse ett sista hopp? Om regnen fortsätter, kan vietsoldaterna inte längre använda sina löpgravar. De måste gå fram i öppen terräng, och då blir de nermejade av kulsprutor och kanoner. Segern kommer att tillhöra den som håller ut längst.

För överbefälhavaren presenterar sig läget i ett annat ljus. Hans möjligheter att inverka på general de Castries är nästan obefintliga, och hur som helst beroende av osäkra signalförbindelser och mellanhänder. Han har numera klart för sig att garnisonen upplever sina sista timmar och att den sista möjligheten till räddning ligger i Genèvekonferensen.

Navarre som har kommit till Hanoi utan att ens meddela Cogny om sin ankomst, är av den åsikten att förlängt motstånd i Dien Bien Phu är omöjligt. Eftersom regeringen inte vill höra talas om kapitulation och Navarre vägrar att låta garnisonen dö (man talar fortfarande om Gono, "låta Gono dö"!), ber han Cogny studera operation "Albatross", en variant av "Kondor" och en filial till "Xenofon", eller med andra ord ett försök att bryta sig igenom i riktning mot Laos, med kvarlämnande av de sårade och deras vårdare.

Under den förhållandevis vackra natten börjar den nyss från Frankrike anlända i. koloniala fallskärmsbataljonen regna ner bland försvararna.

"Varför i helvete skickar man oss hit egentligen?" frågar oskyldigt kapten de Bazins som för befälet över bataljonen. "Alla måste ju veta att spelet är förlorat. Räkna inte alltför mycket på oss, mina karlar är trötta."

"Håll käften!" säger Bigeard.

"Trötta!" utbrister Langlais. "Hur tror ni att det är med oss? Vi har inte bett om era råd, det enda vi vill är att ni går i döden tillsammans med oss."

I norr, i den riktning som flygplanen vanligen använder när de närmar sig kitteldalen, har vietminhtrupperna ställt upp en kraftig strålkastare på de höjder som tidigare utgjorde Anne-Marie. Den fångar Dakotaplanen i sin ljuskon och ger luftvärnsbatterierna möjlighet till större träffsäkerhet.

Den 3 maj 1954

Vilken makt har inte illusionerna och exemplet! I det döende Dien Bien Phu kan ingen, utom Castries som talar med Cogny alla dagar, och hans nye stabschef, överstelöjtnant de Séguins-Pazzis, tro att slutet är nära. Hur fruktansvärd verkligheten än är, tror ingen bland dem som kämpar att expeditionskåren står inför en så oerhörd förödmjukelse. Det finns en enda lastbil kvar i användbart skick, och Bigeards och Langlais sista jeep ligger förvandlad till ett såll i en granatgrop med hjulen i vädret. På sjukhuset och förbandsplatserna har man bett alla som någonsin förmår återvända till stridslinjen. De haltande, de enögda, de enarmade har lämnat

sina sängar.

”Nej, inte alla”, sade Grauwin. ”Inte alla.”

”Om kompisarna måste dö, kan vi lika gärna dö med dem.” De släpar sig genom gyttjan tillbaka till stödjepunkterna där de återfinner sina kamrater som inte längre har tid att raka sig och som stirrar framför sig med trött blick efter många nätter utan sömn. En brigad av skuggor och anspråkslösa riddare som har fallit ner från himlen med sina väpnare och soldater, legoknektar som är trogna till det bittra slutet därför att de känner att deras öden är oupplösligen förenade med deras chefers som så småningom har förvandlats till vänner i den stora trista gemenskap som armén utgör. Bland de frivilliga av alla grader som har bett att få hoppa ner i Dien Bien Phu utan att vara tvungna till det, kan man vänta sig att finna legionärer, det är helt naturligt. Men varför finns där också nordafrikaner och vietnameser som tillgivenheten för Frankrike, starkare än den flod av propaganda som de utsätts för, kastar i ett olyckligt krig som inte är deras och hotar att störta dem i en avgrund där endast olycka och smärta råder? Varför finner man också bland dem kalfaktorer, skrivbiträden, soldater som har tjänat sin tid ut och stått i beråd att återvända till Europa med lite blygsamma besparingar och utsikten att snart få promenera på flodstränderna arm i arm med vackra flickor? Varför kastar sig denna oskyldiga slaktboskap ut i natten där strålkastarens ljuskon letar efter dem för att genomborra dem med sitt skarpa ljus? Inte av beräkning eller av ärelystnad eller vinningsbegär. De har ingen karriär som de måste trygga. De tar exempel av de unga officerarna som inte står ut med tanken på att deras kamrater dör. Är det himlen som skyddar dem? Grauwin som sköter dem som skadar sig vid landningen har speciellt fäst sig vid det ytterst ringa antalet olycksfall: två lårbensbrott, två underbensbrott, sex vrickningar. Inte mer än om det hade varit fråga om professionella fallskärmssoldater. Langlais som omfamnar dem när de anmäler sig för honom och fäster fallskärmsembblemet på deras bröst hade rätt när han opponerade sig mot staben i Hanoi som ville ge dem förberedande fallskärmsutbildning.

Ingen av dessa män som med tunga fallskärmsskor på fötterna slänger sig ut i mörkret genom dörren på en Dakota gör sig några illusioner om det öde som väntar honom. Alla vet att de ramlar ner i dödens förrum. Paris är eld och lågor för den ryska baletten som har inlett ett gästspel, och man intresserar sig för Genève där konsumtionen av småkakor enligt hörsägen är stor. Det förvånar dem lite grann, männen i Dien Bien Phu, att det ännu finns män som är så galna att de sluter sig till dem, och om de hade den läggningen skulle kanske deras ögon tåras som hos oss andra.

”Hade du klart för dig hur det gick till här hos oss när du anmälde dig i Hanoi?”

”Ja, ungefär. Men man måste göra det här för kompisarna.”

Yrkessoldater som landsätts i hela förband därför att deras tid är inne, låt gå för det. Kapten de Bazins som fick sig en avhyvling av en Bigeard på dåligt humör, och som följande morgon får ena låret krossat av en granat, han är yrkesofficer. Men det finns bättre exempel. General

Navarres adjutant, kapten Pouget, också han kavallerist, hoppar med 1.. koloniala fallskärmsbataljonen. När männen i Dien Bien Phu ser hans väldiga kroppshydda, hans hederliga lantjunkarhuvud med den låga pannan och den täta, yviga hårmanen, brister alla i gapskratt. Vad nu, har han övergett sina höga funktioner som pott-tömmare? Ger han inte längre visa råd åt sin höge chef, trodde han att han här skulle finna ära, inte ett helvete? Denne länge och grove räkel som är genomsyrad av den militära hierarkins och de militära dygdernas principer, som är uppfostrad att respektera traditionerna från Saint-Cyr och krigaryrkets ära, känner sig tung till sinnes när han landar i taggtråden. Under buskiga svarta ögonbryn betraktar han nederlag och kaos, och tiger. Orättvisan i detta mottagande förvånar honom inte, men han är alltför tillgiven den man som han har tjänat för att inte lasta det kors som ödet har gett hans chef på sina egna axlar. Utan att själv veta om det intar Navarre sin plats i gyttjan i Eliane 4, personifierad av sin adjutant Jean Pouget som småskrattar lite bittert åt kamraternas sar-

kasmer. Också han kavallerist, som Castries, Séguins-Pazzis, Bizard och löjtnant de la Malène? För att visa att kavalleristerna inte saknar elegans, även om de inte alltid är så intelligenta.

Rörande drömmar om vackra dagar, om plager och kärleksäventyr, allt detta får vika för dessa krigares öde som är att bryta bröd tillsammans med kamrater vilkas mödor och faror man delar, och vilkas eviga tillgivenhet man vinner på detta korta ögonblick. Varför får en sådan offervilja inte uppleva den stora försoningens stund, varför kan inte denna dödens dal förvandlas till en plats där världens framtid skapas? Castries tankar är inte lika upphöjda. Han telegraferar till sin hustru: "Oroa dig inte. Jag har redan varit krigsfånge. Jag klarar mig ur det ..." Och Giap, han löper linan ut. Våra fäders och farfäders dumhet har gjort honom och vietminhanhängarna, först till rebeller, sedan till kommunister som brinner av begär att hämnas alla dessa orättvisor, alla dessa fängelsevistelser, alla dessa döda. De kommer aldrig att nöja sig med halvgjort arbete, och i deras ställe skulle man handla precis på samma sätt, förutsatt att fria mäns blod flöt i ens ådror. Men vad professor Tung och Grauwin beträffar, är jag säker på att de skulle ha kommit till samförstånd, hejdat slaktandet, begravt sina döda, vårdat de sårade och fått de levande att förstå att det av alla sätt att göra upp gamla räkningar inte finns någon enfaldigare än att göra det på ett slagfält.

Liksom Grauwin kämpar Tung mot kallbranden som de av gyttjan nersmutsade granatsplittren framkallar i såren, mot svärmarna av gula flugor som suger blod ur de döda och söker upp de levande för att lägga sina dödsbringande ägg, mot regntidens fuktiga hetta, mot vattnet som översvämmar operationsrum och sovsalar. Grauwin anropar Gud om hjälp. Men var finns Gud på detta dödens fält som har övergivits av medlidandet? I mademoiselle de Galards leende? I de heliga sakramenten som fältpräster ständigt bär med sig för att dela ut åt de döende?

Den 4 maj 1954

Det sista privata telegram som förmedlas från Hanoi till Dien Bien Phu meddelar att kapten Désiré har fått en dotter som får sitt namn efter den stödjepunkt där han befann sig när hans thaisoldater deserterade: Anne-Marie.

Klockan två på morgonen återupptas anfallet mot Huguette 4 som i sin tur uppslukas, och trevande framstötar mot Eliane 2 pågår hela natten. Ett motanfall som inleds klockan sex hejdas av spärreliden och ebbar ut i gyttjan. I Isabelle går överste Lalande till anfall mot väster. Två officerare och pastor Tissot såras. En B 26 skjuts ner och störtar bakom Vietminhs linjer. Största delen av de kollin som transportplanen faller kan inte längre samlas in, men man fortsätter att försörja det befästa lägret från luften för att ge motståndaren en oriktig uppfattning om garnisonens verkliga möjligheter att förlänga motståndet.

Ett långt telegram från Cogny anbefaller Castries att studera operation "Albatross". Langlais samlar de högre officerarna i det befästa lägret i Castries skyddsrum: Lemeunier, Bigeard, Vadot och Séguins-Pazzis. Langlais gör sig inga illusioner om de möjligheter som Crèvecoeurs anfallskolonn under befäl av Godard har att nå fram till Dien Bien Phu. Det beror inte på att han skulle hysa misstroende mot chefen som han tvärtom skattar högt, men därför att hans bataljoner består av nordafrikaner som inte är lämpade för djungelkriget, och av laotier som inte håller stånd mot vietminhsoldaterna. Däremot skulle han ha väntat sig mer av bergstrakternas mquisavdelningar, om det hade funnits några sådana i de trakter där reträtten var avsedd att gå fram, och av Cognys satellit. överste Trinquier har nyss, med hjälp av en hel förmögenhet i silvertackor, rekryterat femtonhundra meomän med vilka han har inlett en framryckning från Krukslätten mot Muong Son, fågelvägen omkring etthundra kilometer söder om Dien Bien Phu.

För att genomföra försöket att bryta igenom fiendens linjer beslutar man att bilda tre kolonner: fallskärmstrupperna med Langlais och Bigeard, legionärerna under Lemeunier och

Vadot, Isabelles besättning under Lalande. Tre reträttvägar fastställs, och om dem drar de tre kolonnerna lott. Den första, genom Ban Keo Lom, tillfaller Lalande, den andra genom Nam Nouas och den tredje genom Nam Ous floddal.

Albatross? Namnet på denna fågel från de sydliga haven har som sådant ingen bibetydelse. I Dien Bien Phu har operationen fått namnet ”Det blodiga genombrottet” för att visa hur små förhoppningar man ställer på den. Nio man av tio kommer att stanna på vägen.

Nära Castries stabsplats hittar sergeant Sammarco i en hög med trycksaker som ligger halvt nersjunken i leran ett gammalt nummer av Caravelle som han nyfiket bläddrar i. Under fotografierna av monsieur Pleven och kejsar Bao Dai läser han med dystra tankar den förklaring som försvarsministern avgav vid ankomsten till Orly efter inspektionsresan till Indokina. Sergeant Sammarco tror på allt vad hans överordnade säger, men nu ler han åt dessa formuleringar som utandas en försiktig optimism inför framtiden. Han vet inte att konsten att härska liksom diplomatin är liktydig med konsten att tillrättalägga och ofta till och med att ljuga, men han börjar ana att det förhåller sig så. Kommer Crèvecoeurs bataljoner fram i tid? Kommer konferensen i Genève att leda till resultat? ”Om de visste att ingen av dem som sårades i Huguette för två dagar sedan kunde transporteras till förbandsplatsen ...”, tänker Sammarco. Ja, om dessa diplomater som nu har packat upp sina väskor i de vackra villorna kring staden Genève kunde se denna dal där de levande inte längre har krafter att begrava de döda, skulle deras kaviarsandwiches fastna i halsen på dem, och de skulle skynda sig att komma till en överenskommelse.

På de kringliggande höjderna har den av dysenteri försvagade och uttröttade professor Tung nyss upptäckt att en enprocentig lösning av en kininprodukt förjagar flugorna och dödar larverna. Men kallbranden förblir, liksom för Grauwin, det största bekymret. I hållande regn öppnar han såren, förbinder de av gytjan förorsakade ödemen, amputerar lemmar för att rädda återstoden av kroppen. ”Till och med i den här syndafloden ska vi hålla ut”, säger männen som bärs till honom och som ber honom skicka dem tillbaka till striden i den tron att han kan uträtta underverk. Ibland skakas hela himlen av kanonaden, till och med på natten.

Professor Tung tänker kanske att ingenting av detta stämmer överens med den föreställning man har skapat sig om stora händelser. En seger föreställer man sig till exempel inramad av en strålande vacker morgon. Denna seger i hållande regn med en mage i upplösningstillstånd har ingen likhet med det som han har föreställt sig. Det är inte långt ifrån att han tänker som Grauwin, att de segrar som människorna hemför över andra människor i själva verket måste betraktas som nederlag om man inte förintar en gemensam fiende. Om man en dag kommer så långt att man avstår från de ömsesidiga förödmjukelserna, kan Dien Bien Phu få en ny betydelse. Men vem skall förstå det? Det behövs lång tid innan en nation som Frankrike, en nation som dock är alla revolutioners moder, kan förstå att man kan göra uppror mot det som den påstår sig vara och som den inte längre är.

Fallskärms soldaterna från 1. koloniala fallskärmsbataljonen som sedan några timmar har droppat ner över Dien Bien Phu tar sig i gåsmarsch fram genom förbindelsegravarna eller rycker fram i språng i den öppna terrängen för att avlösa legionärerna i Eliane 1. En granat dödar den kapten som har fått i uppdrag att ta emot dem. En pluton går i ställning på den plats där vietsoldaterna gräver ett mingalleri för att spränga hela stödjepunkten i luften. Hela natten lyssnar sergeant Chabrier så snart artillerielden mattas till det svaga men betryggande ljudet av de underjordiska arbetena. Varje uppehåll kommer honom att spetsa öronen, men när hackorna tar vid igen kopplar han av. När dagen gryr skriver sergeanten i sin anteckningsbok: ”Det var skönt att höra att de grävde, och det var skönt att det blev ljus ...”

Den 5 maj 1954

Kompaniet Pouget avlöser kompaniet Edmé, till vilket också sergeant Chabrier hör. Ett ögonblick känner han sig lite bortkommen, men när han kommer till den förstörda

stridsvagnen "Bazeilles" som nu ligger nergrävd som kulsprutenäste, hör han återigen det efterhängsna ljudet av hackor. Denna stridsvagn återfann jag nio år senare, skyddad av ett litet plåtskjul, på samma ställe där den låg under striderna, bredvid den grav där de två vietsoldater som sprängde den vilar. Väder och vind hade utplånat namnet, men man kunde ännu läsa registreringsnumret IC 94151, och numret på tornet, C eller G 76004. Kapten Capeyron såg den också där, liksom alla som kom till Eliane 2, och namnet Bazeilles som väckte minnen från ett gammalt fältslag³, kom honom att tänka: Det är förmodligen vad som väntar oss ...

Sergeant Kubiak som i ett regn av granater har begett sig till 13. halvbrigadens stabsplats för att hämta batterier till bataljonens radiosändare återvänder med nyheten att Crèveœur befinner sig knappt femtio kilometer från Dien Bien Phu.

Vietminhtrupperna har återupptäckt minkriget och försöker nu spränga de underjordiska gallerier som tillät Eliane 2:s försvarare att nå krönet i skydd för fiendens eld. De arbetar utan uppehåll i små arbetslag, de orienterar sig med kompassens hjälp och gräver sig fram som mullvadar. Den dagen försöker kapten Pouget tränga fram till mynningen av mingalleriet, men han kommer inte längre än till taggtrådshindret. Den ende som lyckas komma över är sergeant Clinel, men han stupar. Vietminhs kanoner skjuter sönder kulsprutegevärsvärnen och krossar serviserna i gytjan, och försöker sedan erövra dem i närstrid med handgranater. Några nätter tidigare lyckades en frivillig som hade vigt sig åt döden så när komma fram till ett blockhus med en plastladdning i bältet.

De flygfoton som togs föregående dag trots det dåliga vädret visar att den sista fria ytan mellan det centrala motståndsområdet och Isabelle nu genomkorsas av tre linjer med löpgravar. För professor Tung innebär det ett nästan olösligt problem att besöka de sårade som ligger i de bergiga sluttningarna femtio meter från hans förbandsplats, men hans kininlösning har drivit flugorna på flykten. "Här smälter både järn och stål. Det är endast männen som håller ut ..." Professor Tung minns dessa ord som han har läst i en skildring av slaget vid Stalingrad, och han upprepar dem för sig själv hela dagen.

Den 6 maj 1954

Redan när det var fråga om operation "Xenofon" var Cognys av den åsikten att detta företag innebar betydande risker, och att det för att lyckas erfordrade en betydande upptagsstyrka och stora resurser i fråga om flyget. Hur skall de tre svaga anfallskolonner som kan disponeras för operation "Albatross" kunna överskrida de med automatvapen späckade fientliga skyttegravarna bakom vilka motståndaren har grupperat sina reserver på djupet och förberett dem för aktion i alla riktningar? Ingen av de officerare som Langlais har kallat till sig klockan tio skulle i detta avseende hysa några illusioner om inte den mänskliga viljan kunde uträtta underverk. Och denna morgons underverk kommer från himlen, det är vackert väder och redan den omständigheten att flygplanen åter har uppenbarat sig är något av en seger.

Underrättelseofficeren gör ett sammandrag av de fientliga förlusterna, och Langlais upprepar ännu en gång för sina närmaste män: "Vi måste hålla ut. Vi måste se till att kampen slutar oavgjord. Mittemot är de precis lika slut som vi." Bigeard ger order om de motanfall som skall frigöra de hotade stödjepunkterna och artilleristen Vaillant gör anteckningar om det artilleristöd man begär av honom. Det återstår proviant för två dagar och det sista kompaniet från 1. B.P.C. skall börja hoppa klockan 23.00. Just som sammankomsten närmar sig sitt slut meddelar ett telegram från Hanoi att ett allmänt anfall förmodligen kommer att inledas under natten och att Vietnam vill tilltvinga sig ett avgörande.

Kapten Hervouët ber Grauwin avlägsna gipsförbanden från hans båda brutna underarmar för att han skall kunna delta i de sista striderna i tornet på sin stridsvagn.

³ Bazeilles: By sydöst om Sedan som försvarades tappert mot en väldig tysk övermakt den 1 september 1870. ö. a.

Flygplanen måste flyga mycket lågt över det obetydliga område som numera står till förfogande för fällning av materiel, och två Packetplan blir träffade av luftvärnselden. Det första lyckas ta sig tillbaka till basen, men det andra störtar och exploderar etthundratjugo kilometer sydöst om Dien Bien Phu, vid Mong Het. Piloten, en av de mest berömda ”flygande tigrarna”, Earle MacGodern som på grund av sin röst och sin väldiga kroppshydda har fått namnet ”Jordbävningen” hade redan tre gånger tidigare fått sitt plan genomborrat av kulor.

I detta kaos ger sig Langlais och Bigeard iväg för att inspektera försvaret i östra delen av det befästa lägret. Männen som de möter på vägen har av tröttheten, hungern och såren förvandlats till skuggor av sitt forna jag. Bakom automatvapnen finner man enögda, enarmade och halta. En konjaksflaska som Langlais har fått från Hanoi går laget runt i den grotta i Eliane 4 där major Bréchignac har etablerat sin stabsplats. Den stora försoningen bekräftas. Vargarna i samma flock visar inte tänder när de möts. Vid Azincourt slungade också de franska riddarna förolämpningar mot varandra, de uttalade sig i förklenande ordalag om rustningar, om det personliga modet, om vimplarna i lansspetsarna. Men alla obetydliga tvistigheter och all småaktig rivalitet ger vika inför den fara som hotar. Förenade och skakade av samma provningar kämpar fallskärmsoldater och legionärer, röda, blåa och gröna baretter sida vid sida utan att längre ägna avundsjukan mellan vapenslagen en tanke.

Klockan 15.00 distribueras ordern om den kommande nattens anfall till vietminhregementena och väcker en enastående entusiasm. Från expeditions kårens ställningar kan man med kikare se männen samlas kring de politiska kommissarierna och lyssna till deras andraganden. De tar av sig hjälmarna och dansar. Man tycker sig nästan höra dem sjunga. De flesta är ynglingar mellan aderton och tjugo år, sådana som soldaten Tran Ngoc Duoi som har ett smalt och leende ansikte och ännu på den tiden knappt kan läsa och skriva. Hans regemente som har fått till uppgift att erövra kullen C 2 (Eliane 4), som vietminhsoldaterna på grund av dess form kallar ”Sadeln”, skall lämna sin förlägningsplats klockan 18.00 och vara grupperat i utgångsläget femton minuter senare. Den sträcka på nära två kilometer som skiljer dem från de franska ställningarna måste avverkas nästan i språngmarsch med utnyttjande av den löpgrav som leder till D 3 (det förra Dominique 5).

När eftermiddagen lider mot sitt slut intensifieras plötsligt vietminhartilleriets störningseld. De sista värnen och de blockhus som har hållit stånd mot regnet störtar samman. Langlais och Bigeard har i all hast återvänt till sina kartor och radioapparater och sitter nu och väntar på anfallet. De summerar snabbt ihop sina resurser: Bréchignac håller de sista kullarna i öster med resterna av några bataljoner och två kompanier av 1. B.P.C., Thomas vänstra flodstranden, Tourret centern, Guiraud, Cléménçon och Coutant de västra och södra delarna tillsammans med Charnod, flygaren. Artilleriet skall ingripa bara när kullarna råkar i fara, bataljonernas granatkastare får sköta om resten. Klockan 17.30 träffas hela det befästa lägret av en fruktansvärd artilleriförberedelse.

Monsieur Maurice Dejean återvänder till Saigon från Hanoi där han har tillbragt två dagar och förklarar att det militära läget varken har försämrats eller förbättrats sedan ett halvt eller ett år, och att deltat är säkert i fransmännens händer. I Paris sträcker sig rubrikerna om det befästa lägret över åtta spalter på förstasidorna, men om man frågar de förbipasserande har de ännu inte riktigt klart för sig var Dien Bien Phu ligger eller vad som försiggår där. Det är inte nationen som slåss där, det är en yrkeskår. Vädret har blivit kyligt igen. Hela Frankrike huttrar i de kalla vårregnen och ett djupt lågtryck är på väg från väster.

Natten mellan den 6 och 7 maj 1954

Alla 105-orna i Isabelle utom en är förstörda. I Eliane där en fruktansvärd artillerikoncentration slår ner hör major Botella Langlais anropa Bréchignac i radion.

”Brèche från gossen Pierre, Brèche från gossen Pierre, för vem var hagelskuren nyss avsedd?”

”Gossen Pierre från Brèche, gossen Pierre från Brèche, den var avsedd för Eliane 2.”

Elden flyttas först till Eliane 3 och sedan till Eliane 4, och granatkastare och automatvapen i den förra Eliane 1 och på Mont Fictif öppnar också eld. Langlais dirigerar de tre stridsvagnar som ännu kan röra sig till foten av kullarna på vänstra flodstranden.

Klockan 18.15, samtidigt som den sista salvan slår ner, går de gastygsmaskerade vietsoldaterna till storms mot Eliane 2. g8. regimentet, där för första gången radioförbindelserna mellan kompanierna och bataljonens stabsplats har tagits i bruk, ligger anfallsberett framför Eliane 4:s kullar.

Botella besvarar elden med granatkastare och rekylfria kanoner. Viet-trupperna tränger ända fram till hans stabsplats och kastas tillbaka igen av vietnameser som under beslutsamt befäl kämpar lika vilt som sina motståndare, lika tappert som sydkoreanerna slogs mot nordkoreanerna. En av deras officerare, kapten Phan Van Phu, ser sitt kompani smälta samman till trettio man.

Klockan 21.00 går rapportkarlen Tran Ngoc Duoi i folkarmén till storms tillsammans med sin enhet. I det vita ljuset från lysraketerna som har ersatt månen som är i första kvarteret, kan han se hur de franska motanfallen utvecklas. Trots ett splitter i huvudet och ett annat i högra benet vägrar han att låta sig evakueras, han släpar en sårad plutonchef i skydd och fortsätter haltande att förmedla order. När en stormpionjär stupar, övertar han dennes laddning, placerar den, tänder stubinen och återvänder till sin egentliga uppgift. Vietsoldaterna faller hoptals för granatkastarsplittren, men bakom dem följer ständigt nya anfallsvågor som når fram till sina stupade kamrater och stormar förbi dem.

I Eliane 2 som försvaras av två kompanier från r. B.P.C. under befäl av kapten Pouget rusar en vietsoldat mot sergeant Chabrier, riktar sin kulsprutepistol mot honom och ropar: ”Ge er. Ni är förlorade ...” och faller i samma ögonblick död ner. Klockan 23.00 sänker sig plötsligt en djup tystnad över ställningen, och Pouget tänker: Nu lämnar de oss kanske i fred, då plötsligt jorden skälvande och nästan ljudlöst höjer sig som kammen på en väldig våg, stiger högt mot skyn och faller med ett öronbedövande dån ner på taken till skyddsrummen och i skyttegravarna. Det var vietpionjärernas tusenkilosmina som exploderade. Krevadgropen som öppnade sig under försvararnas fötter och uppslukade dem finns fortfarande kvar. Någon vegetation har inte uppstått i den, men de årliga åskregnen fyller den så småningom.

Stormtrupperna som väntade på denna signal känner marken skälva under sina fötter och kastar sig vilt tjutande över den söndersprängda försvarsställningen. Viceplutonchefen Dang Phi Tuong vid. 7. plutonen av 3. kompaniet av 98. regimentet rycker snabbt fram genom automateldskurarna mot de förstörda blockhusen, men han hejdas av elden från sergeant Chabriers pluton som skjuter eldskurar på hela magasin och mejar ner angriparna i den gyttekrater som minexplosionen har öppnat. ”Vilken njutning för ögat” ropar en av kg-skyttarna. Men till slut strejkar vapnen, ammunitionen tar slut och myllret av vietminhsoldater väller in över ställningen. Det sista automatvapnet som tystnar är 12,7 millimeters kulsprutan i den nergrävda stridsvagnen ”Bazeilles”.

Vid midnatt ber de fem Dakotaplan som skall fälla det sista kompaniet med förstärkningar att försvararna för deras skull skall höra upp att skjuta lysraketer som hindrar dem från att se det upplysta fällningsområdet. Langlais och Bigeard tvekar. De frågar sig hur flygarna bland alla mynningsflammar och granatkrevader skall kunna urskilja de svaga ledljusen. Kommer inte vietminhtrupperna att begagna sig av mörkret för att förnya anfallet? I dörren till sin Dakota står kapten Faussunier med fickorna fulla med whisky åt general de Castries och konjak åt Langlais och väntar på att den gröna lampan skall tändas. Till slut rådfrågar Bigeard löjtnant Le Page i radion.

”Prioritet för lysraketerna”, svarar Le Page utan tvekan.

Langlais ger planen order att vända om, och männen från 1. B.P.C. återvänder till Hanoi med döden i hjärtat. I det stabsskyddsrum där Geneviève de Galard sover under ett bord på en madrass av fallskärmar känner Bigeard en viss lättnad vid tanken på att detta kompani inte har behövt offras. Etthundra man skulle ändå inte ha kunnat inverka på händelsernas oundvikliga gång. Förtvivlade rop på hjälp förorsakar trängsel på de direkta linjerna till artilleriet och signalförbindelserna med stödjepunkterna. Och när man lyssnar på den fientliga radion hör man endast segerjubel.

En av Pougets radiosignalister har stupat, den andre har fått en kula i magen, och kaptenen besvarar inte längre anropen från det centrala motståndsområdet. I den tron att han har stupat upphör man med anropen. Klockan fyra på morgonen övertar han själv sändaren och lyckas få kontakt med Vadot.

”Jag har återtagit Eliane 2 i dess helhet, men jag har inte mer än trettiofem man kvar. För att det här ska hålla måste ni skicka de utlovade förstärkningarna. Annars är slutet nära.”

”Var vill ni att jag ska ta dem?” frågar Vadot lugnt. ”Försök vara förnuftig. Ni känner till läget lika bra som jag. Vi har inte en granat, inte en man att avstå, gamle gosse. Ni är fallskärms soldat. Ni sitter där ni sitter för att låta döda er.”

På Elianes våglängd spelar vietsoldaterna en skiva med *Partisanernas sång*, och alltemellanåt hör man deras jamande röster falla in i refrängen:

*Vän, hör du korparnas svarta flykt
Över slätten? ...*

”De djävlar”, brummar Pouget, ”de djävlar.”

I Eliane 4 har Botella femtio skott till granatkastarna och några lådor med handgranater kvar. I Bigeards skyddsrum skälver högtalarna.

”Bruno från Dédé, ammunitionen håller på att ta slut.”

”Bruno från Brèche, snart håller det inte längre.”

I alla kullar går stödjepunkterna ur hand i hand flera gånger på några få timmar. Fienden kastar sig påpassligt mot de punkter där försvaret ger vika och drar sig sedan tillbaka igen. De dödas och sårades antal växer. På västsidan återvinns Claudine 5, strax intill står en stridsvagn som inte längre skjuter.

Kapten Pouget sitter utanför skyddsrummet bredvid sin radio och ser 120 millimeters granaterna regna över Eliane 4 där Botella fortfarande gör motstånd. Marken rämnar. På krönet av Eliane 4 som upplyses av fallskärmsljusen från flygplanen ser Pouget vietsoldater springa. Nedanför honom brinner Dien Bien Phu och i ammunitionsförråden exploderar granaterna som ett fyrverkeri. Alltemellanåt skymtar några stjärnor fram mellan molnen som täcker natthimlen.

Klockan fyra ser Pouget vietsoldaterna resa sig framför honom längs hela Eliane 4:s front. De skjuter inte, och han hör dem ropa:

”Di, di! Di di! Framåt! Framåt!”

Den enda ammunition som de överlevande i Eliane 2 har kvar är ett kpistmagasin och en handgranat. Pouget ger den ende kvarlevande löjtnanten och de män som ännu kan gå order att dra sig tillbaka till det centrala motståndsområdet, och själv hoppar han från grop till grop och en stund senare ligger han tillsammans med sina män vid kullens fot i en grav där de staplar upp stupade framför sig till skydd mot den fientliga elden.

En ny vrålande bränning stiger plötsligt upp ur jorden, kastar sig över 5. B.P.V.N. och väller förbi kapten Phu, men en handfull fallskärms soldater och legionärer går ännu en gång till

motanfall, återtar de förlorade värnen, föser undan de döda och döende för att placera sina kulsprutegevär i ställning och riktar elden mot de skugglika männen i de flata hjälmarna. Officerare som ännu inte har fyllt tjugo år fungerar plötsligt som kompanichefer, om de inte, liksom underlöjtnant Phung, dör i samma ögonblick som de ber att artillerielden skall riktas mot deras egen uppehållsplats. Av 6. B.P.C. återstår tjugo man som samlas kring major Thomas. Sergeanter samlar de män som har lyckats undkomma från de erövrade stödjepunkterna och leder dem genast till motstöt. Vem blir segrare, vem besegrad, när tar denna ohyggliga natt slut? För att hjälpa dem som biter sig fast vid de sista kullarna lösgör Langlais några plutoner från bataljonerna i centern och dirigerar dem mot kullarna i öster som står i lågor. Överallt snavar man över lemlästade kroppar. I ljuset från lysraketerna ser man ansiktena drypa av svett och en svart och fet sörja. I Eliane 2 där ingen sedan klockan fyra på morgonen svarar på Bréchignacs anrop uppfylls gryningen av de sårades stönanden. Bakom krönen i öster färgas himlen i guld.

Den 7 maj 1954

I Eliane 10, som ligger vid foten av kullarna, gryr dagen. Fienden rycker fram överallt och letar igenom skyddsrummen. Löjtnant Le Page som har varit belägrad i ett blockhus lyckas komma undan med två man.

Det måste betraktas som ett rent underverk att Eliane 4 fortfarande lever, att Bréchignac och Botella för befäl, anhåller om hjälp. Men med vad skall man besvara deras böner? Lemeunier stiger in i Langlais skyddsrum, han meddelar att han har samlat några legionärer och är färdig att företa en framstöt västerut.

”Nej”, säger Langlais, ”inte västerut. Gå mot Eliane 4 som fortfarande håller.”

Langlais lämnar sitt skyddsrum och går ut i det brutala, starka sommarljuset. Uppe i skyn kretsar Dakotaplan som faller proviant och ammunition. I alla förbindelsegravar som leder till sjukhuset släpar sig rader av beklagansvärda gestalter fram, under fötterna trampar de de döda som småningom sjunker ner i gyttjan. Sårade som ingen längre kan ta hand om lämnas att ligga där de ligger. Bataljonsläkarna jagas bort av vietsoldaterna som säger: ”Gå till de era och tala om för dem att vi snart kommer efter ...” De lyckas småningom ta sig fram till Grauwin tillsammans med de sårade och lytta som sedan några dagar har deltagit i striderna.

På andra sidan floden och det förstörda ammunitionsförrådet myllrar det av män som i flera veckor har legat gömda i gropar i strandbanken för att klara sig undan striderna och som Langlais jämför med de tropiska kusternas krabbor. Alla visste att de begagnade sig av mörkret för att samla in fallskärmskollin med livsmedel, att de hade organiserat en svart börs med portioner och att de stal de officiella formulär som användes för belöningsförslag och sålunda till och med gjorde affärer i den ära som vinnas på slagfältet. Mänsklighetens avskum, desertörer, Langlais finner inte tillräckligt skarpa ord för dem. Han kunde meja ner dem med kulsprutor eller krossa dem med 105-orna, men han vänder sig bort med avsmak. Liksom Bigeard tar han inte längre intryck av sådant. Följande Béatrices, Gabrielles, Anne-Maries, Huguettes och Dominiques exempel har också Eliane tagit sig en ny älskare ..

Kapten Pouget känner hur de lik bakom vilka han har sökt skydd skälver när de träffas av kulsprutepistolernas eldskurar. En granat kreverar strax intill hans hjälm och han blir halvt medvetslös. Som i en mardröm hör han en svag, snörvlande röst:

”Ni är fånge hos Vietnams demokratiska folkarmé. Ni är sårad. Vi ska ge er vård. Kan ni gå?”

Han tittar upp mot den segrande vietsoldaten med ansiktet täckt av gastyg.

”Hur blir det med mina kamrater?”

”Vi ska ta hand om dem. De blir förbundna. Sjukvårdarna är strax här.”

Pouget reser sig mödosamt. För honom innebär detta slutet. Han står där med bar överkropp, obeväpnad, utan gradbeteckningar, skäggig och blek. Man hjälper honom att gå. Han har fortfarande radion hängande i en rem över axeln.

*Vän, hör du de dova ropen
Från det fjättrade landet?*

Han har inte längre krafter att gnola den melodi som vietminhradion sände hela natten på fransmännens våglängder. Han är besegrad, men han ger inte tappt. Dignande av smärta och de förödmjukelser som väntar honom och som redan är hans följeslagare, vet han att han kommer att finna den stora förklaringen och frälsningen.

Plötsligt återupptas kanonaden i öster och nya granater regnar ner. Långa, låga visslingar överröstar stridslarmet. Hoppet blandar sig plötsligt med bestörtningen. Kapten Capeyron, sergeant Sammarco, korpral Hoinant och många andra, som till sin förvåning ser dessa granater falla mellan ställningarna, vänder sig mot väster. ”Det är Crèveœur!” ropar många röster. Deras ansikten återspeglar en glädje som de ännu inte vågar ge fritt lopp, men som snart bryter ut, förvandlas till en störtflod som drar allt med sig. Ja, det måste vara Crèveœurs kolonn, radiosignalisterna har ju redan i flera dagar försäkrat att de har kontakt med den, att den närmar sig, och nu uppenbarar den sig från bergen och väller ner i dalen, det måste vara så! Männen vet inte om de skall vråla eller gråta av glädje. De klättrar redan upp ur sina gropar när avståndet plötsligt korrigeras och granaterna faller över stabsplatserna och krossar de godtrogna som står färdiga att rusa sina räddare till mötes. De väntade på Crèveœur, men det var stalinorglar!

Tre män med kläderna nersmutsade av lera, stirrande blick och svarta i ansiktet av skägg och krutrök släpar sig stapplande fram och kastar sig till marken. Bigeard lutar sig över en av dem och tar hans hand. Gråter han? Det har ingen betydelse nu längre när alla gränser är överskridna, när provningens väldighet drabbar alla som upplever den med yrsel, när orden endast kan vara avsedda för dem som på avstånd följer med Dien Bien Phus dödskamp. Bigeard som aldrig låter undslippa sig ett rop av medlidande säger helt enkelt:

”Min stackars Le Page”, och han upprepar det ännu en gång.

Han begråter ett helt ridderskap som förgäves har gått i döden därför att en general med berätt mod har låtit sin armé gå i fiendens fälla, för att han, liksom den ädle fursten Guy de Lusignan en gång, gav efter för de skrytsamma uppmaningarna från dem som uppmanade honom att kasta sig i varggapet. Hur många bland dem som kommer att nämnas bland de stupade och fångna hör inte till blomman av denna

armé som så många gånger under århundradenas lopp har offrats, ömsom för stora mål, ömsom för vansinniga inbillningsfoster. Bigeard börjar redan misstänka att den enda följden av den katastrof som nu håller på att fullbordas blir en korsfästelse, och att många före detta överkommissarier och ministrar och konseljpresidenter redan nu med låtsad grannlagenhet tvär sina händer när det blir tal om dessa följder. Men ännu har han inte klart för sig vad som väntar honom. Vem vet? Herrar diplomater har samlats i Genève, allt kan ordna upp sig i sista ögonblicket. Han vet inte att de som är ansvariga för de förlorade fältslagen aldrig är desamma som de som stupar. Utan att veta om det är det sig själv som Bigeard blottar under den mask av gytja och blod som torkar i hans löjtnanters ansikten.

”Skjut inte längre ...” Bréchignac ber Bigeard förskona Eliane 4 från ett bombardemang som skulle göra slut på de sårade, han har nämligen nyss fått ett meddelande från Botella att fortsatt motstånd är omöjligt. Sedan anropar Botella Bigeard.

”Bruno från Dédé, Bruno från Dédé ...”

Samma metalliska röst som nyss meddelade: ”Anfalls målet uppnått.” ”Bruno lyssnar.”

”Bruno från Dédé. Det är slut. De är framme vid stabsplatsen. Farväl. Hälsa gossen Pierre att jag höll mycket av honom.”

En klick. En annan, torrare röst:

”Jag spränger radion. Hipp, hipp, hipp ...”

Klockan är nio. På kullarna som omger Eliane 4 och på risfälten nere i ravinerna myllrar det av småväxta beväpnade män i dåliga gröna bomullsuniformer med sandaler av bildäck på fötterna, bambuhjälmar med röda stjärnor på huvudet och gastyg för ansiktet. Och fler strömmar till från skyddsrummen i skogarna och bergen. De rusar uppför Elianes sluttningar och når krönet under höga rop som förs vidare av vinden. Deras triumfrop ekar, de höjer sina vapen i en segergest i samma ögonblick som de får syn på den vindlande gula floden och det sönderskjutna centrala motståndsområdet. Man ser dem hoppa över de sammanstörtade skyttegravarna, ta sig genom de tilltrasslade taggtrådshindren, klättra över liken som ligger staplade på varandra i dödens makabra försoning eller utsträckta med den stelnade blicken riktad mot himlen, utbredda armar, ansiktet uppått av flugor, munnen alltför full av ett sista stönande, fastnaglade vid den uppbökade marken bland skyddsrummens eländiga stöttor eller halvt nersjunkna i den sega gyttjan. Men inför detta myller av mänskliga insekter som väller fram från alla håll förblir det befästa lägrets artilleri stumt, det finns varken ammunition eller serviser kvar. Haubitserna har trehundra skott, 120 millimeters granatkastarna tio. Jaktplan susar ner från skyn, de fäller bom ber och låter kulsprutorna spela, de åstadkommer ett ögonblicks förvirring, men när planen avlägsnar sig efter de tio minuter som de har till sin disposition, återtar den myllrande massan sin marsch. Botella beslutar att stanna på sin stabsplats men ger underlöjtnant Makowiak order att ta sig till det centrala motståndsområdet med de få återstående stridsdugliga och några sårade som kan gå på egna ben. Snart är han omgiven av vietsoldater som för bort honom. Viceplutonchefen Dan phi Tuong som på nytt går till anfall för att ge Eliane nådastöten ser honom passera, omgiven av vakter, barhuvad. Han är på väg mot en samlingsplats där han återfinner Bréchignac och Pouget, båda förstummade av förtvivlan. I stödjepunkten ”Opéra” håller Bizard fortfarande stånd och förbereder ett motanfall mot Eliane, men Langlais avdelar honom till skydd för det centrala motståndsområdet.

Capeyron som beger sig till Eliane 2 för att leta efter några av sina män som han har skickat dit under natten blir träffad av splitter från en gevärsgrenad som skär av honom vänstra handen vid handleden och skadar honom i ljumsken.

Klockan tio anropar Cogny Castries från sitt arbetsrum i citadellet i Hanoi. Åskvädren rasar i hela området, och det knastrar kraftigt i hörlurarna. Dialogen som kanske är det sista samtalet med det befästa lägret tas upp på band av signalpersonalen.

”Goddag, gamle gosse”, säger Cogny. ”Hur är läget, och vad har ni kvar för stridsdugliga förband?”

Castries röst är tydlig, långsam och dämpad. Lite gäll, som alltid när han talar i telefon. Ibland letar han efter ord, börjar om från början och upprepar sig. Cogny bekräftar enstavigt.

”6. B.P.C., II. bataljonen av första fallskärmsjägerregementet och det som finns kvar av R.T.A.”

”Ja.”

”Ja.”

”Hur som helst är det bara att rita ett kors över det hela.”

”Ja.”

”Eller hur? ... Det finns naturligtvis också, men mycket försvagade, vi har ju tagit, vi har

lös gjort allt vad vi kan från västsidan för att lappa i söder så gott det går ...”

”Ja.”

”Det återstår ungefär två kompanier av vardera, två kompanier av de sammanslagna främlingsbataljonerna ...”

”Ja.”

”Tre thaikompanier, men de är fullständigt värdelösa, inte sant, absolut värdelösa, de är helt desorganiserade ...”

”Två kompanier av 8. stormbataljonen ...”

”Ja.”

”Två kompanier av 2. thaibataljonen, men det är normalt, det är alltid så, det är thaiförbanden som har mest folk kvar därför att det är de som inte slåss.”

”Javisst.”

”Inte sant? Och I. bataljonen av 2. främlingsregementet har ungefär två kompanier kvar, och detsamma gäller I. bataljonen av 13. halvbrigaden, ungefär två kompanier. Och då räknar kompanierna mellan sjutti och åtti [man].”

”Ja. Jag förstår.”

”Så är det ... Vi försvarar oss steg för steg.”

”Ja.”

”Vi försvarar oss steg för steg, och jag beräknar, jag beräknar, att det mesta vi kan prestera ...”

En störningssändare blandar sig plötsligt i leken.

”Hallå ... hallå”, säger Cogne.

”Hallå, hör ni mig, general?”

”Att det mesta ni kan prestera?”

”... är att hejda fienden vid Nam Youm. Inte sant?”

”Ja. ”

”Och i så fall måste vi hålla östra stranden, annars får vi inget vatten.”

”Ja, javisst.”

”Inte sant? Och i så fall, jag föreslår att vi försöker, jag ska försöka klara det här, jag har nyss, jag har talat med Langlais, vi är överens om det här. Och dessutom, herregud, nåja, jag ska försöka, jag ska försöka, om det nu går, att skicka iväg så mycket folk som möjligt söderut.”

”Bra, vi är överens. Det blir förstås på natten?”

”Vasa?”

”På natten?”

”Ja, general, på natten, givetvis.”

”Överenskommet. Bra.”

”Och jag ... jag måste ha ert medgivande för att göra det.”

”Det har ni, den saken är klar.”

”Ni ger er tillåtelse?”

”Ja, ni har min tillåtelse.”

”Och jag, jag ska försöka hålla ut, jag håller så länge jag kan med det som jag har kvar.”

Castries gör en paus för att understryka den sista meningen och låter sedan Cogny förstå att han inte har något mer att säga.

”General? ...” ”Ja, vi är överens.”

”En sak till ...”

”Hur är det med ammunitionen, har ni ... Finns det några förråd som borde räddas?” frågar Cogny hastigt.

”Ammunition? Det är värre än så, vi har ingen ammunition ... ”

”Finns det ingenting som ...”

”Vi har ingen ammunition, ingen alls. Det finns några skott till 105-orna, men ...”

Den följande meningen är omöjlig att dechifrera. Castries talade kanske om ammunitionen till 1 55-orna, de tunga pjäserna är nämligen alla obrukbara.

”... dem har vi ingen nytta av här.”

”Ja.”

”För ögonblicket. Och ammunitionen, ammunitionen till 120 millimeters granatkastarna ...”

”Ja.”

”... av den bör jag ha mellan 100 och 150 skott kvar.”

”Den är utspridd lite överallt.”

”Ja, jag förstår.”

Castries upprepar:

”Lite överallt. Man kan inte ... det är praktiskt taget omöjligt att samla ihop den. Och därför är det väl bäst att skjuta bort så mycket som möjligt, eller hur?”

”Ja.”

”Och vi ska försöka hålla ut, hålla ut så länge som möjligt.”

”Jag tror att det blir bäst”, säger Cogny och sväljer halva orden, ”att flyget gör en så kraftig insats som möjligt, för att försöka hejda viettrupperna, hejda framryckningen.”

”Ja, general. Och det är mycket viktigt att flyget inte upphör med sitt stöd. De måste köra på utan uppehåll, utan uppehåll. Ja, förresten, viettrupperna, jag ska ge er ett sammandrag.”

”Ja.”

”I öster har Vietminh satt in allt som de har kvar.”

”Inberäknat två regementen från 308. fördelningen.”

”Jaså? Jaha.”

”Just det. Och det innebär att det inte finns något annat på västsidan än...”

”Ja?”

”Än 36. regementet.”

”36., jaha, just det.”

”Som jag säger, 36. regementet. Och 102. regementet ...”

Plötsligt avbryts sändningen.

”Hör ni mig?” frågar Castries.

”102. regementet, skulle ni säga?”

”Ja, general.”

”102. regementet?”

”Ja, på östsidan har de satt in ...”

”... 192. regementet och 88. regementet.”

”Ja.”

”Ni förstår?”

”De har alltså satt in hela paketet på östsidan”, säger Cogny.

”Men som jag redan har sagt, 308. fördelningen kan jag inte placera, den glider mig ur händerna, som det alltid har varit.”

”Ja, jag förstår. Nå, hur blir det med utbrytningen söderut?” frågar Cogny. ”Vad tror ni om den? Blir det genom Isabelle, eller en överraskande stöt?”

”General, under alla omständigheter måste de ju gå genom Isabelle för att komma söderut.”

”Ja, ni har rätt.”

”Men jag ska ge order, jag ska ge Isabelle order att försöka, att försöka komma loss, om de kan.”

”Ja, överenskommet. Håll mig underrättad för att vi ska kunna ge er så effektiv hjälp som möjligt med flyget när ni sätter i gång det här.”

”Ja, javisst, general.”

”Det var allt, gamle gosse.”

”Ja, och sedan, ja, sedan håller jag kvar här ... de förband som inte vill...”

”Ja, just det.”

”... de, hur ska jag säga, de sårade, men av dem, av dem är det ju många som är i fiendens händer, det var ju många av dem som måste lämnas kvar i stödjepunkterna, i Eliane 4, och som ... i Eliane 10, sårade.”

”Ja, jag förstår.”

”Inte sant? Och allt som blir kvar här håller jag under mitt eget befäl.”

”Ja, just det.”

”Det var allt.”

”I så fall säger jag farväl.”

”Jag kan ringa upp ännu en gång ... före slutet.”

”Ja, farväl, Castries.”

”Farväl, general.”

”Farväl.”

Castries lägger ner luren. Trehundra kilometer därifrån sitter Cogny, han tittar inte på de officerare som står tysta omkring honom. Svetten pärlar i hans panna. Hettan i Hanoi är tryckande, det ligger åska i luften.

Klockan tolv kommer Bigeard in till Castries.

”Det är slut”, säger han. ”Med er tillåtelse sticker jag med mitt folk när det blir mörkt. Men vi måste ge Vietminh det intrycket att försvaret fortfarande håller. Vi måste skjuta både med artilleriet, granatkastarna och automatvapnen. Lämna en bra karl här, Trancart, till exempel.”

”Nej”, svarar Castries. ”Det jobbet tänker jag inte besvära någon med. Det blir jag själv som stannar, och du behöver inte vara orolig, vi ska skjuta hela natten. När det blir ljus inställer jag motståndet.”

Klockan 13.00 går kapten Capeyron i ställning i Juno med femtiofyra legionärer. En 75 millimeters granat slår ner vid sergeant Sammarcos fötter utan att explodera, och han säger till en kamrat: ”Om vi klarar oss ur det här, kommer jag inte att vara nykter på två veckor ...”

Sergeant Kubiak förbereder sig för utbrytningsförsöket genom att tömma romflaskorna från de amerikanska reservportionerna i sin fältflaska. Langlais, Bigeard och deras närmaste män äter en sista varm soppa. Tillsammans går de igenom läget och kallar till sig de bataljonschefer som skall delta i utbrytningen. Turret, Guiraud och Cléménçon är eniga om att den är omöjlig. Hur små möjligheterna än är, skulle de ändå ha vågat försöket, men vietminhtrupperna har redan besatt hela vänstra stranden utom bron mot vilken de som bäst riktar sina anfall, och både legionärer och fallskärmssoldater är helt enkelt slut. Den ene av boxarna är slagen knockout.

Klockan 15.30 går Langlais till general de Castries, åtföljd av Bigeard, Lemeunier och Vadot. Han vet inte att ett telegram som har avsänt klockan 14.00 från Dien Bien Phu meddelar att motståndet kommer att upphöra följande morgon klockan 07.00. I Isabelle där det alltjämt finns tvåtusen skott till en enda 105 millimeters haubits får överste Lalande tillåtelse att försöka en utbrytning. Castries får bestämma vilket öde som skall drabba Langlais och de officerare och trupper som återstår honom. Han säger till Bigeard:

”Du kommer nog att få betala det här dyrt, gamle gosse. Du borde kanske försöka ta dig ut med några man.”

Vem skall kunna slutföra en sådan utbrytning? Castries som är fullkomligt lugn och behärskad, medger att det inte är troligt att någon orkar längre än tio kilometer. Castries förklarar sammankomsten avslutad och stannar på tumanhand med Langlais. Ingendera minns exakt vad samtalet rörde sig om. Vad skulle de för övrigt ha haft att tillägga till det som redan hade sagts? Till och med munkarna börjar till slut avsky varandra, så prövande är klosterlivet.

Dessa två män som är så olika såväl till karaktären som metoderna har inte längre några räkningar att göra upp med varandra. På vem vilar ansvaret för Dien Bien Phus fall? På ingendera av dessa två. Utvecklingen gled Castries ur händerna, han förmådde inte reagera i det fördelaktigaste ögonblicket, men han har inte heller eftersträvat denna post för vilken han inte hade några förutsättningar. Han försökte inte föra någon bakom ljuset, man hade felbedömt hans kvalifikationer. Han var hederlig nog att säga åt Navarre: ”Om det är ett nytt Na San som ni planerar, ska ni ta en annan. Jag känner mig inte lämpad för det.” Och han var inte tillräckligt ödmjuk för att anhålla om förflyttning. Kan man lasta den cyniske och ytliga Castries för att han inte tyckte om Langlais, och för att Langlais inte tyckte om honom? Och kan man göra Langlais, som var strängt upptagen av de spaningsföretag som han dagligen fick till uppgift att genomföra, ansvarig för att han inte lyckades med de motanfall som var avsedda att återta de framskjutna ställningar om vilka ingen trodde att de skulle falla? Det är svårt att tänka sig att han skulle ha fordrat att Castries och Gaucher skulle ge honom den nödiga tiden och de nödiga resurserna, man måste gå tillbaka i tiden, minnas den optimism som besjälade garnisonen, höra mynningskrevaderna från Piroths kanoner när de vid minsta tecken till fientlig aktivitet sände sina salvor mot bergssluttningarna. Vem förutsåg vid den tidpunkten den katastrof som nu är ett faktum? Vad Langlais fientliga inställning till Castries beträffar, är den helt enkelt en fråga om personligt mod. Langlais har vid flera tillfällen

klandrat Castries för hans ringa lust att lämna sitt skyddsrum, men även om alla högaktar Langlais för hans själsstyrka, är det inte många som inte har råkat i gräl med honom och lidit av hans häftighet och lynnesutbrott.

”Det är klippt”, säger Castries. ”Vi får inte lämna någon materiel intakt.”

En plötslig rörelse kommer tårarna att fukta Castries ögon, och Langlais står stel och orörlig. När Langlais hälsar stiger Castries fram med utsträckt hand och utan ett ord kastar sig Langlais i hans armar.

Vid fyratiden på eftermiddagen tar överstelöjtnant de Séguins-Pazzis radiokontakt med överste Lalande och erbjuder honom att välja mellan en ärofull kapitulation och ett utbrytningsförsök söderut. Ingenting ger Lalande den uppfattningen att det centrala motståndsområdet inte kommer att hålla ut till följande morgon. Lalande väljer att bryta sig ut efter mörkrets inbrott. Han skickar ut de order som han har förberett för detta ändamål och låter spaningspatruller gå ut i sydlig riktning på båda sidor av Nam Youm för att ta reda på var fiendens motstånd är svagast. Eftersom utbrytningens riktning har förändrats från sydvästlig till sydlig, finns det varken kartor eller vägvisare. För övrigt tycks en enda väg vara möjlig, den som leder genom Muong Nha, Ban Ta Mot och Ban Pha Lang, vilket gör att Lalande måste modifiera sin plan.

När Langlais återvänder till sin stabsplats ger han order om att förstöra vapnen samt den optiska materielen och signalmaterielen. Bigeard blandar sig inte i det. Ett rykte sprids att det är fråga om kapitulation. Sergeant Sammarco låter männen köra ner gevärs- och kulsprutegevärspiporna i marken och skjuta av sina sista patroner. Haubitserna, granatkastarna och bazookorna förstörs med brandhandgranater. Ammunitionen kastas i floden. Motorerna på de tjänstedugliga bilarna startas utan olja. Fältpräster stoppar på sig kalkarna och den heliga oljan. Grauwin låter gräva ner några flaskor penicillin men ser till att platsen blir utmärkt.

Striden blossar upp igen och vietminhbataljonerna tränger långsamt fram mot lägre centrala delar. Fallskärmsenheter blir omringade och ger sig till fånga. Det är inte längre fråga om att slåss. På vänstra flodstranden ser man redan vita flaggor vifta på fällningsområdet och hos marockanerna. De grönklädda vietsoldaterna med brokiga fallskärmstrasor lindade kring hjälmarna och byxorna uppvikta till knäna väller fram överallt i en jämn och tyst ström. Klockan 17.00 går de över floden. Sergeant Kubiak hör sin bataljonschef svära till, och när han vänder sig mot Castries skyddsrum ser han en väldig vit flagga vaja på taket. Kapten Capeyron kommer plötsligt att tänka på att han måste bränna vimpeln med 3. kompaniets nummer. Han lutar sig över en eld som legionärerna har tänt och ser just de sista bokstäverna i ordet ”Fidélité” förtäras av lågorna när vietsoldaterna uppenbarar sig. En av deras ledare ropar:

”Händerna upp!”

Capeyron lyder inte. Några soldater kommer närmare, och en av dem sparkar honom i baken. Några legionärer skyndar till för att ingripa. Blek av förödmjukelse hejdar Capeyron dem.

”Rör er inte. Det är för sent.”

I skyttegravarna i Eliane börjar vietsoldaterna samla ihop de stupade, både sina egna och motståndarens, och gräver ner dem. Uppe på krönet av Eliane 2 reser de ett tio meter högt minnesmärke av bambu som de pryder med vita sidenfallskärmar.

Algerier och marockaner som redan i flera dygn har legat nergrävda i sina skyddsgropar kommer fram, slänger ifrån sig utrustningen och viftar med vita trasor. Det faller sig naturligt för dem att finna det ord som i alla tider och i alla arméer har inneburit slutet på striderna och förbrödning med de förra fienderna. ”Kamrater ...” ropar de.

Kompanichefen Tho som har fått order att upprätta en fördelningsplats för fångarna, finner

dem fogligare än han har väntat sig. De flesta sträcker på sig som om de hade varit fullständigt utmattade och utför andningsövningar. I grupper om tio man skickas de bakåt till en längre bort belägen samlingsplats, de får inte ens vaktmanskap med sig, man visar dem helt enkelt vägen. Chefen för förbandsplatsen i Him Lam, doktor Nguyen duong Quang, en elev till professor Tung, låter resa tält av fallskärmar åt de sårade och beger sig till sjukhuset.

”De kommer ...” Dessa ord hör man överallt. Langlais går till sitt skyddsrum och bränner i all hast sina brev, sina personliga anteckningar, fotografierna av den kvinna som han älskar, ja till och med den röda baskern. Han omfamnar Geneviève de Galard och ber henne framföra en hälsning till hans mor, och officerarna i hans stab bränner arkiven och skrivmaskinerna. Han sätter på sig sin gamla djungelhatt som kommer honom att se ut som en sorgsen sjöman i sydväst. Varför bränner han den röda baskern, medan Bigeard behåller sin? Han fruktar att vietsoldaterna skall ta den som trofé, och omedvetet vill han också bespara den käraste militära symbol han äger nederlagets förödmjukelse. Denne handlingens man känner sig plötsligt bortkommen och vet inte vad han skall ta sig till, men Bigeard har tagit av sig gradbeteckningarna och ordensbanden, dragit ner den röda baskern i pannan och förbereder sin flykt. Han lindar en nylonkarta över höglandet kring vristen, funderar på att gömma sig i en grop, under en hög med fallskärmar. Varför skulle han inte kunna klara sig?

I det befästa lägret börjar röken från eldsvådorna stiga mot skyn, överallt råder liv och rörelse och man hör explosionerna när materielen sprängs i luften. Tusentals bleka och avtärda män, demoraliserade av de häftiga striderna och kanonaden som har pågått utan uppehåll sedan den maj, som har druckit av flodens gula vatten sedan reningsanläggningarna blev förstörda, återfår nu hoppet om att leva vidare. Spontant, som om träldomen hade varit deras naturliga existensform, bildar de kolonner, knyter vita trasor i änden på käppar och låter fösa sig åt nordost, längs R.P. 45, följda av legionärernas och fallskärmssoldaternas föraktfulla blickar. Dessa scener har inte stor likhet med de bilder från nederlaget som togs några dagar senare av i hast ditkallade kameramän som arbetade med fogliga nordafrikaner som kläddes ut till fallskärmssoldater. Hur många är dessa som i en hast beslutar sig för att föredra fångenskapen framför oförskämdheten? Tiotusen? Och har man rätt att tro att Dien Bien Phu aldrig skulle ha fallit om de hade slagits lika tappert som de tvåtusen som beredde sig att försöka en utbrytning? De sprängda kanonerna, de sönderskurna sandsäckarna, de sammanstörtade skyddsrummen, de brända lastbilarna som ligger i gula vattenpölar, allt visar att nederlaget är fullständigt. Smutsiga fallskärmar ligger överallt i slutningarna och nere i dalen, de hänger på strandbankarna och på broräcket och i taggrådshindren som sönderrivna spindelnät. Nu finns det inte längre rum för tvivel, allt är förlorat. Många tänker kanske som sergeant Sammarco: Det var inte nödvändigt att så många gick i döden ... De flesta tiger. Korpral Hoinant som alltid har trott blint på sin chef, major Guiraud, förstår ingenting alls. Man hade sagt honom att Dien Bien Phu måste hålla ut tills Genèvekonferensen var avslutad, och nu har man ändå gett upp. Och vad förhoppningarna beträffar, hoppas han inte längre någonting sedan han har blivit förd bakom ljustet med den varje dag upprepade försäkringen att Crèvecœur snart skulle vara framme.

”Ut med er! Händerna upp!”

Om vapenlyckan hade gynnat den andra parten, misstänker Hoinant och Sammarco att legionärerna och fallskärmssoldaterna skulle ha uppträtt med betydligt större hårdhet mot de besegrade. Ingendera har bevittnat den förnedrande behandling som kapten Capeyron och genom honom alla de besegrade fick utstå. De medger att vietsoldaterna uppträder korrekt, att de inte visar något hat när de säger: ”Kriget är slut ...” Kanske de har rätt. Särskilda avdelningar går ner i skyttegravarna där de håller sig för näsan, så ohygglig är stanken, och går igenom stabsskyddsrummen för att leta efter dokument. För att ge uttryck för sin glädje kastar andra handgranater i floden där de exploderar med dova knallar. Grauwin ser till att hans sjukvårdare är reglementsenligt klädda och delar ut armbindlar med påmålade röda kors.

”Och se till att ni hela tiden hålls i min närhet”, säger Grauwin till de sina.

I Hanoi har Cogny ännu en gång hört Castries redogörelse för läget, och han överför samtalet till våningen under där general Bodet som Navarre har lämnat här som sin representant har sitt arbetsrum. Bodet vill nu till Castries förmedla några för detta tillfälle lämpade ord som är överbefälhavaren och hans briljante ställföreträdare värdiga.

Bastiani, Cognys stabschef ingriper.

”Ett ögonblick”, säger han till Cogny. ”Ni har inte talat om någon vit flagga.”

Gripen av onda aningar rusar Cogny ut i trappan och uppenbarar sig i Bodets rum i samma ögonblick som Navarres ställföreträdare med sin smekande röst säger till Castries:

”Farväl, min vän. Jag önskar er allt gott. Ni har gjort ett fint arbete.” Cogny skjuter honom åt sidan och rycker till sig luren. Navarre har aldrig ens kommit på den tanken att den vita flaggan skulle hissas.

I sin instruktion av den 1 april, förklarade han att tanken på en kapitulation under inga omständigheter fick väckas.

”Hallå, hallå, Castries? ... Hallå, Castries?”

”Ja, general?”

”Jag förstår att det inte går längre, att ni måste upphöra med motståndet. Och allt vad ni har gjort har åtminstone hittills varit strålande. Ni får inte förstöra allt genom att hissa den vita flaggan. Ni dukar under för övermakten, men ingen kapitulation, ingen vit flagga.”

Fattar Castries i detta ögonblick vidden av sin blunder? Det är troligt att ingen någonsin får veta om den och att general de Castries och Séguins-Pazzis kommer att dö med sin hemlighet. Det som slår en när man lyssnar till denna upptagning där någonting är bortklippt på detta ställe, åtminstone på de kopior som jag har hört, är Castries missräkning efter Cognys in hopp, och det argument som han använder för att rättfärdiga sitt handlingsätt. Rättfärdiga sig för vad, om inte för att ha hissat den vita flaggan?

”Javisst, general”, svarar Castries efter en stund med bruten röst. ”Det var bara för att jag ville skona de sårade.”

”Ja, det inser jag. Men det gör ni bäst genom att låta era (...) fungera på egen hand (...). Det som ni har gjort är alltför vackert för att avslutas med detta. Det fattar ni väl?”

”Ja, general.”

”Så ja, farväl, gamle vän, jag hoppas att vi ses snart.”

Det förekom inte något rop ”Leve Frankrike”, som det påstås att chefen för det befästa lägret skulle ha ropat. Radiosignalisten Mélien som skötte mottagningen i rummet bredvid Castries avslutade sändningen med att säga till sin kollega i Hanoi:

”Nu är vietsoldaterna bara några meter ifrån. Vi spränger sändaren. Hej på er, kompisar.”

Den vita flaggan som sergeant Kubiak såg fladdra på taket till Castries stabsplats medan Bigeard och Langlais i sina gropar beredde sig att ta emot vietsoldaterna, halas hastigt.

Cogny meddelar madame de Castries att Dien Bien Phu har fallit och ber henne hemlighålla denna underrättelse. I Castries rum väntar redaktör Hedberg, en journalist från Expressen i Stockholm.

Man hör trampet av fötter på skyddsrummets tak. Har plutonchef en Chu Ta Thé som i spetsen för sina män i språngmarsch har klättrat upp på taket till Castries stabsplats verkligen planterat den röda flaggan med den gyllene stjärnan, eller är detta en scen som har

rekonstruerats efteråt? Det vet ingen på den franska sidan. Den enda flagga som sergeant Kubiak såg på Castries skyddsrum var den vita kapitulationsflaggan. Det har han skrivit, och främlingslegionens officiella tidning publicerade hans skildring i aprilnumret 1963 utan att någon reste protester.

När vietsoldaterna kommer till stabsplatsen och stiger in i Castries rum står generalen och väntar på dem, obehäpnad och med uppkavlade armar. Han har bytt skjorta och byxor och har som vanligt på sig sina ordensband. Fallskärmssoldaten Passerat de Silans i Langlais stab försäkrar att Castries när han såg kulsprutepistolerna som riktades mot honom ropade: "Skjut inte ner mig." Detta uttryck är inte i Castries stil, men när han såg männens hotfulla hållning ropade han kanske: "Förbannade idioter, ni tänker väl inte skjuta?"

Grauwin kastar en blick mot förbindelsegraven och ser Castries, blek under den röda mössan, med en cigarrett mellan läpparna, bländad av den starka solen. En jeep kör genast bort honom för att förhöras av fiendernas underrättelsetjänst. Så Grauwin också, som han senare skriver, en skymt av Langlais med stel och uttryckslös min och Bigeard med sänkt blick under den röda baskern? Langlais och Bigeard steg tillsammans ut ur skyddsrummet utan att lyfta händerna, men det var inte samtidigt som Castries, honom återser de först tio dagar senare. Med klappande hjärta återvänder Grauwin till sjukhuset. Snart uppenbarar sig en vietsoldat med leriga ben och handgranater i bältet och ger ett tecken:

"Ut med er! ..."

I operationssalen där bataljonsläkaren Gindrey lutar sig över en lemlästad kropp ligger rader med stönande sårade på bårar och väntar på sin tur. Följd av Geneviève de Galard och sina sjukvårdare går Grauwin ut på den öppna platsen framför sjukhuset där de sårade som ligger bredvid lik i upplösningstillstånd tittar efter honom när han går, som om de hade sett frälsningen försvinna i fjärran.

I stabsplatsens närmaste omgivning ropar vietsoldaterna på Langlais som går emot dem.

"Det är jag."

De omringar honom, och Bigeard med sin stabspersonal följer honom. Vietsoldaterna ropar också:

"Bigeard! ... Var finns Bigeard? ..."

Med händerna i fickorna går Bigeard vidare bland alla de namnlösa männen i den långa kolonnen, förskansad bakom en tystnad som han inte kommer att bryta på flera dagar, beredd att begagna sig av första bästa tillfälle att rymma. Låt dem leta efter Bigeard, vargen! Han har ingenting med sig, inte ens ett paket cigaretter eller en reservportion, medan många av de andra fångarna bär med sig resväskor fullpackade med livsmedel. Hans trogne kalfaktor Chevalier som känner honom har hämtat en limpa Lucky Strike i Castries skyddsrum. Bigeard har säkert

klart för sig att vietsoldaterna vill ha tag på honom, men han fattar redan nytt mod. Kampen är inte slut. Ingenting är slut så länge blodet rinner i ådrorna. Det här är inte bara en kamp mellan västerlandet och upprorsrörelsen, mellan expeditionskåren och folkarmén, det är en match mellan honom personligen och vietminhtrupperna. Hur är det möjligt att dessa småväxta män av vilka de yngsta ser ut som femtonåringar och som ständigt har undvikit handgemänet i fruktan för att råka ut för sina övermän, att de nu står här som segrare? Hur skall man i framtiden undvika nya förödmjukelser? Vilka lärdomar skall man dra av detta äventyr, av denna armé av termiter som har kämpat med tom mage men uppfylld av idéer och förhoppningar som de politiska kommissarierna har matat i dem? Dessa frågor upptar ständigt hans tankar. Också han har hört Partisanernas sång som vietminhradion sände hela natten. Han blir inte kvitt sin förvirring.

Han går vidare tyst och sluten, med sänkt blick och slokande axlar för att inte väcka uppmärksamhet, med halvslutna ögon iakttar han vakterna och väntar på ett tillfälle då bevakningen slappnar av för att ge sig iväg mot bergen med några kamrater, ett företag som lyckas för underlöjtnant Makowiak som faktiskt kommer fram till en postering i Laos. Bigeard väntar sig ingenting av folkarméns storsinhet. Han är besegrad, han måste underkasta sig de besegrades lag utan att någonsin acceptera den. ”Stackars satar ...” Denna svordom upprepar han gång på gång för att kritisera sig själv och kritisera dessa enfaldiga teoretiker som trodde att de skulle segra därför att deras befästa läger var späckat med kanoner och tunga kulsprutor och för att de dagligen fick sin försörjning med flyg från Hanoi. Han minns kanske att fransmännen också vid Azincourt föraktade fienden och att samma skrytsamma stämning rådde före slaget. Men framför allt, inga tårar, som han har sett några av kamraterna fälla. Det behövs andra metoder för att hemföra segern över de totalitära regimernas termiter. Och vad beträffar segerparaden med musik i spetsen, förbimarschen på huvudstadens gator som många av officerarna trodde att de skulle få uppleva när vietminhfördelningarna var nermejade i taggtrådshindren, småkrattar Bigeard vid blotta tanken. Så här ser den ut, denna triumf som har förberetts av expeditionskårens staber och godkänts av regeringarna! Han vet inte att fångarna kommer att samlas om några veckor för att defilera med sänkt blick i kolonn med åtta, en skammens parad, bevakad av småväxta män med kulsprutepistoler, framför sovjetvärldens kameramän. Men när han blir ombedd att medverka i rekonstruktionen av stabsplatsens erövring, svarar han: ”Hellre döden.” Och därvid låter hans besegrare det bli.

På alla håll ropar vietsoldaterna på Bigeard, de vill äntligen på nära håll se vilddjuret som har fångats tillsammans med fårahjorden. Men hur skulle de känna igen honom, han har ingenting som skiljer honom från de övriga som i en långsam procession släpar sig mot höjderna i nordöst?

Under sommarhimlen som plötsligt har tömts på flygplan går den lilla gruppen av läkare över bron. De sista kollina som tjugoåtta Dakotaplan har fällt under förmiddagens lopp ligger kringspidda överallt, haubits-granater, livsmedel, infanteriammunition, läkemedel, kondenserad mjölk, allt detta tillhör nu segraren. På andra stranden hejdas sjukvårdspersonalen och Grauwin får order att återvända till sjukhuset för att sköta de sårade. Doktor Nguyen duong Quang har inspekterat sjukhuset som han finner långt bättre utrustat än hans eget, och han har också konstaterat att de sårade vietsoldaterna får samma behandling som de andra. Han blir rörd av Grauwins förtvivlan och låter servera honom kaffe.

Klockan 17.55 telegraferar Cogny till Lalande i Isabelle och ber honom meddela vilka hans avsikter är för den följande natten. Lalande vet ännu inte att det centrala motståndsområdet har fallit. Det får han veta först klockan 18.30 genom ett dechiffrerat radiomeddelande och konstaterandet att fienden plötsligt riktar en kraftig artillerield mot Isabelle som spränger hans ammunitionsförråd i luften, skär av telefonlinjerna och sätter eld på förbandsplatsen. Därpå meddelar vietminhradion på hans egen våglängd: ”Det är lönlöst att förlänga motståndet. Hela den övriga garnisonen är tillfångatagen. Ge er.”

Frammot klockan åtta försöker 12. kompaniet av 3. främlingsregementet bryta sig ut längs högra flodstranden. Som vägvisare har de några thaisoldater som inte har vågat desertera och som nu försöker komma undan i bergstrakterna. Radioförbindelserna är dåliga, det är svårt att följa med kompaniets framryckning. Gevärsselden ger en uppfattning om var de får kännning med fienden. Lite senare ger sig II. kompaniet iväg mellan vägen och vänstra stranden. Vid niotiden tycks tystnaden utvisa att de har lyckats. Den ena enheten efter den andra följer efter i den mörka natten, de tar sig mödosamt genom taggtrådshindren och virrvarret av skyttegravar. Stridslarmet förflyttar sig söderut, men till slut stänger 57. regementet reträttvägen med en bataljon på båda sidor om Nam Youm. Klockan 23.00 får kapten Hien som med en tredje bataljon regler av sammanflödet mellan Nam Youm och Nam Noua order

att återvända till sin förläggning. Ett vietminhanfall sprider förvirring bland fransmännen, enheterna isoleras från varandra, soldaterna från folkarmén och expeditionskåren sammanblandas. ”Skjut inte”, ropar röster. ”Ni blir väl emottagna ...” Överste Lalande beslutar då att fortsätta motståndet i Isabelle och ger trupperna order att återvända till motståndsområdet där förvirringen är total.

I Paris där klockan till följd av tidsskillnaden är 17.00 stiger konseljpresidenten Joseph Laniel upp i nationalförsamlingens talarstol för att med en röst som han försöker behärska meddela nyheten om Dien Bien Phus fall. Alla deputerade utom de kommunistiska reser sig. Bestörtningen vilar tung över staden, tidningarna publicerar depescher som kommer fram vanställda av censuren i Saigon.

En specialupplaga av France-Soir meddelar med stora rubriker över åtta spalter: ”Dien Bien Phu har fallit.” Le Monde skriver att Bao Dais flygplan med knapp nöd har undgått en olycka, och kejsaren som sedan några dagar har vistats på Côte d'Azur anklagas för att försena underhandlingarna om evakueringen av de sårade. Vädret är vackert denna fredagseftermiddag och kastanjerna i Bois de Boulogne och på kajerna står i blom. Teatrarna och biograferna spelar som vanligt.

Vid ettiden på morgonen den 8 maj närmar sig en liten grupp fransktalande vietminhsoldater med en vit flagga Lalandes stabsplats i Isabelle. ”Låt oss passera”, säger de när de blir hejdade. ”Vi vill tala med er chef, överste Lalande.” Översten går med på att ta emot parlamentärerna som säger: ”Fortsatt motstånd är lönlöst. Envisas inte.” Lalande ger order att inställa striden.

För Bigeard och Langlais börjar mörkret i samma ögonblick som kapten Hien tycker sig se slutet på en lång natt. Överallt förmedlas nyheten om segern från by till by med blixstens snabbhet. Professor Tung som är på väg till de längre bakåt belägna sjukhusen får underrättelsen klockan åtta på kvällen. ”Det går bra”, ropar man överallt. ”Vi vet redan.” Det befästa lägret påminner om en väldig loppmarknad där segrarna delar ett anspråkslöst byte av tvål, ficklampor och konserver. Ljusen har redan tänts i kitteldalen där man inte längre fruktar ett flyganfall som skulle kräva lika många offer bland fransmännen som bland vietminhtrupperna. Men fortfarande överflygs området av flygplan som är beredda att fälla lysraketer eller bomber mot de bleka stjärnorna i dalen.

General Navarres förre adjutant marscherar tillsammans med tiotusen andra mot fånglägren i Tonkin. Vietsoldaterna band hans händer bakom ryggen när han vägrade att besvara deras frågor. I hela världen förorsakar Dien Bien Phus fall en omätlig bestörtning, på sin tid väckte Waterloo långt mindre uppmärksamhet. Detta är ett av västerlandets största nederlag, en katastrof som förebådar de koloniala imperiernas sammanbrott och slutet för en republik. Askmullret efter denna händelse har ännu inte tystnat.

Requiem över slaget vid Dien Bien Phu

Om vi skulle skicka dem en god middag och ny utrustning? Om vi gav deras hästar havre innan vi inleder kampen mot dem?

SHAKESPEARE, Henrik V, III akten.

Det är andan som vinner fältslagen och som alltid kommer att vinna dem, och så har det varit i evärdeliga tider. Krigets innersta väsen och moraliska karaktär har inte förändrats sedan dess. Mekaniken, precisionsvapnen, alla de åskor som har uppfunnits av människan och hennes vetenskap kommer aldrig att råda över den just nu så föraktade faktor som kallas människans själ.

BARBEY D'AUREVILLY

I ett krig kan man efter ett stort nederlag alltid peka ut en stor skyldig.

NAPOLEON

När katastrofen vid Dien Bien Phu fullbordades, grep den mig djupt, trots att jag hade förutsett den. Det orättvisa öde och de fasor som drabbade vissa av mina kamrater rörde mig lika djupt. Jag greps av längtan, inte att hämnas, men att återskänka dem en ära som de i detta ögonblick trodde sig ha förlorat.

Utan påtaglig orsak greps jag för två år sedan lika starkt av dramat vid Dien Bien Phu, och en hel natt låg jag och vandrade i tankarna längs floden som kokande rann fram genom slagfältet mittibland eldsvådorna. Jag kom ihåg att jag tio månader tidigare, medan kriget i Algeriet rasade för fullt, hade anfäktats av liknande tankar, men att jag hade skjutit dem ifrån mig. Antydningarna om en konflikt mellan armén och nationen slog rot i detta alltjämt varma sår som jag måste öppna på nytt för att avlägsna orsaken till det onda: de olika uppfattningarna om de värden som skulle försvaras, liksom beträffande de moraliska möjligheterna att försvara dem, som våra militära chefer inte hade kunnat klarlägga.

Dien Bien Phu blev en seger för den sämre rustade armén, och till detta fanns det många orsaker, precis som man kan leta upp många orsaker till att numerär övermakt och överlägsenhet i tekniska hjälpmedel inte avgår med segern när metoderna vilar på ett fundamentalt misstag och ledningen av kriget kan sägas vara obefintlig. Grunden för allt är tron eller bristen på tro, ett folks vilja eller dess oförmåga. Om man tar sin tillflykt till ett trivialt och ofta använt uttryck, var det piastern och könsdelarna som på den tiden behärskade läget i Indokina. De som var slugast skapade sig förmögenheter och njöt av allt som dessa förmögenheter kunde förskaffa dem, soldaterna dödade eller blev dödade. Korrumperade samveten, förakt för de värden som alltid har besjälat det franska ridderskapet, regeringschefernas feghet inför en sanning som de vägrade att erkänna därför att det hade fordrat dygder som inte var deras, allt gjorde att landet utan återvändo drevs mot en katastrof som måste betraktas som en av århundradets största tragedier, och att de få renhjärtade som tjänade detta land ofrånkomligen måste bli utsatta för de förödmjukelser som blev resultatet.

Skämmas eller inte skämmas?

Varför skulle man skämmas för att uttala namnet Dien Bien Phu, som om man fruktade att uppgrävandet av så många lik som saknar minnesvård skulle föda en vrede om vilken man hoppades att den redan hade lagt sig? Om en general blev besegrad vid Dien Bien Phu, beror det otvivelaktigt på att han saknade snille. Kanske också för att politikerna inte har samma uppfattning om äran som generalerna. Och till slut kan man säga om Frankrike att det har gett exempel på den mest fullständiga likgiltighet för armén, och att denna underlåtenhetssynd kallas utebliven hjälp till människor som svävar i fara. Ett sådant brott är straffbart enligt de lagar som gäller för vanliga medborgare, men när hela nationen är skyldig, leder det till förluster vilkas följder ett folk inte kan bära, och som det en gång får betala med sin egen död.

När England etthundra år tidigare skakades av nyheten om den katastrof som drabbade den allierade expeditionskåren vid Balaklava, var den brittiska regeringens främsta strävan, precis som hos oss efter Dien Bien Phu, att hemlighålla hela denna affär, vilket skulle ha lyckats om inte allmänheten hade väckts av sir Howard Russells artiklar. Ministären störtades, men inga disciplinära åtgärder vidtogs, vare sig mot de två huvudansvariga för den lätta kavalleribrigadens förintande eller mot arméns generalintendent. En undersökningskommission som snabbt fick öknamnet "tvättinrättning" tillät de anklagade att rentvå sig. Om inte Florence Nightingale, som hade vigt sig åt att vårda de sårade, i sin indignation hade hotat att publicera sina personliga anteckningar, skulle affären ha varit utagerad. Men Florence Nightingale som hade förvandlats till den stora allmänhetens idol och

parlamentets skräck väckte en stark opinion i städerna och på landsbygden, och det brittiska folket fordrade att korten skulle läggas på bordet och de skyldiga bestraffas. Några månader senare vände sepoyupproret allmänhetens uppmärksamhet mot de faror som imperiet löpte i Indien, precis på samma sätt som upproret i Algeriet kom fransmännen att glömma Dien Bien Phu.

Om det hör till det brittiska folkets principer att vilja veta orsaken till sina nederlag, varför skulle då inte det franska folket ha mod att stifta närmare bekantskap med en av historiens största strategiska överraskningar? Jag vet inte om det är opportunt att påminna om nederlaget vid Dien Bien Phu. Enligt min åsikt var det nederlaget som sådant som var inopportunt.

Det franska folkets ansvar

Om de besegrade vid Dien Bien Phu skulle dömas i det franska folkets namn, vad skulle man då anklaga dem för? För att de hade fel uppfattning om läget och om fienden? Men vem var det som hade utnämnt general Navarre till den höga post som han beklädde? Vem hade fastställt den uppgift som han och hans företrädare skulle lösa, om inte den IV republikens kortlivade regeringar? Och vem var det som hade auktoriserat dessa regeringar att utan minsta kontroll låta generalerna hänge sig åt inbilskhetens smittosamma last? Försakelsen som ibland kan utgöra politikernas högsta dygd, är ingenting som man lär sig i militärskolorna. I själva verket kännetecknas ledningen av äventyret Dien Bien Phu lika mycket av den högsta ledningens inkompetens som av nationens monstruösa likgiltighet. Kan man för att ursäkta den säga att den i detta fall trodde att det rörde sig om ett krig som utkämpades i fredstid av legosoldater för att skydda gummiplantager, bomullsfält, kristna församlingar och högre läroverk? Under dessa långa år upplevde hundratusentals män i fransk uniform där borta arméernas ibland enformiga, ibland spännande existens, de ådrog sig sjukdomar, blev sårade eller stupade, och när allt kommer omkring stod de i tjänst hos världens dummaste imperialism som kamouflerade sin vägran att avstå från sina feta dividender till ett korståg mot kommunismen. Detta krig som inte kunde vinnas borde våra hänsynslösa anhängare av principen ”kamp till det bittra slutet” ha gjort slut på med förhandlingar. De minst enfaldiga bland dem tänkte kanske på saken, men deras åsikter avgick inte med segern, det finns alltid sådana som tjänar på ett krig, och deras intressen var mäktigare. Ingen kunde föreställa sig att republikens tidigare presidenter och de tidigare konseljpresidenterna inte hade gjort allt för att bespara landet en prövning av så väldiga mått. Olyckan var att de inte vågade fördöma detta krig, och att deras ministrar gjorde sig sken av att försvara västerlandet, att monsieur Pleven omgav sig med illusioner och illusionister och tvådde sina händer med en hederlig mans samvete och en häpnad som saknade gränser, att monsieur Bidault försökte rädda sitt korståg genom att släppa loss ett atomkrig, att monsieur Letourneau nöjde sig med att be till Gud, överkommissarien Dejean med att skicka diplomatiska depescher, monsieur Jacquet med att suga på sin pipa och monsieur Paul Reynaud med att tiga. Det finns få verkliga skurkar, men så många fler dumskallar och begåvade, svaga stackare och slughuvuden, alla förenade i den okunnighet som råder i de kretsar där man regerar och som är utmärkande för dem som regeras. Vad skall man anklaga dem för, om inte för att de stannade på sina poster och gick med på att låta andra med sitt blod betala deras misstag och deras moraliska feghet? Vad generalerna beträffar, kan ingen betvivla deras vilja att tjäna fosterlandet. Det franska folket som var slaget med blindhet och dövhets och som är mindre intelligent än man i allmänhet tror, därför att det aldrig ger någonting som man inte med våld tvingar det att ge, bekräftade sin medbrottslighet vid valurnorna. Det är alltså detta franska folk som är den huvudskyldiga.

Död kärlek

Mitt bagage hade knappt befunnit sig tio minuter i det rum med utsikt mot gården som jag hade fått på Hôtel Métropole i Hanoi, förrän jag kände att jag inte kunde andas. Detta trots att jag nu, nio år efter striderna i Dien Bien Phu befann mig på den plats dit jag hade velat kom-

ma för att försöka förstå vårt nederlag. Så väl förberedd jag än var på detta återseende, överträffade chocken allt vad jag hade väntat mig. Man tror sig vara pansrad mot en kärlek som för länge sedan är död, men det räcker med skuggan av ett ansikte för att den skall återuppstå med full kraft.

Hôtel Métropole var inte för mig denna dystra väntsal där sovjetiska underhuggare halvsov i länstolarna, bevakade av en undernörd portier, det var samlingsplatsen för ett ridderskap. Samma svängdörr som slussade in surmulna tjänstemän släppte på den tiden in officerare och deras kalfaktorer, amasoner som tjänstgjorde i armén, journalister från alla världens länder och lokala äventyrare. Ett sorl i vilket höga utrop och sång blandade sig fyllde den stora entréhallen där fläktarna snurrade i taket och spreds vidare till restaurangen där bordssällskapen satt under glatt samspråk. Man såg legionens granatblem och käppier, flygarnas axelklaffar, sjömännens förgyllda ankaren, fallskärmssoldaternas leopardfläckade kamouflagedräkter, artilleristernas röda kragspelar, marockanernas femuddiga stjärnor. Ibland såg man också De Lattres forna ”marskalkar”, omgivna av sina hov, som tittade in en kväll för att ta sig ett glas innan de i gryningen återvände till sina provinser: Vanuxem med sitt oroande ansikte och sin skepparkrans, Gilles med pannan i dystra veck, Clément med sin stora näsa som tömde den ena whiskyn efter den andra, Castries med det cyniska draget kring munnen, Blankaert med sin monokel. Utanför hotellet startade jeepar i ett moln av damm eller också avlämnade de en ny last framför denna luxuösa karavanseralj där atmosfären hade någonting av en komtur i det fria kungariket Jerusalem, det fattades ju inte fältpräster bland den högljudda publiken. Avgaslukten ersatte lukten av hästar, livvakterna var beväpnade med kulsprutepistoler i stället för svärd och lansar. Här träffade man alla som stod högt i kurs, här såg man Bigeards örnäsa under den röda baskern när han trängde sig fram mellan de hålöga män som beredde sig att återvända till Europa. Uppe i de övre våningarna där man avlade besök i varandras rum blandade sig bruset från duscharna och ljudet från fläktarna med det allmänna sorlet. Och när kanondundret plötsligt började och himlen skakade av detonationerna, var det ingen som avbröt samtalet, och lika litet brydde man sig om dånet från jaktplanen som flög över Hanoi och bullret från bilkolonnerna som rullade fram genom gatorna. På stränderna av Lilla sjön tryckte sig legionärer ömt mot gatslinkornas violblåa tunikor.

Jag gick ut. I detta land där generationerna inte kan hålla undan för den snabbt växande nativiteten, var det enda som tio år efteråt påminde om den besegrade regimen några ord av en i trottoarkanten infälld text vid ett torg: ”Parkering förbjuden.” Poliserna dirigerade under tystnad trafiken av cyklisterna och fotgängarna med hjälp av trafikljusen. De gamla kaféerna hade förvandlats till propagandacentra, i lyxaffärerna sålde man kastruller, de eggande tunikorna hade fått ge plats för den fula nationella dräkten. Och mig tog man säkert för en ryss. Jag anropade en rickscha och satte mig i den.

”Franska delegationen.”

Mannen gav mig en dyster blick, kallade på en kollega och vände sig till slut till några gatuvandrare.

Kamrater i skuggornas rike, var finns ni?

Jag visste ingen annan råd än att upprepa detta namn, precis som man hade gjort förr, men ingen förstod mig. En liten folksamling bildades omkring mig, men en polis skingrade den med en gest. Jag vände mig till honom och sade ännu en gång: ”Frankrike.” Han tycktes inte höra, knappt ens se mig, han jagade bort en flugsvärm utan att med en blick bevärdiga det levande kadaver som drog dem till sig. Den ohyggliga jämförelsen föll mig inte genast in men den föll mig osökt i tankarna när jag återvände till hotellets nekropolis och konstaterade att ingen av tjänstemännen i receptionen ens gjorde ett försök att gissa vad jag menade. I den maskinskrivna telefonkatalogen som endast upptog vietnamesisk text fanns inte

diplomat kåren upptagen. Jag var fånge i en folkmassa, borttappad bland människor som inte förstod mig, begravd under ett gytter av ruiner och glömska som verkade att vara resultatet av århundradens förstörelse. Begravda var också mina stridsgalna överstar, militärmusikkåren, de långa G.M.C.-kolonnerna, lastade med dammiga soldater, professorerna, gatunamnen, krogarna där det kalla ölet rann i strömmar, de vackra eurasiskorna med uppsplitsade kjolar, begravda alla som hade dött för Hans majestät Bao Dai, begravda de korpulenta överkommissarierna i sina små linnehattar! Skuggor av så många kamrater som var fullproppade med högfärd på den tiden då åskvädren inte bröt ut och tio soldater om dagen dog i värmeslag, ståtliga hövitsmän med blåa ögon, lågmäld röst och rent hjärta, var fanns ni? Var finns de i dag, allsmåktiga madonna? Var fanns legionärbataljonerna, var fanns marockanerna och algerierna och fallskärmssoldaterna som ambulanserna hämtade med tjutande sirener, männen med bröstet uppsplitat av minexplosioner, magen genomborrad av eldskurar från kulsprutepistoler eller splitter från handgranater, män som pinkade blod från alla ådror och som nu var så bortglömda att till och med minnet av deras minne hade förflyktigats? Och jag, jag var ingenting annat än en fransk journalist, en *bao phap*, som togs emot på samma sätt som bulgarer och jugoslaver, med ett program för besök i jordbrukskooperativer och mekaniska verkstäder och som var hänvisad till menyerna på en kommunal restaurang där ryssarna satt och drack vodka ur dricksglas och stoppade i sig kyckling med fingrarna därför att ett slag hade förlorats trehundra kilometer därifrån i omgivningarna av huvudorten i en kanton vars namn hade gett arbete åt teleprintererna i hela världen.

Nio eller tio år, det var väl ändå inte en tillräckligt lång tid för att man skulle glömma de svarta rökplymerna från napalmbomberna som plötsligt steg mot skyn bakom flygplanen, stridsvagnarna vilkas drivband kom marken att skälva, ministrarna med sina sviter, gramfonerna på de sämre kaféerna, bönderna som låg utsträckta bredvid sina bufflar på de brinnande risfälten? Av ett halvsekels fransk ockupation återstod ingenting annat än de raka avenyerna som kantades av träd och villor i kolonialstil, muséer och läroverk, idrottsplatser och vetenskapliga institutioner, ett regeringspalats och en katedral i stucc om vilka det knappast fanns någon som visste vem som hade uppfört dem.

Segrarna och de besegrade

Besegrad? Det är åtminstone ingen överdrift. Om den besegrade är ödmjuk och verkligen försöker skapa sig en uppfattning om sitt nederlag, kommer han till slut att träffa på människor som i honom ser en symbol för sin seger, som hyser medlidande med honom och tar emot honom. Nederlaget vid Dien Bien Phu gjorde mig till en nolla, och jag måste skriva mitt rumsnummer med krita på portierdisken för att få nyckeln till mitt rum. Första kvällen i Hanoi kände jag mig som om jag hade varit levande inmurad tillsammans med de döda från Dien Bien Phu, och jag fick inte sömn. Ibland när jag slumrade till tyckte jag mig höra skratten från gångna dagar, det glada bullret från nattsuddarna som återvände från sina irrfärder. Jag tände sänglampan, jag lyssnade. Staden sov, alla dörrar var låsta, husen var fulla av visa män som utan glädje avlade barn med kvinnor som var uttröttade av kampen för det dagliga brödet, allesamman magra, hemsökta av protozoer som förtärde inälvorna och levern på dem, som ständigt var upptagna av tanken på att böja sig under partidisciplinen och som redan före gryningen jagades ur sängarna av de gälla signalerna från gymnastikinstruktörernas visselpipor. De var mindre fattiga än förr därför att kriget inte längre härjade deras fält, deras fattigdom som gränsade till misär blev lättare att bära tack vare stoltheten över att ha besegrat en välfödd västerländsk armé, rikt utrustad med stridsvagnar och flygplan. Och vad beträffar den regim som de hade valt, den enda som hade förmått befria dem från de orättvisor och den utpressning som vi utövade i och med att vi stödde mandarinerna, i vems namn skulle jag, den besegrade, döma den? För att förstå orsaken till vårt nederlag, analysera det och på aktörerna i tragedin kasta ett ljus som tillåter oss att åtminstone närma oss sanningen, måste jag börja

med att utöva en dygd som inte kan sägas ha varit utmärkande för våra generaler: ödmjukheten.

Historiens nycklar

Det är lika omöjligt att finna definitiva och slutgiltiga förklaringar till militära nederlag som till brutna kärleksförhållanden. Man måste reda ut långa följder av missförstånd som småningom leder till att en man och en kvinna börjar hata varandra eller förmår en general att fatta ödesdigra beslut. Det är naturligtvis svårt att skriva historia när man är samtida med dem som har gjort den, när man kunde ha varit deras vapenbroder, druckit och ätit vid samma bord som de. En historiker som bara har femtio år gamla arkiv till sitt förfogande för att återberätta dramat Dien Bien Phu är inte bättre rustad än jag var, ty dokumenten ger inte lättare ifrån sig sina hemligheter än människorna. Han kommer att sakna möjligheten att, likt en film eller ett tonband, ta intryck av bilderna, av de ansiktsuttryck eller de tonfall som han iakttar hos aktörerna i deras roller. Visste de själva när jag träffade dem och talade med dem varför de blev segrare eller besegrade? Några av dem såg orsaken till nederlaget i överbefälhavarens och hans rådgivares halsstarrighet och oerfarenhet, andra återigen skyllde på systemet, en tredje grupp på politiska beslut som undandrog sig deras medverkan medan en sista grupp framhöll motståndarens tapperhet och intelligens. Saken är i själva verket varken så enkel eller så absolut. Allt har sin betydelse, varje ord, varje ställningstagande och varje handling inverkar på de följande, de staplas på varandra och trasslar in sig i varandra. I ett visst ögonblick kunde ingenting längre rädda Dien Bien Phu, medan återigen ett av sunt förnuft dikterat beslut hade kunnat hindra katastrofen i ett annat ögonblick. Det är också tänkbart att ersättandet av en chef som inte höll måttet trots alla redan begångna misstag hade kunnat leda till segern.

Dien Bien Phu, var det ett slag som på förhand var förlorat? Det tror jag absolut inte. Till och med som det nu var upplagt kunde några intelligenta män övervinna avstånden, hindren och motståndet och tilltvinga sig segern över en fiende som ingalunda hade obegränsade möjligheter till sitt förfogande. Och dessa män existerade, men de hade inte fått sina rätta uppgifter, eller också fick de dem för sent, varför de aldrig fick möjlighet att visa vad de verkligen förmådde. Till och med när det förefaller som om ödet ledde utvecklingen, drar inte händelserna blint människorna med sig när människorna vägrar att underkasta sig. Jag har vid flera tillfällen tyckt att jag har lyckats tränga in till problemets kärna. I själva verket var den en hel uppsättning med nycklar och dessutom några dyrkar som jag behövde för att tränga fram från dörr till dörr, från återvändsgränd till återvändsgränd och sedan återvända i mina steg för att inte förirra mig och till slut upptäcka ett lönnrum utan att vara säker på att det var det enda. En av dessa nycklar var min resa till Dien Bien Phu.

När man sitter installerad i ett bibliotek eller rotar i en kista som är fylld med dokument kan man återuppliva slaget vid Waterloo. Skildringen av striderna, beskrivningen av terrängen och personerna, allt detta existerar. Dag för dag och timme för timme kan man på kartan rekonstruera arméernas inbördes placering. Det finns emellertid ingenting som går upp mot de intryck som historikern själv, förutsatt att han är utrustad med fantasi, kan förskaffa sig med hjälp av en konfrontation med slagfältet. Verkligheten slår honom då så mycket starkare, medan däremot den dagliga kontakten med ett landskap småningom hos aktörerna mildrar den chock som framkallas av den första kontakten, ungefär på samma sätt som man vänjer sig vid att inte längre höra de tåg som skakar huset där man bor. Det föreföll mig nödvändigt att fara till Dien Bien Phu, men spåren av en strid är lättare att återfinna i terrängen än i människornas själar.

Det var således inte utan farhågor som jag efter den första natten i Hanoi fortsatte i västlig riktning i en liten sovjetisk stabsbil vars chaufför kopplade ur för att spara bensin så snart en utförsbacke tillät oss att rulla utan hjälp av motorn. Förutom av en tolk åtföljdes jag av en

officer från general Vo nguyen Giaps stab.

Den första kvällen stannade vi vid jordbrukskooperativen Moc Chau. Sängarna var bäddade i ett litet rum där en måltid som vi delade med kooperativens ledning också serverades. De tittade på mig med en nyfikenhet som blandades med en viss oro. Vi talade om kriget. 1952 hade jag för första gången av sagt mig äran att bära vapen när jag efter några veckors resor genom Indokina för att inhämta upplysningar upptäckte att vi tjänade en orättmätig sak, eller att vi, om vi hade beslutat att kasta oss in i ett rättmätigt korståg, utförde detta korståg utan den lidelse och oegennyttia som måste karaktärisera alla stora ideella företag. Det var kanske nödvändigt att kämpa i Indokina för att bevara strategiska baser. Kämpa mot ett helt folk som tog avstånd från oss därför att vi bestal det på dess jord och dess suveränitet? I så fall fick västerlandets strategiska baser vara för min del. Jag kunde inte slåss för västerlandet om jag inte samtidigt var en anhängare av den snuskiga koordination av intressen som sölade ner dess sak, ty att slåss innebär alltid att man riskerar livet, och man vill inte dö för en sak som man inte helhjärtat omfattar. Men hur som helst, eftersom en desavuering av ens kamrater inte är någon exportartikel, hade jag inte för avsikt att utveckla mina samvetsbetänkligheter inför dessa människor som alla hade tillhört folkarmén eller gerillaskarorna. Jag var deras förre fiende, liksom de var mina, men ändå såg vi på varandra utan att känna oss besvärade och utan hat.

Ett folk med en tro

De var förtvivlade när de såg att jag knappt rörde vid maten och frågade om det fanns någonting som jag tyckte om, men det kunde jag inte säga, eftersom jag visste att det var sådant som de inte kunde skaffa fram. För övrigt var det inte efter de maträtter som jag hade lämnat efter mig i Europa som jag hungrade, det var efter de upplysningar som de kunde lämna mig, jag ville höra om den tro som kunde försätta berg och som vi föraktfullt hade kallat fanatism, som våra militära ledare inte hade trott på och som hade krossat våra staber, våra stridsvagnar och våra flygplan. Mina bordskamrater var alla enkla människor som respekterade armén och som alltjämt såg på mig med något av den fruktan som vår expeditionskår hade inlagat hos dem. De härstammade alla från detta folk, säkerligen ett av de hårdast prövade och värdigaste på vår jord, som vi hade mött eller passerat i stora mängder alltsedan Hanoi förstäder, denna oändliga och myllrande värld av små hantverkare och bönder, män och kvinnor som dignade under oket eller gick böjda över sina plogar och skörderedskap. Samma morgon hade jag sett hur de mejade sitt ris med skära, näve efter näve på åkrar där störtregnen hade slagit stänglarna till marken, för att sedan binda det till små, små kärvar för att inte gå miste om ett endaste korn, hur de på andra ställen redan planterade den nya skörden, planta efter planta, medan de längre bort harvade och välte leran med hjälp av bufflar som sjönk ner ända till magen och vilkas väldiga horn såg ut som månskäror. Dessa män och dessa kvinnor som visnade redan efter första barnet, vad hade de väl så här långt efteråt att frukta av mig?

Detta verksamma och utarbetade folk av mänskliga myror som ständigt tycktes ha bråttom, som dignade under väldiga bördor, som försmäktade i det ansträngande klimatet, som var tvunget att avtvinga sina fattiga dalar och berg en torftig bärgning, som krossade varje jordkoka med hammare, som vattnade sina risodlingar med vatten som de bar i hinkar, som gödslade varje kvadratmeter mark ända in på gårdsplanerna för att driva upp lite grönsaker, som måste arbeta så hårt för att stilla sin hunger att de inte kunde hoppas på vila förrän efter döden, det var samma folk som hade segrat vid Dien Bien Phu, som hade marscherat hundratals kilometer till fots utan annan föda än vattenkokt ris och torkad fisk, precis som nu.

Dien Bien Phu, det var deras Valmy

Den kvällen strejkade motorn till elektricitetsverket i den lilla by där vi hade stannat för natten, och det var som om vi hade förflyttat oss femtio år tillbaka i tiden. Vid skenet från

fotogenlampor satt vi och pratade om det som hade skilt oss åt och det som i framtiden kunde förena oss. De frågade mig om Frankrike och Europa, de frågade hur det var möjligt att arvtagarna till revolutionen 1789 hade kunnat bekämpa en rörelse som var inspirerad av samma idéer ur vilka denna revolution hade hämtat sin kraft.

Vi drack beskt te och mina bordskamrater vågade knappt fukta läpparna i sina koppar, jag hade nämligen hållt upp några droppar konjak åt var och en. Vem kunde väl tro att dessa män hade skickats till anfall berusade av sprit när den enda dryck som gjorde dem glada var det svaga öl som de skålar med på stora festdagar? Den enda berusning som gav dem krafter att vrålande gå fram mot kulsprutor och taggtrådshinder var tanken på den frihet som de skulle erövra och den ära som blev deras när de tjänstgjorde som soldater i farbror Hos armé. Syrsornas helvetiska oljud kom stjärnorna på himlen att dansa i fönster öppningarna, ett skärande ljud som följdes, liksom ett eko, av en djupare ton som enligt vad jag trodde härrörde sig från buffelgrodorna, men som kanske bara existerade i mina öron. Månen skulle gå tidigt upp, och då skulle tupporna i den tron att dagen hade grytt gala sig hesa ända till gryningen. Jag visste redan att jag inte skulle få sömn, att jag stönande skulle vrida och vända mig i sängen och undra varför jag befann mig på andra sidan av jordklotet, bland främlingar som hade besegrat oss, liggande bredvid en kapten vars lön inte ens uppgick till det som en gruvarbetare förtjänade hos oss, och som å sin sida frågade sig vad orsaken kunde vara till min resa. Den borde ju ha varit klar och tydlig, men vi hade ljugit så mycket att jag bar min del av ansvaret för de förra överkommissariernas och guvernörernas synder, dessa män som hade återvänt till en bortglömd tillvaro sedan de efter bästa förmåga hade hjälpt till när vårt land förrådde sin kallelse och drev sina söner till slaktbänken. ”Om ni blev besegrade, så var det av er själva. Dien Bien Phu, det var vårt Valmy.” Dessa ord som Giap yttrade till mig dagen före min avfärd med ett leende som upplyste hans lejonansikte, gjorde djupt intryck på mig, och jag kan inte låta bli att använda dem för att ytterligare belysa dramat.

Efter ännu ett uppehåll i Son La där natten skakades av stridslarmet och detonationerna från en övning i gatustrid, anlände vi, täckta av damm och mörbultade av de eländiga vägarna, till Dien Bien Phu. Redan på långt håll hade jag känt igen bergens naggade konturer, och i den tron att R.P. 41 B skulle slingra sig ner i dalen från en plats där man hade utsikt över hela det forna slagfältet, väntade jag mig en plötslig och smärtsam konfrontation, följd av en ny natt, uppfylld av mardrömmar, av kanondunder och hjärtskärande skrik. Men det visade sig att vegetationen skymde utsikten och att vägen där en turturduva lyfte till flykt framför oss gick fram mellan de höga kullarna. När vi sedan plötsligt befann oss i öppen terräng efter att i flera timmar ha rullat fram genom slingrande raviner, förstod jag att vi var framme. Dessa hjordar som med klingande skällor återvände till sina stallar, denna dal dit solen sände sina livgivande strålar, dessa grönskande kullar, dessa bönder som efter avslutad arbetsdag blandade sig med soldaterna framför sina halmhyddor i den lilla byn, detta var den inramning där västerlandet hade lidit ett av de största nederlagen i sin historia. Hur egendomligt reagerar inte den mänskliga hjärnan! Jag erfor ingenting av det som jag hade fruktat, ett stilla lugn som jag nästan skämdes för kom mig att känna mig nästan väl till mods. Jag hade nått mitt mål, och när jag precis nio år efter operationens inledning stod i gästhushets övervåning och betraktade detta av den sjunkande solens strålar belysta landskap där general Gilles tre fallskärmsbataljoner hade landat på båda sidor om floden, hade jag den känslan att all hemlighetsfullhet som hade omgett detta företag nu var skingrad.

Slagfältet

En tät matta av flockblomstriga buskar med vita eller blåa blommor täckte de delar av kullarna och dalen där de häftigaste striderna hade utkämpats. För att komma till de viktigaste delarna av försvarsställningen måste man begagna sig av stigar som man inte kunde lämna utan risk för att trampa på minor, men barnen vågade ta sig över det som fanns kvar av skyttegravarna för att hämta rullar med taggtråd av vilka invånarna nu byggde inhägnader.

På den plats där byn tidigare var belägen har man nu uppfört byggnader för militära ändamål, medan själva byn är flyttad längre söderut där den breder ut sig på båda sidor av vägen som numera bär numret 42. När en lastbil passerar lägger sig dammet som den river upp över butiker och halmhyddor, bygatan är i hela sin längd befolkad av små svarta grisar, höns och ankor som man aktar sig för att skrämman upp. Det är där som byborna samlas tidigt i gryningen på söndagsmorgnarna för att hålla marknad. De unga thaikvinnorna som redan föregående dag har anlänt från alla byar i omgivningarna döljer sina vackra ansikten och sitt hår under koniska hattar av flätade bambustrimlor som sedan dekoreras och fernissas. Klädda i svarta sidenkjolar och kulörta, broderade liv, med nyckelknippan hängande i en silverkedja vid skärpet, hjälper de matronorna som säljer betel i form av bark, blad och stänglar, bomullsfrö, rottingknoppar, torkad fisk inpackad i små nät, frukt från de egna trädgårdarna, bakverk och bitar av sockerrör, burar med höns och andra fåglar, grisar med hopbundna ben och korgarbeten. På denna marknad finner man också tobaksblad, knippen av skidfrukter som ser ut som apelsinklyftor, bitar av fallskärmslindor och fallskärmslinor, fältflaskor och bensindunkar som härstammar från striderna.

Där ser man också gäckvinnor från bergssluttningarna med tunga halsband av gamla mynt och öronen nästan sönderrivna av väldiga silverringar, och meokvinnor från bergstrakterna som byter ananas och grönsaker mot spanskpeppar eller spannmål medan männen med bruna, rynkiga ansikten under turbanerna och breda bandolärer över bröstet bjuder ut apor som de har fångat med snaror eller smågrisar som de själva har uppfött.

Klockan nio skingras marknadsfolket och beger sig hem till sina byar igen. Följande dag börjar vardagslivet. Kvinnorna stöter riset i mortlar, männen går ut på fälten, barnen sitter uppflugna på bufflar och för hjordarna på bete. Så snart skördefolket är färdigt med sitt arbete börjar de kinesiska traktorerna med fem plogbillor som är utlånade från ett statligt jordbruk plöja upp den med gamla ben uppblandade leran. På risfälten har spåren efter deras larvfötter ersatt spåren efter kapten Hervouëts stridsvagnar som numera är halvt dolda under vegetationen. Vraken av dessa stridsvagnar som idag är fyllda med jord rostar nu i närheten av stabsplatsen, på en av Elianes kullar och i Isabelles skogsdungar där majs växer på de forna batteriplatserna.

På de kullar där inga strider utkämpades har man numera planterat tusentals hektar med kaffebuskar, och längs Nam Noua röjs djungeln. I byarna kantas trottoarerna av 105 och 75 millimeters hylsor och man kokar vatten i gamla kökskärl från intendenturen. Bitar av järngallret från landningsbanorna tjänstgör som härdar framför hyddorna. På morgnarna vid denna tid på året hakar sig molnen fast vid bergskränen och himlen sänker sig som ett lock över kitteldalen. Långt borta hör man tupporna gala. ”Man skall aldrig slåss i en terräng som liknar en sköldpadda på rygg. Man bör inte ens slå läger där, annat än för en kortare tid.” Denna princip som har fastställts av en kinesisk militär klassiker var okänd för general Navarre.

Spåren efter striderna är redan till stor del utplånade. De häftiga åskregnen fyller småningom igen skyttegravarna, vegetationen kommer såren i marken att ärra sig, nya skott springer fram ur de sargade trädstammarna. På Béatrices och Elianes kullar återfinns man spår av förstörelsen, av grävningsarbeten och krevadgropar. Man kan plocka upp järnskrot, bitar av plåt som rosten har angripit, granathylsor och patronhylsor, precis som i Verdun femton år efter kriget. Jorden förefaller ännu röd av blodet som flöt där och mikroskopet skulle förmodligen blotta att den är blandad med lämningar av lemlästade kroppar som äntligen har försonats med de forna fienderna i glömskans förbrödring. Man föreställer sig då landskapet sådant det formades av striderna, upplöjt av granaterna, glänsande av regnvatten, bestrött med flygplans- och stridsvagnsvrak, av propellerblad och hinderpålar som stack upp ur jorden, översållat med kollin som alltjämt var fästa vid fallskärmarna som fälldes här i tiotusental, av lik som ingen längre orkade begrava, av uttröttade levande män.

Gravarna

I denna väldiga anhopning av vrakgods har en enda begravningsplats för femhundra stupade vietminhsoldater, som domineras av en pagod-formad fasad framför vilken fyra nationalhjältar vilar, gjorts i ordning en liten bit från vägen, vid foten av Elianes kullar som fortfarande bär tydliga spår av eld och järn. Femhundra stupade som identifierades efter de sista striderna vilar nu bland blommande träd, men vad betyder detta jämfört med de tiotusen som folkarmén förlorade i stupade? Sedan finns det ytterligare två steler, den ena rest på krönet av Béatrice för att hedra Pham dinh Giot som kastade sig mot skjutöppningen på ett täckt värn och skymde den med sitt bröst för att ge de anfallande möjlighet att rycka fram, och den andra, av mera imponerande dimensioner i Eliane 2, framför en av granatsplitter söndersliten trädstam som envist skjuter skott med stora vita blommor som öppnar sig om våren. Det är en *cay hoa ban*, en symbol för den kyska och oskyldiga kärleken, sådan den visades av Tristan och Isolde, men i den tolkning som man ger den i Vietnam. Detta är allt som man har gjort för att hedra de stupade i denna väldiga slaktning. Av de gamla franska begravningsplatserna i Isabelle och Claudine som nu täcks av majs eller buskvegetation, av de soldater som här och var begravdes i skyttegravarna, av dem som slets sönder av granaterna och blandades med jorden, av dem som uppslukades av regnen, av dem som återfanns efter det befästa lägrets fall, återstår ingenting annat än ett mausoleum vars väldighet är densamma som segerns eller nederlagets: kitteldalen Dien Bien Phu som stiger mot bergskränen som omger den med sina ointagliga murar och där marken överallt är blandad med mänskligt kött och blod. Överallt frågade jag var de våras gravar fanns. Jag fick inget svar. För dem hade jag med mig en ros från Frankrike som hade torkat på vägen. Jag krossade den mellan fingrarna där jag stod bredvid de vannande kvinnorna som likt tempeldanserskor viftade med solfjädrarna och skilde kornet från halmen i den nya skörden. Jag öppnade handen och lät stoftet flyga som utsäde mot himlen, mot fälten och mot minnet av tvåtusen soldater, två överstar och ett hundratal officerare från expeditionskåren som hade förvandlats till stoft i detta stoft.

När man mot slutet av min vistelse meddelade mig att myndigheterna hade för avsikt att dagen före min avresa ordna en mottagning till min ära bad jag tolken säga den kapten som följde mig åt att jag inte ansåg det lämpligt att delta i den eftersom jag fann det förolämpande mot mitt fosterland att minnet av våra döda var utplånat. Jag tillfogade att eftersom jag inte visste hur man skulle reagera när jag berättade om detta vid hemkomsten till ett land där det fanns så många begravningsplatser för forna fiender, kunde jag inte i min egenskap av före detta fransk officer förlåta denna förolämpning mot vår armé. Jag tillfogade ytterligare att detta inte på något sätt förändrade de känslor som jag hyste för det vietnamesiska folket och dess armé, inte heller den uppfattning som jag hade skapat mig om de händelseförlopp som jag studerade, men att efter en strid som denna var det segrarens plikt att respektera den besegrade. Var det så att äran endast tillkom den ena parten? Kanske. Paradisen är inte reserverade för segrarna. Man måste hysa medlidande med alla offer för den mänskliga dumheten. För att kunna efterkomma inbjudningen bad jag att åtminstone en sten skulle resas till minne av de franska soldater som stupade vid Dien Bien Phu.

Vad skulle vi själva ha gjort med de stupade vietnamesiska soldaterna om vi hade stått som segrare? Detta var en fråga som kaptenen genast ställde till mig, men jag ville inte besvara den. Jag visste det mycket väl. Man skulle ha sänkt dem i en väldig gemensamhetsgrav, som hundar, och general de Castries skulle helt säkert inte ha kommenderat ut en hedersvakt och beviljat dem de militära hedersbetygelser som de så väl hade förtjänat. Men hur som helst kunde jag inte låta bli att reagera inför denna förolämpning mot mina landsmän. Det var inte vackert gjort tyckte jag, och dessutom kunde jag inte låta bli att säga att det inte anstod tappra soldater, och att en segrare hedrar sig själv genom att hedra den besegrade.

Två dagar senare bevistade jag tillsammans med den major som var chef för garnisonen

förelisningen av en synnerligen ledsam propagandafilm. I slutet av föreställningen lät han mig veta att han ville tala med mig. Jag sammanträffade med honom i gästhusets samlingssal där upp och nervända tekoppar ständigt stod färdiga för någon eventuell mottagningsceremoni. Den kapten som hade varit min vägvisare i Dien Bien Phu slöt sig till sällskapet, liksom också den som hade följt mig från Hanoi. Eftersom klockan redan var närmare tio på kvällen och elektricitetsverket snart skulle stanna till natten, tändes en fotogenlampa på det långa bordet mitt i rummet. Den här gången förblev vi stående.

Majoren hade ett sorgset och kallt marmoransikte. Den lille mannen stod orörlig, han talade med mild röst och vägde sina ord. Inledningen som ständigt avbröts av tolken blev lång och hackande och högtidlig, som landets sed fordrar. Majoren började med att påminna om att jag vid ett tidigare sammanträffande hade sagt att även om vietminhsoldaterna fortfarande hyste agg till de levande som hade bekämpat dem, borde de inte visa detta agg gentemot de döda utan tvärtom visa dem medlidande vid tanken på att den sak som hade drivit dem i döden enligt deras åsikt inte hade varit rättvis.

”Det är inte vårt fel att de stupade franska soldaterna inte samlades ihop och begravdes under hedersbetygelser”, sade majoren. ”Fångarna meddelade oss att begravningsplatserna var minerade för att vi, om vi frestades att gräva upp liken för att räkna dem, skulle falla offer för vår nyfikenhet. Följden var att vi inte brydde oss om att söka upp era begravningsplatser, att vi till och med undvek dem efter bästa förmåga.”

Majoren stod absolut orörlig, han antydde inte den minsta gest med händerna, hans blick var oavslutligt fäst på tolken som ibland stammade och avbröt sig av rörelse, men han talade med imponerande självbehärskning, och ibland, när tolken översatte, kastade han en snabb blick på mig. Liksom de andra officerarna förstod han så mycket franska att han ibland kunde rätta tolken, men han hade svårt för att själv tala det främmande språket.

”Så ofta vi har kunnat har vi visat vår respekt för era stupade”, fortsatte majoren, ”men från er sida har man inte på minsta sätt bekymrat sig för den saken. Jag minns att jag flera gånger själv har ordnat hedersamma begravingar för stupade franska soldater. När vi anföll en postering och drog oss tillbaka utan att få med oss våra döda, återfann vi deras lik minerade när vi följande natt återvände för att hämta dem, eller också var de spårlöst försvunna. Vi har tänkt på ert förslag att resa en sten till minne av de franska soldaterna, men vad skulle denna sten eller detta kors betyda om ingen vilar under det? Men hur som helst vill vi försöka göra er till viljes och visa att vi inte längre hyser vare sig agg eller hämndlystnad.”

När han hade sagt detta, tystnade han. Jag hade lyssnat med spänd uppmärksamhet, gripen av hans allvarliga sätt att behandla detta problem.

”Jag vet inte vilka fångar som har gett er sådana upplysningar”, svarade jag, ”och jag är benägen att tro att de är felaktiga. De officerare som säkert hade kunnat ge er de korrektaste uppgifterna i detta avseende var läkarna som stannade kvar på platsen en tid efter att striderna hade upphört. Jag tror knappast att de har meddelat er någonting sådant, inte heller tror jag att den franska ledningen, som vid den tidpunkten hade andra bekymmer, har gett order om sådana åtgärder. Hur som helst, jag ska ta reda på saken. Men även om det är sant, detta krig var ju så ohyggligt att man inte utan vidare kan utesluta det, skulle jag gärna se att ni glömde den harm som ni har känt över ett sådant förfarande och reste ett minnesmärke över de stupade franska soldaterna. Ni är givetvis i er fulla rätt att anse att dessa män tjänade en orättmätig sak, men ni är också skyldiga att tänka på deras mödrar. För en mor finns ingen rättmätig eller orättmätig sak, det finns bara stupade söner. Och det som jag nu ber er göra, ber jag om i alla världens mödrars namn.”

Just som jag yttrade dessa sista ord slocknade det elektriska ljuset som redan en stund hade blivit allt svagare och våra skuggor började dansa i det svaga och fladdrande ljuset från fotogenlampan. Den ene kaptenen böjde sig ner och skruvade upp veken. Jag såg då tolkens

bleka ansikte, han översatte som bäst den sista meningen med vitt uppspärrade ögon, som om han hade gripits av svår ångest.

Majoren tittade upp och svarade utan att röra läpparna med en röst som jag hade svårt att uppfatta, så svag var den:

”Ni ber om detta i alla världens mödrars namn. Ni borde ibland ha tänkt på våra mödrar, då skulle de inte ha behövt lida så svårt. Men vi ska studera ert förslag; det kommer att vidarebefordras till general Giap, och jag hoppas att han fattar ett beslut som tillmötesgår era önskningar. Det får bli ett bevis på att vi deltar i de olyckor som er regering tillfogade franska folket och att det enda vi önskar är er vänskap.”

Jag räckte honom handen, och vi skildes åt. Följd av sin kapten gick majoren nerför trappan som ledde från gästhuset till vägen. Som otydliga skuggor försvann de i den stjärnspäckade natten och jag kunde länge urskilja deras ljusa bomullsuniformer avlägsna sig mot dalen och småningom suddas ut. Den andre kaptenen och tolken tog också avsked och lämnade kvar fotogenlampan med vars hjälp jag gjorde några anteckningar innan jag kröp i säng och drog moskitnätet över mig. Jag hade det intrycket att jorden inte längre vilade så tungt över de stupade vid Dien Bien Phu, och att himlen inte längre vilade så tungt över mig.

När jag några dagar senare träffade general Giap, behövde jag inte ta upp frågan, han gjorde det själv.

”Vad de fransmän som stupade vid Dien Bien Phu beträffar, blir det som ni önskar”, sade han. ”De stupade som vi kan finna ska vi samla ihop, och ett minnesmärke kan också resas över dem.”

Doktor Grauwin som jag träffade när jag reste genom Phnom Penh bekräftade att historien om de minerade begravningsplatserna i det befästa lägret var en legend. Jag trodde det gärna. För Dien Bien Phus skull.

Den besegrade generalen

Skammen upplever man inte uppe på kullarna utan nere i dalen. På järnräcket till bron som hade slagits över floden av de franska ingenjörstrupperna hade en pilgrim med krita skrivit två versrader av den vietnamesiske skalden To Hun som spelade en stor roll i sitt lands frihetskamp:

*Muong Thanh, Hong Cum, Him Lam,⁴
Hoa ban tai trang, vuon cam tai bang ...*

”Muong Thanh, Hong Cum, Him Lam, återigen slår våren ut överallt, apelsinträden står i full blom ...” Köksträdgårdar är anlagda i strandbankarna som har gödslats av så mycket blod, nära det gråa, i grönt skiftande vattnet där tiotusentals män en gång badade och drack för att släcka den törst som vinden från Laos väcker. Från bron leder en stig till den plats där general de Castries hade sin stabsplats och där fortfarande de stålbågar som bar upp takkonstruktionen rostar. På en brädbit som är fäst vid en stör kan man läsa följande inskription som jag lät översätta: ”Här tog folkarmén den 7 maj 1954 till fånga den besegrade generalen de Castries och hela hans stab.” Varför detta förödmjukande tillägg, ”den besegrade”? I museet i Hanoi har man ställt ut Castries skrivstol med de gröna stoppade armstöden som bär spår av fukten, men i museet i Dien Bien Phu har man lämnat hans fyrkantiga skrivbord av järn, en radio och skrivmaskinen med den breda valsen på vilken ordena och styrkebeskeden skrevs ut. Mer än någon annanstans känner man sig här krossad av detta myller av småväxta män som var stora när det gällde att visa mod, som hissade upp sina kanoner till de högsta krönen, sköt ner våra flygplan och krossade våra bataljoner.

⁴ Så kallades på thaispråket Dien Bien Phu och stödjepunkterna Isabelle och Béatrice.

Inte långt därifrån står vraken av stridsvagnar med genomskjutna pansarplåtar och drivbanden halvt nersjunkna i marken. Tornen som alltjämt svänger på sina kullager bär djupa ärr av träffar som har bränt stålet som om det var levande hull. På en av dem kan man ännu läsa namnet "Ettlingen". Vilda getingar har byggt bo i 75 millimeters pjäsernas eldrör. De ligger där som havererade krigsfartyg på en strand som är täckt med vrakspillror, granater av olika kalibrar, sönderskjutna lastbilar, flygplanspropellrar som sticker upp ur marken som svärds klingor och förstörda artilleripjäser bland högar med patronhylsor.

Besegrad, ensam och stum mittibland mina uppmärksamma besegrare besökte jag på detta sätt alla delar av slagfältet. Jag gjorde anteckningar, satt på kanten av det nästan helt igenfyllda dike där Castries spelade bridge med officerarna i sin stab för att fördriva den långa väntetiden före de fientliga anfallen. Den täta vegetationen som numera täcker skyttegravarna, taggtrådshindren och minorna hindrade mig från att komma fram till sjukhuset där Grauwin och hans kirurger i två månader öppnade magar, drog frakturer på rätt och amputerade ben. Inte heller kom jag fram till bårhusgropen där hundratals stupade väntade på att få plats i den väldiga gropen som hade grävts med bulldozer. För mig var allt detta sorg och bedrövelse. För mina följeslagare innebar det segern. De plågades inte av solen som brände het i nacken på mig, och de inandades med välbehag den söta doften från skörden som endast gjorde mig illamående.

Vem bär skulden för detta nederlag?

Vem bär skulden?

Skall vi först och främst skylla på de framstående soldategenskaperna hos de män som var våra motståndare? Skoningslösa termiter, goda elever, uthålliga och med små fordringar? Kanske. Det enda som skiljer generalerna i deras armé från de simpla soldaterna, är åldern och färgen på stjärnan som de bär på kragen. Deras bomullsuniformer är sydda av samma eländiga tyg, de går klädda i likadana sandaler av gamla bildäck, korkhjälmen är likadan för alla och överstarna marscherar till fots liksom männen i ledet. De lever på ris som de själva bär med sig, på rötter som de gräver upp i skogarna, på fisk som de själva metar och på bäckarnas vatten. Inga vackra sekreterare, inga vetenskapligt sammansatta matportioner, inga bilar, inga befälstecken som fladdrar för vinden, inga gumsar som marscherar framför de franska och afrikanska musikkårerna med fladdrande band i hornen, men, för tusan, segrar! Jag tillåter mig att vända mig till de höga cheferna för de arméer som skall försvara västerlandet och säga: "Om ni en dag ser er tvungna att försvara er mot dem, skall ni inte räkna på era strategiska principer och ert raketvapen mer än Navarre kunde räkna med sitt artilleri. Den dag de kinesiska atombomberna som de har ställt upp er ovetande är kraftigare och bättre riktade än era egna, blir ni häpen." Vi också, tyvärr. Dessa magra krigare som innan de går mot döden blir lyriska när de ser en blomma, de kommer blodet att isa sig i ådrorna på mig!

Den andra faktorn var medelmåttigheten hos våra högre chefer som hoppades kunna återupprepa den ofullständiga erfarenheten från Na San trots att avståndet till baserna var det dubbla. Deras lättsinne som kom dem att betrakta fienden som idioter, deras inbördes avund som omöjliggjorde allt samarbete, svagheten hos en armé där cheferna alltid väljs enligt deras placering i rullan. Deras självbelåtenhet, deras okunskap om fienden, deras alltför optimistiska bedömning av de egna trupperna och de egna resurserna. Det kan inte betecknas med något annat namn än inbilskhet. Man tänker längtansfullt på republikens generaler som stupade i kamp mot landets fiender vid 29 års ålder när man ser denna groteska samling av åldringar med rynkiga kinder som inleder dagen med en liten torrhosta och som med möda lyckas resa sig från middagsborden hos överkommissarierna!

Att föra befäl i Indokina, det innebar att man förfogade över luxuösa villor, bilar och kvinnor, att man höll stort hus och intrigerade. Inramningen till detta krig var papperskriget, tält och

kylanläggningar, staber och en organisation som gjorde det möjligt för dessa staber att förflytta sig, att sitta, att äta och att sova bekvämt. Hur många fördelnings-, brigad- och regementschefer förstod att de måste lida med sina män, leva samma liv som de, förflytta sig till fots, osynliga, tysta och fruktansvärda som den fiende som omgav dem? Hur många bataljonschefer i främlingslegionen var det inte som under striderna följdes av en kuli som bar på en kagge med rödvin som skulle ge dem mod i barmen? Trots de oräkneliga ton bomber som fälldes mot fiendens kommunikationslinjer blev den väg som folkarmén använde för sin ammunitionsförsörjning aldrig avskuren, och det var inte den kinesiska hjälpen som besegrade general Navarre, det var Peugeotcyklarna som kunde lastas med mellan två- och trehundra kilo och knuffades fram av män som aldrig hade tillfälle att äta sig mätta och som sov på marken på tunna nylondukar. General Navarre blev inte besegrad av de större resurserna utan av motståndarens intelligens och segervilja.

Vilken skrämmande naivitet visade inte de högsta cheferna! Hur är det möjligt att Navarre har glömt att det var han själv som till allas häpnad den 3 december beslöt att leverera batalj vid Dien Bien Phu? Hur kan han skylla nederlaget på den omständigheten att Giap mot alla förutsägelser beslöt att inleda offensiven åtta månader tidigare än väntat? Vem var det som tvingade Navarre att till grund för sin bedömning av läget ta hypotesen att fienden inte skulle förändra sina metoder, att hans resurser inte heller skulle ökas, och att Giap inte skulle ha den fräckheten att kullkasta planer som var uppgjorda av en general med den högsta tänkbara militära utbildning? Vem tvingade honom att stänga in sig i detta befästa läger som inte erbjöd något naturligt skydd mot artillerield? Finns det ännu någon som kan inbilla honom att han kunde hindra de fientliga fördelningarna från att tränga fram mot Laos när en enda av dem sopade bort de spärrar som han placerade ut längs vägen till Luang Prabang?

Man förstår att Navarre inte själv vill anklaga sig för svåra felbedömningar. De är så flagranta att det inte är nödvändigt att se honom offentligen vädra sina synder. Det var inte meddelandet om Genève-konferensens öppnande som låg som grund för Giaps beslut att inleda offensiven mot Dien Bien Phu, det var den allmänna mobiliseringsordern som han gav den 6 december 1953. Det är också alldeles för enkelt att låta konsekvenserna av ett nederlag bli beroende av Frankrikes sätt att reagera för det. Navarre var, tillsammans med sin strategiske rådgivare, general Berteil, den ende som var och förblev blind. Ingen hade bett honom ta sådana risker som han förresten i sin egen plan hade förbundit sig att undvika. Ingen hade sagt honom att det var hans absoluta plikt att försvara Laos. Alla varnade honom och påpekade att expeditiionskåren som var sammansatt av sjutton olika nationaliteter och sålunda inte kunde betraktas som enhetlig, var ett synnerligen sårbart instrument. Vem kunde han ännu inbilla att han hade möjligheter att tillfoga Vietminh ett hårt slag när det redan var tydligt att operationen "Atlante" hade förbrukat hans reserver till ingen nytta och Dien Bien Phu till hela västerlandets ohöjda fasa höll på att falla? Vem kunde ännu sätta tro till hans optimism och bevilja honom de resurser som han begärde för att intensifiera ett krig som han inte hade kunnat föra?

Navarre var omedveten om allt detta, eller åtminstone låtsades han vara det. I Navarres ögon var en bataljon lika god som en annan. Han spelade sitt spel med riktiga idéer och oriktiga pjäser. Han utgick från fullt godtagbara principer, men han begick fel på fel. Han ville ha ett krig med rörliga operationer, och han stängde in sig, han vägrade att ta upp kampen med fiendens huvudstyrkor, men ändå framprovocerade han denna kamp och fattade inte att han satte hela krigets avgörande på spel med ett enda tärningskast. Stabsarbetet och underrättelsetjänsten var hans rätta fält, men han betvivlade ständigt de upplysningar som han hade till sitt förfogande. När han förstod att nederlaget var oundvikligt, förringade han dess betydelse och tillskrev motgången yttre omständigheter, inte sina egna misstag. Han saknade förmågan att leda människor och förstod inte att rätt använda dem som han hade till sin disposition. Men vem var det som valde just honom bland alla tänkbara generaler? Det var en

republikens president och en konseljpresident. Fanns det överhuvud taget någon som protesterade mot hans beslut? Ja, en flygöverste och hans direkte underlydande, tjuren Cogny, som otåligt skrapade med klövarna på deltats slätter. I regeringskretsarna vågade ingen göra det. Inom expeditionskåren undvek alla att säga varandra sanningen. Navarre förödmjukade Cogny, Cogny hämnades på Navarre. Castries ljög för journalisterna, monsieur Dejean ljög för ministrarna, ministrarna ljög för nationalförsamlingen och konseljpresidenten. Blodet flöt och det franska folket teg.

Vid Azincourt 1415 var inbilskheten lika vitt utbredd och lika smittosam. Engelsmännen skulle krossas om de vågade visa sig, det lades fram förslag om att skicka dem kalkoner för att de skulle få äta sig mätta och hästar för att de skulle kunna slåss. När den stunden kom att sanningen var uppenbar för alla, låg det franska ridderskapet som hade vägrat att enrollera hökarbiträden i arméns led nermejat, och liken låg i ända upp till sex fot höga staplar. Men den gången hade den franska hären åtminstone en ursäkt: kungen var galen. När Navarre 1954 frågade ut Grauwin efter dennes återkomst från fångenskapen, utbrast han plötsligt irriterat: ”Jag blev således förrådd av alla!” Cogny däremot grät. Det gjorde Salan också, Salan som var upphovsman till Dien Bien Phu.

Man stryker ett streck över det hela och börjar om från början igen

Vilka ansträngningar gjordes inte för att stryka ett streck över allt detta! Officerarna som återvände från fångenskapen gömdes undan, alla yttranden som kunde väcka allmänheten tystades ner. Man antydde att de hemvändande fångarna var påverkade av vietminhpropagandan. Det var de i själva verket, de skämdes för att de var vid liv. Några av dem frågar sig ännu i dag om de inte är ansvariga för Dien Bien Phus fall därför att de inte höll ut en natt till. Och framför allt hade de sett hur det går till att vinna ett krig och vilka egenskaper man bör fordra av sina chefer. Varken Bigeard eller Bréchignac blev förhörda av undersökningskommissionen som för övrigt inte anklagade någon.

Var det alltså fråga om lejon som leddes av åsnor? Låt oss för att vara respektfulla säga att det var lejon som leddes av andra lejon, men av lejon med malättna manar som hade ett behov av att alla dagar ringa till barnjungfrun för att lugna henne. Många av de bästa bland de bataljonschefer, yngre officerare och underofficerare som kämpade vid Dien Bien Phu tillbringar nu sina dagar i fängelse därför att de i ett visst ögonblick reste sig mot staten, men vi kan med visshet fastslå att det är Dien Bien Phu som bär skulden, det misstroende som de fick mot sina chefer, likgiltigheten hos en nation som lät dem kämpa för en sak som nationen inte omfattade. Man kunde åtminstone ha väntat sig en gest till deras tröst, men den uteblev. Denna försummade insats visade sig vara liktydig med förlusten av hela potten. Navarre besvärade sig inte ens med att flyga över Dien Bien Phu där hans forne adjutant kämpade i gytjtjan.

Det sägs att Navarre blev mycket förändrad efter nederlaget. Efter katastrofen på Krim dog lord Raglan, chefen för expeditionskåren, av sorg under den ohyggliga vinter som fullbordade förintandet av hans armé. Det sägs till och med att Navarre hyste planer på självmord. Det gick rykten om att några officerare hade skickat honom ett skrin som innehöll en revolver. Han lever fortfarande, övertygad om att han led ett taktiskt nederlag och hemförde en strategisk framgång. Om han eventuellt betvivlade den saken, finns Berteil, hans onda ande, kvar för att påminna honom om det. Och när Castries återvände från fångenskapen, började han med att fråga om hans hustru hade varit många gånger otrogen. Inte heller han, som hade betraktat vietsoldaterna som fega stackare, dog av förtvivlan. Legenderna hade gjort honom till hjälten vid Dien Bien Phu, och han lät troligen för ett ögonblick hissa den vita flaggan på sin stabsplats för att ”rädda de sårade”. I våra dagar kan man, om inte veckopressen rycker av en hjälteglorian, utan större svårighet svälja en militär förödmjukelse, och den hindrar en inte från att ta sig en ridtur i Bois de Boulogne alla morgnar. Och när en man som artillerichefen i

det befästa lägret begår självmord därför att hans oriktiga bedömningar har varit orsak till en katastrof, gömmer man hans döda kropp och meddelar att den förtvivlade gärningen berodde på nervös depression. Överste Piroth var kanske en enkel man, men han hade en klarare uppfattning om de militära hedersbegreppen än Navarre och Castries. Han förstod att det var han som bar ansvaret. Det är inte skrivmaskiner som en chefs beslut sätter i rörelse, det är maskiner med uppgift att döda.

Allt detta tänkte jag i december 1963 i Dien Bien Phu, några dagar innan en magsjukdom för en tid gjorde mig till ett vrak. Varje kväll, i samma ögonblick som solen sjönk under horisonten och eldarna som tändes på risfälten skickade ringlande vita rökslingor mot de omgivande höjderna, flög en hel armé av korpar som i gryningen hade korsat fälten i motsatt riktning, mot det statliga jordbrukets majsält, över kitteldalen. Längre ekade deras kraxande i sluttningarna som höjde sig helt nära det hus där jag bodde och i skogarna över vilka de kretsade en stund innan de slog sig ner. Deras eftertrupp kom ibland först när natten redan hade fallit på. Längade de efter det blodbad som hade gött dem nio år tidigare? Hoppades de när de flög över dalen att människorna återigen skulle börja slakta varandra där nere? Deras skrik och vingarnas flaxande skar genom skymningen och väckte en djup förstämning hos mig. Och fast jag mycket väl visste att man inte fick förväxla klappandet av korparnas näbbar med de rop som fordrade rättvisa, tyckte jag att något av de dödas andar levde upp igen i dessa svärmar av hemska fåglar.

Ett nederlag kan man ännu stå ut med, givetvis med undantag för dem som har fått sätta livet till, och det kan förklaras. Men hur som helst har ett folk rätt att fordra räkenskap. Men därifrån till att betrakta det som någonting ärofyllt ... Därifrån till att ge en årskurs i Saint-Cyr namnet Dien Bien Phu ... Varför inte Azincourt, Waterloo eller Sedan? Varför inte Dunkerque? Eller kanske namnet Piroth. De enda som skördade ära vid Dien Bien Phu var segrarna och några få av de besegrade, sådana som Bréchignac, Bigeard, Langlais, Botella, Turret och många kaptener och löjtnanter som aldrig såg den vita flaggan som dem ovetande hissades över deras huvuden. Men det är på Navarre och Plevén som man tänker när man uttalar detta ödesdigra namn. Vi har absolut inget skäl att vara stolta över det.

Det evigas sådd

När man vill fly från Fjärran östern stiger man på ett av Air Frances Boeingplan. I fyra etapper, utan att någonsin lämna den natt som förmörkar jordklotet, susar man genom mörkret över en kontinent där människorna arbetar bara för att inte dö av svält och frånrycka jorden några fattiga riskorn. I de tidiga morgontimmarna hamnar man över Europa där det bor andra människor som kan dricka vatten utan att kräkas upp tarmarna, äta och njuta av det som de äter och meditera över kosmos. Den förträffliga idé som jag hade fått att skriva denna bok, och som hade fört mig från Nord-Vietnam till huvudstaden i Laos där jag vid tanken på att jag skulle lämna mina ben i detta smutsens och prostitutionens förlovade land uppbjöd alla mina krafter för att kunna resa hem, för att undslippa protozoerna och Dien Bien Phu som förtärde mig. I Phnom Penh där det beredde mig stor möda att med tonlös röst berätta om min resa för doktor Grauwin, proppade denne mig full med mediciner och opiumpiller och släpade mig till flygfältet. Jag förföljdes av de från fångenskapen återvändande männens ansikten, levande skelett med brännande blickar och kläder som fladdrade kring de magra kropparna. Utan att ha deltagit i striderna, utan att ha erfårit någonting av deras umbäranden, återvände jag med en bit av en fallskärm från operation "Castor" och en liten påse med järnskrotbemängd gul lera. Jag trodde också att jag hade kvarlevorna av en tiger i mitt bagage. Vilken naiv illusion! Utan att veta det, satt jag ju på tigers ryggen. Och det skulle inte bli lätt för mig att stiga ner igen.

Det är aldrig lätt att säga sanningen. Ännu svårare blir det när man för att få fram denna sanning måste röra upp väldiga mängder med skam och dumhet, mod och feghet. När jag

började samla materialet till denna bok visste jag hur tragedin hade slutat, och jag trodde att jag skulle skildra ett slag, men till slut visade det sig att det var någonting helt annat. Jag skulle ha föredragit en seger eller ett ärofullt nederlag, men det var en katastrof som jag fick bevittna, en katastrof som omsorgsfullt hade marinerats och småputtrat i expeditionskårens höga staber, och som sedan serverades med pomp och ståt. Åtminstone i början av mitt arbete hyste jag den förhoppningen att jag skulle kunna ta mig vissa friheter både med fakta och de medverkande personerna och forma dem efter gottfinnande, sådana som jag hade önskat att de skulle vara eller sådana som jag från början hade tänkt mig dem. Omsorgen om sanningen och den omständigheten att dessa medverkande fortfarande lever fast man skulle kunna tro att de är döda tvingade mig att i alla detaljer hålla mig till tragedins verkliga förlopp. Jag måste nöja mig med de handlingar som verkligen utfördes och de ord som verkligen yttrades. Ibland tvingade mig vittnesmål som måste betraktas som trovärdigare att rätta till storslagna bilder. Navarre flög till exempel inte över Dien Bien Phu natten mellan den 6 och 7 maj, som de första uppgifterna gav vid handen, inte heller fällde han tårar över det dödsdömda befästa lägret. Han lämnade Hanoi den 5 maj klockan 11.15 för att flyga till Saigon, och hans plan gjorde inga avvikelser från den direkta vägen. Och dock saknade han inte värdighet, denne general som begrät sitt förintade ridderskap! Den 26 augusti 13.46, på kvällen efter slaget vid Crécy, hade Filip VI åtminstone sänt upp detta smärtyllda rop till väktarna i slottet Broye: ”Öppna, det är den olycklige konungen av Frankrike ...” Men när det gällde Navarre och Dien Bien Phu hade jag ingenting sådant att hålla mig till. Och att hitta på någonting, vad det än må vara, eller att återberätta legenden, det skulle vara att fuska. En röd mössa förklarar inte allt. Jag redovisar i denna bok för allt vad jag har funnit, även om det sker med tungt hjärta. Avsikten att säga allt, att inte utelämna någonting, är förvisso lovvärd, och för att förmå sig att genomföra den måste man förutsättningslöst låta leda sig av det man kan finna hos människorna från och med det ögonblick de, likt uppdiktade personer, får liv av dokumenten och av pennan som tycks skapa dem, inte sådana som man hade velat att de skulle vara utan sådana de faktiskt var i ljuset av det faktiska händelseförloppet. Det finns omdömen som man helt enkelt inte kan fälla om sina samtida. Det som jag inte har vågat säga, kan läsaren föreställa sig.

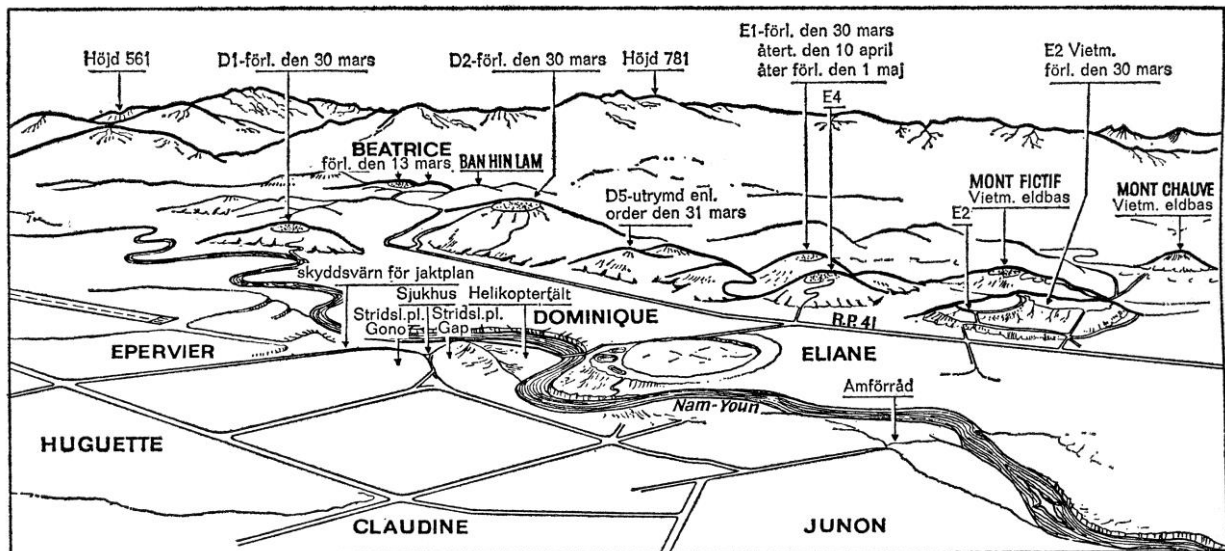
Det är mycket förklarligt att de som med ära återvände från detta äventyr ännu inte har kommit över ofullkomligheten, hastverket och nederlaget. De blev bedragna, som äkta män, de borde ha vetat att de inte var älskade, åtminstone borde de ha kunnat gissa att de legosoldater som de hade under sitt befäl inte var vuxna uppgiften att strida mot män som kämpade för sitt fosterland, och att bitterheten skulle bli deras belöning för fruktlösa uppoffringar.

Fruktlösa? Sedan länge har jag förlorat tron på detta ord. När det gäller att bedöma de mänskliga värdena bidrar allt till att visa att karaktärerna, liksom människornas öden grundar sig lika mycket, om inte mer, på motgångar som på segrar. En människa är helt enkelt en summa av beteenden, och framgången, även om den är postum, är fullständig endast när man har förmått trotsa ett oblitt öde. Framgången är berusande endast då den övervinner motgångarna. Det är bara i de parlamentariska talen som det finns fruktlösa uppoffringar. Allt det övriga är lidande, blod och död som för sin sådd mot evigheten.

Kommentarer och dokument

Kartor

[Detta bokavsnitt innehöll 6 kartor. Här återges bara en av dessa, den 3:e.]

Panorama över Dien Bien Phu

Kronologi

MAJ 1953

Torsdagen den 7 maj	Konseljpresidenten René Mayer ber general Navarre acceptera posten som överbefälhavare i Indokina.
Fredagen den 8 maj	General Navarre blir offentligt utnämnd i konselj.
Måndagen den 18 maj	Expeditionskåren återtar Xieng Khouang i Laos men utrymmer Muong-Khoua. General Navarre avreser från Paris till Saigon.
Tisdagen den 19 maj	General Navarre anländer till Saigon.
Torsdagen den 21 maj	General Navarre avreser till Hanoi tillsammans med den franske överkommissarien Letourneau. I Paris faller regeringen René Mayer och följden blir en regeringskris som varar trettiosex dagar.
Fredagen den 22 maj	Vietminhs luftvärn i Moc Chau träffar och skadar det flygplan som för general Navarre till Na San.
Måndagen den 25 maj	General Salan riktar ett memorandum beträffande den fortsatta krigsföringen till ministern för relationerna med de associerade staterna i vilket han bland annat framhåller: – att de fientliga styrkorna med sina nuvarande transportmedel åtminstone inte i höglandet kan avlägsna sig mer än 150-180 kilometer från sina baser, eftersom man där inte kan leva av landets resurser. – att hållandet av de nuvarande ställningarna förutsätter inrättandet av ett nytt befäst läger i Dien Bien Phu. – att om detta befästa läger inte inrättas, kommer evakueringen av till exempel Na San land- eller luftvägen att fordra oproportionerligt stora offer i människoliv.

JUN1 1953

Söndagen den 7 juni	Allmän värnplikt införs i Vietnam.

Onsdagen den 10 juni	Navarre och Cogne sammanträffar i Hanoi.
Söndagen den 14 juni	Kungen av Kambodja flyr till Siam.
Måndagen den 15 juni	General Lauzin ersätter general Chassin som chef för expeditionskårens flygstyrkor.
Tisdagen den 16 juni	General Navarre konfererar med militärområdes-befälhavarna i Saigon.
Lördagen den 20 juni	Kungen av Kambodja återvänder till Siem-Reap. Den amerikanske generalen O'Daniel anländer till Saigon.
Måndagen den 22 juni	I expeditionskårens tidning Caravelle riktar general Navarre sin första proklamation till ”alla”, i vilken han bland annat säger: – att det i krig är ett svårt fel att underskatta motståndaren, men att det också vore löjligt att överskatta honom; – att man endast kan segra om man anfaller.
Fredagen den 26 juni	Nationalförsamlingen godkänner Joseph Laniel som regeringsbildare.
Söndagen den 28 juni	Regeringen Laniel bildas. De ministrar som sysslar med Indokinaproblemet är: Paul Reynaud (vicekonseljpresident), general Corniglion-Molinier (konsultativ minister), Georges Bidault (utrikesärenden), René Pleven (nationalförsvaret), Edgar Faure (finanserna), Jacquinet (kolonierna), Marc Jacquet (de associerade staterna), Maurice Schumann (biträdande utrikesminister), Pierre de Chevigné (armén), Jacques Gavini (marinen), Louis Christiaens (flyget).
JULI 1953	
Fredagen den 3 juli	General Navarre anländer till Paris. Laniel offentliggör regeringens förklaring: ”Regeringen är beredd att försvara de associerade staternas självständighet och suveränitet.” Maurice Dejean utnämns till fransk överkommissarie i Indokina.
Tisdagen den 14 juli	General Cogne ordnar en imponerande militärparad i Hanoi.
Onsdagen den 15 juli	Bao Dai undertecknar dekretet om allmän mobilisering. Militärtjänsten i Vietnam förlängs till två år.
Fredagen den 17 juli	Navarre föredrar sin plan för stabscheferna och preciserar sitt behov av förstärkningar. Stabscheferna rekommenderar vissa minskningar, i synnerhet beträffande arméförbanden, men föreslår i gengäld regeringen att Navarre inte skall förpliktas att försvara Laos. Det är emellertid för att skydda Laos som Navarre talar om Dien Bien Phu, såväl nu som inför försvarsrådet den 24 juli. Enligt överbefälhavaren är omständigheterna synnerligen gynnsamma. Under förevändning att fira den 14 juli har Cogne samlat tre fallskärmsbataljoner jämte behövt transportflyg till Hanoi där han håller en stor parad. Efter att ha festat om i staden två dagar flygs denna styrka helt oväntat till Lang Son, ett av Vietminhs viktigaste kommunikations- och försörjningscentra, 120 kilometer nordväst om Hanoi. Styrkan landsätts och förstör betydande förråd som kan beräknas uppgått till två fördelningars

	utrustning, och hemtransporten försiggår utan intermezzon. Såväl Cogny som Navarre får motta varma lovord för den lyckade kuppen.
Fredagen den 24 juli	Navarre framlägger sin plan för nationalförsvarsrådet. Marskalk Juin föreslår att försvaret av Laos skall anförtros utrikesdepartementet som skall sköta detta genom att uppmana USA och Storbritannien att garantera Laos neutralitet och för Sovjetunionen och Kina påpeka risken för en internationell konflikt om detta land invaderas. Laniel antyder senare att Navarre nöjer sig med denna lösning, medan Navarre å sin sida försäkrar att han har bett regeringen om absolut klara direktiv i denna punkt, och att dessa direktiv utlovades inom en nära framtid. Vad kostnaderna för Navarreplanens genomförande beträffar, påpekar finansministern Edgar Faure att de kommer att stiga till 100 miljarder francs enbart för Indokinas del och utan garantier för Laos försvar, varför han fordrar inskränkningar. Senare fäller han till Laniel sitt berömda yttrande: ”Inte en sou ... Om inte ...”, hänsyftande på sin plan att låta USA betala denna summa.
Måndagen den 27 juli	Koreakriget avslutas med vapenvilan i Panmunjon.
Torsdagen den 30 juli	President Eisenhower utverkar ett anslag på 400 miljoner dollar för kriget i Indokina, närmast ”reserverade för organiseringen av en verklig vietnamesisk armé”.
Lördagen den 1 augusti	Vietnam inkallar 100 000 man.
Söndagen den 2 augusti	Navarre återvänder till Saigon, kejsar Bao Dai anländer till Nizza.
Torsdagen den 6 augusti	Order ges om evakuering av Na San.
Onsdagen den 12 augusti	Evakueringen av Na San lyckligen avslutad med en insats av 150 Dakotaplan.
Fredagen den 21 augusti	Ytterligare 100 000 man inkallas i Vietnam med början den 1 september.
OKTOBER 1953	
Onsdagen den 14 oktober	Inleds operationen ”Mouette” under befäl av general Gilles och med uppgift att binda 304. fördelningen och tillfoga 320. fördelningen i södra delen av deltat möjligast stora förluster. På tjugo dagar förlorar denna fördelning 3 000 man. För att motverka dessa motgångar dirigerar general Giap 316. fördelningen mot Lai Chau längs R. P. 41, tydligen med avsikt att erövra Lai Chau, nå gränsen mot Laos och ockupera Dien Bien Phu vars risodlingar kan försörja två fördelningar.
NOVEMBER 1953	
Onsdagen den 4 november	På general Cognys begäran presenterar de olika sektionerna i hans stab sina argument för och emot en ockupation av Dien Bien Phu. Resultatet blir ett enstämmigt avrådande.
Söndagen den 8 november	Kungen av Kambodja avslutar sin frivilliga landsflykt och återvänder till Phnom Penh.

Onsdagen den 11 november	Vid en konferens i general Cognys stab avråder chefen för transportflyget i Indokina, överste Nicot, bestämt från Dien Bien Phuoperationen med motivering att den kommer att ställa alltför stora fordringar på transportflyget, eftersom försörjningen av det befästa lägret helt och hållet måste ske per flyg.
Torsdagen den 12 november	Överste Berteil kommer till Hanoi för att utarbeta detaljerna i Dien Bien Phuoperationen, vars ledning skall anföras åt general Gilles som till sin disposition får fem bataljoner. Cogny skriver ett personligt brev till Navarre i vilket han påpekar att han från sin synpunkt sett endast har invändningar att framföra mot Dien Bien Phu, men att han givetvis inte kan blanda sig i strategin i stort.
Lördagen den 14 november	Hemlig instruktion rörande Dien Bien Phuoperationen som numera går under namnet "Castor".
Söndagen den 15 november	Monsieur Jacquet anländer till Saigon. Konteramiral Cabanier kallas till republikens president och konseljpresidenten och får order att avresa till general Navarre i hemligt uppdrag. Följande dag flyger han till Saigon.
Tisdagen den 17 november	Navarre leder en konferens i Hanoi rörande "Castor". Deltagare: general Bodet (Navarres ställföreträdare), Cogny, general Masson (Cognys ställföreträdare), general Dechaux (chef för flyget i Nordvietnam), general Gilles, överste Berteil (chef för sektion 2 i Navarres stab), överste Bastiani (Cognys stabschef). Alla de närvarande generalerna avråder från operationen som dock slutgiltigt fastslås av Navarre med följande motivering: – Skyddet av Laos. – Omhändertagandet av de stora risodlingarna i Dien Bien Phudalen.
Onsdagen den 18 november	Amiral Cabanier anländer till Saigon.
Fredagen den 20 november	Tre fallskärmsbataljoner landsätts i Dien Bien Phu. Amiral Cabanier sammanträffar med general Navarre i Saigon. Navarre underrättar regeringen i Paris om luftlandsättningen och dess planerade fortsättning som förutsätter landsättningen av ytterligare tre bataljoner.
Lördagen den 21 november	Luftlandsättningen fortsätter. I slutet av denna dag har transportflyget landsatt 4 545 fallskärms soldater och 190 ton materiel.
Söndagen den 22 november	De första Beaverplanen landar på flygfältet i Dien Bien Phu.
Onsdagen den 25 november	Landningsbanan i Dien Bien Phu kan ta emot Dakotaplan. Vietminhs huvudstyrkor bereder sig att lämna delat. Amiral Cabanier återvänder till Paris.
Torsdagen den 26 nov.	De första sårade från Dien Bien Phu evakueras med flyg till Hanoi.
Lördagen den 28 november	General Navarre anländer till Hanoi där Cogny ger honom följande upplysningar: – Tre vietminhfördelningar, bland dem den tunga 351., är på väg mot Dien Bien Phu för att sluta sig till 316. fördelningen.
Söndagen den 29	Navarre och Cogny besöker Dien Bien Phu.

november

Måndagen den 30
november

Cogny sammanträffar med överste de Castries, utsedd till att efterträda Gilles i Dien Bien Phu, och meddelar honom att han omkring den 25 december kommer att ha emot sig två fördelningar, förstärkta med artilleri.

DECEMBER 1953

Tisdagen den 1 december

Sex jaktplan stationeras i Dien Bien Phu. Vietminhtrupperna har redan besatt höjderna kring Dien Bien Phudalen.

Marc Jacquet sammanträffar med Laniel som följande dag skall avresa till Bermudakonferensen för att diskutera Indokinaproblemet med Eisenhower och Winston Churchill. Jacquet frågar om inte tiden kan anses vara inne att förhandla med Ho Chi Minh, vartill Laniel svarar nekande utan att meddela att detta är Navarres åsikt.

Torsdagen den 3 december

Navarre ger sin instruktion om operationerna i nordvästra Tonkin i vilken han meddelar att hans avsikt är att acceptera batalj mot fiendens huvudstyrkor i Dien Bien Phu.

Fredagen den 4 december

Bermudakonferensen inleds.

Cogny beger sig till Dien Bien Phu och planerar tillsammans med Gilles och Castries försvaret.

Lördagen den 5 december

I Dien Bien Phu leder överstelöjtnant Langlais ett spaningsföretag mellan R. P. 41 och Piste Pavie som möter hårt motstånd och till och med leder till handgemäng. Ett jaktplan skjuts ner av Vietminhs luftvärn ovanför Dien Bien Phu. Cogny förbereder evakueringen av Lai Chau som skall ske såväl luftsom landvägen med början den 6 december.

Namnet "Castor" ersätts av "G.O.N.O." (Groupement opérationnel nord-ouest, operationsgruppen nordväst).

Söndagen den 6 december

Evakueringen av Lai Chau (operation "Pollux") inleds. General Giap ger sin mobiliseringsorder.

Måndagen den 7 december

Överste de Castries övertar befälet i Dien Bien Phu av general Gilles.

Styrkorna från Lai Chau anländer i nedkämpat skick till Dien Bien Phu, i Lai Chau har hela den tunga materielen samt 400 hästar och mulor lämnats kvar.

Garnisonen i Dien Bien Phu består nu av sex fallskärmsbataljoner, en thaibataljon från Lai Chau, två rekylfria 75 millimeters batterier, två 105 millimeters batterier, ett kompani med åtta 120 millimeters granatkastare.

Tisdagen den 8 december

I Bermudakonferensens slutkommuniké förklarar sig USA, England och Frankrike fast beslutna att återställa freden och ordnade förhållanden i Indokina.

Cogny framhåller i bestämda ordalag för Castries att hans operationer måste bevara en offensiv karaktär.

Torsdagen den 10
december

Tillsammans med trupperna från Lai Chau och två landsatta bataljoner av främlingslegionens 13. halvbrigad består garnisonen i Dien Bien Phu nu av tio bataljoner och 16 105 millimeters pjäser. De rekylfria 75-orna har flugits tillbaka till Hanoi.

Stödjepunkten Béatrice inrättas 2,5 kilometer nordöst om Dien

	Bien Phu.
Fredagen den 11 december	Häftig strid i Ban Tau, nio kilometer från Dien Bien Phu.
Lördagen den 12 december	316. fördelningens förtrupper tränger in i det övergivna Lai Chau.
	Navarre beslutar att skicka ett stridsvagnskompani på tio vagnar under befäl av kapten Hervouet till Dien Bien Phu.
Tisdagen den 15 december	Navarre får veta att 308. fördelningen tidigare än väntat har gått över Svarta floden vid Ta Khoa.
	Garnisonen i Dien Bien Phu förstärks till elva bataljoner.
	Cogny ger Castries order att inrätta stödjepunkten Isabelle.
Torsdagen den 17 december	Navarre besöker Dien Bien Phu.
	Isabelle besätts av II. bataljonen av 1. algeriska tiraljörregementet.
	Beslut fattas om inrättandet av stödjepunkten Gabrielle.
	Navarre ger order om en operation mot 1 500 rebeller i Muong Khoua, femtio kilometer sydväst om Dien Bien Phu. Denna skall utföras av överste Crèvecœur med tre bataljoner från Laos samt styrkor från Dien Bien Phu som skall förena sig med honom i Sop Nao.
Fredagen den 18 december	Den första stridsvagnen anländer söndertagen i delar till Dien Bien Phu. Monteringen erfordrar tre dagar.
Söndagen den 20 december	Major Bigeards två fallskärmsbataljoner har återvänt till Hanoi. De skall ersättas av de algeriska tiraljörerna och III. bataljonen av 3. främlingsregementet, båda avsedda för Isabelle.
	8. stormbataljonen och 1. Bep (främlingslegionens 1. fallskärmsbataljon) under befäl av major Vaudrey bereder sig att rycka fram mot Sop Nao.
Onsdagen den 23 december	Vaudreys bataljoner når Sop Nao.
	Vietminhframstöt mot mellersta Laos.
	René Coty väljs till republikens president i Paris.
Torsdagen den 24 december	General Navarre tillbringar julaftonen i Dien Bien Phu.
	De två första stridsvagnarna operationsklara.
	308. fördelningen framme vid Dien Bien Phu.
Fredagen den 25 december	Vietminh inleder offensiv i Laos.
	En vietminhbataljon anfalls i Thai Binhområdet.
Måndagen den 28 december	Ett spaningsföretag mot Ban Him Lam resulterar i häftiga strider.
Tisdagen den 29 december	General Pennacchioni, artilleriinspektör i Fjärran Östern, avger en rapport enligt vilken:
	– Överste de Castries anser att artilleriet i Dien Bien Phu inte behöver förstärkas.
	– Det är föga sannolikt att det fientliga artilleriet öppnar eld på dagen i klart väder. Den farliga tiden är natten och timmarna efter gryningen då dimman ännu inte har lättat och hindrar flygplanen i kitteldalen från att lyfta.
	– Ammunitionsförbrukningen blir stor.
	– Läget i stort är tillfredsställande.
	Samtidigt avger chefen för luftvärnet i Nordvietnam en rapport enligt vilken det knappast är troligt att det fientliga luftvärnet

Onsdagen den 30 december	skall kunna förhindra försörjningen av Dien Bien Phu per flyg. 2. Tabor inbegripen i häftiga strider i Ban Cangområdet. Bataljonen tar några fångar.
Torsdagen den 31 december	Navarres hemliga instruktion till Cogny och överste de Crèveœur att studera Dien Bien Phus evakuering (operation "Xenofon"). Uppsnappade radiomeddelanden ger vid handen att försörjningen av tre vietminhfördelningar i Dien Bien Phuområdet kan genomföras trots bombningen av tillfartsvägarna. Cogny får order att skicka en tolfte bataljon till Dien Bien Phu och protesterar energiskt. Han påpekar dessutom för Navarre att fältarbetena i Dien Bien Phu försummas till följd av de många och ansträngande spaningsföretagen.
JANUARI 1954	
Fredagen den 1 januari	Stödjepunkten Gabrielle inrättas. General Bodet reser till Paris med ett brev till regeringen från Navarre i vilket denne redogör för sina avsikter under vinter-vårfälttåget 1954. I detta brev framhåller överbefälhavaren: – att vietminhenheterna har förbättrats kvalitativt och att deras materiella resurser tack vare den kinesiska hjälpen starkt har ökats. Sålunda kan man vänta sig att det kommande fälttåget blir svårt. – att ett anfall med stora styrkor mot Dien Bien Phu är att vänta, och att han inte längre med säkerhet kan garantera segerrik utgång av denna strid. – att utgången är beroende av flyget, och att han är i trängande behov av flygförstärkningar.
Lördagen den 2 januari	Direktiv till vietminhtrupperna kring Dien Bien Phu som fastslår följande principer: – Huvuddelen av trupperna bör förläggas utom skotthåll för det franska artilleriet och kamoufleras väl. – Mycket små styrkor bör användas till skydd. – Skyddsgropar mot artillerield och bomber bör grävas i alla förläggningar.
Söndagen den 3 januari	General Navarre besöker Dien Bien Phu tillsammans med monsieur Dejean.
Onsdagen den 6 januari	Telegram från Dejean till monsieur Jacquet: Den militära ledningen anser att striden om Dien Bien Phu blir hård men innebär stora möjligheter till framgång. Hittills har general Giaps armé aldrig stått inför en så svår uppgift som anfallet mot Dien Bien Phu.
Fredagen den 15 januari	General Bodet återvänder från Paris med tomma händer. De utlovade B 26-orna kan sättas in tidigast om två eller tre månader. Navarre har redan den 6 januari bett flyget intensifiera anfällen mot de fientliga kommunikationerna, och Cogny ber att flyget skall skära av R. P. 41 sydöst om försörjningsbasen Tuan Giao för att förhindra framförandet av ett artilleriregemente och ett

luftvärnsregemente till Dien Bien Phu. Anfallen genomförs den 8, 9 och 11 januari med 44 bombplan som faller omkring 100 ton bomber utan avgörande resultat. Underrättelsetjänsten anser att Vietminhstyrkorna kring Dien Bien Phu den 15 januari omfattar 21 bataljoner, 3 divisioner 105-or, motoriserade 152 millimeters haubitser samt ett starkt luftvärnsartilleri, men Navarre anser dessa uppgifter överdrivna. De tio stridsvagnarna i Dien Bien Phu är marschfärdiga och får sitt elddop i de spaningsföretag som Langlais fortfarande med ringa framgång genomför i det befästa lägrets närmaste omgivningar.

- Onsdagen den 20 januari Monsieur Jacquet konfererar med Navarre och den vietnamesiske regeringschefen Buu Loc i Saigon. Operation "Atlante", Navarres rensningsoperationer i södra och mellersta Annam, inleds.
- Lördagen den 23 januari 57. regementet av 304. fördelningen når Dien Bien Phu. Cogny ger order att till varje pris försvara Dien Bien Phu, och åtminstone hålla ett reducerat försvarsområde, bestående av Claudine, Eliane, Dominique, Huguette och Anne-Marie.
- Söndagen den 24 januari Den tolfte bataljonen anländer till Dien Bien Phu. Arbetena på Huguette inleds. Fältarbetena i det befästa lägret är långt ifrån avslutade.
- Onsdagen den 27 januari Vietminhs artilleri har gått i ställning vid Dien Bien Phu.
- Söndagen den 31 januari Medan Langlais med fem bataljoner gör en framstöt för att förrinta ett fientligt batteri öppnar fienden för första gången på dagen eld med 75-or mot Eliane, Huguette och Dominique. Ett flygplan skadas på landningsbanan, överste Piroths kanoner förmår inte tysta 75-orna. Lang-lais når inte anfallsområdet, hans döda och sårade evakueras med helikopter. 2. thaibataljonen visar ringa stridslust under denna strid.

FEBRUARI 1954

- Tisdagen den 2 februari General O'Daniel besöker Dien Bien Phu. Flyget upptäcker vietminhbatterier på kullarna öster om det befästa lägret.
- Lördagen den 6 februari Eftersom det militära transportflyget tas i anspråk av operationerna i Laos, uppmanar Cogny enligt Navarres order Castries att skära ner ammunitionsförbrukningen. Castries svarar att han i så fall måste avstå från offensiva spaningsföretag. Samma dag möter två fallskärmsbataljoner som går mot höjderna 653 och 781 hårt motstånd och lider förluster.
- Söndagen den 7 februari Cogny svarar Castries att den offensiva verksamheten med avsikt att störa det fientliga artilleriet och hindra det från att beskjuta landningsbanan måste fortsätta. Arméministern de Chevigné tillbringar 36 timmar i Dien Bien Phu.
- Måndagen den 8 februari Vietminhs förtrupper står 20 kilometer från Luang Prabang. På en fråga av senator Mansfield om amerikanska enheter skall skickas till Indokina svarar försvarsminister Wilson att ingenting talar för att öka den hjälp som USA ger Frankrike i

Indokina.

- Tisdagen den 9 februari Försvarsminister Pleven med sakkunniga anländer till Saigon. Den franska underrättelsetjänsten har svårt att placera 312. fördelningen, och Cogny meddelar Castries att om det visar sig att den lämnar Dien Bien Phu, kan garnisonen förminskas till sex bataljoner, en division 105-or, ett granatkastarkompani, en stridsvagnspluton och två ingenjörsplutoner. I så fall skulle Isabelle överges. De uppsnappade telegrammen visar emellertid att ammunitions- och materielleveranser är att vänta från Kina till Dien Bien Phu.
- Onsdagen den 10 februari Monsieur Pleven konfererar med monsieur de Chevigné samt generalerna Ely, Blanc och Fay. General Blanc framför sin åsikt att "Atlante" är en fälla, och att man medan tid är måste evakuera sex bataljoner och 4 000 ton materiel från det befästa lägret eftersom Castries från och med den 15 april kommer att ha 45 cm vatten i sitt skyddsrum, landningsbanan kommer att vara obrukbar och flygförsörjningen omöjliggjord. Han anser att garnisonen långt ifrån att kunna företa några offensiva manövrer redan utmanövrerats av fienden. General Fay har ännu inte besökt Dien Bien Phu och nöjer sig med att upprepa flygvapnets ofördelaktiga omdöme: Dien Bien Phu slösar med ineffektiva flygtimmar. Han tillfogar att flygstödet efter den 15 april praktiskt taget kommer att vara lika med noll. Monsieur de Chevigné redogör för vad han har sett och förklarar sig vara imponerad av det som har utförts i Dien Bien Phu.
- Måndagen den 15 februari Överste de Crèvecœur lyckas hejda den mot Laos framryckande 308. fördelningen i Muong Sai. Fördelningen gör helomvändning och återvänder mot Dien Bien Phu.
- Tisdagen den 16 februari En stor fientlig ammunitionskolonn hejdas och förintas av flyget 120 kilometer sydväst om Dien Bien Phu. Flygspanarna försäkrar att endast 40 av de 2 000 bärarna lyckades komma över Nam Oufloden med sina bördor. Flygverksamheten i Laos och det dåliga vädret har skapat en svår situation i det befästa lägret. Livsmedelsransonerna har skurits ner, det råder brist på motorbränsle, ammunitionsförråden minskas. Cogny anhåller hos Navarre om prioritet för transporter till Dien Bien Phu.
- Torsdagen den 18 februari I Berlin avslutas en konferens mellan USA:s, Storbritanniens, Frankrikes och Sovjetunionens utrikesministrar. I slutkommunikén förklarar de sig överens om att Indokinaproblemet skall tas upp på en konferens i Genève till vilken också representanter för folkrepubliken Kina och andra berörda stater skall inbjudas.
- Fredagen den 19 februari Monsieur Pleven besöker Dien Bien Phu tillsammans med monsieur de Chevigné, generalerna Ely, Fay, Bodet och Cogny samt överste Brohon.
- Måndagen den 22 februari Väster om Dien Bien Phu stöter Langlais fallskärmsbataljoner fram tio kilometer innan de möter starkare motstånd. De kan

	konstatera att 308. fördelningen är på väg tillbaka till sina gamla ställningar.
Tisdagen den 23 februari	308. fördelningen avbryter sina operationer i riktning mot Luang Prabang.
Lördagen den 27 februari	Monsieur Pleven dekorerar general Navarre med storofficerskraschanen till Hederslegionen och Krigskorset med palm.
Söndagen den 28 februari	308. fördelningen har i sin helhet återtagit sin plats i grupperingen kring Dien Bien Phu. General Cogny föreslår en operation mot Lang Son för att störa den från Kina kommande försörjningen. Ett luftvärnsregemente och betydande mängder ammunition har nyss passerat gränsen. Lastbilarna rullar nu dag och natt mot Dien Bien Phu.
MARS 1954	
Måndagen den 1 mars	Pleven anländer till Paris och förklarar: ”Det finns inget militärt problem i Indokina, endast ett politiskt problem.”
Tisdagen den 2 mars	Den grupp av fallskärmsbataljoner som är avsedd att sättas in i Dien Bien Phu om anfallet äger rum håller på att ta form. Navarre förutser att 5. vietnamesiska fallskärmsbataljonen (5. B.P.V.N.), 1. fallskärmsjägarbataljonen (1. B.C.P.) och 6. koloniala fallskärmsbataljonen (6. B.P.C., Bigeard) skall stå aktionsberedda i Hanoi den 6 mars, snart följda av 3. vietnamesiska bataljonen och II./1. fallskärmsjägarregementet. Navarre anser att anfallet är möjligt men inte genast förestående.
Torsdagen den 4 mars	Navarre besöker Dien Bien Phu tillsammans med Cogny och överste Revol. Castries anser det inte nödvändigt att förstärka garnisonen.
Fredagen den 5 mars	Navarre återvänder till Saigon. Nordöst om Dien Bien Phu stöter 1. Bep på envist motstånd på höjden 781.
Lördagen den 6 mars	Vietminh för fram en luftvärnsbataljon, beväpnad med 50 amerikanska 12,7 millimeters kulsprutor, som går i ställning på kullarna norr om Béatrice. Algerierna i Gabrielle finner att höjden 633, en kilometer framför dem, är starkt besatt, och 1. Bep kommer inte fram till höjden 781 tre kilometer öster om Dien Bien Phu där Gilles hade för avsikt att inrätta en stödjepunkt. Dessa operationer måste ha varit förlustrika eftersom Cogny ber Castries spara sina styrkor och inskränka sig till begränsade spaningsföretag om inte möjligheterna att tillfoga fienden stora förluster är särskilt gynnsamma. Under natten lyckades ett 75 millimeters batteri inregistrera träffar på flera flygplan på flygfältet i Dien Bien Phu.
Måndagen den 8 mars	Cognys underrättelsetjänst förutser att anfallet mot Dien Bien Phu kommer att börja omkring den 15 mars. Navarre medger motvilligt denna möjlighet.
Tisdagen den 9 mars	Enligt uppgift skall vägen Hanoi-Haiphong, flygfälten i deltat och troligen också Dien Bien Phu anfallas den 15 mars.
Torsdagen den 11 mars	Nationalförsvarsrådet i Paris beslutar skicka general Ely till

	Washington. I Dien Bien Phu inleds inneslutningen av Béatrice i de tidiga morgontimmarna. Vietsoldaterna gräver löpgravar för att kunna närma sig i skydd för 105 millimeters granaterna. Castries meddelar Cogny att anfallet är förestående, och Cogny delar hans åsikt, samt utlovar prioritet för bombanfall mot anfallstrupperna.
Fredagen den 12 mars	Störningseld mot flygfältet i Dien Bien Phu och de norra stödjepunkterna. Cogny besöker Dien Bien Phu. Castries underrättelsetjänst fastställer tidpunkten för anfallet till klockan 17.00 följande dag.
Lördagen den 13 mars	Vietminh inleder anfallet mot Béatrice. Överstelöjtnant Gaucher stupar.
Söndagen den 14 mars	Béatrice faller före gryningen. Vapenvila från klockan 08.00 till 12.00 Klockan 20.00 börjar anfallet mot Gabrielle. Navarre beslutar skicka 5. B. P. V. N. till Dien Bien Phu. Landsättningen fortgår hela dagen under intensiv granatkastar- och artilleribeskjutning. Största delen av bataljonen går åt till att täppa luckorna i försvaret, varför den förutsedda styrkan för motanfall inte kan bildas.
Måndagen den 15 mars	Gabrielle faller och Anne-Marie överges av 3. thaibataljonen. Överste Piroth begår självmord. Inneslutningen av Dominique börjar. Castries ammunitionsförråd uppgår till 12.000 skott till 105-orna, 10.000 till 120-orna och 600 till 155-orna. Sex 105-or är förstörda och personalförlusterna uppgår till sexton serviser, eller hälften av styrkan. Förbrukningen är så stor att den inte längre kan ersättas.
Tisdagen den 16 mars	Landsättning av 6. B. P. C. (major Bigeard) och 3. förbandsplatsgruppen. Trots flygets heroiska ansträngningar är Navarre missnöjd och skriver ett förolämpande brev till general Lauzin i vilket han fordrar högre prestationer. Vädret i delat förbättras och tillåter kraftiga napalm- och bombanfall mot de fientliga ställningarna i Dien Bien Phu. Vietminh bygger täckta värn för tunga vapen på kullarna närmast Eliane och Dominique samt skjuter överallt fram löpgravarna mot det centrala motståndsområdet och de framskjutna stödjepunkterna. Cogny meddelar Castries att han kan skicka ytterligare en fallskärmsbataljon, inte mer, och Castries svarar att de två senaste dagarnas landsättningar har förbättrat moralen och att det viktigaste för ögonblicket är att hålla ut.
Fredagen den 19 mars	Vietminh tränger fram förbi Dominique 1 i nordväst och närmar sig Dominique 2 från norr och Eliane från söder. Legionärerna i Isabelle öppnar vägen till Dien Bien Phu och reparerar landningsbanan. En annan, kortare bana för Beaverplanen byggs väster om den gamla.

	Under natten evakueras ett hundratal sårade.
Lördagen den 20 mars	Cogny telegraferar ett direktiv i fem punkter till Castries: 1. Det gäller först och främst att föra striden till ett framgångsrikt slut. 2. En flygburen grupp är under bildning, men den får användas endast för att utnyttja framgångar. 3. Den enda möjligheten till omedelbara förstärkningar är en bataljon med vilken ni kan komplettera de förluster som ni lider under motanfallen, men denna bataljon skickas inte om ni inte kan garantera att det befästa lägret håller. 4. Alla stödjepunkter där fienden får fotfäste måste genast återtas. 5. Om det värsta skulle inträffa, studeras som bäst en eventuell evakueringsoperation. Två legionärkompanier som öppnar vägen till Dien Bien Phu råkar i strid med nergrävda fientliga förband och lider förluster.
Måndagen den 22 mars	General Ely som befinner sig i Washington för att be om amerikansk hjälp finner vissa amerikanska höga befattningshavare villiga att diskutera en verklig amerikansk intervention i Indokina. Hans sätt att framställa saken i Paris ger upphov till det första svåra missförståndet mellan de allierade. 1. Bep utför ett anfall från såväl Isabelle som Dien Bien Phu och kniptångsrörelsen drabbar två vietkompanier som krossas av artilleri och attackflyg. Cogny telegraferar till Castries att överbefälhavaren fordrar motåtgärder mot Vietminhs minkrig, men Castries svarar att han varken har resurser eller personal till detta.
Onsdagen den 24 mars	Vietminhs löpgravsnät utbreder sig alltmer. De uppenbarar sig på nordvästsidan av det befästa lägret och skjuts fram till 50 meter från taggtrådshindren framför Huguette 6.
Torsdagen den 25 mars	Löpgravarna närmar sig Dominique. Evakueringen av de sårade blir allt svårare, endast tjugofyra har evakuerats under det senaste dygnet. Fyra Dakotaplan har landat, av dem krossas ett i starten och besättningen dödas, ett annat skjuts ner av luftvärnet men besättningen räddas. Vietsoldaterna tränger fram ända till taggtrådshindret framför Huguette 6.
Fredagen den 26 mars	En Dakota förstörs på marken av granatkastareld men besättningen räddas. En Dakota som landar på natten för att hämta sårade blir anfallen av en stridspatrull och måste starta med endast några få sårade och en man av besättningen dödad.
Lördagen den 27 mars	General Ely rapporterar för Pleven om sitt uppdrag i Washington. De sista sårade evakueras. Under befäl av major Séguins-Pazzis rensar 5. B. P. V. N., förstärkt med två stridsvagnsplutoner, terrängen framför Huguette. 70 meter löpgravar skottas igen. En Dakota skjuts ner, en annan exploderar på marken, men 400 man förstärkningar landsätts efter mörkrets inbrott.

På natten grävs de på morgonen igenskottade löpgravarna upp igen trots att livlig automat- och granatkastareld riktas mot arbetarna.

- Söndagen den 28 mars General Navarre återvänder från Hanoi till Saigon. I gryningen når de fientliga löpgravarna fram till foten av Dominique 1 och 2 samt Eliane 1 och 2. 3. främlingsregementet öppnar vägen till Isabelle, stött av stridsvagnar. Materielfällningen måste ske från allt högre höjd och vid dagsljus för att undgå luftvärnet, vilket har som följd att träffsäkerheten blir dålig och vissa kollin faller ända till femton kilometer från Dien Bien Phu. Under dagen förstörs ett plan på marken och två skjuts ner.
- Måndagen den 29 mars Löpgravarna omger Dominique 1 och 2 samt Huguette 7. Utrikesminister Dulles håller ett tal i vilket han uttalar sig för amerikansk intervention. Nationalförsvarsrådets utskott beslutar att skicka överste Brohon till Saigon.
- Tisdagen den 30 mars Anfallen riktas mot Dominique, Eliane och Isabelle. Eliane 1, Dominique 1 och 2 faller. Huguette 2 anfalls, ett motanfall inleds mot Eliane 2.
- Onsdagen den 31 mars Eliane 2 faller, Dominique 2 återtas med ett motanfall och går återigen förlorat. Eliane 1 och Dominique 5 utryms. President Eisenhower meddelar mot Dulles försäkringar att USA är emot varje aktiv intervention.
- APRIL 1954
- Torsdagen den 1 april Överste Brohon anländer till Saigon och fortsätter omedelbart därifrån till Hanoi tillsammans med monsieur Dejean. Navarre ger Cogny en ny instruktion enligt vilken det centrala motståndsområdet och Isabelle skall försvaras till det yttersta. Han meddelar vidare att garnisonen endast kan räkna med mycket begränsade förstärkningar, och att sådana kommer att sändas endast om en segerrik utgång förefaller sannolik. Mellan Navarre och Cogny inleds en brevväxling med ömsesidiga beskyllningar som visar att något förtroligt samarbete mellan dessa båda herrar inte längre kan påräknas.
- Fredagen den 2 april Överste Brohon redogör för omständigheterna kring operation "Gam" samt anträder på kvällen återresan till Saigon och Paris. Huguette 7 faller, Huguette 6 rensas med ett motanfall. Eliane 2 återtas. Langlais begagnar sig av det tillfälliga lugnet för att omorganisera försvaret. Marockanerna från Eliane övertar Claudine 1 och 2 som får namnet Lily, legionärerna återigen Claudine 3 och 4 som blir Claudine 5. Det centrala området delas i två motståndsområden med floden som gräns, under respektive major Vadot och överstelöjtnant Voineau. Bigeard överlåter sin bataljon åt major Thomas och får till uppgift att organisera motanfallen, medan överstelöjtnant Lemoineau får det egentliga försvaret på sin lott.
- Lördagen den 3 april Huguette 6 som anfalls i skymningen rensas från de fiender som fått fotfäste vid midnatt. II. bataljonen av 1.

	fallskärmsjägerregementet landsätts. I Washington hörs Dulles och amiral Radford av kongressens partiledare. Senator Knowland förklarar: "Den fria världen har andra lösningar för Indokina än att skicka dit amerikanska markstyrkor." Nytt brev från Navarre till Cogny i vilket han instämmer i dennes önskan att lämna sin befattning efter avslutad operationsperiod.
Söndagen den 4 april	Överste Brohon rapporterar för nationalförsvarsrådets utskott i Paris. Under natten häftiga anfall mot Huguette 6. Under de senaste fem dagarna har lasten från omkring 70 Dakotaplan fallit i vietminhtruppernas händer. Under samma tid har inte mer än 90 plan kunnat flyga in över det befästa lägret.
Måndagen den 5 april	Amerikanska regeringen avböjer Frankrikes begäran om aktiv hjälp. Ammunitionsförråden i Dien Bien Phu har minskat katastrofalt, och i Isabelle är man betänkt på att införa livsmedelsransonering. På mindre än två månader uppgår förlusterna till två thaibataljoner, en legionärbataljon, två algeriska bataljoner, hälften av en marockansk bataljon. 8. stormbataljonen, 5. B. P. V. N., 6. B. P. C. och första Bep har lidit svåra förluster. Den sist landsatta bataljonen är redan allvarligt decimerad.
Onsdagen den 7 april	President Eisenhower förklarar: "Möjligheterna till en förhandlingslösning i Genève är inte goda, men USA kommer inte att handla unilateralt... Västerlandet kan inte acceptera att förlora Indokina till kommunismen."
Torsdagen den 8 april	En rensningsaktion framför Isabelle genomföres med svåra förluster. Under natten har landsättningen av 2. Bep inletts. Castries lovar återta Eliane 1 följande natt. Förhandlingarna om operation "Gam" fortsätter. Ett plan skjuts ner över Dien Bien Phu.
Fredagen den 9 april	I Dien Bien Phu är dagen lugn. Kraftiga napalm- och bombangrepp riktas mot viettrupperna och batteriplatserna, men resultaten motsvarar inte insatsen.
Lördagen den 10 april	Landsättningen av 2. Bep fortsätter. Bao Dai avreser till Frankrike. Eliane 1 återtas av Bigeards fyra kompanier.
Söndagen den 11 april	Dulles kommer till London för att konferera med sir Anthony Eden om Indokina. Huguette 6 faller. Häftig artillerield mot Eliane 4. Landsättningen av 2. Bep slutförs. Vietminhradion meddelar nerskjutningen av det femtionde franska planet.
Måndagen den 12 april	Navarre ger sin instruktion om operation "Condor", enligt vilken fyra bataljoner från Laos tillsammans med luftlandsatta styrkor skall rycka fram för att möta de styrkor som bryter sig ut från Dien Bien Phu.

	General Partridge, den nyutnämnde chefen för USA:s <i>Far East Air Force</i>, konfererar om operation "Gam" med Navarre och Lauzin. Dessa samtal kommer emellertid inte att leda till någonting, eftersom England redan föregående dag har vägrat att medverka i en koalition för Sydöstasiens försvar. Bao Dai ger i Paris en mobiliseringsorder som berör alla stridsdugliga män från 20 till 25 år, vilket förorsakar massflykt i hela det fransk-vietnamesiska området. Deserteringarna i den vietnamesiska armén tilltar.
Tisdagen den 13 april	Häftig artillerield mot det centrala motståndsområdet.
Onsdagen den 14 april	Dulles konfererar med Laniel och Bidault i Paris. Cogny telegraferar till Castries att operation "Condor" inleds och att fyra bataljoner under överstelöjtnant Godard rycker fram från Muong Khoua mot Nga Na Song, fyrtio kilometer fågelvägen från Dien Bien Phu. En rensningsoperation mot Huguette 1 hejdas av häftig artillerield och minfält.
Torsdagen den 15 april	General Partridge besöker Cogny i Hanoi för att diskutera det praktiska utförandet av operation "Gam". I Dien Bien Phu kastas viettrupperna tillbaka från avloppsdiket längs landningsbanan, men mot slutet av dagen biter de sig fast i dikets norra del. Huguette 1 är isolerat.
Fredagen den 16 april	Beslut fattas om utrymning av Huguette 1 och 6 natten mellan den 17 och 18.
Söndagen den 18 april	Huguette 6 utrymmes i gryningen. Underhandlingarna om operation "Gam" fortsätts i Saigon.
Måndagen den 19 april	Huguette 1 blir helt inneslutet.
Tisdagen den 20 april	Häftig artillerield mot Isabelle. Bigeard gör ett sammandrag av sina återstående styrkor: 1 R. C. P., 200 man, 5. B. P. V. N., 200, 6. B. P. C., 150, 8 stormbataljonen 250, 1. och 2. Bep sammanlagt 350, legionärer 400, kompletteringsmanskaper 550. Totalt 2.100 man.
Torsdagen den 22 april	Anfallet mot Huguette 1 inleds.
Fredagen den 23 april	Vietminhtrupperna når mitten av landningsbanan i Dien Bien Phu. Huguette 1 faller.
Lördagen den 24 april	Amiral Radford anländer till Paris.
Söndagen den 25 april	Landningsbanan i Dien Bien Phu slutgiltigt förlorad. Garnisonen i Dien Bien Phu förlänas Krigskorset med palm.
Måndagen den 26 april	Konferensen i Genève inleds.
Tisdagen den 27 april	Befälet för operation Condor anförtros överste de Crèvecœur, chefen för styrkorna i Laos. Tre bataljoner under Godard skall rycka fram från Nam Ou mot Muong Heup och där förena sig med två bataljoner från Mam Bac. En tredje styrka skall landsättas i Muong Nha när de två förstnämnda kommer fram dit. Godard har femtio kilometer att marschera till Muong Nha, styrkan från Nam Bac mer än det dubbla, och därifrån är det

	ytterligare femtio kilometer till Dien Bien Phu. 745 frivilliga, icke fallskärmsutbildade soldater har landsatts i Dien Bien Phu.
Onsdagen den 28 april	Crévecœurs kolonn återtar Muong Khoua.
Torsdagen den 29 april	President Eisenhower förklarar i kongressen: "Amerikanska regeringen inväntar resultaten från konferensen i Genève innan den tar nya initiativ att hjälpa Frankrike i Indokina." 60 legionärer landsätts i Dien Bien Phu.
Fredagen den 30 april	Bidault går med på att folkrepubliken Vietnam inbjuds till Genève av Sovjetunionen och Kina. Västmakterna å sin sida inbjuder franska Vietnam, Kambodja och Laos.
MAJ 1954	
Lördagen den 1 maj	I Dien Bien Phu återstår tre dagars proviant, 275 skott till 155-orna, 14.000 till 105-orna, 5.000 till 120-orna. Castries föreslår Navarre ett allmänt utbrytningsförsök. Langlais anser att man måste hålla ut ytterligare en månad och ber om förstärkningar från Hanoi. Tillsammans med Bigeard reorganiserar han ännu en gång sina förband som numera håller ett område en och en halv kilometer i fyrkant. På eftermiddagen tyder tecknen på ett förestående anfall, och klockan 21.00 drabbas Isabelle av en ytterst häftig artilleriförberedelse medan det centrala motståndsområdet beskjuts med granatkastare. Klockan 22.00 börjar anfallet mot det centrala motståndsområdet, i synnerhet mot Eliane 1 där två kompanier av I. R. C. P. blir uppslukade. 57. regementet anfaller västsidan av Isabelle. Eliane 1 faller vid midnatt.
Söndagen den 2 maj	Den förlorade terrängen i Isabelle återtas. Landsättningen av 1. B. P. C. inleds. Klockan 02.00 faller Dominique 3 som hålls av ett kompani från 6. B. P. C. och återstoden av de algeriska tiraljörerna. Huguette 5 besätts av viettrupperna. Anfallen mot Eliane 2 och Huguette 4 återupptas, men legionen håller stånd. Klockan 02.30 får fienden fotfäste i Isabelles västra stödjepunkt, klockan 04.00 går den östra förlorad. Överste Lalande sätter in ett motanfall, och klockan 12.00 är Isabelle i sin helhet återtaget. Reserverna räcker inte till för motanfall mot Eliane 1, Huguette 5 och Dominique 3. Vid en konferens i Hanoi förklarar Navarre att han inte anser att kampen i Dien Bien Phu bör fortsätta, men eftersom det inte är omöjligt att ett avtal om eld upphör träffas i Genève, måste man hålla ut ännu en tid. Han beslutar sålunda att ställa ytterligare en fallskärmsbataljon till Cognys förfogande. Därtill bör utbrytningen planeras. Vad general de Castries beträffar, är han beredd att ge honom order att avlägsna sig.
Måndagen den 3 maj	Cogny avger sitt omdöme om den planerade utbrytningsoperationen "Albatross". Försöket kommer att leda till stora förluster,

och endast en bråkdel av garnisonen kan beräknas slå sig igenom. Åtgärden att lämna kvar de sårade strider mot traditionerna och måste föregås av ett regeringsbeslut. Cogny föredrar att motståndet fortsätts på platsen, varigenom nya förluster tillfogas fienden och vietfördelningarnas återtransport till deltat försenas.

Av de 1.800 man som har anmält sig som frivilliga till Dien Bien Phu är 150 vietnameser och 400 nordafrikaner.

- Tisdagen den 4 maj Huguette 4 faller. Ett motanfall misslyckas.
I Isabelle anfalls vietminhlopgravarna på västsidan.
Dulles återvänder till Washington.
Cogny telegraferar till Castries och ger instruktioner beträffande "Albatross".
- Onsdagen den 5 maj Landsättningen av 1. B. C. P. fortsätter.
Amerikanske försvarsministern Wilson förklarar: "Vi kan inte ensamma ta på oss ansvaret att fungera som poliser i hela världen!"
Klockan 21.00 telegraferar Cogny till Castries och ger honom fria händer att inleda utbrytningen. Han försäkrar honom också om sitt fulla förtroende, och understryker värdet av att fortsätta motståndet så länge som möjligt.
- Torsdagen den 6 maj Anfallet mot det centrala motståndsområdet inleds. Eliane 10 faller vid midnatt.
- Fredagen den 7 maj Klockan 18.00 har allt motstånd i själva Dien Bien Phu upphört. Ett kompani i Isabelle gör ett utbrytningsförsök. Klockan 11.15 ger Cogny garnisonen i Isabelle fria händer att försöka en utbrytning. Detta telegram kom aldrig fram.
Klockan 12.15 ger Cogny Castries ytterligare detaljinstruktioner beträffande utbrytningen.
- Lördagen den 8 maj Klockan ett på natten tar överste Lalande emot Vietminhs parlamentärer och ger order om eld upphör i Isabelle.
Livsmedel och läkemedel fälls i Dien Bien Phu i hopp om att de skall bli de överlevande till nytta.
Överbefälhavaren ger en dagorder i vilken han tackar general de Castries och garnisonen i Dien Bien Phu för det tappra motståndet.
I Genève framlägger Bidault ett förslag om eld upphör.
- Söndagen den 9 maj Trupperna i Hanoi föranstaltar en parad för att hedra soldaterna i Dien Bien Phu. I katedralen där gudstjänst hålls och under förbi-marschen ses knappt några civila åhörare eller åskådare.
På lördagskvällen var däremot nattkaféerna fullbesatta.
- Måndagen den 10 maj *Utdrag ur den specialkommuniké om Dien Bien Phu som sändes den 10 maj av vietminhradion.*

Offensiven mot de franska befästa ställningarna i Dien Bien Phu inleddes den 13 mars 1954 då folkarméns styrkor inledde en attack mot de fientliga posteringarna som omgav Dien Bien Phu. Denna grupp av franska posteringar som var långt mera betydande än Na San bestod av 49 posteringar i ett område som var 12 kilometer långt och 6 kilometer brett. Fienden hade också

byggt två stora flygfält som kunde ta emot tunga flygplan. Offensiven varade 56 dagar och 56 nätter från den 13 mars till den 6 maj 1954... (fem ord oläsliga).

Enligt förstahandsinformationer försatte den vietnamesiska folkarméns styrkor ur stridbart skick 17 infanteri- och fallskärmsbataljoner, 3 artilleribataljoner och flera pansar-, ingenjör-, transport-, flyg- och andra enheter, eller med andra ord sammanlagt mer än 21 bataljoner och 10 kompanier, vilkas styrka utgjorde över 16.000 man elittrupper.

Den fientliga garnisonens styrka uppgick i början till tolv infanteri- eller fallskärmsbataljoner och tre artilleribataljoner. Till följd av de segerrika anfall som utfördes av Vietminhs folkarmé måste fienden hastigt förstärka garnisonen med 5 elitbataljoner av fallskärmstrupperna, varigenom fiendens totala styrka i Dien Bien Phu till slut utgjorde 21 bataljoner och 10 kompanier. (...)

De fientliga styrkor som dödades, sårades eller togs till fånga utgör hela den högsta ledningen i den franska bastionen, de tre cheferna för det centrala, södra och norra underavsnitten, ledningen för de tre ovannämnda mobila grupperna och ledningen för alla de andra bataljonerna.

Brigadgeneral de Castries, chef för de franska styrkorna i nordvästra Vietnam och chef för den belägrade franska bastionen Dien Bien Phu blev tillfångatagen av Vietminhs folkarmé.

Bland de fientliga regementsofficerare som dödades eller togs till fånga, befinner sig 16 överstar, bland vilka överste Trancart, bastionens förste ställföreträdande chef, överste Gauchet, andre ställföreträdande chef, överste Langlais, tredje ställföreträdande chef, överste Piroth, fjärde ställföreträdande chef, överste Allieux som efterträdde överste Piroth efter dennes död, överste Lalande, chef för södra underavsnittet i Hongcum, överste Guth, bastionens stabschef, överste Ducroix som efterträdde överste Guth efter dennes död, överste Guérin, chef för flygstyrkorna i Dien Bien Phu ... osv.⁵

Antalet underlöjtnanter, löjtnanter, kaptener och majorer som dödades eller togs till fånga steg till 353, och de dödade eller tillfångatagna underofficerarnas till 1.396. Följande president Ho Chi Minhs och den demokratiska republiken Vietnams politik att visa förbarmande mot krigsfångar har Vietnams folkarmé behandlat de fientliga krigsfångarna väl och gett dem begärd vård.

⁵ Som synes är namnen ibland felskrivna.

Diverse uppgifter**STYRKEFÖRHÅLLANDENA VID GENERAL NAVARRES ANKOMST I MAJ 1953***Franska och vietnamesiska styrkor*

Omkring 450 000 man, fördelade enligt nedanstående:

Den franska expeditionskåren:

Markstridskrafter 175 000

54 000 fransmän
30 000 nordafrikaner
18 000 afrikaner
20 000 legionärer
53 000 indokineser
55 000 hjälpmanskap

Marinen 5 000

Flyget 110 000

De förbundna arméerna: 225 000

150 000 vietnamesiska reguljära
50 000 vietnamesiskt hjälpmanskap
15 000 laotier
10 000 kambodjaner

Vietminhs styrkor

Omkring 400 000 man, av vilka

125 000 reguljära
75 000 lokalförsvarsstyrkor
150 000 gerillakrigare

BATALJONER VID DIEN BIEN PHU

10 november	11 november	7 december	25 december	12 mars	1 april
3	6	9	10	12	14
1 maj	7 maj				
16	17				

GARNISONENS STYRKA

21 november	7 december	25 december	12 mars	7 maj
4 545	9 700	10 910	10 813	10 133

DET BEFÄSTA LÄGRETS FÖRSÖRJNING

Från den 21 november till den 7 maj landsattes eller fälldes 22 275 ton materiel.

Av den fällda materielen gick från början av april uppskattningsvis 30 % förlorad.

Materielbehovet hade, med stöd av erfarenheterna från Na San, beräknats till 70 ton om dagen (normal stridsverksamhet) och 96 ton om dagen (intensifierad stridsverksamhet). Som synes blev det verkliga behovet ungefär det dubbla. (Under en enda dag, den 6 maj, fälldes till exempel 196 ton.) Medeltalet för hela den ifrågakvarande perioden utgör 133 ton om dagen.

MOTORFORDONEN

Den 13 mars 1954 bestod fordonsparken i Dien Bien Phu av:

- 47 Jeepar
- 47 1,5 tons lastbilar, Dodge
- 27 lastbilar, G.M.C.
- 2 Ambulansbilar
- 4 Bulldozers

Efter den 13 mars fälldes inga fordon med fallskärm, men givetvis fortsatte försörjningen med reservdelar.

ARTILLERIET

Den 25 januari:

- 24 st. 05 millimeters haubitser (II. divisionen av 4. fältartilleriregementet och III. divisionen av 0. fältartilleriregementet)
- 4 st. 155 millimeters haubitser (ett batteri av IV./4. fältartilleriregementet)
- 16 st. 120 millimeters granatkastare (två kompanier)

Den 31 mars:

Försatta ur bruk av vietminhtruppernas artillerield: 7 st. 05-or, 1 st. 155-a, 9 st. granatkastare.

Exempel på ammunitionsförbrukning:

Från den 14 till den 29 mars: 700 ton

Den 30 och 31 mars: 500 ton

STRIDSVAGNARNA

Med början den 18 december landsätts i Dien Bien Phu tio demonterade stridsvagnar M 24 "Chaffee". Den 15 januari är alla dessa vagnar monterade och marschfärdiga.

FLYGSTYRKORNA

Den 20 november 1953 disponerar flygvapnet i Indokina över:

- 79 jaktplan (Bearcat F8F)
- 18 spaningsplan (RF8F)
- 35 bombplan (B 26)
- 74 transportplan (69 Dakota och 5 C 119)
- och 71 piloter
- och 12 piloter
- och 23 besättningar
- och 92 besättningar

Marinflyget:

- 33 jaktplan (Hellcat)
- 8 bombplan (Privateer)
- 3 transportplan (2 Dakota och 1 Ju 52)
- och 32 piloter
- och 6 besättningar
- och 2 besättningar

Vilket sammanlagt gör 173 stridsplan
71 Dakota

Den 30 november anländer från Frankrike 15 besättningar från 4. transportgruppen (Senegal), vilket ökar antalet besättningar till först 107 och sedan 108. Detta antal sjunker emellertid till följd av förlusterna, varför besättningarnas antal den 1 april är 104. I olika repriser kommer också från Frankrike 104 mekaniker, vilket gör att transportflyget slutligen förfogar över 745 till markpersonalen hörande mekaniker.

Dakotaplanen börjar anlända den 20 november, men transportflottan på 100 plan är fullt utbyggd först den 1 februari.

FLYGVAPNETS INSATSER VID DIEN BIEN PHU

Landningsbanan täcktes med järngaller till en längd av 1150 meter.

Transporterna:

Dakotaplanen landsatte 9 767 ton och fällde 9 553 ton materiel. Från den 14 mars till den 5 maj fälldes 4 236 man med fallskärm, av vilka 3 000 man hoppade nattetid.

Flygvapnets sammanlagda insats var 11 839 flygtimmar.

Från och med den 13 mars stod dagligen ett spaningsplan till stabens förfogande, och varje natt flög ett vakthavande plan med uppgift att belysa terrängen. Detta plan medförde 60 lysbomber som kastades för hand genom luckan som ständigt stod öppen.

Bombfällningen:

1 januari och februari 1954 erhöles förstärkningar, uppgående till tjugotvå B 26-or. Den 13 mars var trettiofyra B 26-or av fyrtiofem aktionsdugliga, men det fanns endast trettiotre besättningar.

C 119 "PACKET"-PLANENS CIVILA AMERIKANSKA BESÄTTNINGAR

I slutet av november 1953 fanns det fem Packetplan. I slutet av mars 1954 hade antalet stigit till tjugonio.

Packetplanen utförde 540 flygningar till Dien Bien Phu och transporterade 3 200 ton materiel. Tjugosju plan blev träffade av den fientliga luftvärnselden och två plan sköts ner. Den sammanlagda flygtiden uppgick till 4 491 timmar.

Exempel på bombning mot ett av Vietminhs luftvärnsbatterier, batteriet "Y.A.": Den 3 april anfölls batteriet av 8 B 26-or och 3 Privateerplan (31 X450 kilo och 24X I 0 kilo). Batteriet blev inte träffat.

Den 5 april anfall av 5 B 26-or och 3 Privateerplan (32X450 kilo och 12X 110 kilo). Batteriet blev inte träffat.

Den 10 april anfall av 5 B 29-or och 1 Privateerplan (12×450 kilo och 4×900 kilo). Batteriet blev inte träffat.

Den första maj anfall av 4 B 26-or och 1 Privateerplan (20×110 kilo, 12×220 kilo och 12×450 kilo). Åtta fullträffar inregistrerades.

LUFTLANDSÄTTNING AV FÖRBANDSPLATSGRUPPER

den 20 november 1953: 1. förbandsplatsgruppen

den 16 mars 1954: 3. förbandsplatsgruppen

den 17 mars 1954: 6. förbandsplatsgruppen

mellan den 10 och 12 april 1954: 5. förbandsplatsgruppen.

En förbandsplatsgrupp består av åtta personer:

en chefsläkare
 en sjukvårdsunderofficer
 ett läkarbiträde
 fem specialutbildade sjukvårdare

EVAKUERING PER FLYG AV SÅRADE OCH SJUKA

13	mars	17	personer	av	vilka	2	officerare
14	„	19	„	„	„	3	„
17	„	33	„	„	„	2	„
18	„	14	„	„	„	2	„
19	„	95	„	„	„	1	„
20	„	48	„	„	„		„
21	„	12	„	„	„		„
22	„	22	„	„	„	1	„
23	„	13	„	„	„		„
25	„	28	„	„	„		„
27	„	25	„	„	„	1	„

FLYGPLANSFÖRLUSTER

Flygvapnet

De totala förlusterna under flygning utgjorde 28 plan.⁶

De totala förlusterna på marken utgjorde 34 plan.

Förlusterna utgjorde alltså sammanlagt 62 plan, av vilka

11 sköts ner av luftvärnet⁷

20 förstördes på marken av artilleriet

14 förstördes på marken av stridspatruller.

Marinflyget

I striderna vid Dien Bien Phu deltog:

3. flottiljen (Helldiver) och 11. jaktflottiljen (Hellcat) som var baserade på hangarfartyget *Arromanches*.

28. flottiljen (Privateer) som var stationerad på marinflygbasen Tan Son Thut.

14. jaktflottiljen (Corsair) som anlände till Indokina den 18 april och stationerades på basen Bach Mai ingrep i striderna först den 26 april.

Förluster:

Skadade:

2 SB 2 Helldiver

10 Hellcat

4 F6F Hellcat

7 Helldiver

2 Privateer

1 Corsair

Sammanlagt 8 plan

1 Privateer

Flygvapnet:

15 stupade

33 försvunna

6 sårade

43 fångna (markpersonalen i Dien Bien Phu).

⁶ Av vilka 17 av andra orsaker än luftvärnseld. (2 Criquet i december, 2 F8F, 1 C 47 i januari, 5 F8F, 2 C 47 av vilka 1 Criquet i februari, 2 F8F, i Criquet och i helikopter i mars.

⁷ 167 plan träffades av luftvärnselden, nämligen 34 F8F, 40 B 26, 52 C 47, 36 C 119, 5 Criquet.

Marinflyget:

6 jaktplanspiloter

2 Privateerbesättningar.

Packetplanens amerikanska piloter:

2 piloter stupade

1 pilot svårt sårad.

VIETMINHTRUPPERNA VID DIEN BIEN PHU DEN 13 MARS 1954

308. fördelningen 36. regementet
88. regementet
102. regementet

312. fördelningen 141. regementet
165. regementet
209. regementet

316. fördelningen 98. regementet
174. regementet
176. regementet (en bataljon, 888.)

304. fördelningen 57. regementet
eller sammanlagt 28 bataljoner

till vilka måste läggas två bataljoner av 176. regementet och tre bataljoner av 148. regementet (utom fördelningsorganisationen) som sattes in mot maquisgrupperna i thaiområdet

eller sammanlagt 33 bataljoner

351. 45. regementet (24 05 mm:s haubitser)
fördelningen

675. regementet (18 75 mm:s bergskanoner och 12 120 mm:s granatkastare)

237. regementet (81/82 mm:s granatkastare)

151. ingenjörsgementet på tre bataljoner

367. luftvärnsregementet (too 12,7 mm:s kulsprutor, 80 37 mm:s kanoner)

FÖRLUSTER UNDER TIDEN 21 NOVEMBER 1953–12 MARS 1954

	Stupade				Försvunna				Sårade				Sammanlagt
	Off	Uoff	Meniga	Sammanlagt	Off	Uoff	Meniga	Sammanlagt	Off	Uoff	Meniga	Sammanlagt	
Européer	4	10	25	39	2	4	4	10	20	34	65	119	168
Nordafrikaner		1	27	28			10	10		21	169	190	228
Legionen	3	6	21	30		3	24	27	8	23	206	237	294
Thaimanskap													
Reguljära			29	29		2	35	37		9	112	121	187
Hjälpmanskap		1	7	8			4	4		4	79	83	95 ⁸
Vietnameser													

⁸ 1800 man hjälpmanskap från Lai Chau försvann under garnisonens reträtt.

Reguljära		1	16	17					1	3	44	48	65
Sammanlagt	7	19	125	151	2	9	77	88	29	94	675	798	1 037

FÖRLUSTER UNDER TIDEN 13 MARS-5 MAJ 1954

	Stupade				Försvunna				Sårade				Sammanlagt
	Off	Uoff	Meniga	Sammanlagt	Off	Uoff	Meniga	Sammanlagt	Off	Uoff	Meniga	Sammanlagt	
Fransmän	33	79	157	269	26	59	95	180	68	271	635	974	1423
Nordafrikaner		19	172	191	1	31	401	433	1	66	916	983	1607
Legionärer	18	56	244	318	19	64	655	738	41	120	1105	1266	2 322
Afrikaner		2	13	15			1	1		2	51	53	69
Reguljära thai		15	246	261		4	152	156		42	913	955	1372
Vietnameser	3	3	40	46			57	57	4	8	98	110	213
Hjälp-skap thai		2	40	42			41	41		11	84	95	178
Sammanlagt	54	176	912	1142	46	158	1402	1606	114	520	3802	4 436	7184

FIENTLIGA FÖRLUSTER ENLIGT FRANSK UPPSKATTNING

		Regementen	
13 mars	Béatrice	141. och 209	500
14 mars	Gabrielle	36., 88. och 102.	1300
15 mars	Motanfall		700
11/12 mars	Béatrice	141. och 209.	80
21 mars	Ban Lai	174.	50
28 mars	Huguette 6	165.	30
22 mars	Ban Khan Lai	57.	200
27 mars–11 maj	Isabelle	57.	110
30/31 mars	Dominique och Eliane	36. och 88.	800
		98. och 174.	800
11 och 2 april	Eliane 2	102.	350
3/4 april	Huguette	141. och 165.	750
I o/ 1 1 april	Eliane	98.	250
16 april	Eliane	98.	150
21/23 april	Huguette	36. och 88.	300
1/2 maj	Isabelle	57.	100
3 maj	Isabelle	57.	30
7 maj	Isabelle	57.	50
			6550
		eller 304. fördelningen	490
		308. fördelningen	2650
		312. fördelningen	2160
		316. fördelningen	1250
		oidentifierade	1350
		<i>Totalt</i>	7900
		Sårade ungefär	15000
		<i>Totala förluster</i>	23000

Vapen, materiel och teknik

I. På den fransk-vietnamesiska sidan

Artilleriet

105 millimeters haubitsen HM 2, en pjäs med mycket stora användningsmöjligheter, är en tålig amerikansk konstruktion med en skottvidd av drygt 11 000 meter. Den delbara lavetten erfordrar cirkelrunda pjäsvärn för att man skall kunna skjuta i alla riktningar.

155 millimeters haubitsen HM 11 är också en amerikansk konstruktion som är uppskattad för sin säkra funktion. Skottvidden är 16 000 meter.

120 millimeters granatkastarna har en skottvidd av mellan 7 och 8 kilometer.

En artillerispanares iakttagelser

Under den relativt lugna period som föregick anfalllet mot Dien Bien Phu var bekämpningen av det fientliga artilleriet det allt överskuggande problemet för det befästa lägrets artillerichef.

Före den 13 mars hade det fientliga artilleriet inte skjutit, det var endast några enstaka 75 millimeters pjäser som hade avlossat några skott. Trots detta kände vi till en stor del av pjäsplatserna, men vi visste inte om pjäserna befann sig i värnen eller inte. Vi hade med god precision lokaliserat fem grupper av artilleriställningar. Vi hade konstaterat att 75 millimeters pjäserna var placerade i täckta värn och att de endast kunde förstöras med skott genom skjutöppningarna. Vissa positiva resultat nåddes av stridsvagnarna som sköt mot värnen med direkt riktning.

En plan för artilleribekämpningen hade gjorts upp, och den verkställdes den 13 mars, men resultaten blev betydligt sämre än väntat, beroende på att värnen stod emot träffar av 105 millimeters granaterna. Den enda effektiva metoden var precisionsskjutning med 155-orna, men det fanns inte tillräckligt 155-or, och det var mycket svårt att observera nedslagen. Följden var att endast partiella och temporära resultat nåddes. Som exempel kan nämnas att vi en gång lyckades tysta ett fientligt batteri i hela tolv timmar.

Spaningen efter de fientliga artilleriställningarna fortsatte utan avbrott, och G.O.N.O. samlade så småningom en betydande dossier med uppgifter, men svårigheterna förblev desamma och resurserna blev mindre. *Flyget var inte till stor nytta vid artilleribekämpningen.* Det utförde visserligen ett antal bombningsuppdrag, men det var svårt att leda planen, bombningarna saknade den nödiga precisionen, och *det var endast med fullträffar som man nådde resultat.* Tillfredsställande verkan kunde nås endast med observerad skjutning med 155-orna eller precisionsbombning mot mål som var markerade med rökbomber.

Orsakerna till det franska artilleriets misslyckande

(Sammandrag av en rapport av överste de Winter, chef för artilleriet i Tonkin.)

Efter de norra stödjepunkternas, Béatrices och Gabrielles fall, förlorade markobservationen i värde. Tidigare hade den gett goda resultat, i synnerhet beträffande de pjäser som var placerade uppe på krönen.

Flygspaningen baserade om sina Moranepplan till Muong Sai när det blev omöjligt att använda landningsbanan. I och med detta blev flygets potential starkt förminskad. I allmänhet förflyttade Vietminh sina pjäser nattetid och kamouflerade dem mycket skickligt på dagarna. Vi lyckades endast förstöra två kanoner som förflyttades på dagen, och några ställningar blev delvis skadade därför att de sköt på dagen. På natten var all observation omöjlig.

Före anfalllet togs talrika fotografier. Före den 13 mars lyckades vi emellertid med hjälp av dessa fotografier endast fastställa ett antal "misstänkta områden" som var så vidsträckta att man endast kunde nå resultat mot dem med bombmattor, inte med artilleribeskjutning. Efter

den 13 mars blev talrika batteriplatser ”fastställda” (?) men de ogynnsamma väderleksförhållandena och flygets ringa prestationsförmåga gjorde att man inte kunde ta ett tillräckligt stort antal fotografier.

Artilleriet har fått uppbära klander för att det inte fanns några ljudmätningsorgan. På den saken hade man bort tänka redan på sommaren 1953 för att hinna skola personalen. Och ingen hade kommit på den tanken att man kunde ha någon nytta av ljudmätning.

Ledningen av artilleribekämpningen tillkom G.O.N.O. men F.T.N.V:s artilleri deltog också i arbetet med att spana ut de fientliga ställningarna och välja målen. Förteckningar över målen gjordes upp gemensamt. Men från och med den 13 mars togs artilleriets uppmärksamhet i allt högre grad i anspråk av avvärjningselden, och artilleribekämpningen försumrades. Dessutom var G.O.N.O:s artilleri placerat i öppna värn, utan kamouflage eller skydd, och var sålunda fullständigt utlämnat åt fienden.

I avsaknad av de nödiga resurserna kunde flyget aldrig lägga ut de begärda bombmattorna. Efter upprättandet av en eldledningscentral användes flygplanen i allt högre grad till artilleribekämpning men G.O.N.O. kontramanderade ofta dessa uppdrag för att frigöra plan till angelägnare uppgifter.

Chefen för F.T.N.V:s artilleri tar på sig ansvaret för artilleribekämpningen och dess misslyckande.

Stridsvagnarna

M 24 ”Chaffee”, en amerikansk 20 tons stridsvagn var i själva verket ganska ömtålig, men den kom fram nästan överallt tack vare de breda drivbanden och det ringa trycket per kvadratcentimeter. Den var bestyckad med en 75 millimeters kanon och utrustad med två motorer.

Transporten till Dien Bien Phu och hopmonteringen av de tio stridsvagnarna i kompaniet Hervouët var en verklig bedrift.

Endast två av dessa vagnar blev svårt skadade av det fientliga artilleriet (fullträffar med 105-or).

Den 7 maj var sex av dessa vagnar fortfarande aktionsdugliga, medan två hade stationerats i fasta blockhus.

II. Vietminhsidan

Anteckningar om Vietminharméns organisation vid tiden för Dien Bien Phu-operationens inledning.

I hierarkins topp finns den högsta ledningens generalstab som är organiserad på sex byråer:

1. byrån: operationer
2. byrån: underrättelsetjänst
3. byrån: signaltjänst
4. byrån: personal
5. byrån: chiffer (besatt med utvald personal som inte tillhör signaltrupperna).
6. byrån: materiel och förvaltning.

Till staben hör också generaldirektionen för anskaffning och underhåll, ledningen för underrättelsetjänsten och den politiska ledningen. Alla dessa organ har sitt säte i området Thai Nguyen – Bac Kan – Chiem Hoa – Tuyeng Quang, som går under namnet ”de höga stabernas zon”. De är utspridda på ett stort område och föga sårbara.

Staben för befälet över två helt olika kategorier av väpnade styrkor, fältarmén och militär-områdena.

Fältarmén i Nordvietnam består av fem infanterifördelningar, en tung fördelning och vissa förband som tillhör arméreserven (luftvärnstrupper och bilkompanier).

Infanterifördelningarna omfattar tre infanteriregementen på tre bataljoner, en luftvärnsbataljon med 12,7 millimeters kulsprutor samt fördelningstrupper (signal-, ingenjör-, skydds- och transportkompanier, med mera). Två av fördelningarna, 304. och 320., har dessutom en artilleribataljon med 75 millimeters pjäser och 120 millimeters granatkastare. Fördelningarna har varit organiserade enligt denna princip alltsedan slutet av 1951.

304. fördelningen som sattes upp redan 1949 är speciellt avsedd att användas i norra Annam och södra delen av deltat där den är rekryterad.

308. fördelningen sattes upp ungefär vid samma tidpunkt, och dess manskap är hemma från Vinh Phuc Yen och Hanoi. De är alla frivilliga, och majoriteten är kommunister. Den anses vara folkarméns elitförband, och under ledning av fördelningschefen Vuong Thua Vu har den deltagit i alla Vietminhs fälttåg.

312. fördelningen sattes upp 1951 i mars. Den tävlar i effektivitet med 308. fördelningen. Den är rekryterad i Phu Tuo och i Claireflodens floddal.

316. fördelningen är den yngsta. Den sattes upp i slutet av 1951. Den är till största delen rekryterad i bergstrakterna, och därför har den för det mesta använts i höglandet.

320. fördelningen föddes i januari 1951. Den har deltat som sitt ordinarie operationsområde.

För övrigt disponerar fältarmén över den tunga 351. fördelningen som bildades i slutet av 1949 och består av artilleri-, luftvärns- och ingenjörförband som har fått sin utbildning i Kina och som ofta är fördelade på infanterifördelningarna. Det var först under Dien Bien Phuoperationen som dess 105 millimeters haubitser (ett regemente på 24 pjäser) och dess luftvärnsförband sattes in i striderna.

Militärområden och underhållstjänsten

Nordvietnams område är indelat i fyra militärområden:

Lien Khu Viet Bac

Khu Tay Bac (nordvästra området)

Lien Khu 3

Khu Ta Ngan (området på vänstra flodstranden)

Dessa fyra militärområden, som är direkt underställda högsta ledningen utan mellanliggande instanser, har till uppgift att organisera motståndet, upprätta baser och övervaka befolkningen.

Varje militärområde har i regel till sin disposition två reguljära regementen som står utom fördelningsorganisationen men är organiserade på samma sätt som fördelningarnas regementen, samt lokala styrkor (i allmänhet en bataljon i varje provins och ett kompani i varje distrikt), eller med andra ord mellan 1200 och 2 000 man per provins.

Till slut finns det den stora massan av gerillakrigare, bondsoldater som observerar, kontrollerar, provianterar, transporterar och utför handräckningstjänst i sina hemtrakter.

Generaldirektionen för anskaffning och underhåll lyder direkt under högsta ledningen och är indelad i fyra styrelser:

intendentstyrelsen som sköter beklädnad, proviantering och utrustning tygförvaltningen som sköter försörjningen med vapen och ammunition samt reparationerna

sjukvårdsstyrelsen som sköter fördelningen av sjukvårdsmateriel, vården av de sjuka och sårade

transportstyrelsen som disponerar ett trettiotal bilkompanier med 30 lastbilar och som

organisera transporterna av livsmedel, vapen, ammunition, sjukvårdsmateriel, utrustning, med mera.

Hela denna organisation är synnerligen smidig, den kan lätt spridas ut på stora områden och kamoufleras.

Vietminhs beväpning

”Samtidigt som den franska expeditionskåren fullföljde sin aggression mot Vietnam, fyllde den en annan uppgift. Den blev mot sin vilja den största leverantören av vapen till den vietnamesiska folkarmén, och dessa leveranser omfattade såväl franska som amerikanska vapen. De vapenfabriker som vi senare upprättade med synnerligen primitiva medel kunde trots de mest heroiska ansträngningar inte på långt när tillfredsställa alla våra behov. En stor del av vår krigsmateriel har vi alltså tagit som krigsbyte.” (Giap, *Folkets krig*.)

Artilleriet

Artilleriet användes nästan aldrig före Dien Bien Phu, åtminstone har man inga exempel på koncentrerad eld och en spridning av elden på djupet. Ibland användes enskilda pjäser med direkt riktning vid överraskande anfall mot gränsposteringar eller i deltat.

1953 uppvisar en betydande ökning av folkarméns eldkraft. Vietminh får 90 millimeters bazookas, de rekylfria 57 millimeters och 75 millimeters pjäsernas samt 81 och 82 millimeters granatkastarnas antal ökas, och framför allt bevitnar man utvecklingen av ett verkligt fältartilleri i vilket de gamla 75 millimeters bergskanonerna ersätts av 120 millimeters granatkastare och 105 millimeters haubitser.

152 millimeters haubitsen

Bildragen, med delbar lavett. Den maximala skottvidden uppgår till 17 200 meter, och eldhastigheten är tre skott i minuten. Själva pjäsen väger 8 000 kilo och projektilen 43,6 kilo. Skjutfältet i sidled är 58 grader.

Luftvärnet

37 millimeters luftvärnsautomatkanonen

Dessa ryska pjäser som besitter en anmärkningsvärd precision har en praktisk skottvidd av 1 800 meter. Deras eld har verkan inom en sfär med en radie av 2 000 meter räknat från själva pjäsen.

Transporterna

Lastbilar

Vietminh använder ryska Molotovlastbilar eller amerikanska, i Korea och Indokina erövrade lastbilar.

Cyklar

”Dessa cyklar som härstammade från Peugeotfabrikerna eller från Saint-Etienne motsvarade för oss taxibilarna vid Marne.” (Giap).

Omdömen och uttalanden

General Navarre, *Ett brev från överbefälhavaren*, publicerat i *Caravelle* av den 7 juni 1954.

Innan jag lämnar er, vill jag endast ta upp frågan om två rykten, båda lika falska, men som enligt vad jag har fått höra är i omlopp inom expeditionskåren och har gett upphov till en upphetsning som jag vill försöka dämpa.

Det första av dessa rykten säger att militärledningen som av militära skäl motsatte sig försvaret av övre Laos av politiska skäl skulle ha låtit ”påtvunga sig” detta försvar. Jag

behöver knappast framhålla att det inte finns någon grund för detta påstående. Försvaret av Laos fanns visserligen upptaget bland de politiska förpliktelser som Frankrike hade åtagit sig – och Frankrike har inte för vana att förneka sitt ord – men från såväl militär som politisk synpunkt sett var detta försvar nödvändigt, ty att låta Vietminh rycka fram till Luang Prabang och Vientiane skulle ha varit detsamma som att blotta Kambodja och Siam, och att inom några få månader öppna portarna till hela Sydostasien.

Jag vet också att ett annat rykte, ännu allvarligare än detta första har vunnit spridning, allvarligare därför att det inte bara är oriktigt utan direkt lögnaktigt. Jag skulle – sägs det – ha lämnat utan avseende vissa framställningar av vissa av mina underlydande som föreslog mig ”en alternativ lösning” till ockupationen och försvaret av Dien Bien Phu. Jag vill här officiellt dementera detta för dem som sprider detta rykte. Ingen av de ansvariga inom ledningen har någonsin föreslagit mig någon alternativ ”plan” som skulle ha varit förenlig med min uppgift och mina resurser.

Det fanns ingen ”alternativ lösning” helt enkelt därför att det inte kunde finnas någon sådan. För att lösa min uppgift med de resurser som jag hade till mitt förfogande, fanns det bara en möjlig lösning: att kämpa vid Dien Bien Phu, och att när striden en gång hade börjat leda den som den nu leddes.

General de Castries presskonferens

General de Castries som avser att redan nästa vecka återvända till Saigon för att personligen försäkra sig om att alla de som kämpade vid Dien Bien Phu och fortfarande är vid liv har blivit hemsända och åt dem utverka de belöningar ”som de förtjänar”, tog i går på en restaurang vid Champs-Élysées emot pressens och radions representanter. På deras många frågor svarade han utförligt och rakt på sak.

Ännu är det för tidigt att försöka placera ursprunget till och händelse förloppet under den belägring som fästningen fick utstå i deras rätta sammanhang. Trots talrika erbjudanden har ledaren av försvaret själv uppskjutit författandet av sina memoarer till en senare tidpunkt.

Det blir specialisternas uppgift att när perspektivet blir djupare och de har tillgång till alla behövliga dokument skriva detta smärtsamma kapitel i vår krigshistoria. General de Castries uttalanden och tillrättalägganden tillåter oss emellertid att redan nu slå fast vissa ofrånkomliga fakta.

Vad hoppades man på när man i denna sårbara kitteldal samlade expeditionskårens bästa trupper, och kunde man inte från början med oro förutse det öde som sedan drabbade dem? På denna fråga som alla ställde sig då det befästa lägret blev inneslutet, och som fortfarande många fransmän, insatta i militära frågor eller inte, ställer sig, svarar chefen för garnisonen i Dien Bien Phu med militärisk lakonism:

”Högsta ledningen anförtrorde mig försvaret av fästningen. Den var i besittning av informationer som jag inte hade. Det var inte min sak att förutspå det öde som väntade oss. Det var inte heller min sak att diskutera givna order.” Det förefaller som om man från början hade underskattat motståndarens numerär och materielltillgångar, men i synnerhet hans organisationsförmåga och de militära ledarnas skicklighet.

”Enligt min uppfattning”, förklarar general de Castries, ”var lägret då striderna nådde sin kulmen inneslutet av fyra infanterifördelningar som stöddes av en fördelning tungt artilleri. Vietminhfördelningarna är visserligen till numerären svagare än våra – omkring 13 000 man – men deras underhåll är betydligt primitivare, vilket gör att den stridande personalen utgör en större procentuell andel av hela styrkan. Den tunga fördelningen hade fyra eller fem artilleridivisioner, det vill säga omkring 48 105 millimeters pjäser⁹ – av allt att döma till

⁹ Uppskattningen är som synes dubbelt för hög. (Förf. a.).

största delen av amerikanskt ursprung – för att inte tala om 75 millimeters pjäser, granatkastare och 37 millimeters luftvärnspjäser av sovjetisk tillverkning. Ett stort antal av fiendens motorfordon var erövrade av de fransk-vietnamesiska styrkorna under tidigare strider. Till detta måste ytterligare fogas Molotovlastbilarna och ett slags ”stabsbilan” som, det försäkrade man oss senare, inte var tillverkad för krigiska ändamål utan avsedda för kolchoserna. Det har sagts att också kineser kämpade i motståndarens led. Det är möjligt. Jag måste emellertid säga att jag aldrig såg några, vare sig levande eller döda, och att någon kines aldrig fördes till mig.”

Enligt chefen för fästningens garnison, skulle den antagligen ha förmått slå tillbaka anfallen, även om motståndaren var numerärt överlägsen och bättre utrustad än man trodde, om det varit möjligt att spana ut artilleriställningarna och följa infanteriets rörelser. Men Franska unionens styrkor disponerade för detta ändamål varken över fotografiapparater med infraröda strålar eller ljudmättningsapparatur.

”Med hjälp av en utomordentligt skicklig kamouflering och ett mästertligt utnyttjande av terrängen grävde motståndaren ner sina pjäser flera meter under jorden i pjäsvärn med mycket begränsade skjutvinklar, medan det var omöjligt för oss att effektivt dölja vårt artilleri”, förklarar general de Castries. ”Deras förband, som redan hade en tradition – detta fast den demokratiska armén inledde sin verksamhet vid nollpunkten 1946 – tillämpade en mycket smidig och skicklig taktik. Jag måste erkänna att jag hade att göra med en förträfflig och välunderrättad ledning.”

Det befästa lägrets fall har ofta beskrivits. Vietminhtrupperna som kompletterades så snart de led förluster använde sig av metoden ”Turenne” det vill säga att de inneslöt försvarsanläggningarna i ett system av löpgravar och sålunda arbetade sig fram som termiter.

”Vi krossades av artillerielden”, minns chefen för det befästa lägre. ”I stödjepunkterna räknade man lika många sårade som stridsdugliga män. Största delen av våra artilleripjäser var ur funktion. Vietsoldaterna fanns överallt. Den dåliga vertikala sikten försvårade i hög grad flygverksamheten. De utfall och motanfall som jag hade planerat var inte längre utförbara, så uttröttade var våra män efter två månaders strider... Men jag var av den uppfattningen att slaget inte var förlorat förrän ammunitionen började tryta.”

Skulle en kraftig intervention av det amerikanska flyget ha möjliggjort ett återtagande av initiativet?

”Det är sannolikt”, svarar general de Castries, ”men i så fall borde det ha skett redan i början av belägringen. I ett senare skede befann sig de båda sidornas trupper för nära varandra.”

Om fästningens sista stunder och stabsplatsens inringning har många fantastiska skildringar varit i omlopp. Generalen var inte klädd i paraduniform, som vissa sensationslystna tidningar skyndade sig att skriva. Med kulsprutepistolen i handen närmade sig en vietminhbataljonschef chefen i fästningen Dien Bien Phu och sade ungefär följande: ”Det här ska nog gå bra. Snart börjar konferensen i Genève. Allt kommer att ordna sig.”

Giap lät sedan hälsa general de Castries att han ”stod under Vietnams demokratiska armés beskydd, och att han inte hade någonting att frukta”.

”Jag måste erkänna”, understryker generalen på tal om detta, ”att jag hade väntat mig en långt värre behandling. Jag kom i åtnjutande av samma ransoner som vietsoldaterna, fick jag veta – med andra ord 1 600 gram ris om dagen – och jag hade ofta det intrycket att jag blev rikligare serverad än mina väktare. Så vitt jag vet begicks inga skändligheter.”

I fånglägret 41, dit generalen fördes, först till fots och sedan i lastbil, kallades han en dag till ett politiskt upplysningsmöte. Han begav sig dit i hopp om att sålunda bryta den isolering som hade blivit hans lott och få träffa sina officerare. ”Och dessutom”, tillfogar han, ”hade man

inte något överflöd på förströelser!” Under dessa sammankomster påpekades det att ”det av Frankrike förda kriget var ett aggressionskrig” medan Vietminhs sak var ”rättvis”. Allt detta var mycket grovt”, säger generalen till slut, ”och med sådana argument kan man inte övertyga en officer av en viss ålder och med normalt förstånd.”

Chefen för det befästa lägret träffade också flera av Vietminhs ”kadrer”. De flesta av dem hade besökt Lycée Albert-Sarraut i Hanoi, och många av dem hade också studerat vid universitetet. När vapenvilan slöts organiserade de samtal under vilka de för den demokratiska arméns soldater förklarade villkoren för överenskommelsen, varpå de efter den därpå följande diskussionen kom till den slutsatsen att dessa villkor borde godkännas.

Dessa revolutionskämpar föreföll ”mindre genomsyrade av den ortodoxa kommunistiska ideologin än av en gränslös nationalism”.

General de Castries hade ”redan länge varit av den åsikten att konflikten aldrig kunde lösas med vapenmakt, att vapenvilan var en logisk och oundviklig avslutning.” Men det var nödvändigt att ”denna tanke mognade, att klimatet blev gynnsamt”.

”Jag är fullständigt av samma åsikt som konseljpresidenten, och jag stöder den hållning som han har intagit”, understryker generalen. ”Som det nu sel ut, går valen av allt att döma inte i en fördelaktig riktning, men jag är övertygad om att det är möjligt att konsolidera freden i Indokina och i hela Sydöstasien, och att samexistensen är möjlig i norra delen av landet och i Hanoi.”

Innan den förre chefen för det befästa lägret Dien Bien Phu tar avsked, önskar han ge uttryck för en förhoppning. ”Männen i det befästa lägret”, förklarar han, ”kämpade som hjältar. Det var den stoltaste tiden under hela min militära karriär när jag fick föra befälet över sådana soldater. Jag önskar att vårt land, som har visat så stor beundran för dem, ville hjälpa mig att lindra lotten för de sårade, invaliderna och de försvunnas familjer så att de kan se fram mot en tryggad existens för återstoden av sina dagar.”

Personuppgifter om några av deltagarna i slaget om Dien Bien Phu

Andrieux, Jean Dominique, kapten vid marinflyget, född den 19 september 1924, chef för den på hangarfartyget *Arromanches* baserade flottiljen 3 F. Han blev nerskjuten över Dien Bien Phu den 31 mars 1954.

Auriol, Vincent, republikens president till den 16 januari 1954. 69 år. Han skulle gärna ha besparat landet och dess armé denna prövning om han hade kunnat. Som lärare i grekiska i Toulouse hade han general Navarres far.

Berteil, överste Louis, var till general Navarres olycka hans generalkvartermästare, det vill säga chef för underrättelse- och operationsavdelningarna, och en rådgivare som överbefälhavaren alltför villigt lyssnade till. Denne rätt virrige och synnerligen självbelåtna officer anklagades 1954 för att ha skrutit med att det var han som var den förment fadern till Dien Bien Phu. I staberna sades det att initialerna till namnet Dien Bien Phu i själva verket betydde ”Du Berteil Pur”, eller fritt översatt ”typiskt Berteil”. Numera pensionerad som brigadgeneral. Har skrivit boken *De Clausewitz à la guerre froide*.

Bidault, Georges, 55 år, utrikesminister. När han hade hållit ett oförberett tal i den konstituerande nationalförsamlingen 1945, tog han general de Gaulle avsides och frågade: ”Jag sade väl inte alltför många dumheter?” Svaret lydde: ”Nej, det hade ni inte tid till.” Under striderna vid Dien Bien Phu var det inte tid som fattades *monsieur Bidault*.

Bigéard, överstelöjtnant Marcel Maurice, född den 14 februari 1916 i Toul, son till en järnvägstjänsteman. Före 1939 var han en ung man med klen kroppsbyggnad som tjänstgjorde som kontorist vid Société Générales avdelningskontor i Toul. Under kriget var han under-

officer vid ett fästningsregemente och han har en brittisk major att tacka för att han till slut fann sin rätta bana. Majoren förlänade honom nämligen en fiktiv majorsgrad och lät honom hoppa i fallskärm för att överta befälet över maquisstyrkorna i Ariège.

Bigeard kom till Indokina med Leclerc i oktober 1945, och vistades sedan där i en följd. Han blev chef för ett självständigt kompani och opererade i thaiområdet där han utbildade bataljoner till att försörja sig och kämpa på samma sätt som fienden, vars metoder han analyserade och kopierade. Ett belevat uppträdande är inte hans starka sida. Han är född till att föra befäl, han kan varken förstå sig eller tillrättalägga, han håller svartsjukt vakt om allt som tillhör honom, han tycker inte om att lyda, och eftersom han ryter och skriker när de order som han får förefaller honom idiotiska, har han ständigt svårigheter med sina chefer. Men när han ensam kastas in i de farligaste situationer, fordrar han ständigt allt av både sig själv och andra. Han är en typisk vinnare. Till sitt motto har han tagit Calottes ord: "Om det är möjligt, är det redan gjort, om det är omöjligt, skall det göras."

Vid 37 års ålder har han den oskuld och den hårdhet som kännetecknar de renhjärtade. Hans mildhet döljer en obetvinglig otålighet, han kan plötsligt lysa upp mitt i ett vredesutbrott, de blåa ögonen kan få en mörk glans av stål. Åtta år av nästan oavbrutna strider har gett upphov till en svärmisk inställning till armén, kamraterna, döden. Det är av allt att döma hans sätt att utmana faran att han aldrig är beväpnad när han går till strid, med fallskärmstruppernas familjära sätt att dua de underlydande, ett tilltal där endast ordet "broder" fattas för att ge det en klang av religiositet, upprepar han ständigt för de sina: "Du måste lära dig att se döden i ögonen. Du är skapt till att dö. Du går mot döden ...". Hans män älskar honom, många av hans kamrater finner honom odräglig, fienden fruktar honom, regeringarna kan inte utnyttja honom. Överstelöjtnant och elev vid krigshögskolan.

Bodet, Pierre, flygkårsgeneral, född 1902 i La Rochelle, officersutbildning vid Saint-Cyr, generalstabsofficer, var chef för flygstyrkorna i Indokina 1947-1950. 1953 var han chef för operations- och planeringsavdelningarna i Central-Europa och följde general Navarre till Indokina som ställföreträdande överbefälhavare. Han hade ett par apor som sällskapsdjur i sin tjänstevilla. Han fick sin fjärde generalsstjärna den april 1954, och den 7 maj klockan 17.00, när Dien Bien Phu slutgiltigt föll, var hans avskedsord till general de Castries: "Jag önskar er allt gott." Numera pensionerad.

Bordier, kapten, chef för thaipartisanerna, svärson till guvernör Déo van Long och berömd svinuppfödare. Han avreste för att sköta sina tändar två dagar före det väntade anfallet och uppenbarade sig aldrig mer i Dien Bien Phu.

Botella, major André, född den 20 november 1913, i Blida i Algeriet, fallskärmsofficer, befordrad till major den 21 april 1954 i Dien Bien Phu där han förde befälet över 5. vietnamesiska fallskärmsbataljonen. Han hörde till dem som gav upp kampen först när krafterna var uttömda och ammunitionen bortskjuten. Efter kuppen 1961 blev han dömd till ett års fängelse villkorligt och ströks ur rullorna.

Bréchignac, major Jean, född den 29 september 1914, officersutbildning i Saint-Cyr, förde i Dien Bien Phu befälet över II. bataljonen av 1. fallskärmsjägarregementet. En av de stora gestalterna i Indokina, Bigeards medtävlare och en av den tidens mest framstående officerare. Dömd till två års fängelse villkorligt efter kuppen 1961 och struken ur rullorna.

Brohon, överste Raymond, född den 7 september 1911 i Blendecques (Pas-de-Calais), officersutbildning i Saint-Cyr, flygare som har genomgått Centre des Hautes études militaires efter att ha tjänstgjort i R. A. F. under kriget. General Elys kabinettschef blev sannolikt utsedd till hemlig kontaktman mellan regeringen och general Navarre i april 1954, när operationen "Gam" var aktuell, därför att han var väl hemmastadd i Pentagon och för att han hade en mycket ovanlig egenskap, nämligen ett synnerligen väl utvecklat civilkurage som var lika stort som hans fysiska mod. Elegant, smärt, kylig, lätt ironisk, kultiverad som en filoso-

fielicientiat som samtidigt för befälet över en eskader med överljudsplan, varmhjärtad med måtta och måttlöst trogen den intellektuella nödvändigheten, skingrade han med skarpa hugg alla försvarsrådsutskottets illusioner vid sin återkomst från Hanoi. Lämnade på egen begäran armén vid 49 års ålder 1960, med flygkårsgenerals grad.

Cabanier, konteramiral Georges-Étienne, född den 21 november 1906 i Grenade (Haute-Garonne), ubåtsbefälhavare under kriget, biträdande generalsekreterare vid nationalförsvarsrådet, skickades som hemlig emissarie till general Navarre i november 1953. Sjöman i varje tum och obrottsligt trogen den rådande regimen, är han också tack vare sitt artiga sätt och sin smidighet född diplomat. För närvarande amiral och chef för marininstaben.

Castelbajac, Gérard de, kapten vid flottan, född den 15 september 1923, under slaget om Dien Bien Phu chef för den på hangarfartyget *Arromanches* baserade flottiljen 11 F. En av marin-flygets stora gestalter. Numera kommendörkapten.

Castries, general Christian Marie Ferdinand de la Croix de, född den 11 augusti 1902 i Paris, blev befordrad till kapten först som 38-åring. Denna långsamma befordringsgång beror inte uteslutande på att han tjänstgjorde vid kavalleriet. Castries som tog värvning som simpel soldat utan att gå igenom Saint-Cyr för i sin ungdom ett stormigt liv. I brist på hästar ägnar han sig åt flygplan, han har civilt flygcertifikat. 1940 försvarar han sig i tre dygn mot en tysk bataljon, förstärkt med stridsvagnar och stukaplan. Tillfångatagen 1941, rymmer efter tre försök och stiger 1944 som major i land i Saint-Raphaël med 1. armén. Under Navarres befäl medverkar han genom en djärv manöver till Karlsruhes intagning. Pensionerad efter Dien Bien Phu, rider varje morgon i Bois de Boulogne.

Cogny, divisionsgeneral René, född den 25 april 1904 i Saint Valéry-enCaux i departementet Seine-Maritime, fiskeläge och badort, och är som Navarre normand. Hans morfar och farfar var lantarbetare, hans far underofficer i gendarmeriet och senare tulltjänsteman i Yvetot. Den unge Cogny kommer in i gymnasiet som stipendiat. Sedan står han inte längre att hejda, när han utexamineras från Ecole Polytechnique är han artilleriofficer, politices kandidat och juris doktor. 1941 tjänstgör kapten Cogny vid 3. arméns rationsavdelning, tas till fånga i Vogeserna och rymmer från Oflag XIII A. Han befordras till major 1942 och sluter sig till motståndsrörelsen. Häktad 1943 sitter han sex månader i fängelset i Fresnes, varifrån han deporteras, först till Buchenwald och sedan till Dora. Befrias 1945. Han placeras först i arméministerns kabinett och förflyttas sedan till de Lattre de Tassignys stab. Denne som varken gillar halvportioner eller dumhuvuden tar honom med sig till Indokina som chef för sitt militärkabinett. Här börjar hans verkliga karriär. Efter marskalkens död får han befälet över 2. marschfördelningen i Tonkin, med stabsplats i Hai Duong, i den mest vietminhinfektade delen av deltat. Där tillbringar han sina dagar med att jaga vietsoldater och nätterna med att stöda sina framskjutna poster med artillerield. Han installerar sig mittibland sina batterier men ger sig ibland ut för att leda en större operation, rensa upp några hundra kvadratkilometer och bränna ner några befästa byar efter att ha tömt dem på civilbefolkningen. Det blir en fix idé för honom att hålla deltat. Cogny är den store mannen bland risodlingarna och specialisten på rörliga operationer när Navarre utnämner honom till general Linarès efterträdare som chef för markstridskrafterna i Tonkin. Efter Indokina befordrad till armékårsgeneral och utnämnd till överbefälhavare i Centralafrika.

Corniglion-Moulinier, general Edouard, 55 år, minister utan portfölj, f. d. flygare, en äkta kondottiär med skarp hjärna. Den ende medlem av regeringen som bad att få hoppa ner i Dien Bien Phu ”för att göra en gest”. Han skulle ha gjort det. Av äventyrlust och hederskänsla. Död 1963.

Coty, René, vald till republikens president den 23 december 1953 vid 71 års ålder, fick med tårar betala sitt förtroende för ministrar och generaler. Han störtades tillsammans med IV republiken fem år efter Dien Bien Phus fall. V republikens president höll ett tal vid hans grav.

Dechaux, Jean, brigadgeneral vid flyget, född 1903, Ecole Polytechnique, chef för de taktiska flygstyrkor i norra Indokina som hade till uppgift att stöda Dien Bien Phu. Hård mot andra. Pensionerad.

De jean, Maurice, fransk ambassadör i Indokina, utnämnd vid 54 års ålder tack vare Paul Reynaud som då var fransk överkommssarie i Indokina. Han gav middagar, försökte få reda på överbefälhavarens avsikter och telegraferade dåliga nyheter till sin minister. Efter katastrofen tillställde han general Salan en faktura på whisky som han inte ansåg sig behöva betala. För närvarande fransk ambassadör i Moskva.

Dong, Pham van. Chef för Vietminhs delegation i Genève, son till en mandarin vid hovet i Hué. Född 1906 började han syssla med politik redan som student. Efter en vistelse i Kanton blev han häktad 1930 och inspärrad i fängelset i Poulo-Condor där han satt sex år. Han är en framstående talare, blev finansminister 1945, delegat vid konferensen i Fontainebleau 1946, statssekreterare vid statshushållningsdepartementet och till slut vice regeringschef i Nordvietnam 1949. 1950 utsågs han av det indokinesiska kommunistpartiets politbyrå till Ho Chi Minhs efterträdare. Hans charm, intelligens och viljestyrka gör honom till en av de kraftfullaste och mest intagande personligheterna i Sydöst-Asien.

Ely, armékårsgeneral Paul Henri Romauld, född i Saloniki den 17 december 1897, chef för de väpnade styrkornas generalstab, ordförande i stabschefsutskottet och i denna egenskap nationalförsvarsminister Plevens rådgivare. Har aldrig mod att desavuera någon. Han blev befordrad till armégeneral och fick till uppgift att likvidera kriget i Indokina, och nu väntar han i skuggan av fanor och rustningar på att bli återkallad till de höga poster över vilkas förlust han aldrig kan trösta sig.

Friang, Brigitte, född i Paris, suttit i koncentrationsläger i Ravensbrück och Zwickau, var 1953 reporter för tidskriften *Indochine Sud-Est Asiatique*. Hon avlade proven för fallskärmsdiplomet och utförde sex hopp i stridsmässiga förhållanden. Hon blev avgudad för sin godhet och respekterad för sitt mod och sin värdiga livsföring.

Galard-Terraube, Geneviève de. Hon har blivit mycket omtalad utan sitt eget förskyllande. Hon tjänstgjorde som flygplanssjuksköterska i norra zonen under Yvonne Cozanets befäl tillsammans med sex andra unga kvinnor som sinsemellan turades om att flyga till Dien Bien Phu: Michèle Lesueur, Aimée Calvel, Christine de Lestrade, Paule Bernard, Brigitte de Kergolay och Elisabeth Gras.

Den 26 mars befann sig Geneviève de Galard i den Dakota som genast efter landningen togs under så häftig granatkastareld att den måste starta på nytt utan att hinna lasta in de sårade. Enligt hennes egen åsikt kunde detta inte räknas som utfört uppdrag, varför hon bad att få flyga också följande dag. Yvonne Cozanet godtog hennes motivering, och skickade henne till Dien Bien Phu den 27 mars. Där fick hon stanna till kapitulationen.

Gaucher, överstelöjtnant Jules, född den 13 september 1905, traditionsbevarare på sin kurs i Saint-Cyr, i Indokina sedan 1940, förde i Dien Bien Phu befälet över legionärbataljonerna i det centrala motståndsområdet och dödades i sitt skyddsrum den 13 mars 1954.

Giap, general Vo Nguyen, född den 1 september 1910 i An Xa i provinsen Quang Binh i mellersta Annam. 1934 blev han filosofie kandidat i Hanoi. Det var också där som han avlade sin juris licentiatexamen den 14 oktober 1938.

Ingenting talade för att han skulle ägna sig åt strategin. Av principiella skäl avböjde han ett doktorandstipendium i Paris och ägnade sig i stället åt sociala frågor. Han blev övertygad kommunist, häktades, och efter fängelsevistelsen förtjänade han sitt levebröd som historielärare. Gifte sig med dottern till dekanus för filosofiska fakulteten, Dan tai Mai och medarbetade i tidningen *Folket*. Det var under denna period som han blev bekant med Pham van Dong och reste till Kina för att undergå militärutbildning. Hans hustru som stannade i

Indokina blev arresterad och dömd till straffarbete. Hon dog i fängelset.

Det berättas att han sade till general Leclerc: ”Jag har gått igenom en militärskola, nämligen kriget i djungeln mot japanerna.” Numera Nord-Vietnams försvarsminister.

Gilles, brigadgeneral Jean, född den 14 oktober 1904, utexaminerad från Saint-Cyr, erövrade sina brigadgeneralsstjärnor i Na San, förde befälet över de fallskärmstrupper som hoppade i Dien Bien Phu den 20 och 21 november 1953. Död 1961.

Grauwin, regementsläkare Paul, det förkroppsligade medlidandet. Utgivit boken *J'étais médecin à Dien Bien Phu*. Återvände till det civila livet, utövar nu sitt yrke i Phnom Penh i Kambodja med samma kärlek till nästan som tidigare.

Guiraud, major Maurice, född den 8 juni 1915, utexaminerad från SaintCyr, chef för främlingslegionens 1. fallskärmsbataljon. Pensionerad som överstelöjtnant.

Hinh, general Nguyen van, född den 20 september 1915 i Thang Tam, Sydvietnam. Överstelöjtnant i franska flygvapnet när hans far, Nguyen van Tam, Bao Dais konseljpresident, utnämner honom till den vietnamesiska nationalarméns generalstabschef. Under andra världskriget för han Marauderplan och betraktas som en god matematiker och tekniker och som en disciplinerad officer. Efter utnämningen till stabschef glömmer han sin europeiska skolning och höljer sig med stjärnor. Han är kejsarens favorit, sin herre varmt tillgiven, han jagar tiger och nöjen, han vet att både blod och guld flyter i krig, hans ärelystnad är obegränsad och han spelar ett subtilt och riskabelt politiskt spel. När Bao Dai störtas flyr han till Kambodja för att undkomma Ngo dinh Diem. Smidig som vanligt återfår han en befattning som överste i franska armén och glömmer snabbt den asiatiska utvecklingen för att axla flygets brigad-generalsuniform 1963.

Ho Chi Minh. Har använt många olika namn. Nguyen van Cung föddes den 10 maj 1890 i Kim Lien i provinsen Nghé An. Efter att ha gått under namnen Nguyen Than och Nguyen Ai Quoc, blev han till slut Ho Chi Minh. Efter aldrig avslutade studier vid gymnasiet i Hué reste den unge mannen jorden runt och utövade talrika yrken. Han var boy på en båt, trädgårdsmästare, gatsopare, diskare i Marseille, New York, London, Le Havre och Paris. Där blev han medlem av en socialistisk ungdomsförening och skrev några artiklar i *L'Humanité* och *Le Populaire*. 1921 skrev han verket *Le Procès de la colonisation française*. 1923 vistades han i Moskva, 1925 i Kanton och 1930 i Hongkong. Efterlyst av fransmännen för sin revolutionära verksamhet, arresterades han av engelsmännen och rymde för att något senare fängslas av kineserna. Femton månaders fängelse, etthundratolv dikter. 1944 återvände han till Indokina och anslöt sig till maquisarderna. Efter den japanska ockupationen blev förbindelserna med Frankrike nästan vänskapliga, han vistades i Paris som officiell person, men sedan följde brytningen, ”hans livs samvetsagg”, lär han ha sagt till Jacques Duclos.

Jacquet, Marc, 40 år, deputerad för Seine-et-Marne, mär i Barbizon, minister för förbindelserna med de associerade staterna. Rökte pipa och sysslade, inte utan knipslughet, med obetydligheter. Strax före Dien Bien Phu tappade han sin portfölj på flygfältet i Karachi, och V republiken belönade honom med en ministerportfölj.

Langlais, överstelöjtnant Pierre Charles Albert Marie, född den 2 december 1909 i Pontivy (Morbihan). Typisk bretnare med häftigt lynne, utexaminerad från Saint-Cyr, tjänstgjort vid kamelkåren, avreser till Indokina som major efter andra världskriget. 1953 avslutar han sin tredje kommendering med Dien Bien Phu och fångenskap. Langlais var en av de kraftfullaste gestalterna under slaget och visade beundransvärd tapperhet och beslutsamhet. Han är numera brigadgeneral och för befälet över en fallskärmsbrigad i Pau. Har skrivit en skildring av sina äventyr i Dien Bien Phu.

Laniel, Joseph, 64 år, konseljpresident. Hederlig textilindustriman som visar trohet mot sina vänner. Har aldrig förstått sig på politiken, på Indokina och på Dien Bien Phu, och gick

tappert till slaktbänken. I Palais Matignon kallades han ”den där stackars Joseph”. François Mauriac har odödliggjort honom under namnet ”tjurskallen”.

Lauzin, Henri Emmanuel Charles, divisionsgeneral vid flygvapnet, 51 år, generalstabsofficer, efterträdde i juni 1953 general Chassin som chef för flygstyrkorna i Indokina. Under striderna vid Dien Bien Phu försökte han med alltför stor mildhet reparera de fel som Navarre gjorde sig skyldig till beträffande flygvapnets användning, tillät sina besättningar att ta alltför stora risker och erbjöd överste de Castries en observationsballong för att upptäcka de fientliga batterierna. Pensionerad.

Lemeunier, överstelöjtnant Maurice, född den 2 februari 1906, dimitterad från Saint-Maixent (långvägare), anmälde sig frivilligt som efterträdare till överstelöjtnant Gaucher som stupade den 13 mars 1954 i spetsen för legionens 13. halvbrigad. Han blev en av de stora personligheterna i Dien Bien Phu.

Letourneau, Jean, född den 18 september 1907, deputerad för Sarthe, var sedan tre år minister för förbindelserna med de associerade staterna och var vid general Navarres ankomst fransk överkommissarie i Indokina. I denna egenskap fick han alltså instruktioner av sig själv i sin egenskap av minister. När han navigerade, välsignade han blindskären. Klarade sig.

Long, Hans excellens Déo van, guvernör i thaiområdet, ättling av ”svarta flaggans” rövarhövdingar, mäktig feodalherre i sitt förvaltningsområde. Sålde sig alltid åt den högstbjudande och böjde sig för den starkare. Han representerade de vietnamesiska myndigheterna i thaiområdet och behandlades som en furste av ockupationsmakten. Lever nu i tillbakadragenhet i Frankrike.

Navarre, general Henri, född den 31 juli 1898 i Villefranche de Rouergue (Aveyron). Hans mor var släkt med familjen Murat och sockerdynastin Lebaudy, hans far var en framstående hellenist som var dekanus i filosofiska fakulteten i Toulouse och hade Vincent Auriol som elev.

Den unge Navarre förberedde sig för Saint-Cyr, och eftersom man idkade hästsport på morföräldrarnas egendom, valde han kavalleriet. 1916 inledde han som adertonåring sin militärtjänst i infanteriet, övergick i slutet av kriget till dragonerna, genomgick en högre kurs i tyska språket, tjänstgjorde i Levanten, kom in i krigshögskolan som 28-åring, deltog i kriget mot rikkabyllerna. Chef för tyska byrån vid arméstaben 1939, general Weygands underrättelsechef i Afrika 1940, chef för underrättelseväsendet och kontraspionaget i det ockuperade Frankrike, general Koenigs kabinetschef 1945, generalsekreterare hos överbefälhavaren i Tyskland 1946, brigadgeneral vid 47 års ålder. 1948 fördelningschef i Constantine (Algeriet). 1950 återvände han till Tyskland som chef för 5. pansarfördelningen där han 1944 hade tjänstgjort som överste och chef för 3. Marockanska spahiregementet, vid vilken trupp också major de Castries tjänstgjorde. Hans stridsvagnar erövrade Karlsruhe ett dygn innan de Lattre hann fram, vilket denne aldrig förlät honom.

Så snart Navarre blev utnämnd till överbefälhavare i Indokina tog han itu med problemen och skaffade sig informationer. Han gick till general Valluy och frågade vem denne skulle ha tagit med sig om han hade fått posten. ”En flygare som ställföreträdare”, svarade Valluy. ”Jag föreslår general Bodet, och som stabschef Gambiez.” Navarre anhöll genast om dessa två, och valde till adjutant kapten Pouget som han kände.

Flera av ministrarna fick ett mycket förmånligt intryck av Navarres personlighet. Han verkade mycket intelligent och mycket klartänkt. Senare var man tvungen att medge att han aldrig hade åtagit sig att vinna kriget i Indokina, endast återställa läget. Efter katastrofen yttrade samma ministrar om honom: ”Vi tog intryck av egenskaper som vi gärna finner hos civila. I själva verket är det alltid farligt när de ifrågavarande egenskaperna återfinns hos militärer.” Navarre är numera pensionerad och bekläder en reträttpost inom tegelindustrin.

Nicot, överste Jean Louis Noël, född 1911 i Paris, utexaminerad från Saint-Cyr, hängiven och skicklig flygare med briljanta meriter från kriget, generalstabsofficer, anmälde sig frivilligt till tjänstgöring i Indokina, chef för det militära transportflyget från augusti 1953 till krigsslutet. Han hade det sällsynta modet att fästa överbefälhavarens uppmärksamhet på de faror som valet av Dien Bien Phu innebar, och samtidigt som han fordrade det yttersta av sig själv och sina besättningar, protesterade han vid flera tillfällen mot transportflygets oriktiga användning. Blev sedermera flygstabschef och sitter nu i fängelset i Tulles efter att ha hjälpt general Challes att flyga till Algeriet i ett militärplan.

Piroth, överste Charles, född den 14 augusti 1906, chef för artilleriet i det befästa lägret Dien Bien Phu. Djupt gripen av följderna av de misstag för vilka han tog på sig hela ansvaret, begick han självmord natten mellan den 14 och 15 mars, eftersom han föredrog döden framför nederlag och vanära.

Pleven, René, minister för nationalförsvaret, 52 år, avreste i februari 1954 till Dien Bien Phu, försedd med alla fullmakter, och återvände den 1 mars efter att ha dekorerat Navarre med Hederslegionens stor-officerskraschan. Förklarade sig ovetande om att vissa generaler var emot Dien Bien Phu och tvådde sina händer.

Revol, överste Jacques Louis, 44 år, känd under namnet "Nimbus", slug och försiktig chef för general Navarres militärkabinett. Numera brigadgeneral.

Reynaud, Paul, vicekonseljpresident, övertog vid 75 års ålder ledningen av de indokinesiska angelägenheterna. Själv övertygad om att den enda utvägen var att förhandla, gjorde han det ändå inte för att inte desavuera sin vän Laniel. Ärelysten, intelligent men fantasilös, mer eller mindre lämnad i sticket av monsieur Jacquet, demissionerade han inte för att inte bereda regeringen svårigheter.

Salan, armékårsgeneral Raoul, född i Roquecourbe (Tarn), den 10 juni 1899, utexaminerad från Saint-Cyr, överbefälhavare för de franska trupperna i Kina och Tonkin 1945. Han blev illa behandlad av de Lattre och hämnades genom att bli hans efterträdare. Fick öknamnet "Kinesen" för sin slughet, sitt breda, uttryckslösa ansikte och vissa vanor som han hade förvärvat i Asien. Det var ursprungligen han som avlade det olycksbarn som Navarre sedan framfödde, men hade möjlighet att hejda utvecklingen i tid. När han efter Navarres fall tog flygplanet till Saigon tillsammans med general Ely var hans första ord: "Champagne". Berövades sin grad efter kuppen i Algeriet, sitter nu i fängelset i Tulles.

Séguins-Pazzis, överstelöjtnant Hubert de, född den 16 december 1913 i Orléans, framstående ryttare, skicklig och kultiverad officer, bad om förflyttning till kolonialinfanteriet för att med större framgång kunna tjänstgöra i Indokina. General de Castries siste stabschef. Han talar aldrig om Dien Bien Phu eftersom han inte kan ljuga och inte vill skada sina kolleger. Numera överste, deltog i fredsförhandlingarna i Evian.

Tourret, major Pierre, född den 30 december 1919 i Paris, utexaminerad från Saint-Cyr, lärjunge och kamrat till Bigeard, förde i Dien Bien Phu 8. fallskärmsstormbataljonen. Tourret var en tapper och storsint man, en av försvarets stöttepelare. Numera överstelöjtnant.

Vadot, major Michel, född den 4 september 1912 i Dijon. Utexaminerad från Saint-Cyr, stabschef först hos överstelöjtnant Gaucher, sedan hos överstelöjtnant Langlais, en typisk representant för den traditionelle legionärofficeren. Han gjorde sin kår heder och visade i de svåraste situationer ett lugn och en humor som var värda all beundran. Numera överste och inspektör för främlingslegionen.